13. gada gājums. Maksā 50 sant.

AIZSARGS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

1935 - № 11

SATURS

VISPĀRĒJĀ DAĻA

MILITĀRĀ DAĻA

LITERĀRISKĀ DAĻA

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

SPORTS

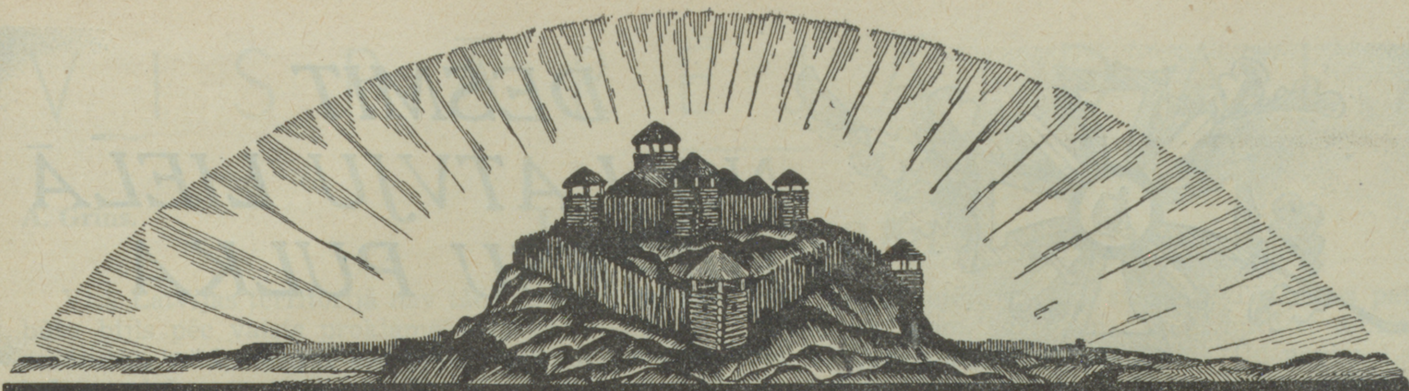
ŠACHS

HUMORS

Pielikumā: **„Aizsargu organizācijas dzīve"** Nr. 33.

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, ist. 10. Tāļrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15 **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tāļr. 95315

AIZSARGS

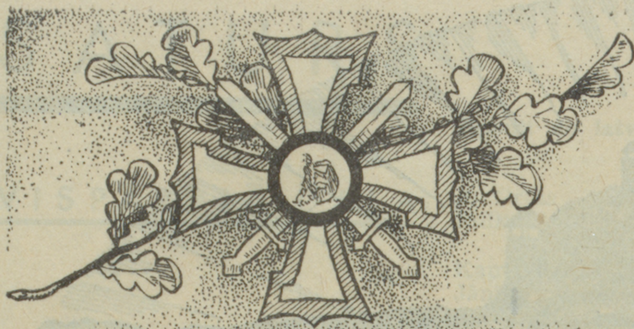
MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

1935. gads **15. novembris** **№ 11/149**

Dievs, svēti Latviju.

Krūmiņa sienas gleznojums
Kaŗa mūzejā

DESMIT NO LATVJU LIELĀ DEBESU PULKA

(Izvilkumi no Lāčplēša Kaŗa Ordeņa Domes apbalvošanas protokoliem)

Latvijas bruņoto spēku pirmais vadonis pulkvedis Oskars Kalpaks apbalvots par to, ka pēc Latvijas brīvvalsts proklamēšanas, uzņemdamies pirmo kaŗaspēka vienību vadīšanu, kad vēl visur bija tikai trūkums, bet sarkanarmija gāzās virsū, ieņemot valsts lielāko daļu, viņš ar cietu enerģiju un nelokāmu ticību Latvijas nākotnei visai grūtos apstākļos noorganizēja patriotismā un kaujas garā stiprus mūsu pirmos bruņotos spēkus un, nostādamies viņu priekšgalā, rādīdams visos īstos varoņdarbos dzīvu priekšzīmi, veda cīņā pret lielākā pārspēkā esošu, labi apbruņotu ienaidnieku, nepārtrauktā kauju virknē apturēja viņu uzmākšanos, atsita uzbrukumus un, beidzot, uzsāka uzvarām pilnu gājienu, dzenot ienaidnieku no Latvijas ārā. Savu cīnītāju priekšā viņš krita varoņa nāvē, bet viņa iedvestā varonība un nodibinātās tradicijas bija tas spēks, kas Latvijas armiju veda pie savas zemes pilnīgas atbrīvošanas.

Pamats L. K. O. st. § 11. pkt. „a" un „b". N. 2/8/45.

10. Aizputes kājnieku pulka dižkareivim Eduardam Burbe par to, ka kaujā pie Liepājas ar vāciešiem naktī no 5. uz 6. novembri 1919. gadā, pie Šķēdes tilta, būdams slēptuvē (sekretā), novēroja, ka ienaidnieks, izmantodams tumšo nakti, bija sagrupējis savus spēkus tieši pie mūsu drāšu aizžogojumiem, nerēķinoties ar draudošām briesmām, izlīda cauri vāciešu ķēdei un laikā paziņoja priekšniecībai par gatavojošos vācu uzbrukumu, tā kā varēja pilnīgi sagatavoties un uzbrukumu atsist. Šinī kaujā Burbe tika smagi ievainots un no ievainojumiem mira 2. decembrī 1919. gadā.

Pamats: L. K. O. st. § 10. p. 57. N. 18.

Latgales atsevišķa eskadrona jātniekam Francim Meilandam par to, ka kaujā ar vāciešiem 16. novembrī 1919. gadā Džūkstes muižas rajonā, neskatoties uz draudošām briesmām, pielīda pie vācu ložmetēja, ar labi mērķētu uguni nogalināja ložmetējniekus un saņēma ložmetēju, no kuŗa atklāja uguni uz vāciešiem, tā dodams iespēju bez zaudējumiem piesteigties pārējiem jātniekiem. Pēc tam jātnieks Meilands uz savu ierosmi devās Džūkstes muižā un izpostīja ienaidnieka tēlefona centrāli, bet tur viņu pārsteidza vācieši un nogalināja.

Pamats: L. K. O. St. § 10. p. 13., 25. Nr. 19.

2. Ventspils kājnieku p. seržantam Jānim Vītolam par to, ka 16. jūnijā 1920. gadā, kā vada komandieris ar savu vadu apgājis pretinieka nostiprināto poziciju pie Grāverīšu sādžas Latgalē un, pāriedams durkļu cīņā, izsita ienaidnieku no minētās sādžas, pie kam saņēma 19 gūstekņus un 1 ložmetēju, pie kam pretinieka ierakumos tika smagi ievainots, un no grūtā ievainojuma mira 21. jūnijā 1920 gadā.

Pamats: L. K. O. St. 10. p. p. 11. un 35. Nr. 106.

2. Ventspils kājnieku pulka seržantam Jānim Purenam par to, ka 18. nov. 1919. g. nejauši uzdurdamies uz ienaidnieku, kuŗš bija nocietinājies Vec - Saules muižā un atklāja uz mums stipru ložmetēju uguni, viņš viens no pirmajiem metās uz ienaidnieku, aizraudams citus līdz, un, būdams divas reizes ievainots, turpināja šaut, kāmēr pats krita varoņa nāvē.

Pamats: L. K. O. St. § 10. p. p. 18. un 59. Ord. Nr. 127

6. Rīgas kājnieku pulka kaprālim Fricim Ebertam par to, ka 1919. g. 10. novembrī, kad otrai rotai bija pavēlēts ieņemt stipri nocietināto ienaidnieka punktu „Muškas" lampu fabriku, viņš šo grūto darbu izpildīja ar drošsirdību un varonību. Būdams pastāvīgi sava vada priekšgalā, viņš ar savu vadu vakara tumsā nemanot pielīda pie ienaidnieka apcietinājumiem un straujā uzbrukumā izsita to ar rokas granātu palīdzību, pats kritdams te no ienaidnieka lodes.

Pamats: L. K. O. st. § 10., p. p. 18. un 53. Nr. 147.

9. Rēzeknes kājnieku pulka kapteinim Kārlim Maizītim par to, ka kaujā ar vāciešiem 1919. gada 19. oktobrī, kad ienaidniekam, apejot mūsu pozīcijas pie Dzilnas mācītājmuižas un apdraudot no Babītes ezera puses mūsu stāvokli, zem stipras šauteņu un ložmetēju uguns rotās izcēlās apjukums, viņš kā pulka komandieŗa palīgs personīgi sakārtoja un pārkārtoja rotas un pārgāja pretuzbrukumā, tā kā ienaidnieks bija spiests atiet un svarīgā pozīcija palika mūsu rokās. Lodes ķerts, viņš mira varoņa nāvē.

Pamats: L. K. O. st. § 10., p. 10. Nr. 152.

6. Rīgas kājnieku pulka kaŗeivim Fricim Alksnim par to, ka viņš 18. novembrī 1919. gadā pēc mūsu frontes pārraušanas pie Cenes muižas, būdams Bemberu mājās grūti ievainots, palika uz kaujas lauka un turpināja no patšautenes apšaudīt ienaidnieku, līdz kāmēr viņu otrreiz ievainoja. No dabūtiem ievainojumiem viņš mira.

Pamats: L. K. O. st. § 10., p. 59. Nr. 161.

6. Rīgas kājnieku pulka kaŗeivim Robertam Paeglim par to, ka viņš 17. novembrī 1919. gadā, kad pār Iecavas upi pārbrauca ienaidnieka bruņotais vilciens un atklāja uz mūsu pozīcijām viesuļa uguni, brīvprātīgi, zem vilciena uguns, lai vilciens neaizietu tālāk mūsu aizmugurē, iznīcināja tam tālāku ceļu, dabūdams pie tam grūtu ievainojumu, no kuŗa viņš pēc pusstundas nomira.

Pamats: L. K. O. st. § 10., p. 13. Nr. 179.

Atsevišķā bataljona 2. rotas k-rim kapteinim Paulam Zoltam par to, ka 1919. g. 15. maijā viņš ar savu rotu pārgāja straujā pretuzbrukumā lieliniekiem, sakaujot ienaidnieku un atņemot 2 pazaudētos ložmetējus un ieguva 4 smagos ložmetējus no ienaidnieka, pie kam ienaidnieks pameta uz kaujas lauka 50 kritušus. Tanī pašā kaujā viņš krita varoņa nāvē.

Pamats: L. K. O. st. § 10., p. 10., p. 25. § 11. p. b. Nr. 266.

A. Grīns.

Lielā uzvara

Visā Latvijas territorijā nav tāda novada, kas nebūtu bijis pēc valsts proklamēšanas kādu laiku ienaidnieku varā, nebūtu pēc tam latvju karavīru atbrīvots, dažs pat divas un trīs reizes. Kaut gan šī zeme ir latviešu zeme jau vairākus tūkstošus gadu, apvienotās latvju valsts dibinātājam un tā palīgiem — karotājiem Latvijas zeme bija jāiekaro no jauna, jāatkaro svešām varām, kuras gribēja viņu sev paturēt. Un tā kā Latvijas brīvības kara kareivjiem bija maz ieroču, viņi ņēma šos ieročus tur, kur tos paraduši ņemt visu laiku varonīgākie karotāji.

Tās šautenes, tie ložmeti, ar kuriem izkaroti latvju zemes brīvošanas kari, nav paņemti no tālredzīgi un pašu piepildītiem arsenāliem, bet pa lielākai daļai ienaidniekiem atņemti, iegūti gandrīz kailām rokām, atņemti divu lielāko kaimiņtautu kareivjiem. Tās ir savā ziņā vienīgās no visām brīvības cīņām, kādas zina minēt cilvēces tautu un valstu vēsture.

Neviena cita no jaunajām Eiropas valstīm nav izcīnījusies uz augšu, kļuvusi neatkarīga tik grūtos apstākļos. Šķēršļi, kurus mūsu valstij nācās pārvarēt viņas patstāvības cīņu laikā, bija tik bezgalīgi smagi, ka likās neuzveicami. Tos izdevās noveikt tikai pārcilvēciskiem sp¯kiem, ar leģendāru varonību un fanatisku ticību, ka uzvarai reiz jānāk, ka tā būs mūsu karoga, mūsu valsts uzvara. Un tieši tāpēc tik liela būs tālo pēcteču acīs šīs uzvaras izkarotāju paaudzes slava, Latvijas valsts izcīnītāju slava nākamajos latviskās Latvijas mūžos.

Gan arī somiem viņu patstāvības karā nācās piedzīvot lielvalsts armijas iebrukumu un tikt ar to galā. Tak somiem nāca talkā kādas citas, vēl spēcīgākas lielvalsts karaspēks. Mums vajadzēja cīnīties ar abu šo lielāko Eiropas nāciju karapulkiem, cīnīties vienā un tanī pašā laikā.

Igauņi nebija tik lielā mērā izšķieduši savas tautas dzīvo spēku pasaules kara cīņās, kā mēs. Viņi bija turējušies no šīs cīņas pēc iespējas sānis, kā paredzēdami vēlāko gadu notikumu gājumu. Skatoties tieši un tikai no tagadnes perspektīvas, mūsu cīņas aizrautība 1915./16. g. var izlikties kā liktenīga pārsteigšanās. Un tomēr, viņās cīņās mums lika mesties pašaizsardzības instinkts un senču asins balss, un šie dzinēji spēki nekad neklūdās ienaidineku saskatīšanā. Mūsu zemes ģeopolītiskais stāvoklis pašos Austrumeiropas vārtos neļāva mums palikt sānis un aukstasinīgi gaidīt īsto, izdevīgo laiku un tā saglabāt Latvijas republikas cīņām tos tūkstošus kareivju, kas krita par Latvijas zemi, kad vēl nebija pasludināta Latvijas valsts.

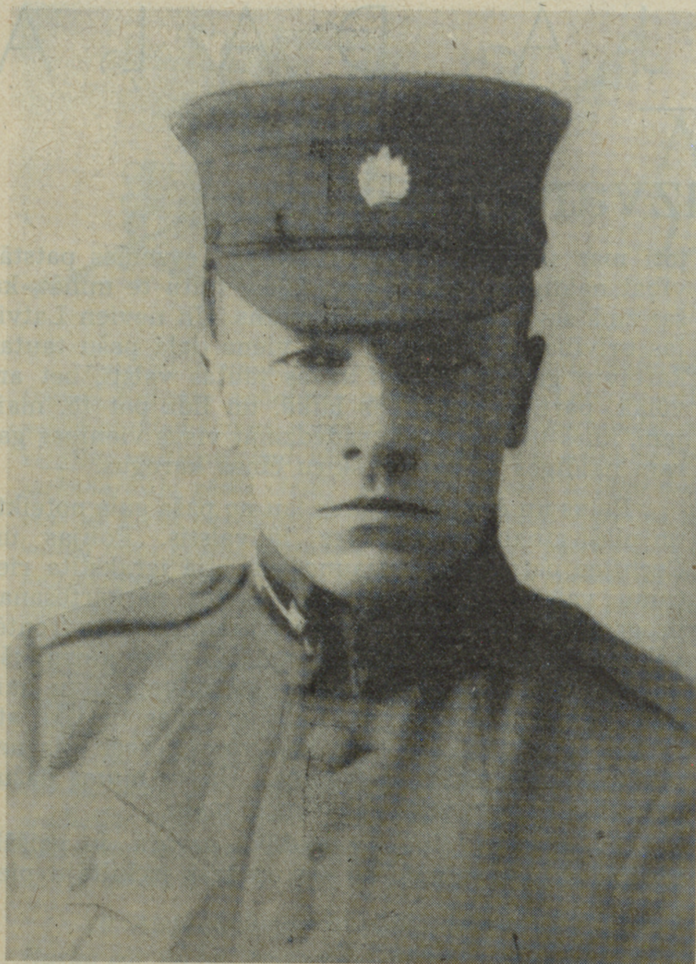
Ļoti grūts no paša sākuma bija dienvidus kaimiņu leišu stāvoklis, bet viņu tauta toties nesaskaldījusies, gandrīz viengabalaina zemnieku masa, un tieši šajā viengabalainībā ir cīņu gados slēpies Lietuvas lielais spēks. Mūsu brāļu tautai jau tad bija ļoti maz skrējēju pakaļ svešiem, Tēvzemes patstāvībai naidīgiem, karogiem. Lieki būtu te minēt, kā šai ziņā savā laikā bija pie mums. Un nevien Latvijas brīvības kara gados, kad viena daļa pašu tautas kareivju gāja cīņā pret savas tautas valsti, bet arī vēlāk, partiju kundzības laikā, un līdz pat 15. maijam, kurš lika latvjiem sadedzināt visus vienības garam naidīgos grupu un šķiru cīņas karogus. —

Poļus un čecho-slovakus jau no paša gala noteikti un plaši atbalstīja Antantes lielvalstis. Polijas un Čechijas patstāvības atjaunošana bija ierakstīta rietumu valstu kopejā Eiropas kartes pārkārtošanas programā jau sen pirms Foša uzvarām rietumu frontē, vēl tad, kad virs šo divu, ar mūsējo reizē atdzimušo valstu galvas pilsētām vēl spilgti plīvoja divu naidīgu lielvalstu flagas. — Latvijai viņas tiesiskā atzīšana nāca tikai pēc tam, kad viņas ieroči bija uzvarējuši visās Latvijas frontēs. Un to mums dažubrīd bija vairāk nekā debesīm ir malu.

Jo grūtāka cīņa, jo spožāka uzvara, jo gaišāk blāzmo slavas vaiņagi ap šīs uzvaras izcīnītāju pie-

Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis 1919. gadā.

Ģenerālis Jānis Balodis 1919. gadā.

rēm. Un visiem, kuŗi gājuši cīņā par savu tautu un viņas valsti, ir sava daļa pie brīvības pieminekļa triju zvaigžņu mirdzuma.

Un tomēr lielā, galīgā uzvara ir gūta tikai tagad. Uzvara cīņā ar visām tām ēnām un tumsas traipiem, kas savā laikā bija pielipuši latviešu tautas dvēselei. Un cīņa ar sevi pašu, ar savām ļaunajām pusēm, ir visgrūtākā, jo tā ir cīņa pašam ar sevi. Šis negātīvais, kas slēpjas atsevišķos cilvēkos un tāpat tautās, ir tik liels, cik liela var būt milža auguma mesta ēna.

Latvietis, uzvarētājs visās debesu pusēs, pēc brīvības kaŗa beigām bija pašam nemanot kļuvis pats sev ienaidnieks. Visa tauta bija saskaldījusies, iegrimusi iekšējās cīņās kā purva staignājā. Un naida sludinātāji no vienas puses pauda: „simtreiz labāk kopā ar minoritātēm, nekā ar latviešu strādniekiem", no otras: „strādniekiem nav gar tautas lietām nekādas daļas, strādniekiem vispār nav Tēvzemes".

Varbūt, ir tiešām taisnība vecajai teorijai, ka esot arī garīgas epidēmijas, un laikmeti, kad tās aizņem veselas tautas, tāpat, kā melnās nāves sērga, mēŗa epidēmija, šī latvju tautas žņaudzēja agrākos gadu simteņos. Tiešām, atskatoties tagad atpakaļ uz nesen bijušiem un līdz ar partiju karogiem aizgājušiem laikiem, var izlikties, ka mēs tad atradāmies dīvainas, savā būtībā vēl psīchiatru neizpētītas garīga mēŗa epidēmijas dīgļu varā. Viņas lēkmē mēs bijām uz laiku izlaiduši no sirds un prāta, kādi lieli mērķi spārnoja tautas garu brīvības kaŗā, un ka tikai turoties visiem latviešiem kopā, šī zeme būs un mūžos paliks latviešu zeme, latviešu tautas valsts.

Valsts gan bija izkaŗota, bet cīņu laika varonības gara vairs nebija. Latvija bija kļuvusi netkarīga valsts, bet šai valstī dzīvoja sašķēlusies latviešu tauta. Brīvības kaŗa vietā bija stājies brāļu karš. Tautas sastāvdaļas tiecās iet savrūp ceļus, neapzinoties, ka tautas vienībai aizejot gluži bojā, ies bojā pati tauta, bet vispirms viņas uzceltā valsts.

Šīs katastrofas tuvošanās nojauta bija pamodusies arī tautā, bet viņai nebija vēl īstas skaidrības, kas jādara, un kā jāglābjas, kā jāglābj ar tādu varonību izcīnītā Latvijas valsts.

Tautas Vadonim šī skaidrība bija. Viņš redzēja, ka ceļš, pa kuŗu tagad visiem jāiet, ir pirmā kārtā vienības atgūšanas ceļš. Jo vēsture viņas gājumā necieš saskaldījušās tautas, cik lielas un ārēji varenas tās arī nebūtu. Un sevišķi šis tagadējais laiks ir pret tām valstīm, kuŗu dzīvi nevada nacijas vienības apziņa un tautas kopējās asins balss.

Tautas Vadonim, kuŗš bija vadījis tautas ceļus neatkarības ārējo cīņu gados, nu vajadzēja vest latviešus jaunās cīņās, cīņās par tautas iekšējo, garīgo atbrīvošanos. Cīņās pret nesaticības un sīka brāļu naida garu, un atkal novest šo viņa ģeniālajai vadībai novēlēto tautu uz taisnas, visiem vienkopus staigājamas tekas.

Šī tautas atgriešanās no maldu ceļiem uz vienīgā taisnā ceļa notika 15. maijā, kad latviskā gara karogs atkal brīvi un lepni pacēlās gaisā, pretī mūžīgās Latvijas debesīm. Un Vislatvijas pļaujas svētki bija pēc tam gūto sasniegumu, atjaunotās latviešu vienprātības un atdzimušā darba prieka parāde, kuŗā visu Latvijas novadu un visu šķiru ļaudis atkal jutās liela, saticīga asins un valodas radu saime.

Vienotās Latvijas saime tur sumināja šīs vienprātības atsaucēju — Latvijas saimnieku un valsts dibinātāju. Pavasarī viņš bija sējis tautā viņas gara atdzimšanas sēklu un rudenī redzēja, cik lielisku ražu, kādus smagus graudus devis šis pirmais latviskā gara pļaujas laiks.

Ar katru jaunu rudeni šī gara raža būs lielāka. Arvienu spožāks kļūs nemirstības un aizmūžu slavas vaiņags ap Latvijas saimnieka galvu, kas kļuvusi sirma, pūloties tautas un Tēvzemes labā tik daudzus mūža gadus, cīnoties par vienotu, latvisku, mūžīgu Latviju, — to Latviju, kuŗas milzu tēls, uz Brīvības pieminekļa postamenta stāvēdams, tur augstu gaisā paceltas trīs zelta zvaigznes, likdams tām mirdzēt pāri Rīgas namiem un Latvijas likteņu upes Daugavas ūdeņiem.

Šīs trīs zelta zvaigznes ir — tauta, no svešām varām brīva latviešu zeme un latviskā Latvijas valsts, — trīs svētumi, kuŗus tur cieši vienotus kopā mūžīgās Latvijas rokas, aicinādamas tagadējās un nākamās latviešu ciltis sargāt un turēt svētus šos savus vislielākos dārgumus, tagadējās paaudzes mantojumu, kuŗu tā atstāj nākamajām mūsu tautas paaudzēm.

Šos trīs svētumus solās svēti glabāt Latvijas aizsargu saime. Solās Vadonim, savas tautas senču garam un Likteņa lēmējam, kuŗš ierādījis mūsu tautai šo zemi abos Daugavas krastos par mūžīgu mājvietu.

Pulkv.-ltn. Bebris.

Brīvības piemineklis — mūžīgās Latvijas brīvības un Lāčplēša gara paudējs

Latvijas galvas pilsētas centrā, tās visdzīvākā un skaistākā vietā tagad paceļas varena un daiļa celtne — piemineklis Latvijas brīvībai un latvju tautas varoņgaram. Paaudžu paaudzēm un laiku laikos šis piemineklis stāstīs par Latviju, liecinās tās teiksmaino pagātni, slavas pilno tagadni un saulaino nākotni.

Mēs zinām, cik neatlaidīga, smaga un ilgstoša ir bijusi mūsu tautas cīņa par savu dzimto zemi, par brīvību. Gadu simteņus ilgi, līdz pat 1934. g. 15. maijam, latvju tauta neatlaidīgi cīnījusies par savām likumīgām zemes un brīvības tiesībām, līdz beidzot šīs tiesības arī izcīnījusi. Šī gadu simteņus ilgā cīņa iegūlusi arī Latvijas Brīvības pieminekļa idejas veidošanās un piepildīšanās vēsturē, kas kā tautas sirdsapziņas dzidravots arvien runās uz mums un nākamām audzēm pamācošu valodu.

Latvju nacionālās armijas virspavēlnieks brīvības cīņu laikā, tagadējais kaŗa ministrs ģenerālis Balodis par Brīvības pieminekļa nozīmi pirms divi gadiem ir teicis šādus dziļi nozīmīgus vārdus: *)

„Latviešu tautas gājiens sevis piepildīšanai vēl nav beidzies. Ir mūžam dzīvam mūsu tautā jābūt tam garam, ko mums devuši tautiskās apziņas modinātāji un mūsu gribas kaldinātāji. Jo tikai uz šī ciešā un nesalaužamā pamata mēs varam tālāk veidoties. Kad sasniegta ir valsts, tad turpmāk mūsu uzdevumam vajaga būt — izaugt un izveidoties starp citām tautām un valstīm par īpatnēji vērtīgu vienību, kas spārno mūs pašus vienmēr diženākiem panākumiem un kas kuplo visu tautas saimi. Tādēļ jāpaceļas Latvijas galvas pilsētā Brīvības piemineklim, kā latviešu tautas ilgo centienu lieciniekam un kā mūžīgam šo centienu paudējam visām nākošām paaudzēm.

Nav Brīvības piemineklis vajadzīgs tiem, kas gājuši kaŗā par Tēvzemes laimi, jo viņi ir sapratuši tautas brīvības vērtību. Bet Brīvības pieminekļa lielais un cēlais uzdevums ir būt par tautas nerimstošu modinātāju un aicinātāju. No sirmās, brīvās senatnes cauri tautiskās atmodas laikmetam un vēsturiskām 1919. gada cīņām mācīt latviešu tautu tiekties vienmēr tālāk un augstāk. — šim uzdevumam ir celts Brīvības piemineklis."

Šie ģenerāļa Baloža dziļi izjustie un pārdomāti vārdi lai mūs pārliecina un, uzskatot Brīvības pieminekli, katrreiz mums un nākamām paaudzēm atgādina, ka brīvības cīnītāji arī te bijuši pirmie, kas pašķīruši ceļu Brīvības pieminekļa idejai kā latvju tautas varoņgara, dvēseles spēka un vienotās gribas saucējai. Šis granīta tēlos kaltās idejas spēks lai atgādina visiem mūsu brīvības cīņu varoņu nesalaužamā vienprātībā izcīnīto brīvību; lai sauc Tēvijas grūtos brīžos visus būt vienotiem, aizmirstot visu patīgo un savtīgo; lai rāda citām tautām, cik mīļa un dārga mums ir mūsu Tēvzeme Latvija, kuŗu aizstāvēt nekad mums netrūks gribas, spēka un vīru! Ja mēs vecā paaudze esam sapratuši un godā cēluši pieminekli veidoto ideju un tās mūžīgo spēku un ja to tāpat sapratīs arī nākamās audzes, tad mēs kā tauta un valsts pastāvēsim, iesim pretim pilnībai, ieņemsim mums pienākošos vietu un izpildīsim mūsu īpatnos, latviskos uzdevumus pasaules tautu saimē.

*

Tagad, kad Brīvības piemineklis paceļas varens un stalts, metīsim īsu skatu atpakaļ uz tiem laikiem, kad Brīvības piemineklis bija vēl tikai ideja, kuŗu vajadzēja vēl pieņemt un reālizēt. Un kā daudzās citās lietās toreizējos laikos, tā arī Brīvības pieminekļa lietā, toreiz nebij saskatāma vajadzīgā saprašanās. Tā ideja, kāda tagad nu ir kļuvusi par īstenību, bija jāizcīna.

1927. g. beigās ministru kabinets pieņēma likumu par Brīvības pieminekļa komiteju. Šis likums paredz Valsts Prezidentam sastādīt Brīvības pieminekļa komiteju, kuŗai jāvāc piemineklim līdzekļi un jāveic visi darbi, kuŗiem sakars ar Brīvības pieminekli. Atskanot Valsts Prezidenta aicinājumam celt Brīvības pieminekli, tautas doma šai idejai bija jau nobriedusi. Valsts Prezidenta aicinājums visā valstī radīja ļoti dzīvu atbalsi. Sastādījās pieminekļa komiteja pie Valsts Prezidenta un šīs komitejas nodaļas visā valstī. Valsts Prezidents uzņēmās komitejas priekšsēdību. Komitejā ienāca 70 personas, kuŗas reprezentēja visus lielākos politiskos nogrupējumus, visas tautības, pilsētas un laukus, visas darba un saimnieciskās dzīves galvenās nozares. Daudzi tūkstoši ziedojumu vācēji ar sajūsmu stājās Brīvības pieminekļa komiteju rīcībā. No malu malām sākā ieplūst ziedojumi Latvijas brīvības piemineklim. Lai neceltos pārmetumi un pārpratumi nākotnē, Brīvības pieminekļa komiteja vispusīgi pārrunāja un 1928. gada 11. janvārī ar visām pret 3 balsīm pieņēma lēmumu celt idejisku pieminekli un ne praktisku celtni, par kādu bija uzstājušies neatbildīgi spriedelētāji un kritiķi. Tā komitejā virsroku bija guvis brīvības cīnītāju — kaŗavīru idejiski cēlais, visam pāri stāvošais brīvības cīņu laikmeta gars. Savu lēmumu komiteja pamatoja un deklarēja sekojoši:

„Laikmets prasa, lai mūsu kritušo varoņu atdusas vieta Brāļu kapu izveidojumā uzskatāmos tēlos ietvertu pašaizliedzīgas uzupurēšanās cildeno domu. Tāpat tas prasa, lai mūsu iegūtā brīvība rastu savu izteiksmi dzīves izjūtai atbilstošā monumentā. Šī ideja reālizējas Brīvības pieminekli, kam paaudžu paaudzēm jāatgādina tautas vēsturiskā pagātne, viņas cildenākie centieni un sasniegumi varonīgās cīņās. Ne atsevišķas personas, bet visas tautas celtam, šim piemineklim neatvairāmā akmens tēlu valodā jāapliecina tas ideālais spēks, kas naciju dara stipru un patstāvības cienīgu" *).

Šķiet, pēc visa tā vajadzēja apklust spriedelējumiem un kritikām, jo Brīvības pieminekļa ideja bija

---

*) Sk. ģen. Baloža rakstu „No brīvības cīņām līdz Brīvības piemineklim" Brīvības pieminekļa 1933. g. gada grāmatā 99. lpp.

* Skat. 1934. g. Brīvības pieminekļa gada grāmatā rakstu „Kā veidojās mūsu Brīvības piemineklis" 131. lpp.

pieņemta un deklarēta; arī celšanas un vietas jautājumi bija jau izšķirti. Bet jau 1929. g. 15. oktobrī, kad komiteja izsludināja sacensību Brīvības pieminekļa metiem un ievadīja ziedojumu vākšanu visā valstī, sākās pieminekļa idejas asa kritizēšana. Šai kritikā bija skaidri saskatāms nolūks — traucēt un izjaukt sākto lielo patriotisko darbu. Neapšaubāmi, ka šī kritika ienesa nesaprašanu un apjukumu kā ziedotājos, tā arī pieņemtā lēmuma reālizētājos. Bija iesācies neglīts polītisko partiju tirgus ap Brīvības pieminekli, apkaunojošs latvju patriotu un arī ārzemnieku acīs. Kreiso polītisko partiju dižvīru nolūkos nebija celt tautas slavu un godu, bet graut. Brīvības pieminekļa celšanas lietu viņi atrada izdevīgu izmantot par ieroci tautas cieņas un vienības graušanai. To varēja gan sagaidīt no tiem, kuŗiem Latvijas valsts un tautas varoņgars bija kā dadzis acīs, bet nekādi nevarēja saprast un attaisnot tos pilsoņus, kuŗi kreiso partiju apkaunojošo rīcību Brīvības pieminekļa lietā apzinīgi vai neapzinīgi atbalstīja. Ar sašutumu nācās vērot, ka daļa pilsoņu aizstāvēja ieskatu, celt ne idejisku pieminekli, bet gan kādu praktisku celtni — tilta, mūzeja vai pat — pirts (!) veidā. Daļa zināja spriest, ka izraudzītā vieta Brīvības piemineklim nederot. Tai esot jābūt vai nu Daugavmalā, vai arī kur citur; tika minēta pat Zaķu sala! Citi atkal uztraucās, ka laikmets ziedojumu vākšanai neesot piemērots: esot jābūt taupīgiem un nevajadzīgam greznumam, kāds būšot Brīvības piemineklis, naudu nedrīkstot tērēt.

Gods un slava Brīvības pieminekļa komitejai, kuŗa neļāvās iespaidoties no šādām kritikām un padomiem, bet līdz galam gāja savu nosprausto ceļu. Pateicoties komitejas rakstura stingrībai šodien mēs kā tauta, varam būt lepna uz vienu no krāšņākiem pieminekļiem Eiropā — Latvijas brīvībai un latvju tautas varoņgaram!

No Brīvības pieminekļa kritizētājiem visbiežāk tika runāts par brīvības tiltu pāri Daugavai. Šo ideju bija ierosinājis kāds provinces gudrinieks. Vientieši līdz ar šo gudrinieku bija tai pārliecībā, ka tas būšot cēlākais piemineklis mūsu tautas brīvības idejai. Vienu lietu, ko šāda tilta aizstāvji pavisam aizmirsa, bij fakts, ka tāds tilts prasīs 20—30 reizes vairāk līdzekļu, nekā piemineklis.

Tilts, mūzejs, pirts! Vai šīs praktiskās celtnes spētu saviļņot mūsu sirdis un garu? — Katrs tās uzskatītu kā praktisku celtni un aizmirstu ideju, kuŗai par godu tā celta. Bet paldies Dievam, idejiskā pieminekļa celšanas ideja uzvarēja. Uzvarēja ideja, kuŗa pieminekļa tēlos runā no pagātnes uz nākotni ar mūsu sirdīm un garu!

*

Tēlnieks Zāle, kuŗš kā liela stila mākslinieks parādījis sevi Brāļu kapu veidojumā, devis latvju tautai vēl otru apbrīnošanas cienīgu mākslas darbu — Brīvības pieminekļa veidā. Par tēlnieka Zāles metu prof. Dr. Rončevskis saka: „Vēsturisks piemineklis ir uzskatāms par pilsētas izrotājumu un tālab viņa siluetam jāuzrāda tīkamas līnijas un masu samēri. Šo uzdevumu, man domāt, tēlnieks Zāle ir godam veicis. Galveniem pieminekļa būtības noteicējiem, tēlniecības veidojumiem, viņš nav izvēlējies cīņas ainu saturu, bet grupas, kas iztēlo topošās valsts kultūrālos pamatus. Ar to viņš sasniedzis pareizo, jo skulptūras, kas piem. tēlo jātnieku divkaujas, rāda tikai vienu epizodi tautas sarežģītā attīstībā. Turpretim latvju tautai, līdz savas patstāvības sasniegšanai, bija jāiet gaŗš garīgās sagatavošanās ceļš. Lai attēlotu brīvības cīņas pilnā diženumā, māksliniekam jāspēj apvienot ap vienu kodolu veselu kopsakarīgu ainu rindu, kas vienpusīgi atstaro tautas patstāvības tieksmes. Tādā piemineklī ir jālasa, kā tautas gars ilgojies saraut važas, kā viņš paudis atsvabināšanās simbolus tautas dainās un teikās, kā, kāpinādams spēkus visos novados, tas nostiprinājis sekmīgas pastāvēšanas pamatus, līdz biedzot vēsturiskā brīdī viņš nevien uzvarēja ienaidnieku, bet arī guva savu brīvības ideālu atzinumus.

Tēlniekam Zālem ir lielā mērā izdevies izteikt šos momentus statuārās grupās. Viņš ir pratis sakārtot daudzās figūras nosvērtā virknējuma secībā ap pieminekļa kodolu." *)

*) Skat. prof. Rončevska rakstu Brīvības pieminekļa 1933. g. gada grāmatā „K. Zāles Brīvības pieminekļa mets" 67. lpp.

Ministru Prezidents K. Ulmanis un Armijas Virspavēlnieks ģenerālis J. Balodis 6. Rīgas kājnieku pulka kaŗavīru vidū.

Aicinot tautu celt Brīvības pieminekli, katrs Latvijas pilsonis tika aicināts šim svētajam mērķim ziedot tikai vienu latu. Šis lats nevarēja iespaidot pilsoņa budžetu, jo cik bieži dzīvē gadās, ka tas pats lats aiziet mērķiem, kuŗus nevar saukt par cēliem. Bija aprēķināts, ka Brīvības piemineklis izmaksās 1 miljonu latu, kādēļ vajadzīgiem ziedojumiem ar uzviju bija jāsanāk divi gados. 1929. g. sāka vākt ziedojumus, kuŗi sākumā nāca lielā vairumā. Bet drīz it kā apsīka, it kā apstājās. Iemesls, — jau minētā neatlaidīgā kritika un aģitācija, kuŗai partiju laikos bija zināmi panākumi. Tikai pēc 1934. g. 15. maija bagātīgi atvērās ziedojumu avoti un ziedojumi Brīvības piemineklim sāka plūst nepārtrauktā straumē, līdz pārsniedza pat cerēto summu, proti: Brīvības piemineklim nākot gatavam, pieminekļa komitejas rīcībā atradās pāri 1,2 miljoni latu. Šīs summas pārpalikums ieskaitīts Brīvības pieminekļa fondā. Kā reāla pretvērtība ziedojumam uzskatāma Brīvības pieminekļa gada grāmatas, ko katrs pilsonis varēja iegūt par 1 latu. Šīs grāmatas (1933.—1936. g.) ir vērtīga Brīvības pieminekļa vēsture, jo tajās mēs atrodam visas nepieciešamās ziņas par pieminekļa celšanu. Šīs grāmatas tāpēc nedrīkst trūkt nevienа latvieša mājā.

Virspavēlnieks ģenerālis Balodis ar divīziju komandieriem — ģenerāli Berķi un ģenerāli Peniķi 1919. gadā.

1931. g. 18. novembrī Valsts Prezidents A. Kviesis svinīgā ceremoniālā lika pamatus Latvijas Brīvības piemineklim. Četri gadi vēlāk, 1935. g. 18. novembrī, viņš pats atklāj un nodod šo pieminekli tautas sargāšanā. Ar to vaiņagots cēls, patriotisks un liels darbs, — lai padarītu nemirstīgu Latvijas valsts un tautas brīvības ideju un Lāčplēša varoņgaru.

Par šo cēlo sirdsdarbu pienākas visas tautas pateicība Valsts Prezidentam A. Kviesim, kuŗš kā Brīvības pieminekļa komitejas priekšsēdētājs ar savu lietpratību, aukstasinību un nesatricināmu mieru partiju laikos, ar jūsmīgu latvieša sirdi padarījis mūžīgu atbrīvotāju loloto un tēvu-tēvu ilgoto brīvības ideju. Visas tautas pateicība pienākas arī Ministru Prezidentam Dr. K. Ulmanim, kuŗš, apvienodams visu tautu vienam mērķim — Latvijai, paškīris ceļu šīs idejas spožai piepildīšanai. Tāpat visas tautas pateicība pienākas ģenerālim J. Balodim, kuŗš bijis Latvijas brīvības saucējs kaŗa laukos un tautas skaidrās sirdsapziņas modinātājs Brīvības pieminekļa idejiskā satvara piepildīšanā. Nevar arī neatzīmēt Ministru Prezidenta biedra M. Skujenieka lielo idejisko neatlaidību un rosību, pateicoties kuŗai, lepnais Brīvības piemineklis paceļas jau tagad, un tieši tāds, kāds tas ir tagad.

Šo latvju valstsvīru pašaizliedzīgā kalpošana tautas augstākiem un cēlākiem mērķiem, lai mūžu mūžos ir par Tēvijas mīlestības cēlu paraugu nākamām paaudzēm.

Kapteinis A. Kontrovskis.

Kareiviskums

Kas ir „kareiviskums" jeb kādam jābūt kaŗavīram, ir praktiski ļoti svarīgs jautājums. No atbildes uz šo jautājumu izriet kareiviskās audzināšanas mērķis, audzināšanas pamati un audzināšanas darbā pielietojamie līdzekļi. Nepareiza atbilde būs iemesls nepareizi uzstādītam audzināšanas mērķim; pareiza atbilde būs drošība tam, ka pareizi tiks uzstādīts kareiviskās audzināšanas mērķis. Un patiešām, — kā gan lai mēs spētu paši augt un citus audzināt par savas Tēvzemes krietniem sargiem, ja nebūsim skaidrībā par to, kādam jābūt krietnam kaŗavīram un kā par tādu kļūt.

Vārdā „kareiviskums" jāsaprot visu to morālo īpašību kopība, kas morālā ziņā dara cilvēku par pilnvērtīgu cīnītāju kaŗā. Pārpratumu novēršanai šeit pasvītrojams vārds „morālo", jo bez morālām īpašībām krietnam kaŗavīram nepieciešamas vēl arī citas — mācēšana un fiziskās spējas.

Runājot par to, kādam jābūt kaŗavīram, nākas vispirms izklaidēt to maldīgo uzskatu, kāds ieviesies vienā sabiedrības daļā par kareiviskuma jēdziena saturu, proti, it kā par īsti „kareivisku" cilvēku būtu uzskatāms tāds, kam, kā mēdz teikt, — „nagi niez" uz kaušanos. Šāds uzskats itkā atbilst tam saturam,

kuŗu mēs ieliekam vārdā „kareivisks“, kad runājam par mežonīgām, kareiviskām ciltīm Afrikas tuksnešos. Bet iedziļinoties kareiviskuma jēdziena būtībā un domājot ne par mežonīgiem tuksneša dēliem, bet gan par civīlizētās sabiedrības kaŗavīru, parādās šādi iztulkota kareiviskuma jēdziena seklums un kļūmīgums. Lieta tā, ka ar tāda cilvēka rakstura īpašībām, kam „nagi niez“ uz izkaušanos, parasti biedrojas daudzas citas īpašības, kuŗas uzskatāmas par noteikti negātīvām. Kauslīga cilvēka rakstura pazīmes nav grūti minēt: tāds cilvēks ir ātrs un nesavaldīgs dusmās, neskopojas līdzekļu izvēlē un daudz nedomā par savas rīcības sekām; labprāt iesāk ķildas un iemaisās citu cilvēku ķildās; ir brutāls pret citiem saviem līdzpilsoņiem. Tāds cilvēks, dzīvodams starp miermīlīgākiem cilvēkiem, uz katra soļa redz un jūt, ka visi viņam labprāt „griež ceļu“, jo kāda var būt patika miermīlīgiem cilvēkiem ielaisties strīdū ar cilvēku, kuŗam dūre šķiet par taisnības pierādīšanas līdzekli! Rezultātā tāds cilvēks kļūst iedomīgs, patmīlīgs un varmācīgs. Viņš pierod pie uzskata, ka ja visas viņa iegribas vienmēr tiek izpildītas, tad tā tam arī ir jābūt. Bet lieki būtu šeit minēt, ka iedomīga, patmīlīga un varmācīga cilvēka iegribas un intereses vairuma gadījumos stāvēs pretrunā ar civīlizētā sabiedrībā pielaižamām. Līdz apziņai, ka pāri personīgām interesēm un iegribām jāstāda sabiedrības intereses, tāds cilvēks nespēj pacelties.

Vai tāds cilvēks varētu būt krietns kaŗavīrs mūsdienu apstākļu un prasību rāmjos? Uz šo jautājumu negribētos tūliņ dot noraidošu atbildi un arī nevar dot, jo nevar noliegt patiesību, ka zināmos apstākļos tāds cilvēks var būt labs kaŗotājs, un ja vārdā „kaŗotājs“ mēs gribētu saskatīt tā burtisko nozīmi. Un patiešām, — vai ķīniešu pirātam bandas vadonis var pārmest mazdūšību, cīņas sparu? Jādomā gan, ka bandas vadoņa novērtējumā viņa ļaudis ir vērtīgi cīnītāji.

Kādi apstākļi šeit ir raksturīgi? Pirmkārt — cilvēks uzskata cīņas faktu kā līdzekli apmierināt savas kauslības tieksmes, t. i. cilvēkam sagādā baudu pati cīņas norise un tāpēc arī vienalga — ko sist, ja tikai dabū sist! Otrkārt, — eksistences jautājums var spiest kļūt par kaŗotāju un padevīgu kalpu bandas vadoņa rokās. Treškārt, — laupīšanas kāre un izredzes. Tādus „kaŗotājus“ mēs esam redzējuši un nevaram teikt, ka viņi būtu bijuši slikti kaŗotāji, kamēr vien pastāvēja zināmi apstākļi. Tā, piemēram, pilsoņu kaŗos Krievijā, kā paliekas no lielā pasaules kaŗa, bija daudz tādu cilvēku, kuŗiem nepatika atgriezties mierīgā darba gaitās, kuŗiem karš bija „iegājis asinīs“ un kuŗiem bija vienalga, ko sist, ja tikai atkal tiek kaŗotāju pulkā, vienalga, vai sarkano, vai balto. Turpat arī redzējām, ka Trocka solījums — atļaut „laupīt salaupīto“ — sarkano kaŗapulku uzbrukumu Krimai padarīja neatturamu: Krimu ieņēma un, protams, pamatīgi izlaupīja! Bet laikam gan arī pats Trockis nekad nebija drošs par to, vai kādā jaukā dienā viņa „kaŗotāji“ nepagriezīs savus durkļus pret viņu pašu, ja „labvēlīgie“ apstākļi mainītos.

Un mainīties šādi apstākļi var: kaušanās kāre var reiz apnikt, var pietrūkt laupījuma vai izredzes piekļūt pie laupījuma kļūst saistītas ar lielu risku; var gadīties, ka kaujas apstākļi liek pārciest ilgstoši fiziskas un apgādes grūtības, u. t. t., u. t. t. Lūk, tie visi ir tādi apstākļi, kas tādiem „kareiviskiem“ elementiem kā ar roku atņem viņu „kareiviskumu“. Bet vai īsta kaŗavīra kareiviskums bazējams uz tādiem „labvēlīgiem“ apstākļiem? Vai katrs kaŗaspēka vadonis gribēs atļauties sev tādu apstākļu radīšanu, kā to atļāvies sev Trockis pie Krimas?

Katēgoriski pasakāms, ka nē! Kultūrālo valšķu armijās vajadzīgi kaŗavīri, kuŗu cīņas griba un cīņas spars bāzējas uz citādiem morālā spēka faktoriem — solidiem, pastāvīgiem. Ka vienīgi šādu kaŗavīru sastādīta armija ir attaisnojama valstī, to mēs pieredzējām mūsu brīvības cīņu dienās, kad mūsu skaitliski nelielā un vāji apbruņotā armija satrieca ienaidnieka armijas, kuŗu „kareiviskums“ bāzējās uz laupīšanas kāri vai cīņu pašas cīņas dēļ. Arī apstāklis, ka tādu cilvēku % sabiedrībā, kuŗiem „nagi niez“ uz izkaušanos, ir ļoti mazs, — rāda, ka nekādas „armijas“ no viņiem neizdotos saformēt. Kultūrālā sabiedrībā kauslīgs cilvēks tiek pieskaitīts huligānu tipam un neviens arī nedomā tos ņemt kā paraugu kaŗavīru audzināšanā.

Mūsu dienās vispārējs uzskats ir tāds, ka karš ir ļaunums, ko smagi nākas izjust netikai pašiem cīnītājiem, bet arī visai tautai, pat kaŗojošo valšķu attālākiem kaimiņiem. Bet reizē ar to, šis ļaunums vienai pusei tiek uzspiests un tāpēc — nenovēršams. Mūsu dienās kaŗu izcīna visa tauta. Kaŗā iet vairs ne tikai tie, kam „nagi niez“ uz kaušanos, bet gan tautas masa, kuŗā katrs atsevišķs cilvēks ir miera laika dzīvē bijis mierīga darba darītājs — zinātnieks, ārsts, ierēdnis, amatnieks, zemkopis, strādnieks u.t.t. Kaŗā iet pilsoņi, un ne sava prieka dēļ vai laupījuma skubināti. bet gan daudz dziļāku prāta atziņu un dvēseles jūtu mudināti. Mūsu dienās skaidra kļuvusi atziņa, ka kaŗā izšķiŗas pirmā kārtā visas tautas un valsts liktenis un tikai pēc tam katrs drīkst domāt par savu personīgo likteni. Viens iet cīņā par visiem, visi par vienu! Jo tikai tad, kad piepildās tautas un valsts intereses, var cerēt, ka varēs piepildīties katra atsevišķa tautas locekļa intereses. Tas tāpēc, ka cilvēks valstī dzīvo un smeļas savai dzīvei iespējas no visas valsts un tautas kopīgām iespējām, gluži tāpat kā koks, ieaudzis savām saknēm zemē, no zemes smeļ savas dzīvības spēkus. Izrauts no zemes, koks nokalst un iet bojā. Sliktā zemē koks nīkuļo, bet labā — aug un zeļ. Tāpat cilvēks valstī — iet bojā, nīkuļo vai dzīvo labas dienas. Tauta un valsts ir cilvēka dzīves pamats un dzīves līmeņa noteicēji.

Bet šo patiesību lai spētu izprast un šīs patiesības mudināts lai spētu upurēt savas personīgās intereses vispārības labā — vajadzīgi krietni pilsoņi.

Krietna pilsoņa pazīme ir — augsti attīstīta pienākuma apziņa un paklausība pienākumam. „Es aizgāju gulēt,“ teica filozofs Kants, „un sapņoju, ka dzīve ir laime; es atmodos un sapratu, ka dzīve ir pienākums.“

Kaŗā pilsoņiem jāpilda pilsoniskais augstākais pienākums — jāaizstāv visas tautas un valsts gods, brīvība un neatkarība. Tāpēc lai neviens pilsonis nesaskata apvainojumu savai profesijai vai tukšu lielību, ja viņš lasa kādā no angļu armijas reglamentiem

šādu apgalvojumu: „Kaŗa dienests ir pilsonības augstākais izpaudums."

Ja nu mēs esam nākuši pie atziņas, ka pilsoņi iet kaŗā izpildīt savu augstāko pienākumu, tad no šīs atziņas arī izriet, ka krietns kaŗavīrs un krietns pilsonis ir sinonimi jēdzieni: tikai krietns pilsonis spēj būt arī krietns kaŗavīrs! Pienākuma apziņa un paklausība pienākumam tāpēc ir pirmā un galvenā prasība, kas liekama kareiviskuma jēdziena saturā. Starpība starp pienākuma apziņu un arī starp paklausību pienākumam miera laikā un kaŗā, — ir vienīgi kāpinājumā. Miera laikā dzīvē reti tiek prasīta paklausība tādiem pienākumiem, kuŗu labā pilsoņiem jāupurē pat savu dzīvību. Kaŗā, turpretim, tas tiek prasīts ik uz soļa. Tā ir smaga prasība un spēt to pildīt labprātīgi, ilgstoši un apzinīgi nozīmē būt ideālam kaŗavīram. Kam šādai paklausībai pietrūkst iekšējās pārliecības un ticības pienākuma svarīgumam, — tas ideāls kaŗavīrs nevar būt.

Uz paklausības principa uzbūvēta armijas organizācija un bāzēts armijas stiprums. Armijā katram noteikts zināmu pienākumu apjoms un šo pienākumu apjomā tiek prasīta neierobežota paklausība pienākumam, resp. arī tiem, kas savu pienākumu apjomā dod izpildīšanai uzdevumus sev padotiem.

Militārā terminoloģijā paklausību pienākumam apzīmē ar vārdu — disciplīna. Tā ietveŗ sevī ne tikai prasību paklausīt uzdevumu devēju — priekšnieku katrreizējām pavēlēm, bet prasa rīkoties kaŗa dienesta noteikumu un prasību garā arī bez priekšnieku klātbūtnes, kad kaŗavīra rīcība atkarīga no viņa paša. Jo stingrāka disciplīna kļuvusi par kaŗavīra dabu, jo vairāk viņš var rast tanī atbalstu grūtos pārbaudījuma brīžos kaujā.

No sacītā izriet arī atbilde uz to, kāds ir spraužams kareiviskās audzināšanas mērķis, proti — ieaudzināt ikvienā kaŗavīrā apzinīgu, labprātīgu un stingru disciplīnu, kas nesabruktu pat vislielāko grūtību un izmisuma brīžos. Kā redzam, kareiviskā audzināšanā ir pilsoniskās audzināšanas turpinājums, nolūkā sasniegt lielāku kāpinājumu spējai paklausīt, lai tā nezustu gadījumos, kad tiek prasīti grūti pildāmi pienākumi. Tāpēc maldīgi ir uzskati, itkā kareiviskā audzināšana ir ļaunums, ko apstākļi gan spiež paciest, bet kas cilvēkam miera laika dzīvē būtu lieka un nepatīkama nasta.

Šo apcerējumu noslēdzot, savilksim vienkopus izteiktās atziņas, lai dotu atbildi uz apcerējuma ievadā uzstādīto jautājumu: Kas ir „kareiviskums" jeb kādam jābūt kaŗavīram? Kareiviskuma jēdziena saturs ir — disciplīna. Kaŗavīram jābūt disciplīnētam. To panākt ir kareiviskās audzināšanas gala mērķis.

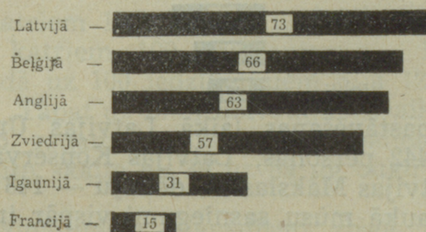
Ir gan vēl daudzas citas īpašības, kādas nepieciešamas krietnam kaŗavīram. Tomēr šo īpašību vajadzība nav uzskatāma par pašmērķi. Tās kalpo vienīgi kā pamats, uz kā var bāzēties, lai spētu ieaudzināt un nostiprināt galveno īpašību — stingru disciplīnu. Pie šīm pārējām īpašībām jeb t. s. disciplīnas bāzes piegriezīsimies turpmākā apcerējumā.

Jānis Bogens,
statistiķis.

Latvijas sasniegumi — skaitļos

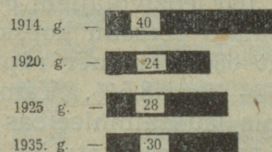
Latvijas valsts savā septiņpadsmit gadus ilgā pastāvēšanas laikā pierādījusi nevien savu dzīvot spēju, bet arī to, ka kultūrālā un saimnieciskā ziņā tā var nostāties blakus vecām valstīm. Protams, šīs spējas Latvijai nav, tā sakot, no gaisa kritušas: septiņpadsmit gadus tagadējā paaudze ir nesusi smagus upuŗus, veikusi darbu, ko normāli veic vairāku paaudžu laikā. No izpostītas, izlaupītas, iedzīvotāju atstātas un nabadzīgas zemes ir radīta spēcīga valsts. Uz drupām celtas jaunas būves, nodibinātas desmitiem tūkstošu jaunu saimniecību, atjaunota rūpniecība un tirdzniecība.

Sakarā ar kaŗa notikumiem no Latvijas bija aizklīduši 850.000 iedzīvotāju. No 2.552.000 iedzīvotājiem, kuŗi Latvijā skaitījās 1914. gadā, 1920. gadā bija palikuši tikai 1.596.131. Bet latvietis mīl savu dzimteni. Pēc miera noslēgšanas ar Krieviju sākās bēgļu atgriešanās. Tā 1920. gadā pārnāca atpakaļ 91.028 bēgļi, 1921. g. — 94.818, 1922. g. — 21.204, 1923. g. — 6.088, 1924. g. — 5.036 un 1925. g. — 1.614 bēgļi. 1935. gada tautas skaitīšana rāda, ka Latvijā tagad ir 1.950.502 iedzīvotāju, tā tad pieaugums (ieskaitot atgriezušos bēgļus un dzimstību uzviju), salīdzinot ar 1920. gadu, sastāda veselas 22%. Jātic, ka kaŗa laikos mūsu dzīvajam spēkam sistais robs būs drīz izlīdzināts, jo iedzīvotāju dabīgā pieauguma (dzimstības pārsvars pār mirstību) ziņā mēs stāvam dažai labai valstij priekšā. Dabīgais pieaugums uz 10.000 iedzīvotājiem gadā:

Līdz ar iedzīvotāju skaita palielināšanos pieaudzis arī iedzīvotāju biezums:

Latvijā uz 1 kv. klm. bija iedzīvotāju:

Igaunijā tai pat laikā uz 1 kv. km. ir tikai 23, Zviedrijā — 14 un Somijā — 9 cilvēki.

Līdz savas patstāvības iegūšanai Latvija ir pārdzīvojusi pārkrievošanas un pārvācošanas laikmetus. Neraugoties uz krievu un vācu kolonistu ieplūšanu

zeme tomēr saglabājusi savu nacionālo seju. No Latvijas valsts nodibināšanas valdošās tautas rindas neatlaidīgi ir augušas. Tanīs atgriežas tie latvieši, kas nacionālās apziņas trūkuma vai citu apstākļu dēļ bija ieklīduši citu tautu sētā:

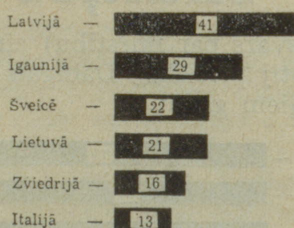
Latvijā no visa iedzīvotāju kopskaita latviešu bija:

1920. g.	—	72,76%
1925. g.	—	73,40%
1930. g.	—	73,42%
1935. g.	—	75,50%

Daudz pūļu ziedots un lieli panākumi gūti tautas izglītības līmeņa pacelšanā. Kamēr lasītpratēju skaits no katriem 100 iedzīvotājiem, kas vecāki par 10 gadiem, 1920. gadā bija 79, 1925. g. tas ir 85, bet 1930. g. jau pāri par 86. Desmit gadu laikā, tā tad, lasītpratēju koeficients Latvijā ir palielinājies par 10%. 1935. gadā lasītpratēju skaitlis droši vien sastādīs apm. 90 no simta, jo skolas apmeklējošo bērnu skaits arvien vēl aug. Tāpat paplašinājies arī skolu tīkls. Varam teikt, ka Latvija tagad ir viena no vislabāk ar skolām apgādātām valstīm:

	Skolu skaits	Skolnieku skaits
Pamatskolas:		
1919. g.	1265	118.192
1934./35. m. g.	1951	218.686
Vidusskolas:		
1919. g.	68	7.615
1934./35. m. g.	129	19.251
Lauksaimniecības skolas:		
1920. g.	12	506
1934./35. m. g.	34	1.563

Universitātē 1920./21. m. g. mācījās 3.472 studenti, bet 1934./35. m. g. — 8.066 studenti, jeb 41 uz katriem 10.000 iedzīvotājiem. Salīdzinājuma dēļ pievedīsim studentu skaitu uz 10.000 iedzīvotājiem dažās citās valstīs:

Valsts pastāvēšanas laikā Latvijas Universitāti beigušas 4.442 personas, Latvijas Konservātoriju — 404 un Latvijas Mākslas akadēmiju — 148 personas. Izglītības laukā mūsu sasniegumi vispār ir tik lieli, ka ar tiem varam lepoties pat vecu kultūras valšķu priekšā.

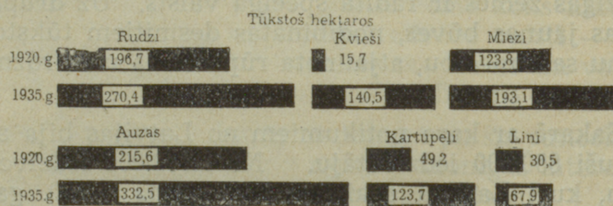
Latvijas saimniecisko struktūru raksturo iedzīvotāju nodarbošanās. Latvija ir agrārvalsts, tādēļ arī 1935. gadā no katriem 100 iedzīvotājiem 64 dzīvo uz laukiem. No nodarbināto personu kopskaita lauksaimniecībā strādā pat 66%, kamēr rūpniecībā — 13,5% un tirdzniecībā — tikai 8,5%. Tamdēļ arī sīkāk apstāsimies tieši pie lauksaimniecības attīstības.

Pirms kaŗa gandrīz puse visas Latvijas zemes piederēja muižniekiem, tikai nepilnas $^2/_5$ atradās zemnieku rokās. Tāpēc arī pirmais darbs pēc teritorijas atbrīvošanas no ienaidnieka bija — agrārās reformas izvešana. Šī reforma pāri par 100.000 lauku bezzemniekus pārvērta par nodrošinātiem zemes īpašniekiem, kas mūžam sargās savu kopjamo zemes stūrīti. Līdz 1935. gadam no valsts zemes fonda izdalītas 198.281 zemes vienība ar 1.693.145 ha kopplatības. Tagad zemniekiem pieder $^2/_3$ no visas Latvijas zemes, kamēr pārējā $^1/_3$, no kuŗas lielāko tiesu aizņem meži — valstij. Agrārā reforma ir viens no grandiozākiem darbiem, ko veikusi Latvijas valsts.

Pēc 1929. gada lauksaimniecības skaitīšanas ziņām Latvijā reģistrētas 266.113 dažāda rakstura un lieluma saimniecības, no kuŗām 66% ir vecsaimniecības, bet 28% jaunsaimniecības. Zemi pa lielākai daļai apstrādā paši zemes īpašnieki; tikai ap 10% to iznomā vai izgraudo. Tā tad, zemes nomai un graudniecībai pie mums vairs nav lielas nozīmes. Agrārā reforma pastiprinājusi arī zemes izmantošanu: 1929. gadā, salīdzinot ar 1923. gadu, lauksaimniecībā izmantojamās zemes kopplatība pieaugusi par apmēram 302.000 ha jeb 9%. Samazinājusies gan mežu platība, jo agrārās reformas vajadzībām līdz 1932. gadam no valsts mežiem atdalīti 250.000 ha. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes pavairošanā liela loma piekritusi meliorācijai, kas sevišķi plašos apmēros izvesta pēc 1925. gada. Jau līdz 1931. gadam zemkopības ministrijā reģistrētas 2.004 meliorācijas sabiedrības. 52 projekti upju un strautu regulēšanas un novadgrāvju rakšanas darbiem izpildīti pilnīgi ar valsts līdzekļiem, izrokot vai izbagarējot 575 kilometrus ūdens novadu un atūdeņojot 100.000 ha zemes platības. Bez tam ar valsts līdzekļiem savā laikā iesākti izpildīt vairāku upju regulēšanas projekti ar apm. 2 tūkstoši kv. kilometru atūdeņojamās platības. 835 meliorācijas sabiedrības izpildījušas projektētos darbus pa daļai ar saviem, pa daļai ar valsts pabalstiem, izrokot 762 km. novadgrāvju un atūdeņojot 163.000 ha zemes platības. Bez tam vēl individuālai meliorācijai atsevišķās saimniecībās līdz 1931. gadam kultūrtechniskie biroji sastādījuši projektus 154,4 tūkstošiem ha zemes platības nosusināšanai.

Sevišķi strauji augusi aŗamzemes izmantošana. 1920. g. tautas skaitīšanā noskaidrojās, ka 55% Latvijas pagastu bija tranšeju izrakņāti un 27% aŗamzemes stāvēja atmatās. Tagad šie kaŗa postījumi izlaboti un aŗamzemes platība pārsniedz par 21% pat pirmskaŗa platību.

Galveno laukaugu kultūru pieaugšanu rāda sekojošā tabulīte:

Tā tad, salīdzinot ar 1920. gadu, rudzu un kviešu platība augusi par 93%, t. i. gandrīz divkārtīgi, bet kartupeļu platība — pat par 151%! Visvairāk šīs platības augušas pirmos pēckaŗa gados. Tomēr tās turpinājušas paplašināties arī vēlākā valsts pastāvēšanas laikā. Pēc sējumu platību pieauguma vien vēl nevaram spriest par lauksaimniecības attīstību, sevišķi par tās ražošanas spēju pieaugšanu. Tamdēļ nepieciešams apskatīt arī laukaugu caurmēra un kopražas.

Caurmēra ražas no 1 ha kvintālos:

	1920. g.	1934. g.
Rudzi	11,6	15,4
Kvieši	11,2	15,4
Mieži	10,0	12,1
Auzas	9,7	12,9
Kartupeļi	100,1	134,4

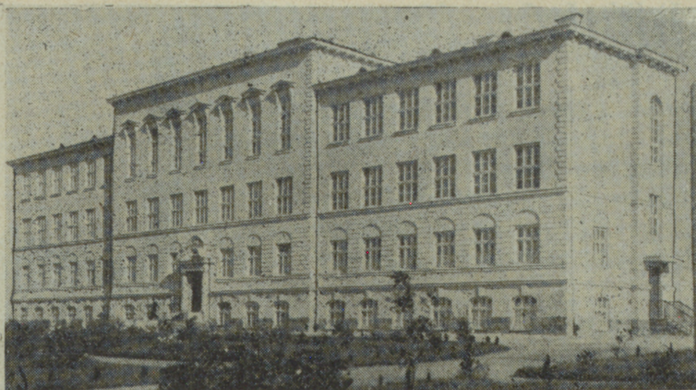
Caurmēra ražu pieaugums, tā tad, ir ļoti jūtams: salīdzinot ar pārējām Baltijas valstīm, mums ir visaugstākās caurmēra ražas.

Līdz ar apsēto platību un caurmēra ražu pieaugšanu pieaugusi arī laukaugu kopraža. Maizes labību kopraža vien pieaugusi no 1297,2 tūkstošiem kvintālu 1920. gadā uz 6.308,7 tūkstošiem kvintālu 1934. gadā, tā tad pieckārtīgi (tai skaitā kviešu kopraža pat divdesmitkārtīgi!). Lai laukaugu kopražu summas attiecīgos gados būtu labāk salīdzināmas, pārlēsīsim tās pēc 1934. g. tirgus cenām ražojumu vērtībās. Pieņemot tā atrasto 1920. gada laukaugu kopražu vērtību par 100, 1920.—1929. gadu caurmērā šī vērtība līdzinās 189, bet 1934. gadā 331 vienībai. Latvijas aramzeme, tā tad, 1934. gadā ražo gandrīz $3^1/_2$ reiz vairāk vērtību kā 1920. gadā. Pieaugums radies no augstāk minētās platību un caurmēra ražu palielināšanās, kā arī no intensīvāku kultūru ieviešanās. Ta, piem., 1929. gadā ar cukurbietēm bija apsēti tikai 1.700 ha, bet 1935. gadā jau 15.500 ha.

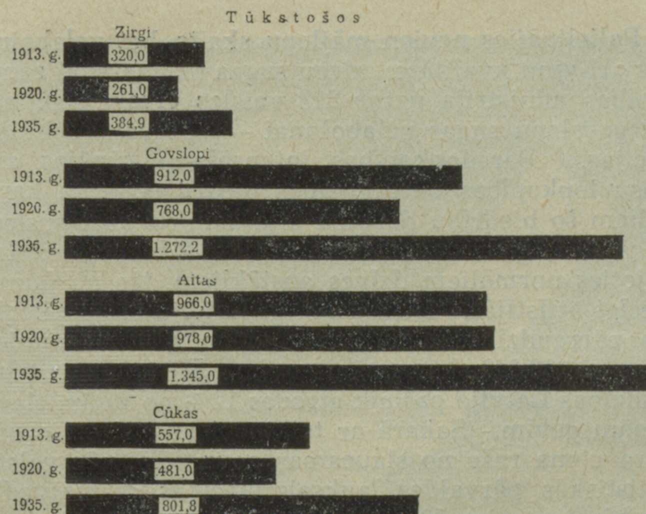
Līdz ar to ir sasniegta arī zemes reformas oikonomiskā puse: Latvijai nevien pietiek pašai savas maizes, bet ar labību varam pat atbalstīt eksportu.

1925. gadā Latvija importējusi 120.000 tonnas rudzu un kviešu, 1930. gadā — 123.883, bet 1934. gadā jau eksportējusi 49.213 tonnas. Lielu lomu te spēlējusi valdības cieto cenu politika. Krizes laikos, produktu cenām krītot, par lauksaimniecības ražojumiem iegūtās summas nesedza vairs to ražošanas pašizmaksu. Tamdēļ arī valdība nāca palīgā ar piemaksām un cietām cenām. Šinī nolūkā nodibināti valsts monopoli — labības tirdzniecībai un cukurrūpniecībai; tāpat agrāk nodibinātie monopoli garantē samērā augstākas cenas kartupeļiem spirta izstrādāšanai vai linu šķiedrai pērkot to no lauksaimniekiem.

Atjaunojot izpostītās vecsaimniecības un iekārtojot jaunsaimniecības, saimniekotājiem nācās ieguldīt ēkās lielus kapitālus un daudz pūļu. Līdz 1931. gadam bija no jauna uzceltas 355,4 tūkstoši dažādu ēku, t. i. 34% no visu ēku kopskaita. Tautas saimniecība šos ieguldījumus uzkrāt nespēja. Tamdēļ valstij devīgi bija jānāk pretī izpostītiem saimniekiem un apbūviešiem, noteicot samērā nelielas izpirkšanas maksas, izsniedzot par lētu cenu būvmateriālus, kā arī kreditējot šīs saimniecības caur valsts kasi un valsts bankām. Tā uz 1933. gadu caur Latvijas banku, valsts zemes banku, Latvijas hipotēku banku un finanču ministriju bija izsniegit 428,5 milj. ls azdevumu. Brīvu līdzekļu trūkuma dēļ ilgtermiņu krediti bija stipri ierobežoti. Tamdēļ saimniecību racionālizēšanai izlietoja arī īstermiņa kreditu. Lai zemkopjiem nāktu pretī un atbrīvotu tos no neērtajiem īstermiņu parādiem, 1932. gadā izdeva likumu par parādu pārjaunošanu. Pēc šī likuma (ar 1933. gada pārgrozījumiem), līdz 1934. gada novembrim parādu pārjaunošanai bija pieteikušās 29.000 saimniecību, pieprasot 25 milj. ls. Zemes banka tai pat laikā izlēmusi 28.400 pieprasījumus un 22.300 gadījumos, kur bija pieprasīti 19 milj. ls, piešķīrusi 13 milj. ls. Pēc būtības te lieta grozās ap agrārā likuma paplašināšanu.

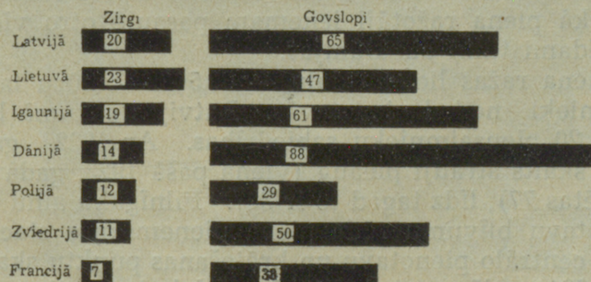

Valsts komercskola Rēzeknē — Latvijas neatkarības laika jaunceltne.

Mājlopu skaits kaŗa gados bija samazinājies par piekto daļu, bet jau 1923. gadā zirgu bija vairāk nekā pirms kaŗa, un 1925. gadā arī liellopu skaits pārsniedza savu pirmskaŗa līmeni:

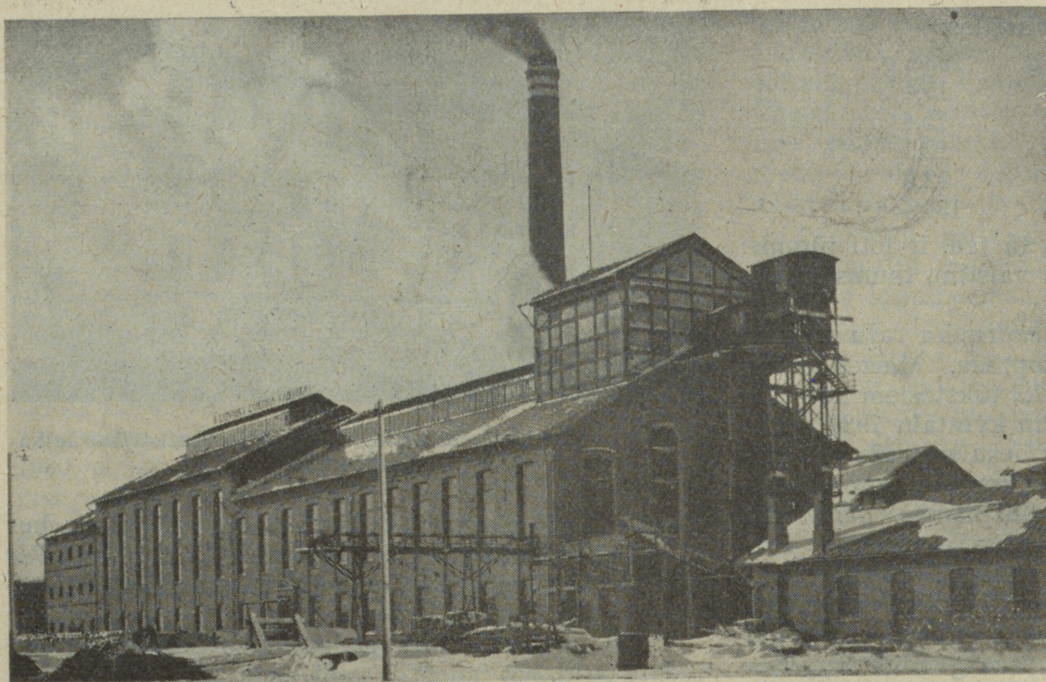

Uz katriem 100 zirgiem 1913. gadā tagad ir 120, bet uz katriem 100 govslopiem — 140. Kamēr 1913. gadā uz 100 iedzīvotājiem bija 12 zirgi, tagad to ir 20. Tāpat uz 100 iedzīvotājiem, laikā no 1913. g. līdz 1935. gadam, govslopu skaits palielinājies no 36 uz 65, aitu skaits no 39 uz 69 un cūku skaits no 22 uz 41.

Salīdzinājumam pievedīsim zirgu un govslopu skaitu uz 100 iedzīvotājiem Latvijā un dažās citās valstīs:

Mājlopu relātīvā daudzuma ziņā, kā redzams, Latvija ieņem vienu no pirmām vietām Eiropā

Valsts patstāvības laikā izveidotā Latvijas cukurrūpniecība. Jelgavas cukurfabrika.

Palielinājies nevien mājlopu skaits, bet uzlabojušies arī viņu kvalitāte: zirgu sugas uzlabošanai zemkopības ministrija uztur 213 vaislas ērzeļu stacijas, bet govslopu sugas uzlabošanai — 881 vaislas buļļu stacijas. Par lopkopības intensēšanu rūpējas arī mūsu lopkopības pārraudzības biedrības. Pa kaṛa gadiem šo biedrību darbība bija gandrīz apstājusies, tā kā 1919. gadā darbojās vairs tikai 2 biedrības. Iestājoties normāliem dzīves apstākļiem, tās no jauna spēcīgi attīstījās. 1933./34. s. g. Latvijā 830 lopkopības pārraudzības biedrības apvieno 13.509 saimniecības ar 103.540 slaucamām govīm. Tā tad, zem pārraudzības Latvijā pašlaik atrodas 12% no visām slaucamām govīm. Sakarā ar teikto pieaugusi arī caurmēra piena raža no slaucamas govs. Tā, pēc valsts statistiskās pārvaldes lauksaimniecības grāmatvedības biroja ziņām 1927./32. g. caurmēra piena izslaukums no vienas govs gadā bija 1898, bet 1933./34. s. g. — 2069 litri. Interesanti salīdzinājumam ir arī skaitļi par to, cik lielu piena daudzumu caurmērā uz katru valsts iedzīvotāju ražo piensaimniecības zemēs. Izrādās, ka ražotā piena daudzuma ziņā pirmā vietā stāv Dānija ar 1500 litriem ražotā piena uz katra valsts iedzīvotāja, otrā vietā Latvija ar 790 litriem, trešā — Zviedrija ar 755, kuṛai seko Kanāda ar 680, Šveice ar 639, Igaunija ar 625, Somija ar 620 un Holande ar 530 litriem. Tikko minētie cipari rāda, ka mēs kā piena ražotāji ieņemam pasaulē otro vietu, stāvēdami tūliņ aiz Dānijas.

Piena ražas lielāko daļu — 60,5% — mūsu lauksaimnieki nodod pienotavās. Latvijas sākumā bija tikai 20 piensaimnieku sabiedrības. Ar 1922. gadu viņu skaits strauji pieaug (vienā pašā 1923. gadā reģistrētas 77), līdz tagad to ir 327. Pilnīgāku ainu par pienotavu blīvumu rāda piena pieņemšanas staciju, resp. centrālo pienotavu un krējošanas punktu skaits, kas 1934. gadā sasniedza 1473. Uzlabojas arvien vairāk arī pienotavu technika: tvaika pienotavas izspiež rokas dzinējspēku. 1925. gadā tvaika dzinēju pielietoja apmēram viena piektā daļa pienotavu, 1929. gadā — vairāk kā puse, bet 1932. gadā jau divas trešdaļas no visu pienotavu kopskaita.

Pārdzīvotās saimnieciskās krizes sākumā cenu sabrukums galvenos eksporta tirgos nopietni apdraudēja mūsu piensaimniecību. Sacītā dēļ, sākot ar 1930. g., valdība izsniedza lauksaimniekiem par pienotavās nodoto pienu piemaksas. Šīs cieto cenu politikas panākums bija tas, ka mūsu sviesta rūpniecība krizes gados netikvien neiznīka, bet pat uzturēja savas produkcijas agrākos apmērus. Par spīti sviesta eksporta vērtības samazinājumam no 58,8 milj. ls (1929. gadā) uz 14,4 milj. ls (1934. g.), eksportētā sviesta tonnāža nav daudz svārstījusies. — 1929. gadā tā bija 14.830 tonnas, 1934. gadā — 15,701 t. Pagājušā gada decembrī valdība radikāli pārkārtoja piensaimniecības ražojumu tirdzniecību. Agrāko piecu eksportfirmu vietā, kas savstarpējās konkurences dēļ nespēja sviesta cenas noturēt pietiekoši augstu, nodibināja P./S. „Latvijas centrālais sviesta eksports", piešķirot tai vienīgai tiesības pārdot sviestu uz ārzemēm.

Vispāri, agronomiskās palīdzības sniegšanā, ilgus gadus piedalījās veselas 23 centrālās oragnizācijas. Pirmkārt, šīs organizācijas kāroja pēc valsts pabalstiem, pie kam viena, otra, saņēmusi šos pabalstus, izlietoja tos nevis agronomiskai palīdzībai, bet gan politiskiem mērķiem — savas partijas stutēšanai. Otrkārt, viņu darbībā izpaudās paralēlisms, sistēmas un saskaņotības trūkums — un vēl ļaunāki — pat savstarpēja apkaŗošanās. Šādos apstākļos agronomiskā palīdzība bija nepietiekoša kā apjoma, tā satura ziņā. Tagad nodibināta lauksaimniecības kamera, kas turpmāk vienīgā būs lauksaimnieku tiešā pārstāve un padomu devēja.

Rūpniecība ar amatniecību ir otra no mūsu svarīgākām ražojošām nozarēm. Latvijas rūpniecības atjaunošanu pēc kaŗa kavēja mašīnu trūkums: kaŗa gados tās bija iznīcinātas vai aizvestas uz Iekškrieviju. Amatniecība šinī ziņā bija labākā stāvoklī, jo tās darbība nav saistīta ar lielākām mašīnām.

Trūka arī atjaunošanai vajadzīgo līdzekļu, kredits tanīs laikos bija nesamērīgi dārgs un grūti dabūjams. Neskatoties uz šiem nelabvēlīgiem apstākļiem, mūsu rūpniecība lēni, bet neatlaidīgi attīstās: 1934. gadā tā nodarbināja 78% no priekškaŗa rūpniecības strādnieku skaita.

	Nodarbin. strādn. skaits	Rūpn. uzņēmumu skaits
1910. g.	93.345	782
1920. g.	21.213	1.430
1934. g.	70.835	4.288

Salīdzinot ar 1920. gadu, pēdējais pat vairāk kā trīskāršojies.

Starpība tikai tā, ka mūsu pirmskaŗa lielrūpniecības vietā, kas strādāja svešiem tirgiem, tagad attīstījusies pašu tirgum atbilstoša, šaurāka mēroga rūpniecība.

Latvijas rūpniecības ražojumu kopvērtība pieaugusi no 199,1 milj. ls 1923. gadā uz 373,1 milj. ls 1934. gadā. Produkcijas pieaugums šai laika sprīdī patiesībā ir vēl lielāks, jo 1934. gadā, salīdzinot ar 1923. gadu, stipri kritušās rūpniecības ražojumu cenas.

Kā plašākās no mūsu tagadējās rūpniecības nozarēm būtu minamas: tekstilrūpniecība ar 67,3 milj. ls kopprodukcijas, pārtikas un garšvielu rūpniecība ar 110,1 milj. ls un metalrūpniecība ar 41,4 milj. ls ražojumu kopvērtības. Tekstilrūpniecībā sevišķi izceļas kokvilnas un zīda apakšnozare — 49% no visas tekstilrūpniecības kopprodukcijas, un vilnas rūpniecība — 33%. Pārtikas un garšvielu rūpniecībā pirmās vietas ieņem piena produkti un cukurs. Cukurrūpniecība Latvijā tikai dažus gadus veca, bet viņas raža spēj apmierināt jau 100 proc. Latvijas vajadzību. 1934. gadā cukurs ražots par 20,7 milj. ls.

Palielinās arī lielāko (ar 50 un vairāk strādniekiem) uzņēmumu skaits. Pēdējos 2 gados šo uzņēmumu katēgorijā nākuši klāt 66 uzņēmumi. Jāņem vēl vērā, ka pašreiz tikai nepilnās 9% rūpniecības uzņēmumu nav mēchaniskā dzinējspēka, kamēr 1920. g. šādu pasākumu bija 17%. Tā tad rūpniecības mēchanizācija un — līdz ar to — ietaupījumi uz ražošanas izdevumu rēķina iet plašumā.

Jāpiezīmē, ka par rūpniecību teiktais attiecas uz tiem uzņēmumiem, kuŗiem ir mazākais 5 algoti strādnieki vai mēchaniskais dzinējspēks. Bet 1930. gada tautas skaitīšana rāda, ka Latvijas rūpniecībā un amatniecībā pavisam strādā 164.000 cilvēku, no kuŗiem tikai 72.000 — iepriekš minētā uzņēmumu katēgorijā. Mums, tā tad, ir arī plaša amatniecība, kas nodarbina ap 92.000 personas. Un tieši saimnieciski nodrošināta amatniecība, kopā ar zemniecību, ir stiprs valsts un valsts iekārtas pamats, kas līdzsvaro visādas pretešķības, kādas pastāv tarp abām galejībām — lieluzņēmējiem, no viena puses, un algotiem darbiniekiem, no otras puses.

Rūpniecību lielā mērā veicinājusi mūsu tirdzniecības polītika: kontengenti, valūtas jautājuma racionāla nokārtošana, aizsargu muitas u. t. t. Šī saimniecībak polītika cenšas pēc iespējas ierobežot to preču ievedumus no ārzemēm, kas vai nu pieciešamas, vai arī kuŗas var ražot pašu zemē.

Sākot ar 1934. gada otro pusi finanču ministrija ierobežo rūpniecības spekulātīvu paplašināšanos, pielaižot tikai solidu uzņēmumu dibināšanos, kas nodrošinātu ražošanas racionālizācijas, preču kvalitātes uzlabošanas un ražojumu palētināšanas iespējas. Privātā uzņēmība pie tam tiek novirzīta uz tām nozarēm, kas pārstrādā vietējās izejvielas.

Paplašinoties ražošanai lauksaimniecībā un rūpniecībā, strauji samazinājies bezdarbnieku skaits. Varam teikt, ka tagad Latvijā gandrīz bezdarba nav. Kamēr 1932. gadā pašvaldību darba apgādēs caurmērā mēnesī bija reģistrētas 14.587 dīkā stāvošas, darbu meklējošas personas, 1934. g. — 4.972, tekošā gadā Valsts statistiskās pārvaldes mēneša biļetēna jaunākie dati rāda, ka šis skaits 1935. gada septembrī noslīdējis uz 1819.

Pie tagadējās technikas attīstības lielāka māksla tomēr ir atrast precēm tirgu, nekā tās saražot. Līdz ar saimniecisko atplaukumu un vispārīgo nodarbinātības pieaugumu cēlušās arī iedzīvotāju plašāko slāņu pirktspējas. Tam dabīgi sekojis pastiprināts preču pieprasījums, citiem vārdiem, paplašinājies mūsu iekšējais tirgus.

Arī ārējā tirdzniecība, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, sāk atdzīvoties, uzrādot pieaugumu kā eksportā, tā importā. Nav tautsaimnieciski patīkama pasīva

Tūkstoš latos

	Imports.	Eksports.	Eksporta % no importa
1920. g.	41.223	21.510	52
1925. g.	280.557	179.562	64
1930. g.	296.328	247.877	84
1934. g.	94.895	85.267	90

ārējās tirdzniecības bilance, t. i. tāds stāvoklis, kur ievedumi no ārzemēm pārsniedz izvedumus. Ar pasīvu bilanci, izņemot vienu gadījumu (1932. g.), noslēgusies mūsu ārējā tirdzniecība visus šos gadus.

Linu kulstītājs.

Augstražīgs ganāmpulks Vidzemē.

Latvijas valsts sākumā bija tikai 804 klm. bruģa un šosejas un 25.000 klm. grantētu ceļu, bet 1935. gadā šoseju un bruģu kopgarums sasniedz jau 1642 kilometri, bet grantēto ceļu — 32.102. Līdz ar to sekmēts automobiļu pieaugums, t. i. ievērojams transporta un satiksmes paātrinājums. Uz 1935. g, 1. janvāri reģistrēti 2134 personu automobiļi, 269 autobusi un 1614 preču automobili — kopā 4017 automobiļi un 1978 motocikleti.

Jūras tirdzniecības flote kara gados cietusi vissmagāk. No 333 kuģiem ar 87.959 netto tonnāžas tilpumu (1914. gadā) bija atlikuši 1920. gadā 45 kuģi ar 8.916 netto ton. tilpumu, citiem vārdiem, 10% no visu kuģu koptilpuma un tikai 3% no tvaikoņu koptilpuma. Pārējās 90% bija iznīcinātas. Piecpadsmit gados Latvijas tirdzniecības flote pieaugusi tiktāl, ka tonnāžas ziņā par vienu ceturto daļu pārsniedz pat savu pirmskara stāvokli. 1935. gadā mūsu jūŗas tirdzniecības flotē skaitās 124 kuģi ar 111.372 netto tonnāžu. Mūsu saimnieciskā dzīvē Latvijas kuģniecībai piekrīt izcilus loma ārzemju maksājumiem nepieciešamo līdzekļu (valūtas) sagādāšanā. Pa daļai pateicoties tai, mūsu maksāšanas bilance ir aktīva (1934. g. par 2 milj. ls), t. i. priekš norēķināšanās ar ārzemēm mums pietiek tekoši ienākošās valūtas un par tādu nav jāpārvērš mūsu tautas bagātības. — 1934. gadā mūsu jūŗas tirdzniecības flote ieņēmusi no

Tomēr, arī šeit novērojama uzlabošanās, bilances pasīvitāte gadu no gada pakāpeniski samazinājas.

Tagadējā ārējās tirdzniecības polītika (eksporta un importa nokārtošana, noslēdzot ar 26 valstīm Latvijai izdevīgus tirdzniecības līgumus etc.) liek ticēt, ka bilances pasīvitātes samazināšanās turpināsies arī uz priekšu un drīz vien bilance būs aktīva, t. i. mēs uz ārējo tirdzniecību nevis zaudēsim, bet pelnīsim.

Analoģiski tam, kā lauksaimniecības jautājumu kārtošana un lauksaimnieku interešu aizstāvība centrālizēta lauksaimniecības kameras rokās, tirdzniecības un rūpniecības problēmu atrisināšanai un tirgotāju un rūpnieku interešu aizstāvībai arī radīta viena organizācija — tirdzniecības un rūpniecības kamera.

Nav domājama lauksaimniecības, rūpniecības un tirdzniecības plašāka attīstība bez piemērotas satiksmes. Tamdēļ, līdztekus rekonstrukcijas darbiem citās saimniecības nozarēs, nācās atjaunot arī kaŗā nopostītās dzelzceļu ēkas, ceļus, kā arī ripojošo sastāvu. Sakarā ar to valsts dzelzceļu pamatkapitāls līdz 1933. gadam, salīdzinot ar 1920. gadu, audzis par 94 milj. ls (28%). Ekspluātējamo dzelzceļu līniju gaŗums apmēram tai pašā laikā pieaudzis no 2602,8 uz 3119,9 kilometriem, t. i. par 20%. Vairojušies arī iekšzemes preču pārvadājumi, pie kam 1934. gads šinī ziņā uzskatāms par rekorda gadu.

Ievadīta arī sistēmatiska zemes ceļu saimniecība.

Latvijas galvenās izvedpreces — sviests un lini Rigas ostā.

ārzemēm par preču pārvadājumiem 12 milj. ls, bet izdevusi ārzemēs dažādos izdevumos — kopā 8.5 miljoni ls. Tā tad, tīrs atlikums — valūtas ienākums no ārzemēm — ap 3,5 milj. ls.

Lauksaimniecībā, rūpniecībā, tirdzniecībā, transportā u. c. nodarbināto iedzīvotāju darba rezultātus jeb ienākumus gada laikā apzīmē par tautas ienākumiem. Šī ienākuma daļa uz vienu iedzīvotāju, kas ar vienu skaitli raksturo valsts saimniecisko jaudu, Latvijā sastāda Ls 600,—, Italijā — 600, Polijā — 380 un Lietuvā — 280 latus.

Nodibinot Latvijas valsti, nebija viegli radīt savu naudas sistēmu un to stabilizēt. Šo darbu Latvija no Baltijas valstīm veica tomēr pirmā, pie tam bez kādas palīdzības no ārienes. Oikonomiskās krizes laikā lata kursa stabilitātes uzturēšanai un kapitāla bēgšanas novēršanai valsts stājās pie valūtas tirdzniecības regulēšanas, uzticot īpašai valūtas komisijai ārzemju naudas un dārgmetalu apgrozības kontroli. Latvijas bankas naudas zīmju nodrošināšanai paredzētais zelta fonds līdz krizes sākumam glabājās galvenā kārtā drošā ārzemju valūtā. Līdz ar starptautiskās valūtas atraisīšanos no zelta bāzes, Latvijas banka valūtu pārvērta zeltā. Zelta un ārzemju valūtas krājumi visu laiku ir pārsnieguši likumā noteikto daļu un š. g. jūlija mēnesī sedz ar 101,2% Latvijas bankas naudas zīmes,kas atrodas apgrozībā. Tā tad, mūsu lats ir un joprojām paliek drošs maksāšanas un vērtību uzkrāšanas līdzeklis. Uzticība latam nepārtraukti pieaug. To liecina tas apstāklis, ka noguldījumi bankās arvien vairojas un pašreiz sasniedz 231,6 milj. ls.

Beidzot apstāsimies vēl pie Latvijas ārējiem parādiem. Tie ir, atskaitot 1928. gadā izlaisto 6% obligāciju aizņēmumu, konsolidēti kaŗa laika parādi, kas toreiz ietaisīti par dažādu kaŗa materiālu piegādi, bēgļu un kareivju transportu u. t. t. Visu aizņēmumu pamata parāda summa sākumā bija 119 milj. ls; no šīs summas dzēsti kapitāls un rentes par 50,5 milj. ls Kapitāla parāda atlikums uz 1934. gadu sastāda — 82,8 milj. ls.

Vispār Latvijas valsts ārējie un iekšējie parādi nav lieli. 1931. gadā uz vienu iedzīvotāju caurmērā valsts parādu bija:

Latvijā	Ls 60,—
Polijā	80,—
Igaunijā	„ 175,—
Dānijā	500,—

£ un $ kursam krītot Latvijas parādi pēc kursa 1934 gada sākumā bija tikai Ls 40,— uz vienu iedzīvotāju

1934 gada 15 maijs ar vienotu tautas ideju ienesis mūsu kultūrālā un saimnieciskā dzīvē jaunu garu, spraigumu un darba prieku Tā ir ķīla, ka Latvijas labklājība, kuŗas augšanu mēs šeit īsumā apskatījām, turpmāk attīstīsies vēl straujākā gaitā

A. Vesers.

Latviešu prese Bermonta dienās

Ja tagad pāršķirsta 1919. gada lairakstu nodzeltējušās lapas, liekas, ka paveŗas gluži cita pasaule. Tad kļūst skaidri aptverams, ka tas laiks ir jau iegājis vēsturē un veido vienu no visskaistākām lappusēm. Tā laika laikraksti ir dzīvi liecinieki tai sajūsmai, priecīgai upuru gribai, kādā dega visa latviešu tauta. Tajos atrodamas apbrīnojamas liecības par varonīgu, pašaizliedzīgu Tēvzemes mīlestību, un ikvienam, kas grib stiprināt savu garu, ieteicams tos pāršķirstīt.

Tā laika ievērojamākie laikraksti bija Edm. Freivalda vadītā „Brīvā Zeme" un Art. Krodera — „Latvijas Sargs". Toreiz laikraksti ar ārējo ietērpu nevarēja lepoties. Papīrs bija ļoti slikts un arī tas pats nebija viegli dabūjams. Laikraksti bija jāiespiež uz tāda papīra, kādu kuŗu reizi izdevās atrast un tādēļ tie bieži mainīja savu formātu. Te tas bija liels, te atkal mazs. Bet uz ticību uzvarai tas iespaidu neatstāja, — tā vienmēr pastāvēja nesatricināta, pat tad, kad stāvoklis frontē likās visļaunāks. Lielgabalu dunoņa, zem kuŗas diendienā ritēja darbs redakcijās, iedvesmoja liesmainus, Tēvzemes mīlestības apgarotus rakstus. Tie runā dedzīgu valodu līdz pat mūsu dienām un nav savu iespaidu vēl tagad zaudējuši.

9. oktobŗa rītā laikrakstu sejas bija pārvērtušās. Lieliem burtiem, pāri visām slejām, bija lasāms Atsevišķās studentu rotas komandieŗa uzsaukums:

„Latvijas pilsoņi!

Melnais bruņinieks atkal kājās. Pie ieročiem! Visi uz pēdējo cīņu! Mums jāuzvar, mēs uzvarēsim! Pieteicaties katrs Latviešu biedrībā, Pauluči ielā 13."

Turpat tālāk lasāms:

„Latvieši!

Tā stunda, uz kuŗu mēs visi gaidījām, ir pienākusi. Mūsu pulki, aizstāvēdami Latviju un Rīgu, visi aizgājuši uz pozicijām, uz pēdējo cīņu. Viņu pirmie soļi ir uzvaroši.

Visnopietnākais brīdis ir klāt. Mūsu brīvība ir ielenkta, mūsu brīvība ir briesmās. Pēdējo reizi viņa sauc savu latviešu tautu kopā, lai viņu vestu pretim uzvarai, kurai jāpiespiež pie zemes un jāizdzēš dzīvība un mūžīgiem laikiem visiem viņas ienaidniekiem.

Mēs negribam, ka latviešu līķi no jauna vāļātos pa Rīgas ielām. Strādnieki, kas stāviet svabadības gājiena avangardā, skolnieki uz saviem soliem skolās, studenti savās auditorijās, visi pie ieročiem un brūciet virsū. Tēvija sauc un Brīvība pavēl atmest jums visas domas par jūsu pašu nākotni, bet liek jums šinī brīdī mirt un dzīvot priekš neatkarīgās Latvijas nākotnes. Pie ieročiem!

Pieteikšanās Latviešu biedrībā, Pauluči ielā 13, studentu rotā." (Latvijas Sargs" 9. okt. 1919. g.).

Tajā pašā dienā iespiests štāba priekšnieka pirmais ziņojums no jaunās frontes, izdots 8. oktobrī, kas beidzas vārdiem:

„Mūsu kareivju garastāvoklis augstākā mērā teicams, katrs cenšās pildīt savu pienākumu cīņā pret mūsu vēsturisko ienaidnieku."

(Brīvā Zeme" 9. okt. 1919. g.).

Pēdējās ziņojuma rindas var attiecināt arī uz civīliedzīvotāju garastāvokli Arī tas bija teicāms un ikviens centās izpildīt savu pienākumu. Protams, tas zimējās uz latviešiem. Latviešu biedrībā saplūda brīvprātīgie — skolēni, studenti, strādnieki, inteliģence. Latvijas augstskolas organizācijas komisija publicē sekošu uzsaukumu akadēmiskai saimei:

„Kaŗa troksnī dzima Latvija, tālumā lielgabaliem rūcot dzima arī Latvijas augstskola. Tadēļ viņas darbinieki jau no paša sākuma apzinājas, ka citkārt mierīgais zinātnes darbs augstskolas sienās šoreiz būs jāstrādā ar kaŗa ieroci rokās . . . Nākošās stundas un dienas prasa no katra Latvijas pilsoņa vislielāko pašaizliedzību. Tādēļ arī L. A. organ. komisija atzina, ka pienācis brīdis, kur varbūt uz īsu laiku jāpārtrauc mierīgais zinātnes darbs un jāstājas pie Tēvijas aizsargāšanas.

Organizācijas komisija uzaicina visus valstiski domājošus mācības spēkus un studējošo jaunatni nodot sevi uz laiku Valdības rīcībā, valsts aizsardzības uzdevumiem — katru pēc savām spējām un lietpratēju norādījumiem.

Turiet vērā — ja nebūs Latvijas, nebūs arī Latvijas augstskolas, nebūs mūsu kultūras.

(„Brīvā Zeme“ 10. okt. 1919. g.).

Tajā pašā laikraksta numurā vēl atrodams satiksmes ministra aicinājums dzelzsceļniekiem un Latvijas Armijas Sieviešu palīdzības korpusa uzaicinājums, kurā tas par latvju sievietes uzdevumu uzskata frontes aizmugurē tieši pabalstīt kareivjus cīņai par Tēviju.

10. oktobrī parādījās armijas virspavēlnieka štāba ziņojums, ka zem pārmērīga ienaidnieka spiediena mūsu karaspēks pārnācis uz labā Daugavas krasta un ieņēmis pozicijas no jūras līdz Ogrei. Tas no civīliedzīvotāju viedokļa bija kritiskākais brīdis. Pat vislielākie optimisti šaubījās, vai Rīgu izdosies noturēt, valdība un tautas padome pārcēlās uz Cēsīm, bija arī sveštautieši, kas staigāja pa pilsētu smaidošām sejām un skaitīja stundas, kad Rīgā iemaršēs Bermonta karaspēks. Šajā dienā „Brīvā Zemē“ ir ievadraksts — „Kritiskā brīdī neizsamist“, kurā starp citu rakstīts:

„Valdība paziņojusi atklāti, ka spiesta atstāt pagaidām Rīgu. Mūsu karaspēks turpina aizstāvēt Daugavas līniju. Mūsu armija, kā dzīvais spēks ir nesalausts un gatava turpināt cīņu par Latvijas neatkarību, tā grib iztīrīt visus ienaidniekus no Latvijas.

Mūsu valdība pirmo reiz neatstāj Rīgu. Bet ir starpība starp 3. janvāri un 10. oktobri. Toreiz mums bija tikai saujiņa kareivju, kura izgāja cīņā pret lieliniekiem. Bet tagad mums ir armija, kura ved karu uz divām frontēm.“ („Brīvā Zeme“ 10. okt. 1919. g.).

Iepriekšējā dienā bija notikusi Tautas Padomes sēde, kurā Ministru Prezidents K. Ulmanis noturēja kvēlu vēsturisku runu. Cik svarīgs brīdis bija, to raksturo tāds sīks fakts, ka sēdi atklāja plkst. 4,55, pat piecas minūtes pirms noliktā laika, kad parasti tās sākās ar nokavēšanos. Toreizējais un tagadējais Ministru Prezidents sacīja:

„Latvijas likteņa stunda situsi. Mēs stāvam notikumu vidū, kuru nozīme priekš mūsu nākotnes ir izšķiroša... Tagad pienācis klāt jauns ienaidnieks, kurš tomēr ir tas pats vecais... Pagājušā diena un nakts bija grūtas priekš mums. Bet jauni spēki nāca mums klāt, un vācieši - krievi pārrēķinājās. Sekoja uzbrukums no mūsu puses, kas turpinājās. Kas deva kareivjiem spēkus? Latvju tauta cēlās kā viens vīrs (aplausi) un radās spēks, kas nav salaužams...

Viņi gribēja piespiest mūs pie lielinieku frontes, lai tad latvieši starp vācu un lielinieku uguni tiktu iznīcināti. Bet no paša sava uzbrukuma sākuma viņi uzdūrās uz lielu pretestību un pārsteigti izbrīnījās. Viņi tagad saprot, ka latviešu zaldāts neskatoties uz to, kas viņam mugurā, iet pretī savam nāvīgam ienaidniekam.

Bet cīņa nav vēl beigta. Priekšā stāv vēl liela cīņa un tai cīņā mēs gribam dibināties tikai uz mūsu pašu spēkiem, cīnīties un mirt par brīvo Latviju. (Aplausi). Esiet gatavi, kad valdība prasīs no jums upurus. — Latvijas iedzīvotāji uz laukiem paši pieprasa mobilizāciju, viņi nevar nogaidīt, kad varēs ķerties pie ieročiem, lai stātos pie pēdējās cīņas. Mūsu ienaidnieki nebija domājuši, nebija sagaidījuši, ka divpadsmitā stundā, kad viņi turēja sevi par uzvarētājiem, viņiem pretī nostāsies ne plāna siena, kuru viegli var laust, bet stāsies mūris. Tie ir mūsu varonīgie kareivji.“

Šajā vietā Ministru Prezidenta runu pārtrauc aplausi. No vietas kāds sauc: „Slava mūsu kareivjiem!“ Deputāti, ministri un publika ceļas augšā un ilgi aplaudē. Tad Ministru Prezidents K. Ulmanis turpina.

„Mēs cīnīsimies ar pašu spēkiem. Mūsu uzdevums ienaidnieku galīgi izdzīt no mūsu zemes, izdzīt uz visiem laikiem, lai varētu zelt, plaukt un augt brīvā neatkarīgā Latvija. (Ilgstoši aplausi.).

Šie Ministru Prezidenta vārdi izteica visas latviešu tautas domas un sajūtas. Tas bija laiks, kad cīnījās visa tauta, ikviens darīja, ko spēja, ziedoja, ko varēja. „Latvijas Sargs“ 16. oktobrī raksta: „Cīņas pie Daugavas ir visas tautas karš pret verdzības nesējiem. Visai tautai jābūt karā līdzi. Pilsoņi, kas nesat kauju frontē, ziedojat karaspēkam apģērbu, veļu, pārtiku, traukus, apavus, naudu. Ziedojat visu, cik vien katrs spējat.“ Šādi aicinājumi atskanēja visur un ļaudis arī atsaucās. Ziedojumu kvitējumi pilda veselas avīžu lappuses. Interesanti pārlasīt, kas ir ziedots. Tā kāda A. kundze ziedojusi armijai 2 bundžas zaftes, 1 mārciņu kakao, 1 bundžu kondenzēta piena, 1 bundžu gaļas konservu, $1/3$ pudeli vīna un 1 bļodu bliņas. Tas viss ir atrauts pašu mutei, varbūt bērniem, dots ar prieku tiem, kas stāv sarga vietās ierakumos. Ja atceras, ka tie bija maizes un produktu kartiņu laiki, kad zeme bija noplicināta līdz pēdējam, tad tikai redzam, cik šis upuris liels.

Šāds ziedojums nav vienīgs. Kāds K. ziedojis maisu kartupeļu, V. jaunkundze traukus, S. kundze 12 karotes un 12 pārus nažus, N. N. ģimene 5 pudus kartupeļu, 5 pudus kāpostu, 5 pudi kāļu, 2 pudi burkānu, M. B. — 2 zaldātu katliņus, 1 cukura trauciņu, 1 bļodiņu, 1 tējkannu, 1 kafijkannu, 12 mazus šķīvīšus, 3 šķīvjus, 1 sviesta trauciņu, 2 krūzītes, kapteinis Fricis W. 1 virsbikses, 1 pāri garos zābakus, 2 vilnas zeķes, 1 pāri cimdu. Prasīja gultas ievainotiem — arī tās saņēma. Tauta ziedoja no savas trūcības ar prieku, ar sajūsmu vienam mērķim — uzvarai.

11. oktobrī „Brīvā Zeme“ raksta: „Rīgai jātop par mūsu Verdenu. Krize ir pāri. Mūsu karaspēks ir vienprātīgi noskaņots un ne par ko neatstās Rīgu. Mēs nedrīkstam atdot Latvijas galvas pilsētu. Ar katru sašautu namu, — ja tikai Rīga ir pati mūsu rokās, ceļas garastāvoklis mūsu zemē. Mēs tapēc turēsim Rīgu un trieksim drīz ienaidnieku laukā no Rīgas priekšpilsētām.“

Bet turpat, tajā pašā numurā kā izsmiekls otrs virsraksts — „Valdības krizes gatavošana Cēsīs“. Izrādās, ka sociāldēmokrati nav ar kaut ko mierā un uzstāda kādus 7 punktus. Protams, ka no krizes taisīšanas nekas neiznāca, tautai bija daudz svarīgāks uzdevums.

Bet tikmēr tautas sajūsma aug ar katru dienu. Dzejnieks Ed. Virza „Latvijas Sargā“ 12. oktobrī raksta:

„Vācu uzbrukums mūsu jaunajai republikai, lai pār viņas līķi pasniegtu roku kādiem tikpat zemiem spēkiem, radīja visskaistāko iedvesmu Rīgas iedzīvotājos. Pēkšņi nāves ēna, melna un saldējoša, nolaidās pār Rīgu un Latviju, tik cieši kopā sakausēja visus latviešus, kā tas nekad nebija noticis pa visiem lielā kara gadiem. Tad tas bija patriotisms naivs un neskaidrs, tagad tas bija Latvijas patriotisms, skaidrs un cēls. Trešdiena un ceturtdiena un viņu cīņas un uzvaras bija tie zelta vaiņagi, kuŗus mūsu jaunie karotāji uz mūžīgiem laikiem uzlika savas tautas galvā...

Kas tā bija par brīnišķu ticību, kas pa visām Rīgas ielām nesa mūsu rotas, kurām pa priekšu gāja dziesmas un mūzika, līdz viņa izgaisa aiz Daugavas lielgabalu dūnoņā, zem lietainām debesīm, kur saplosīdami ar saviem spārniem mākoņus, rūcoši lidoja vācu aeroplāni.

Vēsts par vācu uzbrukumu, itkā triekas ķēriens, apturēja visu valsts iestāžu darbību, lai ar pieaugošāku sparu varētu darboties tikai štābi. Bet tās nebija bailes un izmisums, kas izdzina ārā ierēdņus no valsts iestādēm. Viņi steidzās uz latviešu biedrības namu, kur formējās brīvprātīgo bataljons.“

Visur izskan viena ticība, ka šaubu nav — uzvarēsim mēs. Ikviens arī skaidri apzinās, par ko cīņa notiek, kas būs, ja mēs cīņu zaudētu.

Varoņgars aug, un latviešu presei ir pie tā savs nopelns. Tā sāk rādīt mūsu cīņu vēsturisko misiju. 23. oktobrī, Ed. Virza „Latvijas Sargā“ raksta: „Varonīgā Latvija:

Pie Daugavas un Rīgā, kura pilna nokautu cilvēku asiņu, dzimst jauna paaudze, mūžīga un varonīga, kas izgājusi cauri naivā patriotisma un kompromisa mērķiem, cīņās par savu Tēviju un brīvību pēc veco kultūras tautu lielajiem un klasiskiem piemēriem. Un šinī cīņā mēs stāvam uz pjedestala, augstāki par visām jaunajām kaimiņu valstīm un uzbrūkam un atsitam, izpostīti līdz pat savam pēdējam akmenim no piecu gadu ilga kara. Tā ir tā mūsu Tēvija, šis nelielais zemes stūrītis pie Baltijas jūras, viņas Termopiles un Verdena, no kuras iziet tie enerģiskie sirds pukstieni, kas aizrauj uz kaujas lauka visus ieročus nest spējīgus un tā slava, kuras dēļ mūs apskaudīs visas nākamās paaudzes.

Kluss un saulains atnāk rudenis, itkā gribēdams savīt mirdzošā vaiņagā visu mūsu birzu un mežu lapas — lai ar viņu kronētu varonīgās Latvijas traģisko pieri. Bet šis vaiņags sakrīt un nobirst, nokaisīdamies uz tautas likteņa ceļiem, kur viņa stāv nesalauzta savā pēdējā tranšejā, cerībā visu izciest un uzvarēt, lai saņemtu neiznīcīgu zelta vaiņagu, kuru vēsture pasniedz visiem, kas par savu brīvību un neatkarību prot pastāvēt līdz galam.“

Upuri, kurus cīņas prasa, skumdina, bet nenomāc. Sakarā ar pirmo kritušo — virsleitnantu Dzirkaļa un kapteiņa K. Maizīša bērēm Artūra Krodera vadītais „Latvijas Sargs“ 18. oktobrī raksta:

„Varoņu piemiņai

Asiņu plūdos radušās vēstures lapas var rakstīt tikai asinīm. Vienu spēcīgu personību pēc otras aiznes nežēlīgo notikumu virpulī.

Un tomēr taisni pie šo varoņu kapiem stāvēdama, tauta visskaidrāk ierauga sa-

vu seju un likteni. Tur viņa mācās pazīt arī savu spēku un ticību. Cits pēc cita labākie Tēvzemes dēli nešaubās un nevairās nolikt galvu par dzimtenes un tautas nākotni. Viņi tic un bezbailīgi ziedo sevi tai. Ar dziļu godbijību un pateicību mēs noliecam savas galvas šo varoņu priekšā."

Ar lielu sajūsmu armija un visa sabiedrība uzņem ziņu par pulkveža Baloža iecelšanu par armijas virspavēlnieku. Sakarā ar to, „Latvijas Sargs" 17. oktobrī raksta:

„Pulkvedis Balodis ir priekš valsts izdarījis daudz vairāk, nekā tas ir atklātībai zināms.

Mēs ar apmierinājumu redzam pulkvedi Balodi mūsu varoņu priekšgalā. Taisni mums, kas līdzi gājām visām Latvijas cīņām no pašas viņas dzimšanas un cauri tumšajiem Liepājas sazvērestību laikiem, ir zināms vislābāk, kas ir pulkvedis Balodis un ko viņš var un grib darīt priekš viņam tik mīļas Tēvijas.

Mēs ticam jums, pulkvedi, mēs esam droši, ka Jūs Latviju atsvabināsat. Lai latvju gars ir ar Jums cīņā un lai tautas svētība un lūgšanas pavada Jūs.

Ejiet un uzvariet."

Tajā pašā dienā „Brīvā Zeme" raksta: „Cīņa dēļ Rīgas, dēļ mūsu galvas pilsētas ir arī cīņa dēļ Latvijas valsts. Kamēr Rīga vēl mūsu rokās, tikmēr visa zeme ar lielāko paļāvību piedalās zemes aizsargāšanā ... Galvas pilsētas turēšana morāliski stiprina mūsu armiju. Tā pierod pie cīņām, un viņas kaujas spējas ar katru dienu paliek stiprākas."

Tā laika latviešu sievietes varoņgara paraugs ir Elza Žiglēvice. „Nevaru tagad mierīgi strādāt, nevaru mierīgi sēdēt un tulkot angļu avīžu rakstus latviski, kad Latvija apdraudēta", viņa saka saviem darba biedriem Latvijas preses birojā. „Es iešu un pieteikšos sieviešu korpusā."

Tur viņa strādā vienkāršākos ķēķa darbus, lai karavīriem gatavotu ēdienu. Tad viņa nes to karavīriem pozicijās: „Ko mēs darīsim, ja velna bermontieši ienāk?" darbinieces tērzē. „Ieliesim vārošu zupu acīs!" Elza Žiglēvice enerģiski atbild.

Bermonts Rīgā neienāca, bet liktenis prasīja upurus arī no latvju sievietēm. Pienesot ēdienu karavīram postenī, vācu granāta Elzu Žiglēvic nāvīgi ievaino. Tas latvju sievieti tomēr neatbaida, citas stājas viņas vietā, un paliek uzticīgas uzvarai.

Un pamazām uzvaras svaru kauss nosvērās uz mūsu pusi. Pārāk daudz mīlestības pret mūsu zemi mēs tajos likām, lai vācu un krievu algādži spētu to atsvērt . 7. novembrī laikrakstos parādās pirmās iepriecinošās ziņas kas īsi ietvērtas virsrakstos: „Vācu gvardi pie Liepājas sakauti". 8. novembrī — „Sparīgs trieciens vāciešiem jūrmalā." 10. novembrī — „Mūsējie Zasulaukā. — Vācieši bēg." 11. novembrī — „Pārdaugava atsvabināta. Ienaidnieks top vajāts." 12. novembrī — „Mūsu bruņotais vilciens Olainē." 14. novembrī — „Misas līnija pārieta." 15. novembrī — „Tukums nogriezts no Jelgavas. — Karstās cīņās pie Liepājas ienaidnieks salausts." 18. novembrī — „Bauska ieņemta, Jelgava apieta." 20. novembrī — „Četras verstis no Jelgavas." 21. novembrī. — „Liela uzvara pie Jelgavas." 25. novembrī lielo uzvaras kroniku noslēdz īss, bet izteiksmīgs virsraksts: „Uz Lietuvu!"

Tādu ainu rāda latviešu laikraksti Bermonta laikos. Tie ir liecinieki, ka visa tauta piedalījās cīņā, ka uzvarēja vienotā tauta. Un redzot to, kas sasniegts, upuri neliekas vairs tik sāpīgi. Tie attaisnojušies.

Plkv.-ltn. Kārkliņš.

Domas par vadību

(Turpinājums.)

F i l o z o f s: „Veselīga doma var būt tur, kur prāts valda pār jūtām, un kur mēģinājumam priekšroka pretim prāta slēdzienam."

Tiešām, prāts viegls un brīnišķīgs ar putna spārniem sāk gaitu vidē, kas to tura, un kas ir ārējā pasaulē. Kants saka, ka viegls balodītis varētu domāt, ka tukšumā vēl vieglāki būtu lidot. Tā domā arī ideologi, par kuriem jums viegli zoboties. Bet īsts zinātnieks neaizmirst ārējo pasauli. Viņš šķiro faktus un secina likumus, kas viņa acīs ir tikai hipotēzes; vēlāk šos likumus ved sakaros ar reālo pasauli, kas saka gala vārdu. Labi vadītā zinātniskā pētījumā prāta izglītība un faktu novērošana sadarbojas tāpat, kā tanks ar kājnieku, ko jūs nupat minējāt. Prāts iet pa priekšu un izlūko priekšieni; ja tas redz praktisko darba darītāju grūtībās nonākušu nepamanīta šķēršļa priekšā, tas atgriežas atpakaļ un dodas beidzamam palīgā. Tas ir vienīgais līdzeklis pašreiz, lai iebruktu pozīcijās, lai nāktu pie taisnības.

V i r s n i e k s: Šī metode, tiešām, ir nepārspējama pētījumos, studijās, sagatavošanā ... Bet darbībā — tā ir pavisam cita lieta. Jūs jau nemeklējiet absolūto patiesību darbībā, jūs gribiet zināt, kas pašreiz noteiktā laika sprīdī darāms. Acumirklīgs, kaut viduvējs lēmums ir tūkstoškārt vērtīgāks par ideālu lēmumu, kas gatavs tikai pēc astoņām dienām. Ir tāds acumirklis, kur slimā organisms svārstās starp dzīvību un nāvi. Te vairs nav laika analizēt un pētīt. Naudas tirgū ir brīži, kur drošs lēmums var glābt arī slikti ievadītu kapitālu. Tādā brīdī vairs nevar apsākt starptautisku aptauju par valūtas reālo vērtību. 13. vandemjērā (franču revolūcijas laiku mēnesis) Bonaparts vienā minūtē paglāba konventu. Pie Marnas Žofrs vienā dienā paglāba savas armijas. Jūsu zinātnes vīrs neko nevar apgalvot vai izlemt, pirms nav konstruējis pēc iespējas pilnīgāku mēchanisku modeli fenomēnu atdarināšanai. Šī modeļa uzbūves laiks tam neko nenozīmē. Cik es atminos, tad Darvins 5 gadus vācis pierādījumus kādai vienai vispārīgai idejai. Kad viņš jau rediģējis pirmo savas teorijas uzmetumu, tas vēl gaida deviņpadsmit ilgus gadus, lai to publicētu. Ņutons pārdomā zemes pievilkšanas spēka likumu astoņpadsmit gadus. Tas ir brīnišķi, ja gribiet, bet cilvēkam, kam laiks min uz papēžiem un kam jānovieto savs ložmetēju vads, tas būtu velnišķi garlaicīgi. Ja mēs uzbrukumu nepārtrauktai frontei būtu apskatījuši no īsti zinātnisku paņēmienu viedokļa, mēs būtu piedzīvojuši otro simtgadējo karu. Patiešām, tādus lemšanas paņēmienus nevar lietot tie, kas gūst sekmes lielu darbu vadībā.

F i l o z o f s: Un kādi būtu to paņēmieni?

V i r s n i e k s: Ne visai tuvu es viņiem esmu bijis, bet es tos mēģinu izprast salīdzinājumu ceļā. Kādreiz arī es piedalījos jāšanas sacīkstēs, kas ir pilnīgas darbības paraugs, jo zirgs ir dzīvs radījums. Pirms sacīkstēm var un vajaga paprātot. Var savu zirgu trenēt ar prātu, lai sagatavotu tam vislabākos sacīkstes apstākļus. Bet līdz ko sacīkstes sākušās, tad vairs nav ko domāt. Ne tāpēc, ka nebūtu ko lemt. Vajaga izmanotot kādu spraugu, uzķert acumirkli, kur zirgs var kāpināt piepūli, nojaust pretinieka vājības pazīmes, bet tas viss nav noteicams vārdos, teikumos; to jūt, es uzsveru — jūt, ka gadījums ir izdevīgs. Tīri ķermeniski sakari veidojas starp jātnieku un zirgu; cīņas karstumā palielināta jūteklība paļauj jātniekam nojaust katrā acumirklī sava zirga patiesu „spēju norisi", un zirgam — uztvert jātnieka vismazāko gribas izpausmi.

Vai jūs domājiet, ka labs kājbumbas spēlētājs, saņēmis balli, spriedelē: „Lielākais pretinieku daudzums ir pa labi, pats es esmu par daudz nomaļus no savējiem, lai turētu balli, tāpēc es to padošu savam kreisajam uzbrucējam." Viņš nepaspētu izteikt pat pusi no šī teikuma; šo laukumu, šos spēlētājus viņš ietver vienā skatā, un no šī skata izriet vajadzīgā kustība.

Meža kuiļa medībās īsts mednieks tūlīt uzņemas vadību: „Divi vīri šeit; divi tur; dzinēji un es par šito teku", jo viņš nojauš noteikti ceļu, kādu izvēlēsies trenktais zvērs. Kaujas laukā, uzmetot acis apvidum un karaspēka vienībai,kas virzās, īsts karavīrs tūliņ sapratīs briestošo manevru; ienaidnieka spēka sadalījumus, trokšņi, reljefs ļauj tam nojaust automatiskā ieroča, vadības, rezervju vietu. Acumirklī tas uztver uzbrukuma veidojumu un zin kā ievadīt aizstāvēšanos.

Lidmašīnā tāpat. Jūs jūtiet, kas pašlaik nevar kāpt, jo vajaga nogaidīt citu

gaisa strāvu. Paskaidrot to būtu grūti. Patiesībā liekas, ka mēs šādos acumirkļos domājam ar savu miesu, ne ar savu prātu. Tas ir dabīgi darbībā ar zirgu un lidmašīnu, bet domājams tā tas risinājas arī liela vadoņa domu gaitā. Ja man saka, ka Foša domas ir par daudz ķermeniskas, ka viņa sasprindzinātās rokas veido gaisā tā manevra plānu, tad es nemaz neuztraucos. Tas pierāda, ka maršals ķermeniski saaudzis ar savu domu. Šī sakrītība ar domu objektu (kas ir darbības drošākais vadonis) nepieciešami izsauc žestus. Uztvere ir tik acumirklīga, tik bagāta sīkumiem, ka to nevar uzreiz ietvert teikumos. Šo milzīgo, dzīvības pilno uztveres masu grūti izteikt; to mēs uzzinām tikai dzirkstošos lēmumos, kas kā zibeņi izšķiļās no bargām debesīm. Tā gleznas veidīga, kā lielam dzejniekam.

1918. g. maijā ģenerālis Faijols saņem no virspavēlnieka pavēli pēc iespējas straujāki tikt pāri Avras upei; Faijols, nemierā, strauji pieceļas un iesaucas: „Patiešām, ja es gribētu tikt cauri šai istabai, kur tik daudz šķēršļu iekšā, vai es varētu domāt ar vienu lēcienu pārvarēt visu to, kas mani kavē un apgrūtina? Nē, es kristu nenonākot līdz durvīm...“ Tad, apejot lielākās mēbeles, apgāžot mazākās, vai tām pārkāpjot, viņš noteiktiem soļiem pienāk pie durvīm, tās atver ar abu roku spiedienu un saka: „Šāds ir mans uzbrukums.“

Vai šāda žestu nepieciešamība Jums liek brīnīties, vai Jūs aizskar? Es domāju, ka tā ir labi veidota prāta pazīme. Prāta izglītība izolēti no ķermeņa ir tas pats, kas balodis tukšā vidē, par kuru Jūs runājāt. Ķermenis prātu maigi nes un satura biezākos gaisa slāņos. Ķermeņa tiešs iespaids uz domu nav noliedzams. Katrs darbinieks Jums paskaidros vērtības starpību starp tiešu apmeklējumu vai vēstuli. Tomēr arī vēstulē var izteikt pilnīgi visu domas saturu, bet še neatspoguļojas viss tas ķermeniskais, ko balss skaņa būtu atklājusi.

Marnas kaujas vēsturē ir skaists drāmatisks acumirklis, ko vajadzētu kādreiz attēlot. Kā tēmats būtu Žofra, kā cilvēka, personīgā darbība; šis masīvais, mierīgais, tomēr uzvaras gaidās sasprindzinātais ķermenis. Vai Jūs ziniet tā apmeklējumu pie Frenča (angļu virspavēlnieks), kas mums vairs neuzticējās un atsacījās uzbrukt? Angļu ģenerāļi kājās, ap galdu, nekustīgi, neuzticīgi, apnikuši noklausīties neturētus solījumus; pretim tiem Žofrs, kalstošs, satraukumā stostīdamies, ar vienkāršu žestu noliek savu sirdi uz šī galda viņu starpā. Vai tie ir Žofra vārdi, kas pārliecina Frenču? Un ko viņš saka, ir saraustīti vārdi, ko grūti saprast: „Šinī kaujā izlietošu savu beidzamo šāviņu... atkarājas kaŗa iznākums...“. To visu jau bija teikuši angļu maršalam, bet nebija varējuši to pārliecināt. Nē, tā ir šī klātbūtne, kas iespaido, šī cilvēka redzamā, reālā kaislība, balss nopietnais tembrs; un kad Frenčs vienkārši atbild: „Es darīšu visu, ko spēju,“ Žofrs aiziedams nevaicā vairs ne vārda, jo atbildes tonis to ir vairāk pārliecinājis, nekā vienkāršie vārdi to būtu varējuši izdarīt.

Vai jums ir stāstīts par skolas namu Bar-sur-Aube (še atradās franču virspavēlnieka štābs), kur lēma par šo kauju. Trešās nodaļas, (kur seko kaujas norisei) virsnieki atrodas lielā telpā, pie kuŗas sienām bij milzīga karte. Uz šīs kartes ienaidnieka kolonnas apzīmēja ar melnām šautrām, kas ik stundu jo vairāk slīdēja uz dienvidiem. Žofrs biezi ieradās šinī telpā, paņēma krēslu un, nosēdies uz tā jāteniski kartes priekšā, ilgi vēroja karti, nesakot ne vārda. 4. septembrī šīs šautras novirzās uz dienvid-austrumiem. Krama sirdi vajadzēja, lai aukstasinīgi novērotu šo ienaidnieka slīdēšanu uz dienvidiem. Daži ģenerāļi domāja, ka atiešana jāturpina līdz Sēnas kreisam krastam. Kāds jauns virsnieks, kas novēroja Žofru apklusušu, nekustīgu, šo draudošo kolonnu priekšā, to pielīdzināja kādam spēcīgam meža zvēram, kas sāk ausīties. Šinī acumirklī viņš, domājams, noskatījās uz kauju, kā algebrists skatās uz zināmas problēmas atrisināšanu, bet še bij plēsīgs zvērs, kas gatavojās lēcienam. Manevra ideja, fon Kluka (vācu 1. armijas komandieris) labā spārna apņemšana, Monuri armijas (franču 6. armija) veidošana, protams, viss tas bija sagatavots ar prāta paņēmieniem. Bet sagatavošanas moments jau bij gaŗām; vadonim tagad atlika uztvert momentu, lai palaižot vaļā šos sakopotos spēkus īstā vietā un laikā sasniegtu vislabākos panākumus. Tā augstsirdīgs ārsts, noliecies pār mīļu slimnieku, kāri uztver kāda beidzamā līdzekļa iedarbību, un gandrīz ķermeniski izjūtot sava pacienta simptomus, taisa diagnozi ar savas miesas palīdzību.

Filozofs: Priecājos dzirdēt Jūsu slēdzienus. Arī es sajūsminos par „klātbūtni“, un Žofra klātbūtne man liekas lieliska. Jūsu norādītā ideja, ka domu darbība lemšanas brīdī rodas kopā ar ķermeņa satrauksmi, kā esmu novērojis, skaidri saskatāma arī mākslinieciskā veidošanā. Kas var būt skaistāks par liela gleznotāja izsalkušu, it kā rijīgu skatu, ar kuŗu tas aplūko savu modeli, to kā sevī uzsūkt gribēdams. Liels rakstnieks savās neskaitāmās, sajauktās piezīmēs, atzīmēs, atmiņās piepeši skata visu sava tēlojuma būtības atspulgu, kā zibeni no tumsiem negaisa mākoņiem. Protams, beidzot tam visam jādod sava izteiksme kā kaŗa vadonim sava ķermeniska doma jāietilpina noteiktās pavēlēs; un atziņai, lai tā neatrautos no īstenības, jāiet vispirms cauri šim izjūtu posmam, tas ir pareizi, un to es neapstrīdu. Redziet, arī es Jums piekrītu. Tomēr...

Virsnieks: Man jau šķita, ka tur kāds — tomēr **būs.**

Filozofs: Tikai viens. Kad Jūs sakiet, ka mīļākais nojauš to, ko darīs mīļākā, ka mednieks nojauš meža noslēpumus, ka kaŗa vadonis nojauš kaujas lauka iekārtu, vai Jūs domājiet ka ar kautkādu noslēpumainu paņēmienu neskārtā prātā uzblāzmo nākotnes izpratne? Tas, man šķiet, neatbilst tam, kas notiek patiesībā. Es neesmu jātnieks, nespēlēju arī kājbumbu, bet es esmu mednieks un izprotu labi to veidu, kādā cilvēks nāk pie Jūsu minētām nojautām. Viņš pazīst mežu ar visām tā tekām; viņš pazīst arī dzīvnieku dzīvi; viņš ir daudz domājis par to un zin, piemēram, kā iepriekšējās dienas laiks iespaido zvēra pārvietošanos. Ja ir lijis, tad vakarā meža kuilis būs kaut kur krūmājā, lai plunčātos peļķēs, bet rītā lielā mežā, lai nesaslapinātos starp krūmiem. Dzinēju ceļu nosaka slēpšanās rūpes, izvairoties no lapotnēm, lai nesaceltu troksni. Jūsu ievērojamais mednieks par to nedomā pavēļu došanas acumirklī, bet viņš par to ir domājis agrāk, citādi viņš nebūtu spējīgs pavēles dot. Lieli mākslinieki ir arī lieli darbinieki. Liekiet lai Jums parāda rakstnieka Igo piezīmes, kas tam bij vajadzīgas, lai uzrakstītu vienu romānu; palasiet Balzaka un Flobēra rūpīgās vēstules, kur viņi lūdz savus techniskos aģentus dot paskaidrojumus, kas vajadzīgi kāda sīkuma apgaismošanai. Padomājiet par Valēri (rakstnieks), kas pacietīgi veido savu prāta mēchanismu divdesmit gadu matēmātikas studijās. Tad arī, pārzinot brīnišķi to atsevišķo pasauli, kur mākslinieks grib nodarboties ar savu celtniecību, iznirst šādas radošas nojautas. Napoleons ir cilvēks, kas daudz strādājis, pirms sasniedzis ģenerāļa pakāpi. Briennā (kaŗa skolā) tas uzsūca sevī vecās Francijas ievērojamo stratēģu militāro domu, un Napoleona kaujās ir maz tādu lietu, kas nenāktu no šīs audzināšanas.

Protams, nepietiek ar mācīšanos; „gramatikā neiemācās sacerēt Iliadas dziesmu“, tas ir skaidrs. Tomēr gramatika vajadzīga, lai mācētu rakstīt, un saskaņa, lai sacerētu. Šis vadoņa un armijas, mīļākā un mīļākās, izgudrotāja un mašīnas sakausējums sasniedzams ilgstošā sadzīvē, labā sīkumu pārzināšanā. Tādā ceļā arī izskaidrojama nojautas iespējamība.

Ja kāda sieviete mani tā ir iespaidojusi ar saviem smiekliem, vai rūpju izteiksmi, ka es ar kaislīgu pieķeršanos mīļās pārdomās esmu savā prātā radījis šīs sievietes noteiktu raksturojumu, tad šis tēls ko mans prāts ir lēnām dzīvu darījis, dzīvos tādu pat dzīvi, kā īstais, dabīgais tēls, jo ir radīts no tām pašām sastāvdaļām. Tādā ceļā es būšu spējīgs paredzēt šīs skaistās dzīvās personas kustības un darbību, jo tas, kas to nosaka, atrodas arī viņas garīgā attēlā, kas ir daļa no manīm. Skaidrs, ka šādā ceļā paredzēšana ies tālāki un ātrāki, nekā loģiska prātošana. Bet no kādas neatlaidīgas loģikas un no kādiem apslēptiem prātojumiem sastādās šī paredzēšana. Sirds arī nevar iztikt bez metodes; tās viena otru pabalsta, un mistiskā un ziniskā apvienojums ir cilvēka prāta pārākā pakāpe. Tā Henrijs Puankarē un Jāzeps Bertrands (franču valsts vīri) no acu uzmetiena redzēja problēmas vajadzīgo atrinājumu, pirms loģiska pārdomāšana tos pie šī lēmuma būtu vedusi; Napoleons un Fošs redz vajadzīgo manevri, pirms kā tas būtu vajadzīgs izteikt vārdos. Bet šie lielie piemēri neattaisno muļķi, kas nogrimst transā un no savas eksaltācijas gaida uzvaru, atsakoties ņemt savu iedvēsmi no reāliem faktiem. „Kaŗa māksla ir kā Achils, mirstīgā un dievietes dēls“. Neaizmirstiet nekad dievišķo daļu.

V i r s n i e k s: Ja es to esmu darījis, lai šī dieviete man piedod! Tomēr...

F i l o z o f s: Tomēr?

V i r s n i k s: Ja, Jūs ļoti labi parādījiet, ka pilnīga cilvēka veidošanai vajadzīga mistiskā un ziniskā apvienojums, ka ziniskājam vajaga sagatavot, veidot, un mistiskajam iedvēst, nolemt, ka viena pacietība ir otra spēks. Bet vai Jums neliekas, ka pašā sagatavošanas darbā izjūtama jau zināma mistiska darbība? Kur Pasters, Darvīns, Ņutons rod to sparu darīt un atkārtot savus izmēģinājumus, gadiem ilgi domājot tikai par kādu vienu, ierobežotu jautājumu? Ir vajadzīga ticība, kas tos atbalsta.

Bieži atrodami armijā cilvēki, kuŗus to prāta lēnas darbības pēc uzskata par viduvējiem, bet kas vēlāk neatlaidības ceļā izveidojas par lieliem vadoņiem.

Man nāk prātā Kitčeners (angļu kaŗa ministrs kaŗā), ko es pavadīju franču pozicijās Salonikos. Tā stratēģiskās idejas, man šķiet, nebij pārāk as par vienkārša kareivja idejām. Bet kad viņš reiz kādu operāciju bij izlēmis, tad šī lēmuma izpildīšanai tas pielietoja tādu dzelzs gribu un tik pilnīgu sīkumu paredzēšanu, ka reti kad cieta neveiksmi.

Jūs atminaties to ilgstošo atriebības sagatavošanu, kad derviši bij nogalinājuši Gordonu (angļu ģenerāli — Sudanā)? Vajadzēja izveidot eģiptiešu armiju, to apgādāt gandrīz bez naudas, ar eiropiešu armiju materiālās daļas atlikumiem, tad virzīt to pa kalnainu ieleju un apgādāt to tuksnesī ar pārtiku. Bet šis darbs bija Kitčeneram kā radīts. Viņš lika atrakt kādas tur dubļos aizmirstas dzelzceļu sliedes. Pats izvilka līniju, apzīmējot likumus un vadot darba grupas. Kad līnija bij gandrīz gatava, Nīlas plūdi izpostija no tās septiņus kilometrus. Viņš sakoda zobus un sāka no jauna. Beidzot varēja nolaist pirmo vilcienu. Šinī laikā pienāca no Anglijas izjaucama lielgaballaiva, ko tas bij pircis par Eģiptes armijas ekonomijas summām, un kas būtu spējīga pšaudīt ienaidnieku flankā. Viņš tanī novietojās ar visu savu štābu un deva rīkojumu nobraukt. Uz reizi sprādziens; katls pārsprādzis. Virsnieks mechaniķis pieteica, ka bojājums nav izlabojams. Pirmo reizi likās, ka Kitčeners pazaudēs savu briesmīgo aukstasinību. Redzēja tā acis pildamies ar asarām un lūpu kaktiņus nolaižamies. Ātri tas iegāja savā kajītē. Pēc piecām minūtēm atgriezies, nomierinājies, tas pavēlēja izkāpt un teica, ka iztikšot bez lielgaballaivas. Kaŗa gājiens ilga veselu gadu. Beidzot Mahdi (dervišu vadoni) nonāvēja kopā ar tā desmit tūkstošiem dervišu. Kitčeners varēja ieiet Kartumā (pilsēta Sudanā). Savā triumfa gaitā, viņš bij kā akmeņa statuja.

Pasaules kaŗa sākumā viņš vienīgais no vadītājiem gatavojās piecgadu cīņai. Kad tas runāja par angļu armijas palielināšanu uz trīs miljonu cilvēku, polītiķi tikai smaidīja. Briāns tam kādreiz teica: „Jūs esat dzīvojuši zemē, kur pietiek viena Jūsu vārda, lai tautas noliektos Jūsu priekšā un sādžas iznirtu no zemes; Itāļu bulvārī (franču kaŗa ministrija Parīzē) nevar radīt brīnumus". Briāns kļūdījās: Trafalgara skvērā (angļu kaŗa ministrija Londonā) var radīt brīnumus; tādus varētu radīt arī Itāļu bulvārī. Ja arī viduvējs cilvēks apvieno visus savus spēkus vienā virzienā uz vienu mērķi, tad tā sasniegumi var likties brīnišķīgi prātam, kas strādā varbūt ātrāki, bet bez aizrautības un mīlestības. „Tā ir ģenija aizrautība un mērķa mīlestība, kas rada iedvesmi un nojautas par šo mērķi". Napoleons ir teicis, ka raksturs bez prāta izglītības vairāk vērts, nekā šī izglītība bez rakstura. Labāki sakot, drusku prāta kaislīgas sirds kalpībā sasniegs vairāk, nekā labs ģenijs ledus aukstas dvēseles rokās.

F i l o z o f s: Šī jaunā saule kāpj diezgan augstu; vajadzēs meklēt drusku ēnu. (Tie atrodas Luksenburgas dārzā; ieiet Karalieņu alejā). Es redzu ka mūsu pētījumos ir tāpat, kā visos citos. Kādreiz, kad domā, ka atklāts kāds pirmelements, ievērojam atkal, ka šis elements vēl dalās bezgalīgi. Mēs esam atraduši nojautas kaislīgā uzmanībā noslēpumu, un šis pašas uzmanības noslēpumu ģenija sparā. Jāiet tālāk. Šis sirds spars, šī trauksme, šī ticība, no kā tie ir radīti?

Dažreiz ģenijs ir slimīga līdzsvara trūkuma izpausme; slimīga kaislība rada spēkus, kuŗus pati nevar izmantot, un šie spēki veŗas lietderīgai darbībai par labu. Spinozas Etikā skaidri saskatāmi izteicieni, ko tam iedveš bezcerību mīlestība pret Van den Endes jaunkundzi; Italijas kaŗagājienā dažas kustības iespaidotas no jauna vīra greizsirdības. Dažreiz vienkāršs gadījums atraisa smadzeņu darbību; klasisks piemērs — Paskals. Citiem prāta izglītība parādas aplinkus ceļā. Ir cilvēki, kuŗos spēcīgs arguments izraisa lielu ticību. Sesils Rodes (angļu valstvīrs) savu Afrikas impērijas projektu esot sastādījis, klausidamies Ruskinu Oksfordas ūniversitātē runājam par Britānijas varenību. Ļeņinam Kārļa Marksa lasīšana laikam bijusi pirmais dzenulis.

Kad es Jūs satiku pirmo reizi Stendāls, Kiplings, Tolstojs, Barres pūlējās ap šī jaunekļa veidošanu.

Es arī mēģināju pielikt savu roku šinī darbā, bet tad pienāca kaŗš, kas Jūs paņēma. Bez šaubām Jūsu varoņu gars pazīst tādas parādības. Tā, es gribētu zināt, kādi gadījumi, kāda lasāma viela, kādas draudzības ir veidojuši Petena, Nelsona, Bonaparta dvēseles. Attiecībā uz Kitčeneri man kāds anglis stāstīja, kas šis pacietības spēks tam nākot no lielas kaunības, kas tam pat apgrūtinot sabiedrisko dzīvi. Garlaicība tam lika iemīļot lietas, kas dažam laimīgākam būtu likušās ikdienišķas un neievērojamas. Uzkrītošā kaunīguma klusēšana radīja tam bārdzības nokrāsu, kas tam ļoti nederēja un to pabalstīja. Ģenija liesmā deg vienkāršas cilvēcīgas kaislības, bet šis degpunkts tā veidots, ka tā karstums savienojas vienā punktā, un mums jābrīnas par tā spraigumā.

V i r s n i e k s: Ko Jūs ar to gribiet teikt, manu dārgo skolotāj? Pierādīt, ka varonis nav dievs? Ka dzīves gadījumi palīdz to veidot? Tas ir pareizi, bet vai tam ir nozīmes? Varbūt, kā Jūs sakiet, Bonaparta, Cēzara militārā ģenija pamatā ir kāds vienkāršs slepens cēlonis. Bet tie prata vadīt. Tas man pietiek.

F i l o z o f s: Man tas nepietiek. Uzskatīt ģenija cilvēku tikai no ārienes un to pieņemt kā pārdabīgu un savādu „dātu", izsauc prāta izbrīnu, nepaceļot varonību. Turpretim vajaga noskaidrot, kādu vienkāršu paņēmienu ceļā, pašam ar musketi rokās pētot apvidu, Tirennam ir izdevies pašam veidot savu prātu un savu „būdu", kā Roberts Pīls, kuŗu no mazotnes audzināja par Anglijas ministru prezidentu, par tādu arī izveidojās, un bij viens no labākiem; kā varonis māk iekārtot savas dvēseles telpas tā, ka tur vienmēr rod ieeju katrs labvēlīgs gadījums, tas māceklim rāda tā pilnīgu rīcības brīvību.

Vakar mēs vienojāmies, ka liela cilvēka īpašība ir pārliecība varēt radīt nākotni, izšķirot tomēr, kā pareizi saka Retcs, ārkārtējo no neiespējamā.

Šodien pārrunājot šo beidzamo elementu, šo analīzes augstāko izzinkumu, šo smalko ģenija asumu, man šķiet, ka tas ir otrā dvīņu pārliecība varēt radīt arī sevi pašu nākošam, paredzētam darbam. (Nonākuši pie dārza vārtiem).

Vai Jūs mani še atstāsiet?

Atļaujiet vēl Jūs drusku pavadīt. Tas viss mani ļoti aizrauj. Bieži, kad es apbrīnoju lielus cilvēkus, man zūd paļāvība uz sevi. Viesturnieku nostāstos, pašu atmiņās, to ģimenēs, viņi rādās tik lieliski, tik skaidri veidoti, ka salīdzinot šo veidojumu ar mana paša pētījumiem, es neceru par iespējamu tos tuvināt.

F i l o z o f s: Neuzticaties sliktiem gleznotājiem; tie uztver pārejošo.

V i r s n i e k s: Bet tas, ko Jūs sakiet par ģeniju cilvēciskām īpašībām, tas, ko es pats uztveru, satiekot īstu vadoni, ar ķermenisku seju un dzīvām acīm, paceļ manu gara stāvokli un padara paļāvīgāku. Ne tāpēc, ka es domātu izdarīt lielas lietas, bet tāpēc, ka es negribu šaubīties par savām gara spējām, un man ļoti patīk jūsu tēlotais liela cilvēka izskats. Jā, pašam sevi radīt, sevi tā pazīt, kā izejas stāvokli kaujā; pazīt šo izdzīves vēlēšanos, šo nemierīgo patmīlību, šo prāta slinkumu ; tos pazīt un tiem nepadoties; tos pārveidot pēc savas gribas; tos pārveidot lēnā garā, jo mūsu brīvās gribas pārpalikums nav liels, un mēs varam iekustināt tikai nelielus daudzumus; bet zināt, ka šo neievērojamo piepūļu sakopojums dos iespēju celt to dvēseles telpu, par kuŗu Jūs runājāt; zināt, ka brīnišķa poēma, kā slavena kauja ir mazu lēmumu summējums; zināt, kā gadījums nāks pilnīgi negaidīts, un lai būtu sagatavots tādam, vajaga vispirms sev izveidot labus refleksus; cīnīties uz priekšu no tā stāvokļa, kur atrodies, ar savu grupu — ja esi kaprālis, ar savu rotu — ja esi kapteinis; bet vienmēr nestāvēt uz vietas, bet darboties. Jā, man patiktu domāt, ka viss tas ir — ģenijs.

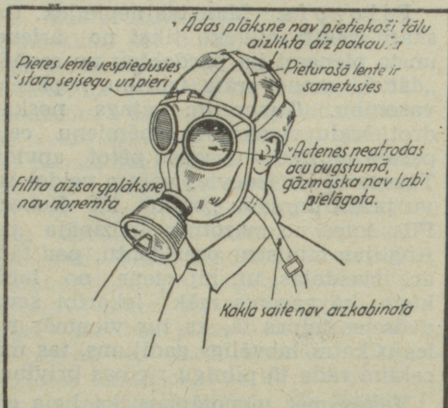
F i l o z o f s: Ticiet, mīļais, ka tas citādi nevar būt. Sveiki. (Strauji aiziet).

(Turpinājums trešā sarunā).

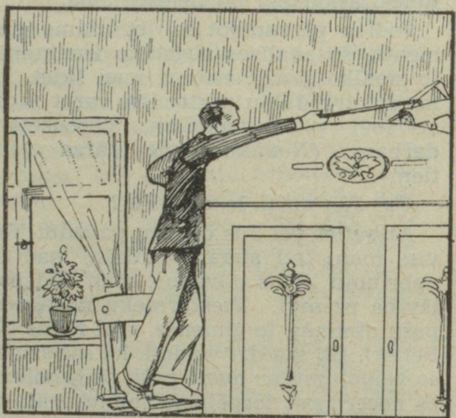
Kā izturēties lidotāju uzbrukumā: uz ielas, ceļā, laukumos u.t.t.

Plkv. J. E. Ozols.

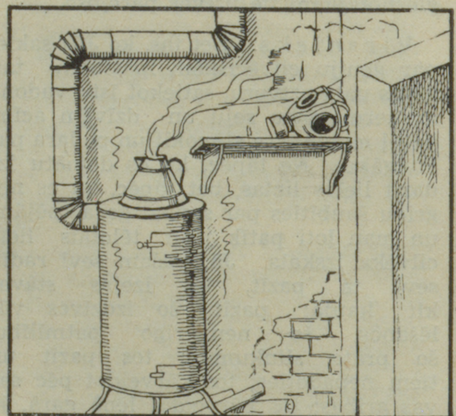
Nepareizi.

Iegādāties gāzmasku, bet neprast to pareizi uzģērbt.

Gāzmasku glabāt nepareizā vietā.

Gāzmasku nekārtīgi uzglabāt.

Gāzmasku priekšlaicīgi noģērbt.

7. TABULA.

Pareizu un ātru uzģērbšanu var panākt tikai vingrinājumu ceļā. Sākumā uzģērbšana jāizdara lēnām, piegriežot vislielāko vērību pareizai kustību un paņēmienu izpildīšanai. Kad pareizība un akurātība ir sasniegta, vingrinājumu izpildīšanu var turpināt, līdz sasniedz automātisku gāzmaskas uzģerbšanu.

Bet katrā ziņā jāraugās, lai uzģērbšanas ātrums nenāktu par sliktu uzģērbšanas pareizībai. Vingrinājumus labāk iesākt zem instruktoru vadības.

Ķīmiskais uzbrukums mūs var pārsteigt kā dienu, tā arī nakti, kamdēļ sagaidot uzbrukumu, gāzmaskai vienmēr jāatrodas parocīgā vietā, tuvumā pie darba vietas, vai arī nakti pie guļamās vietas. Gāzmaskas meklēšana tikai veltīgi uztrauks un piepūlēs mūsu organismu, kas traucē aizsargāšanos.

Tikai labi kopta un glabāta gāzmaska mūs aizsargās no ķīmiksām kaujas vielam.

Gāzmaskas novietošana pēc lietošanas:

1) Pēc noģērbšanas gāzmaska rūpīgi jāizslauka ar linu vai kokvilnas lupatu. Tāpat arī visas metala daļas rūpīgi jānoslauka.

2) Pēc izslaucīšanas izžāvēt sausā telpā, bet nekādā ziņā nedrīkst žāvēt pie krāsns vai tieši saulē.

3) Novietot no putekļiem aizsargātā skapī vai atvilktnē, atklāti neturēt, labi novietot uz īpaša turētāja.

4) Ievietot skārda kārbā vai somā.

Gāzmaskas glabāšana:

1) Gāzmaskas jāglabā no grauzējiem (pelēm, kodēm u. c.), ievietojot skapjos.

2) Gāzmaskas gumijotās daļas sargājamas no sala, stipra karstuma, benzina un petrolejas.

3) Gāzmaska uzglabājama tumšā telpā, bet ne par daudz mitrā, jo mitrums izsauc audu un ādas pelēšanu un metāldaļu rūsēšanu. Vēlamā telpas temperātūra no +6 līdz +15° C.

4) Ja gāzmaska gulējusi lielā aukstumā, tad tās gumijdaļas sacietē, bet ievietojot uz pāris dienām siltākā telpā, gumijas daļas paliek atkal elastīgas.

5) Sejsegu nedrīkst turēt ilgāku laiku saulē, jo saules gaisma veicina gumijas daļu sacietēšanu.

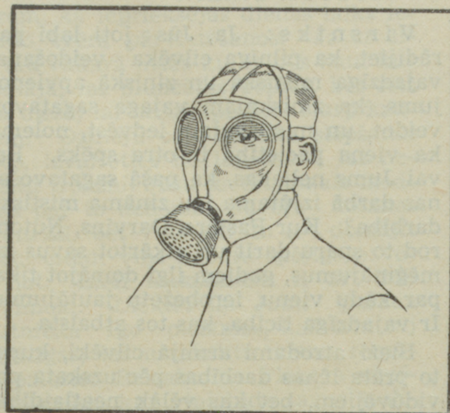
6) Respirātoru nedrīkst daudz kratīt, iedauzīt u. t. t., jo, oglei sabirstot, pieaug pretestība.

7) Somā vai kārbā nedrīkst nēsāt kopā ar gāzmasku citus priekšmetus, kas var sabojāt actenes, sejsegu u. t. t.

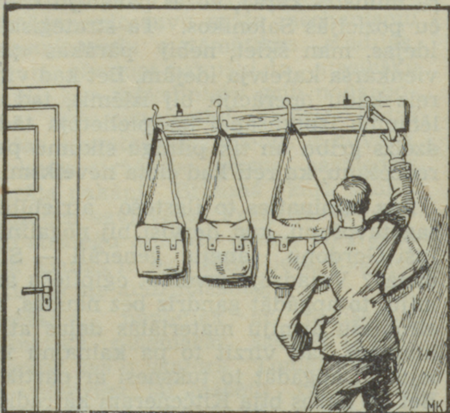
8) Ja gāzmaska glabājas somā vai kārbā, tad, vismaz reizi mēnesī gāzmaska ir jāizvēdina.

Gāzmaska jāuzģērbj pēc ķīmiskā traukšņa, bez īpaša rīkojuma, bet noģērbt drīkst tikai uz rīkojumu, jo bez rīkojuma noģērbjot gāzmasku, lai arī uzbrukums būtu izbeidzies, var saindēties.

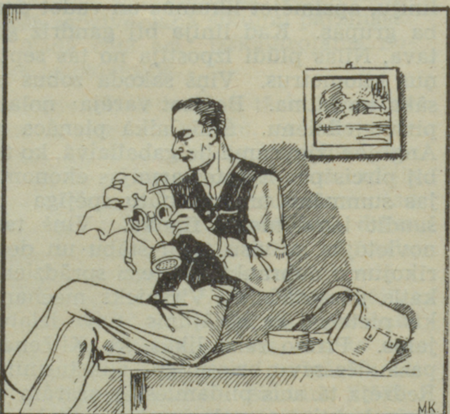
Pareizi

Vingrināties pareizi un ātri gāzmasku uzģērbt.

Gāzmaskai jāatrodas parocīgā vietā.

Gāzmasku rūpīgi kopt un glabāt.

Gārzamsku noģērbt tikai pēc rīkojuma.

MILITĀRĀ DAĻA

Pulkvedis H. Rozenšteins

Stratēģiskais manevrs pret Bermontu

Uzvara pār Bermontu ir sekas vienam no Latvijas atbrīvošanas kaŗa skaistākiem stratēģiskiem manevra veidiem, kas 16 gadus atpakaļ tika pieņemts un izvests no mūsu armijas vadības ar ģenerāli Balodi priekšgalā.

16 gadus atpakaļ mūsu valsti apdraudēja no divām pusēm: no dienvidiem — Bermonta un austrumiem — Padomju Krievijas armijas, kuŗas, lai gan nebija vienojušās kopdarbībā, tomēr abas bija gatavas katru brīdi iznīcināt mūsu neatkarību. Mūsu spēki bija arī daudz par vājiem, lai vienlaicīgi izšķiroši, cīnītos pret abām armijām. Un tomēr mūsu kaŗavadonis Balodis atrada izeju manevrī uz iekšējām operāciju līnijām, kas deva iespēju pakāpeniski sakaut abus vēsturiskos ienaidniekus. Šis manevris ir tāds, ka no saviem spēkiem, kuŗi ir nepietiekoši pret visiem ienaidnieka spēkiem kopā, galvenos spēkus pakāpeniski sagrupē pretim katram ienaidniekam, iegūstot uzvaru, tanī pašā laikā apturot pārējo ienaidnieka spēku virzīšanos. Un tā papriekšu tika sakauts Bermonts, pēc tam izcīnīta uzvara austrumos, atbrīvojot Latgali. Šķietamā manevra veida vienkāršība nedrīkst mūs maldināt, jo šā veida manevru izlemšana un izvešana dzīvē ir māksla, kuŗa pēc kaŗa piedzīvojumiem ir izdevusies nedaudziem kaŗavadoņiem.

Līdz Bermonta uzbrukumam Rīgai — armijas vadība bija izšķīrusies par aizstāvēšanos abās frontēs. Šādai pasīvitātei viens no svarīgākiem iemesliem bija apbruņojuma trūkums. Līdz ar šādu izturēšanos vadība izlaida, vismaz pagaidām, no savām rokām tik nepieciešamo elementu uzvarai — aktīvitāti. Spēku sadalījums, kā apakšā redzams, arī pasvītros šo pasīvitāti, jo pret Bermontu no jūrmalas līdz Jaunjelgavai[1]) — 75 km frontē apm. 5.000 durkļu un 9 dižgabalu, kamēr austrumu frontē — apm. 200 km gaŗā — ap 15.000 durkļu un 50 dižgabalu, tā tad abās frontēs gandrīz vienlīdzīgas proporcijas. Atsevišķa fronte pret Bermontu ar nelieliem spēkiem izveidojās Liepājas rajonā.

Oktobŗa vidū, kad ģenerālis Balodis uzņēmās armijas virspavēlniecību, stāvoklis stipri mainās. Tiek izšķirts no pasīvitātes pāriet uz aktīvitāti, lai saņemtu iniciātīvu savās rokās. Šāds lēmums, kuŗa izvešana dzīvē tiek saistīta ar lielu risku, ir iespējams pie vadības, kuŗai ir stipra griba un vajadzīgais talants. Reizē ar izšķiršanos par uzbrukumu bija jāizvēlas arī par stratēģisko manevri. Un še mēs redzam to manevŗa veidu uz iekšējām operāciju līnijām, kas, pēc pārdomātas mūsu armijas vispārīgās stāvokļa analizes, varēja būt tas pareizākais.

Apsveŗot stāvokli, vispirms, vajadzēja izšķirties, pret kuŗu no ienaidniekiem lai uzbruktu pirmā kārtā. Oktobŗa sākumā ienāca ziņas, ka ienaidnieks austrumu frontē savus spēkus samazina. Tādēļ, apsveŗot ienaidnieka stāvokli, varēja nākt pie slēdziena — ofensīvē pāriet austrumu frontē, vēl vairāk arī tādēļ, ka Bermonta armijai pastiprinājuma un apbruņojuma piegāde tika pārtraukta caur Vācijas robežas slēgšanu un Sabiedroto spiedienu, un viņa nevarēja palikt mums bīstamāka spēku ziņā. Mūsu dzīvības centra — Rīgas — apdraudējums no Bermonta pilnīgi pareizi izšķīra, lai papriekšu mēs sakaujam to, jo sala tuvošanās un līdz ar to Daugavas aizsalšana padarītu Rīgas aizstāvēšanu par diezgan problēmatisku. Austrumu frontē tādēļ kaŗa darbībai vajadzēja palikt tālāk pasīvai.

Ar izšķiršanos par ofensīvi pret Bermontu vajadzēja gādāt par vajadzīgo spēku un līdzekļu nodrošināšanu šinī frontē. Šī sagatavošana prasīja milzīgu piepūli, kā no valdības un armijas vadības, tā arī visas valsts. Neaizmirsīsim, ka mūsu rīcībā atradās tikai mazākā daļa no tagadējās Latvijas territorijas, no kuŗas vajadzēja šos cilvēkus un līdzekļus savākt. Mūsu valdība, ar neizsīkstošu enerģiju apveltītu Ministru Prezidentu K. Ulmani priekšgalā, prata izgādāt jau septembrī no Amerikas apģērbus un apavus, kamēr ieročus un municiju mēs saņēmām no Anglijas oktobrī. Armijas vadība tagad steidzīgi izdara papildu mobilizācijas, kā arī uzaicina iestāties armijas rindās brīvprātīgos, kas dod apm. 8.000 cilvēku. Notiekas intensīvs organizācijas un apmācības darbs, lai no šiem papildinājumiem izveidotu kaujas spējīgas vienības. Ar šiem spēkiem vēl nepietika. No austrumu frontes, kuŗai piekrīt pasīvs uzdevums, tiek steidzīgi noņemts kaŗaspēks un pārsviests pret Bermontu. Atrast īsto samēru spēka ziņā starp pasīvo austrumos un aktīvo — Bermonta fronti dienvidos, — ir mūsu vadības mākslas jautājums. Jo austrumu frontē atstātiem spēkiem tomēr bija jābūt tik stipriem, lai līdz izšķiŗošam momentam pret Bermontu viņi varētu šo fronti noturēt. Šis grūtais uzdevums austrumu frontei prasīja steigties ar operācijām pret Bermontu. Un 3. novembrī, kad uzsāka lielo ofensīvi pret Bermontu, mūsu kaŗa vadonim Balodim bija izdevies pret Bermontu sagrupēt trīskārtīgi stiprākus spēkus, nekā tādi mums bija kaŗa sākumā pret to.

Otras grūtības, kas ar šo manevŗa veida izvešanu radās, bija tās, ka daļu landesvēra ar barona Taubes nogrupējumu priekšgalā, armijas vadībai bija pamats uzskatīt par simpatizējošu Bermontam (uztverta radiokorrespondence). Bija zināms, ka landesvērs, kurš atradās Daugavas labā krastā pret Padomju Krievijas spēkiem, centās, lai tam ierādītu iecirkni šīs upes

[1]) Sākumā līdz Ķekavai.

10

Armijas Wirspawehlneeka Pawehle 10

N 03

3 nowembri 1919 g. Rīgā

Karte 1:100000

I Latgales diwisijas schis deenas usbrukumi bija sekmigi eguhti 2 eenaidneeka leelgabali un daschi loschmetēji. Es esmu nodomajis turpinat eesahkto operaziju. Tāpehz 1) scho nakti nostiprinatees us eenemtam posizijam, it sewischki tur, kur mehs esam sasneeguschi pawehle N 02 norahditos punktus. Nostiprinaschanai wajaga isleetot tam bez wisos galwenos wirseenos – pa tiltu par Leelupi, us zelu kursch wed us Olaine un us wiseem zeleem kuri wed us deenwidus austrumeem un austrumeem, tikt isstahditas nodalas ar loschmetejeem, bumbumetejeem un minumetejeem, bez tam tikt usmanigi nests apsargu deenests un energiska isluhkoschana.
2) wisu kara spehka dalu atteeksoja naujas gatawiba
3) Rihta agrumā austot, apwenojotees wirspirms ar floti un ar winas palihdsibu, Latgales diwisijai turpinat usbrukumu Tornakalnam un Juhrmalei no Leelupes eetekas lihds Dubulteem lai winas eenemtu un sasneegtu un nostiprinatos us linijas, kura bija norahdita pawehle N 02

II Zitam diwisijam turpinat ispildit pawehl. N 02

Armijas Wirspawehlneeks
Pulkwedis [signature]
Schtaba Preekschneeks
Generalschtaba pulkwedis [signature]

Viena no pavēlēm, kas veidoja mūsu uzvaru.

jelgavas rajonā. Bermonta armijas — Jēnas operātīvā grupējuma uzbrukums oktobŗa mēneša otrā pusē apstiprināja šo aizdomu pareizību. Šīs jaunās frontes radīšana bija mums ļoti nevēlama, jo piespieda izkaisīt mūsu spēkus plašā frontē un tā mazināja uzvaras iespējamības. Liepājas frontē, līdzīgi Jaunjelgavas frontei, piespieda mūsu spēku izkaisīšanu uzbrukumā pret Bermontu. Bet abās vietās vadība atrada un izveda dzīvē pareizo spēku un līdzekļu ekonomiju,kas deva iespēju sakoncentrēt smagumpunkta rajonā — Rīgas placdarmā — pietiekošus, sevišķi morāliski stiprus spēkus, kas sakāva Bermontu, 28. novembrī galīgi atbrīvodama no tā armijas Latvijas territoriju. Arī austrumu fronte savu uzdevumu izturēja, noturēdama ar pārējiem spēkiem šo fronti tik ilgi, cik vajadzēja Bermonta sakaušanai. Šā stratēģiskā manevŗa izdošanos, kā katru operāciju, sekmēja ienaidnieka pasīvā izturēšanās austrumfrontē. Tomēr šis apstāklis nemazina vadības nopelnus, jo uzņemtais risks tak palika, un neviens nezināja, kā izturēsies ienaidnieks austrumu frontē.

Sakaudami izšķiroši Bermontu, mēs atsvabinājamies no viena mūsu ienaidnieka, kuŗš varēja traucēt mūsu paredzēto sekojošo otro lielo ofensīvi pret Padomju Krievijas armiju, kādēļ arī ar Bermonta sakaušanu armijas vadības pieņemtais stratēģiskais manevŗa veids uzskatāms par spīdoši izpildītu. Mūsu armijas vadība ar ģenerāli Balodi priekšgalā un kaŗa mākslas izpratne, mūsu valdības lieliskā enerģija, materiālo līdzekļu iegāde, mūsu kaŗavīru ticība saviem pašu spēkiem un griba būt neatkarīgiem, līdz ar tautas vienotību, deva mums pelnīto uzvaru pār mūsu vēsturiskiem ienaidniekiem. Atcerēdamies visu to pēc 16 gadiem, lai cienīgi protam šo mantojumu sargāt un glabāt — nākotnē.

kreisā krastā, t. i. tanī krastā, kur atradās Bermonta armija. Armijas vadībai radās aizdomas, ka landesvērs vēlas apvienoties ar Bermonta armiju, tādēļ bija jādomā par šādas apvienošanās novēršanu, kas izsauca atsevišķas apsardzības frontes radīšanu Jaun-

Virspavēlnieka štāba ziņojumi

(1919. gada atcerei).

11. novembris.

R ī t ā:

Mūsu uzvarošā armija, pilnīgi satriecot ienaidnieka sīvo pretestību Torņakalna rajonā un izvirzoties līdz Rīgas - Jelgavas šosejai pie Lindeciema, ieņemdama namu pēc nama, iztīrīja no pretinieka Pārdaugavas priekšpilsētas. Pretinieks cieta lielus zaudējumus, atstādams kritušos uz ielām. Mēs ieguvām 1 smago un 1 vieglo ienaidnieka bateriju, daudz dažādu sistēmu mīnu metēju un ložmetēju. Ieguvumu skaits vēl nav noskaidrojies. Mēs turpinām spiest pretinieku un ieņemam tālākus punktus visā mūsu līnijā. Angļu un franču flotes palīdzība ir ļoti liela.

V a k a r ā:

Pēc Torņakalna atsvabināšanas, turpinājas ienaidnieka atpakaļspiešana visā frontē. Jelgavas virzienā mēs izsitām ienaidnieku no līnijas Sprance - Pļavnieki. Doles - Ikšķiles rajonā mēs ieņēmām Ķekavu, Sikaini un Šlossbergu. Starp kara materiālu, kas iegūts Torņakalna kaujās, atrodas 11 lielgabali. Pārējo ieguvumu skaits vēl grūti noskaidrojams. Starp citu, apzīmēts ap 80 ložmetēju. Liepājas rajonā labprātīgi pārnāca vācu patruļa.

21. novembris.

R ī t ā:

Cīņas ap Jelgavu turpinās. Vakar vakarā mēs iztīrījām no ienaidnieka Dūmena - Subraka - Vilkabūdas un Sarkanā kroga rajonus. Saņemti gūstekņi un ložmetēji. Pēc sīvām kaujām ieņemta Līvbērze. Cīņās uz rietumiem no Lejzemniekiem mēs ieguvām 8 ložmetējus un 1 bumbmetēju.

V a k a r ā:

Pēc tam, kad vakar vakarā viena mūsu kolonna bija ar kauju iznākusi uz Jelgavas - Dobeles lielceļa pie Grīves kroga, otra, virzīdamās pa Ciemales - Jelgavas ceļu sasniegusi Sabraku mājas un pa kreisi no Jelgavas šosejas bija pārrauta vācu fronte, kā arī pārieta Iecavas upe, — šorīt pulkstens 5 sākās galvenais uzbrukums Jelgavai. Salaužot vācu ārkārtīgi sīvo pretošanos, mūsu varonīgās nodaļas no ziemeļrietumu un rietumu puses pulkstens 11 ieņēma Jelgavu. Iegūtais kaŗa laupījuma daudzums ļoti liels. Cīņas uz dienvidrietumiem no Jelgavas pie Lielupes vēl turpinas, pie kam mūsu kaŗaspēks spiež ienaidnieku robežu virzienā. Liepājas rajonā izlūku darbība.

23. novembris.

R ī t ā:

Kreisajā spārnā mūsu nodaļas pēc kaujas ieņēma Jaunplatoni, Bredenfeldu un Skursteņu muižu un virzās uz priekšu. Vakar vakarā mūsu kaŗaspēks labajā spārnā atsvieda vāciešus no Tukuma un vajāja ienaidnieku, kas ar šķūtniekiem bēga dienvid - rietumu virzienā. Pēc iepriekšējām ziņām, Jelgavā iegūti ap 20 lielgabalu ar vairāk kā 10.000 lādiņiem, 1 bruņotais vilciens, 5 bruņoti tvaikoņi, pāri par 200 vagonu, daudz ložmetēju, flinšu un patronu (no pēdējā vācieši sadedzinājuši vairāk kā 10.000 jaunu flinšu un lielu daudzumu patronu), vairāk kā 10.000 rokas granātu, ap 30 smago un vieglo automobiļu, intendantūras noliktavas un daudz dažāda kaŗa materiāla, kuŗa noskaidrošana vēl apgrūtinoša.

V a k a r ā:

Jānišķu un Možeiķu virzienos mēs turpinam iet uz priekšu. Vakar mūsu kaŗaspēks ieņēma Skrundu un Stendes staciju. Saņemti ložmetēji un gūstekņi.

Armijas virspavēlnieka štāba oficiālais ziņojums par Kurzemes galīgu atbrīvošanu

1. decembŗa rītā.

Vācu fronte. No vakardienas visa Kurzeme ir galīgi iztīrīta no Bermonta bandām.

Ārzemnieks par mūsu uzvaru

(Franču militārās misijas priekšnieka pulkveža-leitnanta Diparkē apsveikums Latvijas Ministru Prezidentam.)

Prezidenta kungs!

11. novembrī paies gads no tā laika, kad tika noslēgts pamiers, kuŗš izbeidza kaŗu starp Sabiedrotiem un centrālām valstīm. 11. novembris ir tā diena, kad Latvijas armija ieguva lielu uzvaru pār fon der Golca un Bermonta vadītiem kaŗa pulkiem. 11. novembris ir Rīgas atsvabināšanas diena.

Latvijas armija, kuŗa tikko bija sākusi organizēties, bet kuŗa bija pilna viskarstākās mīlestības uz Tēviju, prata iebrucējiem stādīt pretim savu krūti kā cietu valni. Lodēm svilpojot un lādiņiem plīstot, no visām pusēm nāca zaļokšņi vīri, jaunekļi un bērni, kuŗi vēlējās ziedot savas asinis Tēvijas labā. Sievas un jaunavas steidzās palīdzēt ievainotiem. Neskatoties uz ļoti nopietno pilsētas apšaudīšanu, Rīgas iedzīvotāji prata tam pretim izturēties mierīgi un ar nicināšanu. Uzvara ir kronējusi visus pūliņus.

11. novembris ir jauka diena.

Atļaujat man, Prezidenta kungs, izteikt jums savus viskarstākos un vissirsnīgākos laimes vēlējumus armijai, Valdībai un Latvijas republikai.

Lai dzīvo Rīgas pilsēta! Lai dzīvo Latvija!

Franču militārās misijas priekšnieks, pulkvedis-leitnants,
(paraksts) Du Parquet.

Kapteinis J. Upītis.

Mūsu armijas varoņdarbi atbrīvošanas karā

1919. gada 16. janvāŗa nakts... Mūsu nacionālās armijas pirmās vienības pulkveža-leitnanta Kalpaka vadībā novietojušās Lielauces muižas nakts mītnē. Iepriekšējā dienā izsūtītās izlūku patruļas pretinieku nekur tuvumā nesastapa.

Mūsējo vienību atpūtu sargā dažas priekšgrupas un sargposteņi.

Pēc pusnakts saceļas sniegputenis. Saredzamība jau tā tumšajā naktī top vēl sliktāka.

Ap pulkstens diviem naktī, sargpostenis uz Dobeles ceļa pēkšņi sev priekšā pamana atsevišķus jātniekus un viņiem sekojošus kājniekus.

Viens no sargiem ar ziņu par draudošām briesmām skriešus dodas uz Lielauces pili, kur atpūšas mūsu divas rotas, otrs uz priekšgrupu pie mežsarga mājas. Skriet grūti, sniegs dziļš.

Ienaidnieks jau uzbrūk priekšgrupai, kuŗa ar kauju pamazām atiet, lai dotu laiku savējiem sagatavoties kaujai.

Dažos mirkļos mūsu kaŗavīri ir kājās un sagatavojušies cīņai.

Virsnieku rota iesāk cīņu muižas parka malā, kuŗai jau tuvu pienācis ienaidnieks. Pulkvedis Kalpaks pavēl Cēsu rotai apiet un uzbrukt ienaidnieka labajam flankam.

Ienaidnieks, sastapis sīvu pretestību un vēl redzot, ka Cēsu rota sāk apņemt viņa flanku, nespēj to izturēt un bēg atpakaļ uz mežu, no kuŗa tas iznāca. Tur ienaidnieks sakārto savus spēkus un apmēram pēc pusstundas sāk jaunu uzbrukumu.

Šo uzbrukumu atsit mūsu virsnieku rota un ienaidnieks, cietis zaudējumus, atkāpjas.

Saņemtie gūstekņi stāsta, ka Lielaucei uzbrucis Padomju Latvijas 2. strēlnieku pulka viens bataljons ar eskadronu. Bataljons atvests ar šķūtniekiem no Dobeles.

Mūsu pusē zaudējumi: 4 krituši un 8 ievainoti. Pirmie par Latvijas neatkarību kritušie ir:

leitnants Kārlis Dambītis,
leitnants Fridrichs Liepa,
kaŗa ier. Vilis Cīrulis un
instruktors Jānis Būrmeistars.

Mūsu pirmā uzvara pierādīja, ka mūsu kaŗavīri var sekmīgi cīnīties pret lielinieku pārspēku un vēl to uzveikt. Toreizējos apstākļos šai uzvarai bija liela morāla nozīme.

*

1919. gada 6. marts...

Jau 3 dienas turpinās mūsu Kalpaka bataljona uzbrukums.

6. marta rītā pulkvedis Kalpaks iet līdzi Cēsu rotai. Ap pulkstens desmitiem Cēsu un studentu rotas ieņem Skrundas skolu un lielinieki steigā atkāpjas. Pēc īsas atpūtas pulkvedis Kalpaks turpina gājienu caur mežu, lai savienotos ar vācu Borcha bataljonu.

Priekšgalā jāj bataljona jātnieku nodaļa, tai seko Cēsu rota, vācu baterija un studentu rota. Mūsu jātnieki vairākkārt apšaudījās mežā ar lielinieku nelielām atejošām nodaļām un tās viegli izklīdināja.

Sasnieguši mežmalu pie Skudru mājām, atkal mūsu jātnieki tiek apšaudīti. Pulkvedis Kalpaks, būdams pilnīgā pārliecībā, ka pie Skudrām ir nocietinājušies lielinieki, pavēl Cēsu un studentu rotām uzbrukt. Pats pulkvedis Kalpaks, noslēpdamies, vēro kaujas gaitu.

Sākas nikna kauja. Pievirzījušies tuvāk pretiniekam, mūsu kaŗavīri ierauga, ka pretiniekam ir tādas pašas bruņu cepures, kā pašiem. Kauju pārtrauca. Bija notikusi kļūmīga pārskatīšanās — sadursme ar Borcha bataljonu, kas savukārt mūsējos bija noturējis par lieliniekiem.

Kauja bija īsa, bet ar bēdīgām sekām.

Lielceļa malā gulēja nāvīgi ievainots pulkvedis Kalpaks, studentu rotas komandieris kapteinis Grundmanis, jātnieku nodaļas virsleitnants Krievs un vācu baterijas leitnants Šrinders.

Tanī pašā laikā no Skrundas pienāca neatkarības rota pulkveža Baloža vadībā. Pulkvedis Kalpaks vēl paspēja izteikt: „Balodi, paliekat manā vietā...“ un pēc dažām minūtēm mira.

Tā 1919. g. 6. martā krita mūsu pirmais virspavēlnieks pulkvedis Kalpaks. Viņš krita varoņa nāvē.

Kalpaka nāve atstāja smagu iespaidu uz visiem, kam rūpēja mūsu jaunās valsts un viņas armijas liktenis. Bet varoņiem nav jāpadodas izmisumam, jo vēl daudz cīņu stāvēja priekšā pirms mūsu zeme tapa brīva.

Kritušā kaŗa vadoņa vietā stājās jauns — pulkvedis Balodis ar stingru apņemšanos darīt visu mūsu Tēvuzemes brīvības labā.

*

1919. gada 22. marts...

Pulkveža Baloža spēki turpina uzbrukumu. Kurzeme jau ir brīva, mūsu kaŗavīri jau ienākuši Zemgalē un virzās uz Kalnciemu.

Latviešu spēki jau pieauguši, nākuši klāt jauni cīnītāji un agrākais bataljons tiek pārvērsts par brigādi.

22. marta rīta agrumā mūsu brigāde pulcējas pie Ērzeļu kroga, lai no turienes uzsāktu gājienu uz Kalnciemu.

Priekšā jāja mūsu 2. eskadrons, tad nāca neatkarības bataljons, studentu bataljons, vācu baterija, Cēsu bataljons. Gājienu noslēdza 1. eskadrons.

Kolonna drīz sasniedz lielo mežu rajonu un pa meža ceļu turpina gājienu.

Mūsu kolonna tuvojas Sarmas un Bateru mājām pie Džūkstes upītes. Priekšā dzirdami šāvieni. Drīz atgriežas mūsu jātnieki un ziņo, ka pie Sarmām ir ienaidnieks.

Šeit bija pienācis no Kalnciema Padomju Latvijas 10. strēlnieku pulks, kuŗa uzdevums bija uzbrukt Līvbērzes virzienā.

Mūsējiem kauja jāpieņem neizdevīgos apstākļos: uz šaura meža ceļa, gar kuŗa malām dziļi, ar ūdeni pilni grāvji un tālāk biezs un slapjš mežs.

Pulkvedis Balodis jau sāk dot pavēles. Lielinieku ložmetēji sāk apšaudīt ceļu. Kaujās rūdītā neatkarības rota ātri izvēršas abpus ceļam. Studentu ro-

ta izvēršas pa labi no tās, bet viens vads pa kreisi. Baterija pašā kaujas sākumā nokļūst grūtā stāvoklī: ceļš šaurs un visu laiku tiek apšaudīts, lielgabalus apgriezt nevar. Artileristi ātri izjūdza zirgus, nostādīja lielgabalus pozicijā un atklāja uguni, sniegdami mūsu kājniekiem sekmīgu pabalstu.

Mūsu ložmetēji, pievilkti pa grāvjiem līdz mūsu strēlnieku pirmai līnijai, sāk apšaudīt ienaidnieka ložmetējus.

Arī lielinieki rīkojas aktīvi. Viņu viena rota ātriem pārskrējieniem dodas uz priekšu un pazūd mežā. Šinī virzienā dodas pretim daļa no Graudiņa rotas un studentu rotas vads. Drīz abi pretinieki mežā sastopas. Notiek īsa durkļu cīņa. Lielinieki neiztur un sāk bēgt atpakaļ. Artilerijas pabalstītas, mūsu rotas metas uz priekšu ar urrā saucieniem. Lielinieki bēg, pamezdami kaujas laukā vairākus desmitus kritušus un Bataru pagalmā arī ložmetēju, kuŗa apkalpe visa kritusi. Arī mums bija samērā lieli zaudējumi: 9 krituši un 25 ievainoti.

Šinī kaujā mūsu 3 rotas satrieca lielākus lielinieku spēkus un piespieda visu viņu 10. strēlnieku pulku atkāpties.

Ar šīs kaujas panākumiem tika izjaukts lielinieku plašāks pretuzbrukuma plāns, kuŗa nolūks bija apturēt mūsu uzbrukumu un dažas mūsu daļas apiet un sakaut.

*

1919. gada 31. marts...

Ziemeļlatvijā, pie Melnupes Valmieras kājnieku pulks uzsāk uzbrukumu Alūksnes virzienā. Pulkam jācīnās pret lielinieku pieciem pulkiem.

Šeit cīņas notika 2 mēnešus mainīgām sekmēm. Neskatoties uz ļoti trūcīgo apbruņojumu un lielo ienaidnieka pārspēku, Valmieras pulks sekmīgi cīnās, kamēr beidzot lielinieku pretestība sabrūk un tie sāk atkāpties visā frontē.

Valmieras pulka lielā varonība un izturība cauri lielām grūtībām un pat neveiksmēm, beidzot, noveda pie uzvaras un ziemeļaustrumu Vidzemes atbrīvošanas.

*

1919. gada 18. maijs...

Sloka... Mūsu aizstāvēšanās pozicijā no Lielupes līdz jūŗai sargvietās atrodas mūsu 3 rotas: pie cellulozes fabrikas Cēsu bataljona 2. rota, no Slokas līdz Kauguru kāpām — neatkarības bataljona 1. rota un Kauguru kāpās — studentu bataljona 2. rota kapteiņa Zolta vadībā.

Rīta agrumā lielinieku 1. latviešu strēlnieku pulks uzsāk uzbrukumu ar savu I bataljonu Kauguru kāpām un III bataljonu gar dzelzceļu — Slokai.

Kauguru kāpās lieliniekiem, pateicoties vētras troksnim, izdevās nepamanītiem piekļūt mūsu pozicijas drāšu žogam un pat tanīs izgriezt divas ejas.

Pamanījuši ienaidnieku jau pavisam tuvu, kareivji sacēla trauksmi. Sāka strādāt arī mūsu ložmetēji, bet ļoti nekārtīgi un beidzot pat apstājās, jo vētrā tie bija pieputināti smiltīm. Šautenēm aptrūka patronu.

Šādos apstākļos lieliniekiem izdevās ielauzties mūsu pozicijā. Mūsu rota sāk atiet, zaudējusi vienu virsnieku un dažus kareivjus, kā arī sabojātos ložmetējus.

Stāvoklis kritisks. Rota pozicijas zaudējusi un atiet. Ienaidnieks virzās uz priekšu un sāk jau apdraudēt visus mūsu spēkus Slokas rajonā.

Kapteinis Zolts, apzinādamies grūto un kritisko stāvokli, sapulcē savu atejošo rotu, kuŗa sastāvēja no nesen mobilizētiem liepājniekiem. Kapteinis Zolts paskaidro saviem kareivjiem pašreizējo kritisko stāvokli, kādā tagad nokļūst visi mūsu spēki, ka patronu vairs nav un izeja no stāvokļa ir tikai: vai nu nodot savus biedrus, vai nu mirt kā varoņiem cerībā uz uzvaru. Kareivji atbildēja, ka savējos nelaimē nepametīs un ja nav patronu, tad ir vēl naži un durkļi.

Kapteinis Zolts savas rotas priekšgalā pārgāja pretuzbrukumā. Jau pašā pretuzbrukuma sākumā krīt pats kapteinis Zolts, virsleitnantam Ķincim tiek izšautas abas acis. Kareivji, palikuši gandrīz bez vadības, jau iebrūk lielinieku ieņemtajās pozicijās, kur atrod zvēriski sakropļotu kritušā virsleitnanta Grīntāla līķi. Viss tas kopā ārkārtīgi saniknoja kareivjus, kuŗi ne par ko vairs nebēdādami, metās virsū lieliniekiem ar durkļiem. Lielinieki metās bēgt, bet Zolta kareivji tiem dzinās pakaļ un kad lielinieku strēlnieki sapinās mūsu dzeloņdrātīs, tad tur daudziem bija jākrīt no mūsējo durkļiem.

Kauja beidzās. Mūsu pozicijās un drāšu žogos gulēja ap 50 nodurto lielinieku līķu.

Ar pienākušo spēku palīdzību mūsējie vēl tālu vajāja bēgošos lieliniekus. Tika atgūti zaudētie un vēl saņemti ienaidnieka 3 ložmetēji.

Kurzemes artilerijas pulka baterija cīņās pret Bermontu Rīgā 1919. gadā.

Karavīri pozicijās ietur pusdienas.

Mēs redzam, ka īsā laikā no jauniesauktiem bija izveidojušies varoņi, kas briesmu brīdī, bez patronām, paļaudamies vienīgi uz saviem durkļiem, nevairījās iet līdz savam komandierim pret ienaidnieka pārspēku un ložmetējiem.

Pateicoties kapteiņa Zolta un viņa karavīru varonībai, izdevās lieliniekus sakaut un glābt mūsu pārējos spēkus no kritiskā stāvokļa.

*

1919. gada maijs...

Šis mēnesis mūsu jaunajai armijai ir ļoti labvēlīgs, tas nes vienu uzvaru pēc otras.

22. maijā tiek lieliniekiem atņemta Rīga. Ap to pašu laiku sākās igauņu un Valmieras pulka uzbrukums Ziemeļvidzemē. 25. maijā igauņi atņem lieliniekiem Ainažus, 26. maijā kopīgi ar mūsu spēkiem Strenčus un Valmieru.

Valmieras pulks savās uzvaras gaitās 28. maijā lieliniekus padzen no Apes, nākošajā dienā ieņem Alūksni un 31. maijā Gulbeni.

Gūdami uzvaru pēc uzvaras, mūsu Ziemeļvidzemes atbrīvotāju sajūsma un cīņas spars aug. Gan atsevišķi karavīri, gan arī vienības cenšas viena otru pārspēt varonībā. Šīs varoņu sacensības rezultātā mēs redzam atbrīvoto ziemeļaustrumu Vidzemi. Minēšu dažus gadījumus.

30. maijā Valmieras pulks turpina savu uzbrukuma gājienu no Alūksnes uz dienvidiem un līdz vakaram sasniedz Kalnamuižas apkārtni, kur paliek nakts atpūtā.

Rotas komandieris leitnants Zīle, saņēmis ziņu par lielinieku atkāpšanos no Gulbenes pa Rēzeknes lielceļu, izprasa pulka komandieŗa atļauju izdarīt izlūkošanu.

Leitnants Zīle ar 33 brīvprātīgiem izlūkiem naktī iziet no Kalnienas, lai panāktu atejošos lieliniekus. Apmēram pēc 30 kilometru nostaigāšanas, mūsu izlūki panāk lieliniekus un tiem uzbrūk. Lieliniekus pārsteidz un īsā cīņā uzveic. Šī kauja rīta agrumā nobeidzās ar mūsu pilnīgu uzvaru un bez zaudējumiem mūsu pusē. Mūsu izlūki saņēma 40 gūstekņus, 3 lielgabalus, 50 zirgus un citas trofejas.

Kamēr leitnanta Zīles izlūki skaita iegūtās trofejas un vajā uz visām pusēm bēgošos lieliniekus, notikuma vietai tuvojas lielinieku 5. igauņu komūnistu pulks, kuram stāv priekšā nākošajā dienā uzbrukt mūsējiem un apturēt mūsu tālāko virzīšanos. Komūnisti, iespaidoti no bēgošiem sakautiem lieliniekiem un apšaudīti no leitnanta Zīles izlukiem, nemaz kauju nepieņem, bet glābjas, bēgdami atpakaļ.

Nākošajā naktī no Gulbenes iziet virsleitnanta Rekšana un leitnantu Pūces un Baloža vadībā 34 vīri, lai nokļūtu sarkano aizmugurē Lubānas muižā.

Visu nakti izlūki iet pa maziem meža ceļiem, kamēr beidzot, gaismai austot, sasniedz Lubānas muižu. Tur pašlaik viena posteņa apsardzībā atpūšas 4. sarkano latviešu strēlnieku pulks.

Mūsu izlūki ātri iebruk muižā un atbruņo sarkanos strēlniekus. Izlūki saņem gūstā ap 300 sarkanarmiešu, visus pulka vezumus ar vairāk kā 100 zirgiem, pulka kanceleju, naudas lādi un 4. pulka karogu, kuŗu šim pulkam pasniedzis Padomju Krievijas kaŗa komisārs Trockis.

1. jūnija vakarā no Gulbenes iziet izlūkošanā 1. rota virsleitn. Brašnēviča vadībā uz Krapes muižu, kur pēc īsas sadursmes sagūsta lielinieku 94. pulka III bataljonu — 650 vīrus un saņem ložmetējus. Tanī pašā laikā 5. rota virsleitnanta Hasmaņa vadībā pie Stāķiem sagūsta tā paša lielinieku pulka II bataljonu — 750 vīrus un 8 ložmetējus.

Šinīs cīņās mēs redzam musu karavīru drošsirdību uzbrūkot daudzkārt lielākām ienaidnieka vienībām. Tā kā lielinieki jau bija zaudējuši ticību saviem vadoņiem, tad arī viņiem trūka pietiekoša cīņas spara, lai spētu pretoties nelielām mūsu izlūku saujiņām.

*

1919. gada 22. jūnijs...

Pie Cēsīm mūsu Cēsu pulkam uzbruka vācu spēki un piespieda cēsniekus atiet aiz Raunas upes.

No jauna vāci uzbrūk cēsniekiem 20. jūnijā. Šinī dienā cesnieki divus vācu uzbrukumus atsit, bet trešais vācu trieciens izdodas un vācu spēki laužas cauri Cēsu pulka frontei.

Vācu spēki uzbrūk Jaunraunas-Valmieras virzienā.

Lai gan cēsnieku stāvoklis ir draudošs, tomēr Cēsu pulka komandieris pulkvedis-leitnants Berķis pavēl cēsniekiem turēties un pulcē spēkus izšķirošam pretuzbrukumam.

22. jūnijā kopā ar palīgā pienākušiem igauņu spēkiem cēsnieki uzsāk pretuzbrukumu un sīvā cīņā uzveic vācu spēkus, kuŗi kauju zaudējuši, steigā atkāpjas dienvidrietumu virzienā.

Šeit ir atzīmējama mūsu karavīru lielā izturība un neatlaidība cīņā pret ļoti labi apbruņotu un apgādātu kaŗaspēku, turpretim, kur mūsu karavīru apbruņojums Cēsu kaujā bija vairāk kā trūcīgs.

Cēsu kauju laikā ļoti grūts uzdevums bija pulka komandierim pulkvedim Berķim. No viņa tika prasīta ārkārtīga izturība un varonība, lai izturētu kritisko stāvokli. Varam sev stādīt priekšā apmēram tādu stāvokli: ir dzirdams, ka frontē norit kauja, šauj artilerija, tarkš ložmetēji. Ienāk ziņas: viens uzbrukums atsists, otrs uzbrukums atsists un ar pretuzbrukumu palīdzību pozicijas noturētas. Pēc īsa laika kaujas troksnis pieņemas vēl niknāks. Pulka komandieŗa mēģinājums sazināties ar attiecīgo bataljonu frontē neizdodas. Nav atbildes. Sakari pārtraukti.

Nav zināms, kas notiek frontē. Pēc kāda laika kaujas troksnis apdraudētā iecirknī veļas uz ziemeļiem. Tā tad fronte pārrauta. Sāk pienākt uztraucošas ziņas arī no tās frontes daļas, kas visu laiku turējās. Komandieris laiž savas rezerves darbā — stāvoklis jāglābj. Izsūtītie izlūki ziņo, ka ienaidnieks jau sastapts tālu aizmugurē. Rezervju vairs nav. No frontes ienāk saraustītas, neskaidras un pretrunīgas ziņas. Kā liekas, izredzes uz labu iznākumu ir zudušas. Jau ienaidnieka jātnieki parādās pulka štāba tuvumā, tos apšauda un tie pazūd. Neizturams stāvoklis. Ja vēl gribētu glābties, pēdējais laiks ir sākt atkāpties. Bet pulka komandieris nezaudē drosmi, ja viņš liks atkāpties, tad kauja ir neglābjami zaudēta, ja paspēs vēl mazliet, kādas stundas, varbūt pusdienu vēl noturēties, vismaz ir cerība, ka pienāks solītā igauņu palīdzība. Tiek savākti izklīdušie kareivji no sagrautiem frontes iecirkņiem un nakti tos sakopo jaunās vienībās un dod tiem kaujas uzdevumus. Aust 22. jūnija rīts. Ienaidnieka tālākais uzbrukums ir apturēts. Tā tad cerības aug. Ierodas igauņu palīdzība. Laiks kopīgiem spēkiem iet pretuzbrukumā. Sākas pretuzbrukums un nes pelnīto uzvaru. Sajūsma liela. Arī tie tagad pārvēršas par varoņiem, kas vēl nesen bija zaudējuši pēdējās cerības. Šo grūto varonības pārbaudījumu izturēja pulka komandieris un izturēja arī viņa pulks.

*

1919. gada vasara un rudens lielinieku frontē Latgalē.

Izlūku gājieni. Ienaidnieks ir tā iebiedēts, ka ieracies kā kurmis zemē un notinies ar dzeloņdrātīm, ārpus kuŗām neuzdrošinās iziet.

Mūsu izlūki rīkojas veikli un pārdroši. Daži vīri tiek galā ar veseliem vadiem un rotām.

Šeit būs kāds piemērs.

1919. gada 11. oktobrī 1. Liepājas kājnieku pulka virsleitnants Helmanis ar 27 vīriem mazās laiviņās pārceļas pāri Lubānas ezeram. Ceļojums pāri 8 kilometrus platajam ezeram nenotiek pirmo reiz, tas ir jau izdarīts agrākos veiksmīgajos izlūku gājienos.

Ezers vēl nekas, tur var braukt laivā, bet piekrastes klāni ir staigni, tur jābrien līdz ceļiem kilometriem tālu.

Nakti pārcēlušies, mūsu izlūki rīta agrumā, vēl krēslā, pienāk pie Kvēpēniem, kur atradās lielinieku baterija. Lielinieki pamana mūsējos, kad tie jau ir klāt. Mūsu izlūki straujā triecienā pārsteidz lieliniekus un ir jau pie lielgabaliem. Liela daļa sarkanarmiešu padodas, bet kādā ēkā ir komisārs ar komūnistiem, tie mēģina atšaudīties. Ēkai grūti piekļūt, jo visapkārt klajs laukums. Kādēļ neizlietot tādu ieroci kā lielgabalus, ja jau tādi ir?

Brīvības cīnītāji Nāves salā 1919. gadā.

Īsā laikā lielgabals vērsts pret māju. Ar vienu lielgabala šāvienu pietika un māja bija ieņemta.

Kvēpēni ir ieņemti, saņemti 20 gūstekņu, arī lielgabali un lielgabalu šāviņi. Jādodas atpakaļceļā, jo kuŗu katru brīdi var parādīties ienaidnieka lielāki spēki. Lielgabala šāvienu tālu varēja dzirdēt.

Tikai viena nelaime: žēl atstāt lielgabalus un municiju, bet līdz paņemt arī nevar.

Izeja tomēr ir atrasta: liek sarkanos artileristus pie darba, lai lādē lielgabalus un šauj uz citām lielinieku pozicijām. Kad izšautas visas granātas, lielgabalus sabojā un ar visiem gūstekņiem mūsu izlūki dodas uz Rēzeknes upes grīvu, kur palika apslēptas laivas. Izlūkiem zaudējumu nav, bet klātpienākuši vēl 20 braucēji. Beidzot laimīgi visi pārlādētās laiviņās nokļūst Vidzemes krastā pie savējiem.

Risks liels, ja lielinieki būtu atjēgušies vai rīkojušies drošsirdīgāki. Mūsējie savus izlūkus briesmu brīdī lielā attāluma dēļ nevarētu pabalstīt. Drošiem tomēr laime smaida.

*

1919. gada oktobrī mūsu valsti un tautu piemeklē briesmīgs pārbaudījums — Bermondta uzbrukums.

Ar labi apbruņotu armiju, bez iepriekšējas kaŗa pieteikšanas, Bermondts uzsāka uzbrukumu, lai ieņemtu Rīgu.

Sajuzdama briesmas, visa tauta apvienojās, lai kopīgi cīnītos pret ienaidnieka pārspēku.

Bermondta varenās armijas spiediens tika vērsts pirmajā kārtā pret mūsu vājo apsardzības līniju.

8. oktobrī ap pusdienas laiku Bermondta krievu un vācu daļas spiež atpakaļ 9. pulku pie Babītes ezera un bermondtiešiem izdodas sasniegt Piņķu māc. muižu.

Pret vakara pusi šeit ierodas 9. pulka I bataljons, kuŗš jau nakts tumsā bataljona komandieŗa kapteiņa Maizīša vadībā uzsāk uzbrukumu, lai atgūtu Piņķu māc. muižu ar svarīgo ceļu mezglu un kalnu pie tā.

2 neliela sastāva rotas šo uzbrukumu izpilda tā, it kā uz mācībām. Ātrā laikā ienaidnieka spēki izsisti un mūsējie nocietina iegūtās pozicijas.

Nākošajā rītā ienaidnieka lieli spēki uzsāk jaunu uzbrukumu, lai iegūtu muižu un kalnu, kas pārvalda plašāku apkārtni. Nelīdz vācu-krievu niknie uzbrukumi, nelīdz arī viņu apiešanas manevris, mūsējie pozicijas notura. Bataljona komandieris kapteinis Maizītis vada kauju, atrazdamies pats karstākās kaujas ugunīs un apstaigādams priekšējās mūsu vienības.

Kādā niknā ienaidnieka uguns brāzienā krīt drošsirdīgais kapteinis Maizītis — komandieris, kuŗš negribēja liekties ienaidnieka lodēm.

*

Nakti uz 1919. gada 10. oktobri mūsu armija atkāpās pāri Daugavai nevis sakauta, bet tādēļ, lai atvilktu elpu un sagatavotos pretuzbrukumam.

1919. gada 15. oktobrī mūsu armijas virspavēlnieks ģenerālis Simansons bija nolēmis pāriet uzbrukumā. Galvenais uzbrukums bija paredzēts pie Daugavgrīvas, bet pār Rīgas tiltiem un Katlakalna rajonā vietēji uzbrukumi, lai saistītu ienaidnieka uzmanību un rezerves.

15. oktobŗa rīta agrumā 8. Daugavpils pulks izdarīja uzbrukumu pāri tiltiem divās kolonnās.

Pirmā trieciena kolonna — 2 rotas ar 3 bruņotiem auto uzbruka pār koka tiltu, kas toreiz bija tagadējā pontona tilta vietā.

Otrai kolonnai bija jāuzbrūk pa dzelztiltu.

Pirmā kolonna bija jau gandrīz sasniegusi Pārdaugavas krastu, kad ienaidnieka sargposteņi pamanīja šīs kolonnas izsūtītās patruļas, kas grieza bermondtiešu dzeloņdrāšu žogus, un sāka tos nikni apšaudīt. Drāšu griezēji atskrēja atpakaļ pie kolonnas uz tilta. Kolonnas priekšnieks redzēja, ka igauņu bruņotais vilciens pa dzelztiltu brauc atpakaļ, domāja, ka otrās kolonnas uzbrukums nav izdevies, deva rīkojumu pirmai kolonnai atiet.

Otrā kolonna, kas sastāvēja no 8. Daugavpils pulka 9., 10. un 11. rotas izlasītiem labākiem kaŗavīriem virsleitnanta Michelsona vadībā, tanī pašā laikā virzījās uzbrukumā pa jauno dzelztiltu, jo vecā dzelztilta izgriežamā daļa bija bojājusies un to nevarēja iegriezt.

Šai kolonnai apm. 100 vīru sastāvā bija jāvirzās igauņu bruņotam vilcienam pa priekšu. Kolonna gāja uz priekšu strauji, bet klusi. Tikai pašā tilta galā ienaidnieks pamanīja kolonnu un sāka to apšaudīt Kolonnā daži tika ievainoti, kādēļ kolonna it kā uz brīdi apstājās. Bet kolonna tanī brīdī koka tilta Pārdaugavas galā ieraudzīja norunāto raķešu signālu, kas nozīmēja, ka pirmā kolonna Pārdaugavas krastu sasniegusi. Šoreiz gan tas nebija mūsu, bet ienaidnieka signāls, ar kuŗu tas brīdināja savējos par mūsu uzbrukumu. Nejauši šie abi signāli bija vienādi.

Signālu redzēdama, otrā kolonna ar urrā kliedzieniem metās uz priekšu. Tilta galā vēl norībēja daži šāvieni un pēc tam rīta krēslā bija redzams, ka dzelzdivīzijas kaŗavīri no tilta gala bēg uz visām pusēm. Mūsējie ātri pieskrēja pamestajiem ienaidnieka ierakumiem un tos ieņēma.

9. rotas vadam vajadzēja nocietināties pie Mūkusalas ielas caurbrauktuves, 10. rotas — pie Vecās Jelgavas ielas caurbrauktuves un 11. rotas vadam jāsasniedz Jelgavas šosejas vecā pārbrauktuve. Te bija jānogaida igauņu bruņotā vilciena un rezervju pienākšana.

Kolonna savu uzdevumu izpildīja, izņemot to, ka 11. rotas vads nevarēja nokļūt līdz galam, bet tas palika starp 9. un 10. rotas vadiem uz dzelzceļa uzbēruma.

Kolonnas priekšnieks, rīta gaismā redzēdams, ka pirmā kolonna atiet, bet bruņotais vilciens un rezerves nepienāk, sūtīja pulka komandierim vairākus ziņojumus par stāvokli. Ienaidnieks tanī laikā ļoti stipri apšaudīja tilta galu un pašu dzelztiltu. Nosūtītie ziņneši uz tilta tika nošauti vai ievainoti un līdz galam nokļūt nevarēja. Beidzot vienam ziņnesim, kaut arī ievainotam, izdevās nokļūt līdz pulka štābam un atgriezties ar atiešanas pavēli.

Pa to laiku, nomierinājušies pēc pirmā apjukuma, bermondtieši ieņēma tuvākos namus, no kurienes ar ložmetējiem un šautenēm apšaudīja dzelzceļa uzbērumu. Mazliet vēlāk sāka strādāt arī bermondtiešu mīnumetēji, apšaudīdami mūsu kolonnu, un artilerija, apšaudīdama tiltu un tilta galu.

Mūsu vadi uz ātru roku gan ierakās, bet tomēr tie bija labi saredzami un ienaidnieka artilerijai un mīnumetējiem tos bija viegli apšaudīt. 8. pulka kaŗavīri bija piespiesti pie dzelzceļa uzbēruma, bet tiem nebija nekādas aizsegas, lai paslēptos no ienaidnieka lodēm un mīnumetēju šķēpelēm. Daudzi jau bija ievainoti, daži krituši.

Kad pienāca pavēle par atiešanu, 9. un 11. rotas vadiem, kas bija tuvāk tiltam, palaimējās nokļūt atpakaļ uz tilta, bet 10. rotas vadam atiešana vairs nebija iespējama, jo katrs, kas tikai mazliet piecēlās no sava ierakumiņa, ienaidnieka lodes trāpīts saļima.

Ienaidnieks, redzot, ka mūsējo pulciņš arvien saplok, sāka palikt drošāks un vēl niknāki apšaudīja dzelzceļa uzbērumu gan ar ložmetējiem, gan ar mīnumetējiem, kamēr viņa granātu sviedēji, slēpjoties gar dzelzceļa uzbērumu, pievirzījās mūsu ierakumiem un uzbruka ar rokas granātām.

No šī vada izdevās tikai 5 vīriem pārnākt, pārējie visi palika kaujas laukā. Bermondtieši netaupīja pat ievainotos un tos nogalināja. Dažus pat zvēriski mocīja pirms nogalināšanas. Tā viņi bija nomocījuši ievainoto leitnantu Fichtenbergu.

8. pulks šinī kaujā zaudēja ap 80 vīru.

Lai cik sāpīgi šie zaudējumi bija, tomēr 8. Daugavpils pulka kaŗavīri savu uzdevumu pildīja līdz galam. Šis uzbrukums saistīja ienaidnieka uzmanību un rezerves, kuŗas tādēļ nevarēja tikt nosūtītas uz Bolderāju pretim 9. pulkam.

15. oktobŗa galvenais uzbrukums bija paredzēts pāri Daugavai pie Daugavgrīvas.

Šī uzbrukuma izpildīšanai izraudzīja 9. pulka I bataljonu un 8. rotu. Tā kā I bataljona rotās bija tikai ap 50 vīru katrā, tad visu uzbrukuma spēku var skaitīt ne vairāk kā 300 vīrus. Toties uz tiem varēja droši paļauties.

15. oktobŗa priekšpusdienā 9. pulka desanta rotas Mīlgrāvī, pie Cīzes kuģu būvētavas tika iesēdinātas 7 mazos kuģīšos Lielākais no tiem bija Augsburga „Sekunda", bet pārējie lielāki un mazāki velkoņi.

Sabiedroto flote franču jūŗas kapteiņa Brisona vadībā iebrauca Daugavā un noenkurojās Daugavas vidū iepretim Daugavgrīvas cietoksnim.

Kad 9. pulka kaŗavīri bija sakāpuši kuģīšos, pulksten 13 uzsāka braucienu. Ar pirmo kuģi brauca arī 9. pulka komandieris pulkvedis-leitn. Bolšteins, kas personīgi vadīja uzbrukumu.

Tiklīdz kuģīši parādījās Daugavā, Sabiedroto flote ar saviem lielgabaliem sāka apšaudīt Daugavgrīvas cietoksni un Bolderāju. Smagās granātas sprāga ar briesmīgu troksni, saceldamas veselus putekļu un dūmu mākoņus.

Bermondtieši sākumā pilnīgi pārsteigti un tikai vēlāk, kad attopas, sāk laist darbā savus ieročus.

Sabiedroto kreiseriem gaŗām braucot, mūsu kareivju cīņas sajūsma aug. Franči un angļi sviež cepures gaisā un kliedz urrā; mūsējie viņiem atbild tādiem pašiem sajūsmas kliedzieniem. Sajūsmā flotes artileristi šauj vēl niknāk.

Pabraukuši gaŗām Sabiedroto kuģiem, mūsu kuģīši sāk tuvoties krastam. Pirmais kuģītis piebrauc pie loču mājas Daugavgrīvā, citi iebrauc Lielupē un piestāj pie Daugavgrīvas cietokšņa.

Kareivji ātri izlec krastā. Ātrā laikā ieņemta Daugavgrīva un saņemtie gūstekņi tiek nosūtīti uz kuģīšiem.

Nokļūšana Bolderājā ir grūta, jo jāpārskrien pāri 2 tiltiem, kuŗus visu laiku ienaidnieks apšauda ar ložmetējiem. Kāds ienaidnieka ložmetējs atrodas ugunsdzēsēju tornī. Flotes lielgabala granāta trāpa tornī, tas sagrīļojas un gāžas. Rotas jau skrien pāri koka tiltam. Arī citi ienaidnieka ložmetējnieki pamet savas pozicijas un bēg. Arī dzelztiltam jau mūsējie ir pāri un drīz Bolderāja ir ieņemta un ienaidnieks bēg.

Bolderāju un Daugavgrīvu aizstāvēja krievu 1. plastunu pulka divi bataljoni, kāda vācu ložmetēju rota, mīnumetēju rota un baterija.

Mūsu zaudējumi ļoti niecīgi, bet trofejas lielas — pāri par 300 gūstekņu, 1 lielgabals, 2 mīnumetēji, 20 ložmetēji, radiostacija un citi ieroči.

Šī uzvara radīja neaprakstāmu sajūsmu ne tikai 9. pulka kaŗavīros, bet arī visos Rīgas aizstāvjos un iedzīvotājos.

Šī kauja deva pirmos triecienus Bermondtam un tā ievadīja Rīgas un Kurzemes atbrīvošanu.

*

1919. gada 16. oktobris...

Ar šo dienu visu mūsu bruņoto spēku virspavēlniecību uzņemas pulkvedis Balodis, mūsu kaŗa vadonis, kuŗa slava bija izplatīta visā armijā un tautā.

Pulkvedim Balodim drīzā laikā izdevās satriekt Bermondta armiju, lai pēc tam vērstos pret lieliniekiem un atbrīvotu vēl neatbrīvoto Latgali.

*

1919. gada 3. novembris...

Armijas virspavēlnieks pulkvedis Balodis sagatavojis Bermondtam atkal pārsteigumu — jaunu uzbrukumu, kuŗam bija lemts nobeigties ar Rīgas atbrīvošanu un Bermondta armijas padzīšanu.

Šī uzbrukuma izpildīšana tika uzticēta Latgales divīzijas komandierim pulkvedim Berķim.

Latgales divīzija atradās Daugavgrīvā un Bolderājā, no kuŗienes tai vajadzēja uzsākt uzbrukumu: ar 9. pulku gar Lielupi uz Priedaini un Jūrmalu, ar 8. pulku pāri Spilvei un ar 7. pulku gar Daugavgrīvu uz Iļģeciemu.

Pulkvedis Berķis uzbrukuma sākumu nolika 3. novembrī pl. 6,30, kad sāka šaut mūsu un Sabiedroto flotes artilerija.

Kā pirmais uzbrukumu sāk 9. pulks, lai ieņemtu dzelzdivīzijas 1. pulka atbalsta punktu smilšu kāpās. Dzelzdivīzijas atbalsta punkts turas, bet tomēr nespēj pretoties 9. pulka uzbrukumam. Tālāk 9. pulka uzbrukums norit strauji.

8. pulkam bija dots grūts uzdevums uzbrukt pāri Spilvei pie Vīkukroga. Spilve šeit ir ap 1—2 km. plata. Dzelzdivīzijas 1. pulks nocietinājies Spilves vienā pusē, sīvi turējās, apšaudīdams plašo klajumu. Tomēr 8. pulks, neskatoties uz prāviem zaudējumiem, pārgāja pār Spilvi un izsita bermondtiešus no viņu pozicijām.

7. pulks cīnās ap Cementfabriku.

Pēcpusdienā jālaiž darbā arī divīzijai piedalītais 6. pulks, lai izmantotu 8. pulka gūtās sekmes Kleistiņmuižas rajonā.

8. novembrī 9. pulks ieņem Jūrmalu.

8. novembŗa rītā 9. pulka pusrota tika noguldīta Bulduru tilta galā niedrās, lai tā būtu tuvāk uzbrukuma mērķim, jo citādi līdz tiltam bija jānoiet apm. puskilometru gaŗš klajs gabals.

Uzbrukums bija jāsāk plkst. 12, kad Priedainē pienāca I bataljons.

Artilerija apšaudīja Bulduru krastu un aizdedzināja māju tilta galā, kur atradās ienaidnieka ložmetēji. Tomēr bermondtieši bija tilta galā vēl ierīkojuši no dzelzceļa gulžņiem barikādi, aiz kuŗas atradās viens ložmetējs.

Reizē ar pirmajiem artilerijas šāvieniem pusrota piecēlās no niedrām, metās uz tilta un skrēja pāri. Par laimi ienaidnieka ložmetējam gadījās kavēklis un viņa ložmetējnieki nepaspēja vēl šo kavēkli novērst, kad mūsu uzbrucēji bija jau šo ložmetēja apkalpi pieveikuši.

Pusrotai uz pēdām sekoja I bataljons, kuŗš nedeva ienaidniekam iespēju pretoties un vajāja bēgošos bermondtiešus līdz Jaundubultiem.

Nakti uz 11. novembri kaujas gaita jau skaidri pierādīja, ka uzvara sveŗas uz mūsu pusi un Bermondta armija sāka atkāpties.

Tā Latgales divīzija pulkveža Berķa vadībā, atrazdamās nepārtrauktās kaujās ar dzelzdivīziju un krievu 1. plastunu pulku, no 3. līdz 11. novembrim neatlaidīgi un varonīgi cīnījās Rīgas dēļ, lai izcīnītu mūsu armijas vislielāko uzvaru.

Lai sasniegtu šo uzvaru, bija jāpārvar daudzas grūtības: cīņas Bolderājas kāpās, Spilves pāriešana, Bulduru tilts, Cementa fabrika, ielu cīņas Pārdaugavā un par visām lietām dzelzdivīzijas izmisuma cīņa, jo bermondtieši saprata, ka šeit notiek cīņa uz dzīvību un nāvi.

Bermondtieši cīnījās ne idejas, bet kaŗa laupījuma dēļ, turpretim Latvijas kaŗavīri cīnījās par savas valsts neatkarību un tautas brīvību un tādēļ arī uzvarēja.

11. novembŗa uzvara patiesībā izšķīra jau Bermondta armijas likteni. Šī uzvara radīja plašu saviļņojumu visā armijā un tautā. Rīgā šī uzvara tika paziņota ar baznīcu zvaniem.

11. novembris tika izraudzīts kā mūsu varoņu diena.

*

Pēc uzvaras pie Rīgas mēs redzam mūsu armijas tālākās uzvaras par Bermondta spēkiem.

14. novembrī notiek vācu pastiprinātā 2. gardes rezerves pulka izšķirošais uzbrukums Liepājai. Vācu gardei izdevās ielauzties mūsu pozicijā, ieņemt dažus fortus un nokļūt Liepājas priekšpilsētā.

Daļa no mūsu karavīriem, būdami neapmācīti, nevarēja izturēt ienaidnieka artilerijas stipro uguni un triecienus, kādēļ tie sāka atkāpties.

Likās, ka viss jau ir zaudēts. Bet kritiskākā brīdī tiek savāktas pēdējās rezerves un sūtītas pretuzbrukumā.

Pretuzbrukums izdevās un noslēdzās ar mūsu uzvaru un ienaidnieka padzīšanu.

18. novembrī mēs redzam mūsu Kara skolas pusrotu smagā cīņā pret vācu Baltenland pulku pie Lielupes. Kara skolas pusrota pēc iepriekšējās nakts sekmīgā uzbrukuma nokļuvusi tālāk uz priekšu no savējiem. Rīta gaismā šī pusrota, būdama gandrīz pilnīgi ielenkta no liela pārspēka, ar kauju sāk atkāpties. Atkāpšanās notiek pa pilnīgi klaju lauku. Tomēr pusrotai izdodas gan atiet un aizturēt vācu uzbrukumu. No pusrotas 58 kadetiem 27 krita un tika ievainoti.

21. novembrī Jelgavas ieņemšanas dēļ sacenšas Latgales divīzija pulkveža Berķa vadībā ar Vidzemes divīziju pulkveža Peniķa vadībā un pēc grūtām cīņām arī Jelgava ir brīva.

Tālāk Bermondta spēki vairs nav spējīgi nopietnāk pretoties un mūsu armija virzīdamās uz priekšu drīz sasniedza mūsu valsts dienvidus robežu.

*

1920. gada janvāris...

Sākas mūsu armijas pēdējais uzbrukums, lai galīgi atbrīvotu mūsu zemi no ienaidnieka.

Latgales atbrīvošanai mūsu spēki tika sadalīti divās lielās grupās: dienvidus grupa kopā ar poļiem cīnījās par Dienvidlatgales atbrīvošanu, bet ziemeļu grupa pulkveža Berķa vadībā cīnījās par Ziemeļlatgales brīvību.

Ap to laiku Igaunija noslēdza mieru ar Padomju Krieviju un Krievija savus spēkus no igauņu frontes laida darbā pret mūsu spēkiem Ziemeļlatgalē.

Te mūsu karaspēkam nācās cīnīties pret lielu pārspēku, bet tomēr mūsu armija mēneša laikā bija veikusi arī Latgales atbrīvošanu.

*

Tās ir tikai dažas ainas no mūsu armijas varonīgajām cīņām.

Mēs redzam, ka armija un tās vadoņi ir veikuši savu uzdevumu ar patiesu varonību un ir pelnījuši varoņslavu, kuru daudzinās, kamēr zemes virsū dzīvo latvju tauta.

Kurzemes artilerijas pulka 16 gadi

Kurzemes artilerijas pulks 8. oktobrī atskatījās uz sešpadsmit gadu pastāvēšanu. Kā lielākā daļa no mūsu vecākiem kara pulkiem, arī Kurzemes artilerijas pulks saformēts pakāpeniski no atsevišķām vienībām. Vecākā baterija pulkā ir 2. baterija, kuru sāka formēt uz apsardzības ministra 1919. gada 12. marta pavēles pamata kā 1. Latvijas artilerijas bateriju. 28. maijā šī baterija spēj izbraukt no Liepājas un stāties pulkveža Baloža rīcībā. 29. jūlijā baterija izbrauca uz lielinieku fronti un tika padota I. Latvijas neatkarības bataljonam. 3. oktobrī to pārdēvēja par I. artilerijas diviziona 2. bateriju un iedalīja Kurzemes artilerijas pulkā.

Otrā vecākā baterija Kurzemes artilerijas pulkā ir 1. baterija. To saformēja 1919. gada 31. maijā no lieliniekiem atņemtiem lielgabaliem kā 1. Valmieras kājn. pulka rezerves bateriju. 31. augustā baterija izbrauca no Gulbenes uz Rīgu un pēc ierašanās Zasulaukā saņēma pavēli ar vienu vadu ieņemt pozicijas pie Bauskas šosejas Ramas muižas rajonā, un ar otru vadu uz Kalnciema šosejas Dzilnas rajonā. Baterija palika pozicijās kādu mēnesi. 25. septembrī šī baterija kā I. diviziona 1. baterija ar virspavēlnieka pavēli tiek iedalīta Kurzemes artilerijas pulkā. No 8. okt. līdz

Kurzemes artilerijas pulka baterija.

14. decembrim baterija piedalās kaujās pie Rīgas aizstāvēšanas un Kurzemes atbrīvošanas. Pēc bermontiešu sakaušanas, bateriju nosūta uz austrumfronti, kur tā ieņēma pozicijas pie Balvu muižas.

3. baterija sāka formēties 1919. gada oktobrī Rīgā, armijas artilerijas rezervē, kā 3. jauninformējamā baterija.

I. divīziona štābu sāka formēt 1919. gada 8. oktobrī. Beidzis formēties, štābs pārcēlās uz Pļaviņām, savu kaujas vienību darbības tuvumā.

II. divīziona 4. baterija, kā 6. jaunformējamā baterija tika izdalīta no armijas artilerijas rezerves 1919. gada 8. oktobrī. Baterija tika padota I. divīziona komandierim un nostājās pozicijās pie Pļaviņām. Bermonta uzbrukumam sākoties, baterija pārcēlās uz Rīgu un ņēma jo dzīvu dalību viņas aizstāvēšanā Daugavas krastos. 17. novembrī baterija devās uz lielinieku fronti un ieņēma pozicijas Borku stacijas rajonā. 24. novembrī baterija pārcēlās uz Pudniku sādžu. 1. decembrī bateriju nosauca par II. divīziona 1. bateriju un iedalīja Kurzemes artilerijas pulkā.

II. divīziona 5. baterija kā II. artilerijas divīziona 2. baterija sāka formēties 1919. gada 3. decembrī no Liepājas kājnieku pulka lieliniekiem atņemtiem lielgabaliem Zamoka stacijā.

II. divīziona štābu sāka formēt 1920. gada 15. janvārī. Vēl nesaformējies štābs pāriet uz Rēzekni vadīt savu vienību kaujas darbību.

Pulka štābu sāka formēt 1919. gada 8. oktobrī ar kapteini Zemgalnieku kā pulka komandieri.

Tagad pulku komandē pulkvedis Jomerts.

KARASPĒKA VADĪBA UN KAUJA ZĪMĒJUMOS

Virsleinants A. Gredzens. **8. TABULA.**

Lēmuma izvešanu dzīvē noteic pavēlē. Pavēlei jāizteic:

Karaspēka vadoņa griba (īsi, skaidri un saprotami) un **uzdevumi padotām vienībām.** (neiejaucoties zemāko komandieru rīcībā, rēķinoties ar laiku, kas vajadzīgs karaspēkam, lai saņemtu un stātos pie pavēles izpildīšanas).

Plašām operācijām attīstoties **pavēles** jādod uz vairākām dienām. Tādā gadījumā jāizteic tikai **nolūks, sasniedzamie** mērķi un vispārējie norādījumi šo mērķu sasniegšanā. Pavēles vietā tad stājas direktīve.

Operātīvās pavēles nokārto karaspēka kaujas darbību. Šīs pavēles nosauc pēc karaspēka vienībām (armijas, divīzijas, pulka pavēle u. t. t.).

Atsevišķas pavēles vienai vai vairākām vienībām jādod dažos steidzīgos gadījumos. Tanīs jāietver visnepieciešamākās ziņas par citu ieroču šķiru darbību un uzdevumiem. Vēlāk jādod pilnīga operātīvā pavēle.

Pavēle kaujai ir brīva no šablona un schēmatisma. Tā jādod noslēgtas pavēles veidā. Karaspēka vienības nosaucamas pēc gājiena kārtības vai arī jā tās jau izvērstas, no labā spārna sākot.

Priekšpavēli ieteicams dot īsā veidā pirms operātīvās pavēles iznākšanas, tad, kad pēdējā nevar laikus brīdināt karaspēka vienību par priekšā stāvošo uzdevumu. Priekšpavēlē jāatzīmē tikai svarīgākais: nolūks, izlūkošanas rīkojumi, iziešanas laiks un vieta, tuvākais mērķis vai novietošanās rajons, apsardzības vienības, līnija u. taml..

Dienas pavēles (divīzijai, pulkam) attiecas uz iekšējo dienestu, personālām pārmaiņām u. c.

Štāba pavēles nokārto augstāko štābu iekšējo dienestu.

(Karaspēka vienības saīsināts apzīmējums)
Nr.

vieta
Datums, stunda
karte .....

Vispārējā operātīvā pavēle Nr. .....
(uzbrukumam, gājienam un t. t.)

Operatīvās pavēles iedalījumam nav parauga. Katram kaujas gadījumam tas būs dažādāks. Tomēr jāpieturas pie zināmas kārtības, kura varētu būt pēc sekoša iedalījuma:

I. Stāvoklis — Ziņas par ienaidnieka un saviem spēkiem.

II. Uzdevums — Tas dots visai vienībai, šeit jāpasaka arī piedalītie līdzekļi, darbības robežas ar kaimiņiem un mūs interesējošā kaimiņu darbība.

IV. Manevra ideja — attiecas uz visu vienību.

V. Izpildīšana — uzdevumi atsevišķām vienībām.

VI. Sakari — Jāatzīmē komandpunkti un laiks, kad tie sāks darboties, kā arī signāli.

(Sadalījums, kam pavēle izsūtīta.)
....

Paraksta:
(vienības komandieris)
štāba priekšnieks.

Sīkāki norādījumi par izlūkošanu, ziņu vākšanu, gaisa aizsardzību un sakaru nokārtošanu jādod papildu rīkojumos pie operātīvās pavēles.

Mazākās vienības šos rīkojumus, jā tie ir vienkārši un īsi, ievieto operatīvā pavēlē.

Piegādes transporta darbība sīkāki jānoteic ar sevišķiem rīkojumiem tām vienībām, uz kurām šie rīkojumi attiecas.

Kapteinis V. Deglavs.

Bermontiāde

III. Vispārējais stāvoklis un notikumi oktobrī pēc 8. un 9. oktobŗa kaujām.

Neraugoties uz ienaidnieka lielo skaitlisko un technisko pārspēku un gribu mūs iznīcināt, mūsu spēki Pārdaugavas kaujās nebija iznīcināti ne fiziski, nedz morāliski. Pat otrādi — neraugoties uz neizbēgamiem zaudējumiem (it sevišķi tik spraigās kaujās kā 8. un 9. oktobrī), 10. oktobŗa rītā mūsu spēki Bermonta frontē bija skaitliski pat lielāki un techniski stipŗāki nekā kaujām sākoties. Skaitlisko un technisko pieaugumu deva:

1) daudzie brīvprātīgie — gan sirmgalvji, vīri spēka gados un skolnieki, kas klasi apmainīja pret ierakumu un grāmatas pret šauteni;

2) pastiprinājumi no Latgales frontes (jo izšķirošā un tādēļ svarīgāka bija Bermonta fronte, kādēļ, bija nepieciešami un, līdz ar to, pareizi pastiprināt Bermonta fronti uz — salīdzinoši un pārejoši mazsvarīgas — Latgales frontes rēkina), un

3) tikko dibinātu un ārkārtīgi trūcīgi apgādātu armijas remontdarbnīcu, kaut gan lielā mērā improvizēta, tomēr ļoti intensīva, izdomu bagāta, pašaizliedzīga un tādēļ var bez pārspīlēšanas teikt — varonīga darbība (jo varonība un pašaizliedzība ir zināmā mērā viens un tas pats.)

Bez tam sākot ar 10. oktobŗa rītu apmēram divas nedēļas diezgan ievērojamu palīdzību mums sniedza arī divi spēcīgi igauņu bruņotie vilcieni.

Arī moraliski nebijām iznīcināti, jo 8 un 9. oktobŗa kaujās (pat pēc ienaidnieka atzinuma) pierādījās mūsu cīņas prasme un izturība. Līdz ar to izzuda mazticīgo šaubas, auga mūsu vērtības apziņa, rūdījās cīņas spars un pārliecība pastāvēt un uzvarēt taisnā cīņā par svētu lietu. Uzvara mums bija nepieciešama, bez tās mēs ietu bojā un tadēļ visi — no virspavēlnieka līdz pēdējam kareivim — braucējam darīja visu, lai uzvarētu. Visi gribēja būt uzvaras kalēji un tadēļ notika tas, ko gandrīz var saukt par brīnumu, jo: 9. oktobŗa vakarā iestājās kaujas lūzums mums par ļaunu, bet jau pēc dažām stundām panākam līdzsvaru un ļoti drīzi pēc tam, kā to vēlāk redzēsim, ierosme pāries mūsu rokās. Citiem vārdiem: 9. oktobŗa vakarā zaudēto, bet ar vadības prasmi un ar vadības gribas nevainojamu izpildīšanu no kaŗaspēka puses atgūto rīcības brīvību sāksim izmantot, lai vispirms ierobežotu un, pēc tam, galīgi saistītu ienaidnieka rīcības brīvību.

Katrā ziņā atzīmējams arī, ka bez karavīriem, toreizējās baigās dienās, priekšzīmīgi izturējās un savu augstvērtību pārliecinoši pierādija visa latvju tauta. Armija ir tikai vairogs, kurā atspoguļojas no senčiem mantotie tautas tikumi. Tadēļ armijas spēcinātājam vienmēr jābūt un šoreiz arī patiesi bija visa tauta, pie kam latvju tauta izrādījās par neizsīkstošu savas varonīgās armijas spēka avotu. Latvju tauta juta un dzīvoja savai armijai līdzi, ar bažām, cerībām un uzvaras gaidās vērodama savu karavīru grūtās gaitas. Tā gribēja saviem karavīriem palīdzēt un arī palīdzēja, gribēja tos apbērt vēliem rudens ziediem un bija gatava dalīties ar saviem aizstāvjiem pēdējā maizes kumosā. Bija pat zaudējumi. Norādīsim uz spilgtāko starp tiem: no Daugavmalā dabūtā ievainojuma mira jauna, pašaizliedzīga patriote — sieviešu palīdzības korpusa darbiniece — Elza Žiglēvica, tikko 18 gadu vecumā. Dabīgi, ka šādi pārdzīvojumi un upuri stiprināja mūsu kolektīvo dvēseli, padarīja mūs visus lielākus, ietekmēja un arī uz priekšu ietekmēs latvju tautu uz paaudžu paaudzēm, jo nekas dzīvē neiet zudumā — pat viegli izgaistoša skaņa un klusa, nevienam neizteikta doma atstāj savu ietekmi domātāja dvēselē. Nesalīdzināmi lielāku iespaidu, protams, atstāj vispārēja, atklāta, aktīva un upuriem pierādīta uzvaras griba.

Laimīga ir tauta, kas grūtā laikā izrādās garā liela, un tāda toreiz bija latvju tauta. Tāpat, kā tās krietnākā sastāvdaļa — armija, kuŗas paklausības, pretošanās un uzvaras spējas pacēlās visā pasaules vēsturē vēl nekad ne no vienas armijas nepārspētā augstumā un spožumā. Tas, savukārt, deva iespēju vadībai prasīt no sava instrūmenta — karaspēka, nesalīdzināmi daudz vairāk, nekā citos tamlīdzīgos apstākļos pat vispārdrošākā vadība var uzdrošināties prasīt, un karaspēks vadības gribu arī izpildīja, jo, kā jau teikts, visi gribēja un centās pēc uzvaras. Tadēļ vadībai atlikās vienīgi meklēt uzvaras ceļus, līdzekļus un paņēmienus. Bet arī tas, kā jau redzējām (un vēl pārliecinošāk redzēsim vēlāk, it sevišķi aplūkojot Torņakalna atbrīvošanas operāciju), ir bezgalīgi riskanti, atbildīgi un grūti.

Bet — vajaga lielo laikmetu netikai atcerēties, bet arī no piedzīvojumiem un pārdzīvojumiem mācīties: lai līdzīgus notikumus, ja tādi kādreiz par mūsu Tēvuzemi nāktu, mēs sagaidītu labāk sagatavoti kā toreiz un izturētos ne sliktāk kā toreiz.

Netikai 1919. gada oktobris un novembris, bet viss atbrīvošanas kaŗš bija grūts, gandrīz divgadīgs divfrontu karš, kuŗa iznākums netikai 8. un 9. oktobrī, bet arī neskaitāmas citas reizes, varētu pat teikt — gandrīz nepārtraukti visā atbrīvošanas kaŗa laikā ir karājies mata galā. Lielā mērā tadēļ, ka karošana un gatavošanās kaŗam notika vienā laikā. Citādi toreiz arī nevarēja būt, jo valsts kaŗā dzima un no pašas dzimšanas iegāja kaŗā. Nākotnē tas nedrīkst atkārtoties, jo pat privātā dzīvē svarīgi notikumi jāsagaida sagatavotam, kas, protams, nesalīdzināmi vairāk no svara valsts mērogā, it sevišķi tādēļ, ka rēķinoties ar kaŗa varbūtību, mēs šo varbūtību mazinām, turpretim ignorējot — palielinām, jo: kaŗš, pa lielākai daļai, sākas tad, kad starp vienas puses iegribām un otras puses pretošanās spējām rodas pārmērīga starpība. Mums svešu īpašumu skarošu iegribu nav — tadēļ varbūtēju svešu iegribu paralizēšanai jo vairāk jāgādā par mūsu pretošanas spējām.

Moderno kaŗu izcīna visa tauta, jo liela tautas daļa (pasaules kaŗā pat līdz 20%) tiek iesaukta armijā. Bez tam fronte ar aizmuguri ir cieši saistītas un stipri savstarpēji iespaidojas. Kaŗus nesāk niecīgu iemeslu resp. niecīgu iegribu dēļ un tadēļ tagadnes kaŗi skar visas valsts un tautas dzīves nozares un ir ļoti spraigi. Modernie ieroči un cīņas līdzekļi (piemēram aviācija un, it sevišķi, bumbvedēji) ir ļoti spēcīgi un darbojas uz ļoti lieliem attālumiem — pat visdziļākā aizmugure nav no tiem pasargāta. It sevišķi jūtīga ir aizmugure un tadēļ no vislielākā svara ir visas tautas iepazīstināšana ar valsts aizsardzības jautājumiem.

Aktīvā kaŗa dienesta ilgums gandrīz visur pēc pasaules kaŗa ir stipri saīsināts. Piedzīvojumi rāda, ka gada laikā ir iespējams apmācīt privātu cilvēku diezgan sekmīgi izlietot dažus

Brīvprātīgie Latvijas armijas kaŗavīri 1919. gadā.

ieročus. Toties ir pilnīgi neiespējami gada laikā radīt pilnvērtīgu kareivi. Lai panāktu iespējami labus rezultātus nepieciešama netikai valsts varas tālredzīga rīcība un visapzinīgākā sekošana tai, bet arī vispārēja interese un pašdarbība valsts aizsardzībai vajadzīgo zināšanu iegūšanā un morālo spēku stiprināšanā.

Tauta, pat viņas izglītotākie slāņi, ļoti bieži uzrāda valsts aizsardzības jautājumos apbrīnojamu nezināšanu. Šādā nezināšanā slēpjas lielas briesmas, jo nezinātājs tad, kad iet grūti, vienmēr domā, ka iet slikti, ļoti viegli tic visādām tenkām un sastāda lētu apstrādāšanas objektu naidīgo varu propagandai. Katrā kaŗā jārēķinājas ar grūtībām un neveiksmēm un, līdz ar to, arī ar vairāk vai mazāk sekmīgu ienaidnieka propagandu. Tādēļ arī no šī viedokļa vajadzīga interese un zināšanas valsts aizsardzības lietās, kā arī prasme šīs zināšanas pielietot un, bez tam, arī stipri, nesatricināmi nervi un morāle. Valsts un tautas dzīvei un dzīves veidam jābūt veselīgam, tīram un darbīga ideālisma apgarotam. Tas nāks par labu netikai lielā pārbaudījuma stundā, par kuŗu neviens nevar zināt — kad un kuŗai paaudzei tā sitīs, bet vienmēr — arī ikdienišķā dzīvē. Centīsimies pastāvīgi, tā tad arī ikdienišķā dzīvē, izturēties tā, lai nekad — arī pēc daudziem gadiem — nebūtu par saviem darbiem jāsarkst. Tad, tāpat kā 1919. gada oktobrī un novembrī, laime izšķirošos brīžos vienmēr būs mūsu pusē, jo laime vienmēr pavada, pārbauda un izšķirošos brīžos apbalvo krietnos.

*

Kā jau teikts, no piedzīvojumiem ir jāmācās, lai 1919. gadam līdzīgus notikumus, ja tādi kādreiz par mūsu valsti nāktu, mēs sagaidītu labāk sagatavoti un, līdz ar to, ar drošākām uzvaras izredzēm nekā toreiz. Bez tam, atkārtosim jau vairākkārt izteikto domu vēlreiz, kaut arī citiem vārdiem: jo rūpīgāk savus piedzīvojumus novērtēsim un centīgāk atzinumus reālizēsim ,jo spožāks kļūs mūsu zobens un, līdz ar to, lielākas kļūs izredzes, ka mūsu varbūtēju pretinieku ieroči paliks makstīs.

Vispirms aplūkosim jautājumu par brīvprātīgiem kaŗa dalībniekiem: —

Mūsu pirmās kaŗaspēka vienības, kas radās gandrīz vienlaicīgi ar valsts proklamēšanu, sastāvēja no brīvprātīgiem. Pakāpeniski tās papildinājās un izveidojās par skaitliski ievērojamu un pēc īpašībām pirmklasīgu kaujas spēku — Baloža brigādi. Panākumi būtu bijuši vēl daudz lielāki, ja mums naidīgā vācu okupācijas vara nebūtu liegusi vispārējas mobilizācijas izvešanu. Vācieši negribēja pieļaut mūsu spēku pieaugumu līdz jaunai, par savu neatkarību kaŗojošai valstij nepieciešamam līmenim, jo tad paši vācieši kā Latvijas „aizstāvji" kļūtu lieki un viņu lieliem kolonizēšanas un citiem vēl lielākiem plāniem visas Eiropas mērogā būtu beigas. Vācieši gan aizbildinājās ar to, itkā no mobilizētām latviešu vienībām bijusi gaidāma lielinieciska izturēšanās. Tādam aizbildinājumam (pat jau 1919. gada pašā sākumā) nebija pamata, jo vietējās, mazāka mēroga mobilizācijas pierādīja gluži pretējo. Piemēram pulkvedis Kalpaks 1919. gada 24. februārī (tā tad jau pašā valsts izcīnīšanas sākumā) Rudbāržos, pagaidvaldības toreizējam apsardzības ministrim Zālītim rakstītā vēstulē, ziņo par kādas vietējās mobilizācijas labu izdošanos („pie mums mobilizācija izgāja jauki") un prasa mobilizācijas izvešanu arī citur. Otrs piemērs: Ziemeļlatvijas brigāde ,kuŗā mobilizēto (no atbrīvotiem Ziemeļlatvijas pagastiem) bija, samērā, daudz un kas tomēr reti godīgi, pašaizliedzīgi un sekmīgi pildīja savu pienākumu.

Nākošo lielāko brīvprātīgo pieplūdumu piedzīvojām 1919. gada maija beigās (pēc Rīgas ieņemšanas) un jūnijā, pie kam Rīgā vien saformējās vairāki

Elza Žiglēvice.

jauni, ļoti augstvērtīgi bataljoni. Bez tam drīzi pēc pagaidvaldības atgriešanās Rīgā notika arī pirmā lielāka apjoma mobilizācija. Tomēr ne visi cīņas spējīgi pilsoņi līdz Bermonta uzbrukuma sākumam bija iestājušies brīvprātīgi armijā resp. mobilizēti. Iemesli tam bija ļoti dažādi. Minēsim raksturīgākos starp tiem:

1) Neuzņēmība. Ir daudz labu godīgu un gudru cilvēku, kas tomēr nekad nevar izšķirties spert soli, kas ietu pāri ikdienas robežām. Tadēļ audzināsim sevi un apkārtni tā, lai, primitīvi izsakoties, katrs no mums būtu vai, vismaz, censtos būt netikai godīgs un labs, netikai centīgs, gudrs un izglītots, bet arī uzņēmīgs un drošs un lai neviens vajadzīgā brīdī nebītos un nevairītos no brīvprātīga kaŗavīra nezināmā likteņa.

2) Rēķināšanās ar tuvinieku iebildumiem un bažas par ģimeni. Tā ir plaši izplatīta parādība, jo tikai retam brīvprātīgam nav nācies pārvarēt mātes vai kāda cita tuvinieka aklas mīlestības vai citu, zemāku motīvu radīto pretestību. Itkā dēls piederētu tikai vecākiem un mazdūšīgā dzīvošana būtu vērtīgāka par dzīvību apdraudoša pienākuma apzinīgu pildīšanu. Vēl nepieņemamākas, protams, ir bažas zaudēt ģimenes, kaut arī vienīgo, apgādnieku tad, kad mūsu kopējai lielai ģimenei — valstij draud briesmas zaudēt visu.

3) Daudzi domāja tā: valdība zin labāk, ja būšu vajadzīgs — mani sauks. Var pat teikt, ka tādu, mobilizācijas pavēles gaidītāju, vienmēr ir nospiedošais vairākums; bet, dabīgi, ka toreizējos apstākļos, pat pēc Strazdumuižas pamiera un pagaidvaldības atgriešanās Rīgā, valdība visus uzreiz iesaukt armijā nevarēja, jo trūka kadri, ieroči un daudzas citas lietas, bez kuŗām iesaukto ļaužu barus nevar pietiekoši ātri pārvērst netikai pilnvērtīgās, bet pat daudz maz lietojamās kaŗaspēka vienībās. Pat angļi un amerikāņi pasaules kaŗā, nesalīdzināmi izdevīgākos apstākļos, savus spēkus izveidoja tikai pakāpeniski un, pie tam, diezgan lēnā tempā. Un tomēr — angļu un amerikāņu sasniegumus organizātoriskā ziņā visas, bez izņēmuma, militārās autoritātes vērtē ļoti augstu. Tā, piemēram, tikai 1916. gada beigās Francijas kaŗa laukā parādījās lielāki angļu spēki, bet amerikāņu pirmās vienības nonāca frontē tikai ceturtā mēnesī pēc kaŗa pieteikšanas Vācijai (1917. gada aprīlī) un, pie tam, šie spēki bija pavisam niecīgi[1]).

Sakarā ar amerikaņu sasniegumiem var likties, ka armija miera laikā būtu lieka, jo viņu it kā var radīt tad, kad tā tieši vajadzīga, proti kaŗa laikā. Tā tas tomēr nav, pie kam tieši angļu un amerikāņu piedzīvojumi pierāda, ka mēs tos sev piemērot nekādā ziņā nedrīkstam. Iemesli:

Angļu un amerikāņu spēku organizēšana norit diezgan lēnām. Tā, piemēram, kā jau teikts, tikai 1916. gada beigās Francijas kaŗa laukā parādījās lielāki angļu spēki, bet amerikāņu pirmie spēki pienāca frontē tikai ceturtā mēnesī pēc kaŗa pieteikšanas un, kā jau redzējām, šie spēki, salīdzinot ar 120.000.000 iedzīvotāju apdzīvotām Z.A. S. V., bija pavisam miecīgi. Labi, ka Anglijas un Z. A. S. V. rīcībā bija tik daudz laika un ka viņu teritorija (sevišķi Z. A. S. V.) nebija apdraudēta. Bez tam jāņem vērā, ka jaunās formācijas pirmā laikā nebija līdzvērtīgas

---

[1]) Interesentiem sniedzam datus par amerikāņu spēku pieaugumu Francijā:

1917. g.	Jūlijs	22.000
	Augusts . .	40.000
	Septembris	64.000
	Oktobris . .	80.000
	Novembris .	110.000
	Decembris .	145.000
1918. g.	Janvāris .	195.000
	Februāris .	250.000
	Marts . . .	290.000
	Aprīlis . . .	383.000
	Maijs . . .	625.000
	Jūnijs . . .	903.000
	Jūlijs . . .	1.200.000
	Augusts . .	1.485.000
	Septembris .	1.740.000
	Oktobris . .	2.000 000
	Novembris .	2.056.000

(tā tad amerikāņu spēki Francijā nepilnu 1½ gadu laikā pieauga apm. 100 reizes).

Un tomēr: mums jāpierod pie domām, ka vienmēr, bet sevišķi tad, kad Tēvuzemei klājas grūti, vajaga dot vairāk, devīgāk un atrāk nekā valsts vara to prasa. Tas vajadzīgs, starp citu, arī tādēļ ,ka gaidīšana uz pavēlēm ļoti bieži nedod atbildīgiem valstsvīriem tik nepieciešamu absolūtu pārliecību par tautas gatavību pildīt savu pienākumu.

---

vecām. Vienīgi kaŗam ieilgstot jauno divīziju kaujas spējas pakāpeniski pieauga tiktāļ, ka tās gandrīz vairs neatšķīrās no vecām. Vēl atzīmēsim, ka no Francijā izsēdinātiem apmēram 2.000.000 amerikāņiem kaujās piedalījās tikai 500.000; kā franči un angļi izpalīdzēja amerikāņiem ar saviem piedzīvojumiem, instruktoriem un kaŗa materiāliem, un, bez tam, jāņem vērā Antantes spēcīgā rūpniecība. Nav īpaši jāpierāda, ka mūsu stāvoklis krasi atšķīrās no angļu un amerikāņu apstākļiem pasaules kaŗā. Mums jābūt spējīgiem katrā laikā ātri un gludi pāriet kaŗa laika stāvoklī resp. mobilizēties, un tādēļ mums pastāvīgi vajadzīgi: 1) skaitliski pietiekoši kadri, kas atbilstu visaugstākām morālām, intellektuālām un profesionālām prasībām, 2) netikai priekšzīmīgi audzināta un apmācīta miera laika armija, bet arī labi sagatavoti rezervisti un 3) attiecīgi materiāli, jo bez tiem, cik krietns arī mūsu dzīvais spēks būtu, tas, neapdraudot ienaidnieku, pats tiktu padots nenovēršamai iznīcībai.

Pienākumu ikviens var pildīt vienmēr un tas arī jāpilda vienmēr, pat visneiedomājamākos apstākļos, ko sevišķi spilgti pierādīja mūsu pirmās brīvprātīgās kaŗaspēka vienības un daudzie zaļo pulciņi.

4) Jaunība. Protams, ka puslīdz normālos apstākļos pusaudžiem ir vieta skolās, nevis kaŗa laukā. Bet tad, kad viss draud iet bojā, arī skolas — tad arī skolu vecāko klasu audzēkņiem jāķeras pie ieročiem. To ļoti labi izprata un izpildīja atbrīvošanas kaŗā arī mūsu skolu jaunatne. Piemēram ļoti daudzi toreizējās kaŗa skolas kadeti un studentu bataljona kaŗavīri nāca tieši no skolas soliem. Vēl lielākā mērā tas attiecās uz Cēsu pulka skolnieku rotu, kas sastāvēja tikai no skolniekiem.

5) Vecums. Arī zināmu vecumu pārsniegušiem ļaudīm puslīdz normālos apstākļos jāpaliek ārpus kaujas lauka, bet 1919. gada oktobrī apstākļi nekādā ziņā nebija puslīdz normāli un tādēļ ne viens vien sirmgalvis tvēra pēc šautenes.

6) Beidzot atzīmēsim kvalificētos spēkus (piem. zinātnieki, inženieri, sevišķi kvalificēti amatnieki un t. t.), kuŗu normālā darba vieta arī kaŗa laikā ir laborātorijās, fabrikās, darbnicās u. t. t., bet, protams, tikai tad, ja ienaidnieks nestāv tieši laborātorijas, darba kabineta un t. t. durvju priekšā.

Tā tad patriotiem, kas nebaidās savu dzīvību likt ķīlā, jābūt visiem, bet, bez tam, uzsvērsim vēl un vēlreiz, ka nepieciešama arī prasme, lai lietderīgi liktu savu dzīvību ķīlā par labu Tēvzemei, vai citiem vārdiem — lai riskētu un uzupurētos ar vislielākām uzvaras izredzēm, jo no svara ir nevis mirt, bet gan uzvarēt. Par nožēlošanu jāsaka, ka šinī ziņā 1919. gada oktobrī atlika daudz ko vēlēties, jo ļoti daudzi brīvprātīgie neprata pat pielādēt šauteni, nerunājot jau nemaz par citām kareivim visnepieciešamākām zināšanām. Un apmācībai, kaut visprimitīvākai, absolūti nebija laika. Tādi apstākļi nedrīkst atkārtoties un tādēļ visiem militārā apmācība jāiziet (un piezīmēsim vēl, arī periodiski jāatkārto) jau tad, kad apstākļi ir netikai puslīdz, bet pat pilnīgi normāli resp. arī tad, kad kaŗš vēl nedraud nemaz. Minēto iemeslu dēļ, 1919. gada oktobrī ļoti bieži brīvprātīgo labā griba bija, tā sakot, nokavēta (vai arī, savā ziņā, sasteigta) un nesalīdzināmi lielāka par derīgo darbu, ko tie deva un varēja dot. Un tomēr arī šinī ziņā ir vērts stiprināties tā laika lielās atmiņās.

Tālāk — par pastiprinājumiem no Latgales frontes kas ir gluži citāda rakstūra jautājums, jo tas attiecas, skaŗ un izteic vadības mākslu [1]).

Viens no karamākslas pamatnoteikumiem ir šāds: lai uzvarētu — izšķirošā vietā un brīdī jābūt stiprākam. Tas liekas ļoti vienkārši, bet patiesībā ir

[1]) Salīdzini ar pulkveža Rozenšteina rakstu.

Bermontiešu artilerijas apšaudītā Rīga. (Melnās punktis apzīmē šāviņu krišanas vietas).

ārkārtīgi grūti, it sevišķi, ja jākaŗo divās frontēs uz, tā saucamām, iekšējām operāciju līnijām, un katrā frontē pārspēks ir ienaidnieka pusē. Bez tam ir ārkārtīgi grūti noteikt spēku samērus dažādās frontēs un frontes daļās, grūti atrast izšķirošo vietu un izvēlēties izšķirošai darbībai visizdevīgāko laiku, nerunājot jau nemaz par pietiekoši lielu spēku, (piezīmēsim, garām ejot, ka tie vienmēr liekas nepietiekoši — it sevišķi — pie pareiza spēku sadalījuma— mazsvarīgākās frontes daļās) pietiekoši ātru sakoncentrēšanu un iedarbināšanu vajadzīgā vietā. Bez tam jārēķinājas arī ar ienaidnieka netikai faktisko, bet arī iespējamo pretdarbību, kuŗu paredzēt ir ļoti grūti, kā arī kaŗā neizbēgamo daudzu citu apstākļu nezināšanu, risku un t. t.

Oktobŗa vidū par virspavēlnieku sasirgušā ģenerāļa Sīmansona vietā iecēla ģenerāli Balodi, kuŗam līdz 3. novembrim, kad sākās Torņakalna atbrīvošanas operācijas (sīkāk par to būs runa vēlāk), bija izdevies pret Bermontu sagrupēt trīskārtīgi stiprākus spēkus nekā tie mums bija kaŗa sākumā pret to. Tā bija liela, ar lielu, kaŗā neizbēgamu un nepieciešamu risku saistīta kaŗa māksla. Pateicoties šai, arī no absolūti kritiska viedokļa, reti augsti vērtējamai mākslai, armijas morālie un materiālie spēki tika izlietoti, kā arī, vispār, konkrētie apstākļi un iespējamības izmantotas cik lietderīgi vien iespējams. Rezultātā: gandrīz visas valsts territorijas Daugavas kreisā krastā atbrīvošana tik nedēļās, cik tamlīdzīgos apstākļos citi, arī augsti kvalificējami kaŗa vadoņi tam pašam nolūkam būtu (labākā gadījumā) patērējuši mēnešus vai pat gadus. Un pie tam, atskaitot sabiedroto kaŗa kuģu artilerijas pabalstu lielā uzbrukuma pirmā nedēļā (no 3. līdz 11. novembrim), tikai pašu spēkiem. Pašā sākumā gan (tūlīt pēc Torņakalna zaudēšanas) ievadījām sarunas ar igauņiem par militārās palīdzības sniegšanu, bet no sarunām nekas neiznāca, jo igauņi uzstādīja pārāk augstas un tadēļ mums nepieņemamas prasības. Un tomēr daudz netrūka, ka šīs prasības būtu pieņemtas, jo uz piekāpību par katru cenu spieda tās viegli uzmināmas, beidzot jaunā laikmetā no skatuves galīgi pazudušās politiskās aprindas, kas vienmēr kritiskos brīžos mīlēja slēpties aiz

Bermontiešu sagrautie nami Daugavmalā.

citu mugurām. Bet virspavēlnieka ģenerāļa Baloža mugura izrādījās pietiekoši plata arī bez svešas palīdzības. Virspavēlnieks atzina (un viņa atzinums bija izšķirošs), ka iztiksim paši saviem spēkiem. Protams, nav grūti iedomāties, ka arī šis lēmums bija ārkārtīgi riskants, atbildīgs, liktenīgs un kā vēlāk (bet tikai vēlāk) izrādījās — arī pareizs. Kas ģenerālim Balodim deva spēkus uzņemties tik grūtā, likās bezcerību stāvoklī tādu pārcilvēcisku atbildību, it sevišķi vēl tādēļ, ka izdevība no tās izvairīties bija ļoti liela un ērta? Vienīgi liels kaŗa vadonis un liels cilvēks var apzinīgi atturēties no tāda kārdinājuma un vienīgi ar ticības palīdzību. Tā tad arī ģenerālis Balodis ticēja, bet šāda ticība ir jau vairākkārt pieminētā, kaŗā neizbēgamā riska priekšnoteikums. Jo bez ticības darbs nevar būt pilnvērtīgs un lielas, paliekošas sekmes ir neiespējamas. Ja arī par iznākumu resp. sekmēm pārliecība šī vārda intelektuālā vai matēmatiskā nozīmē nevarēja būt, jo vairāk vajadzēja, pat absolūti nepieciešama bija morālā pārliecība resp. ticība uzvarai. Bez gala laimīgi varam būt, ka mums bija ticīgs kaŗa vadonis. Viens no ģenerāļa Baloža ticības balstiem — uzticība armijai, jo neskatoties uz zināmu neveiksmi (Torņakalna zaudēšanu), armijā valdīja kārtība, disciplina un viņas morāle stāvēja augstu. Taisnība — materiālā ziņā tā bija apgādāta vāji, bet kā labam ārstam farmaceiti un to ražojumi mazāk nepieciešami nekā sliktam ārstam, tā arī pirmklasīgs kaŗa vadonis var ticēt uzvarai un izcīnīt uzvaru neraugoties uz daudziem materiāliem trūkumiem. Ne jau velti jau bezgalīgi vecs ir izteiciens, ka ticība bīda pat kalnus. It sevišķi ģeniālas prasmes atbalstīta ticība.

Lai nu kā, bet labi bija, ka iztikām bez savu ziemeļkaimiņu palīdzības. Pietika ar kopīgo uzvaru pie Cēsīm, divu, jau pieminēto, bruņoto vilcienu pusmēneša palīdzību un, bez tam, Latgales frontes turēšanu ziemeļos no Viļakas. Jo no vienas puses — ir daudz patīkamāk būt savam, nekā svešam, kaut arī drauga un sabiedrotā, parādniekam, bet no otras puses — nav arī ko brīnīties par to, ka igauņi vairāk domāja par savu labumu, nevis mūsu nelaimi, no kuŗas, uzsvērsim vēlreiz, ar apbrīnojamām sekmēm izkļuvām paši saviem spēkiem. Atliek apskatīt — kā tas norisinājās, bet par to nākošā reizē.

X.

Novietošanās[1)]

Novietošanās ir sagatavošanās nākamai darbībai. Bieži lieto vārdu „atpūta". Tas pēc būtības ir nepareizi, jo atpūta ir bezdarbība. Bezdarbība ir bīstama. Piemēram: divi līdzvērtīgi pretinieki; viens no tiem „atpūtīsies", nedarīs nekā, otrs strādās. Skaidrs, ka līdzsvars zudīs par labu tam, kas strādās.

Novietošanās var būt pirms vai pēc gājiena vai kaujas. Visos gadījumos tā izmantojama ne tikai kā sagatavošanās nākamam gājienam un kaujai, bet vispār — gājiena un kaujas spēju atjaunošanai un pat pacelšanai.

Novietošanās apstākļi — ļoti dažādi. No svara vispārējais stāvoklis, vienības uzdevums, vietējie apstākļi u. t. t. Saduŗas pretējas prasības: 1) kaujas gatavība (taktika), 2) ērtības (komforts, higiēna). Dominējošā ir pirmā prasība. Otra ievērojama vienīgi par tik, par cik tas iespējams, nekaitējot kaujas gatavībai.

Novietošanās veidi: 1) telpās, 2) telpnometnē, 3) nometnē. Ja nav ārkārtīgu motīvu pret novietošanos telpās — vislabāki ir novietoties telpās, jo visvairāk saudzē cilvēkus, lopus, materiālo daļu un visvairāk uzkrāj spēkus nākamai darbībai. Īpaši sliktā laikā, ziemā. Telpnometnē parasti novietojas tad, ja visiem telpu nepietiek, vai arī taktikas prasību dēļ, nometnē — ja telpu nav vai telpas sliktas, piem. kāds žīdu miestiņš vasarā, kā arī lielākas kaujas gatavības dēļ (piem. rezervei aizstāvēšanās kaujā ne vienmēr gadīsies telpas tur, kur rezervei pēc taktiskā stāvokļa jāatrodas).

Novietošanās saistīta ar priekšdarbiem. Tos veic vietraudži. Viet-

1) Pamatā — ģen. Radziņa lekcijas virsnieku kursos.

raudži jānozīmē, tiem jādod uzdevums un, bez tam, vietraudži savlaicīgi jāizsūta.

Nozīmēšana.

Apskatīsim gadījumu, kad atsevišķi jānovieto pastiprināts bataljons. Tādā gadījumā bataljona vietraudzis ir virsnieks, rotas vietraudzis — instruktors vai dižkareivis, vada vietraudzis — sapratīgs kareivis. Bataljona vietraudzi sastāda komandu. Iespējamais komandas sastāvs:

Bataljona vietraudzis — virsnieks.

Palīgs — virsseržants vai seržants.

2—3 raitnieki vai velosipēdisti (sakariem, sevišķiem uzdevumiem).

4 rotu vietraudži (kaprāļi vai dižkareivji) un $3 \times 4 = 12$ vadu vietraudži (sapratīgākie kareivji).

Piedalīto vienību (piem. baterījas, kājnieku baterījas vada u. t. t.) vietraudži.

Kopā apm. 20—25 personas.

Atkarībā no dažādiem apstākļiem (nedrošība, satiksmes līdzekļu daudzums u. t. t.) var būt arī lielāks vai mazāks vietraudžu skaits.

Uzdevums:

— informācija (vispārējais stāvoklis, vienības uzdevums),

— novietošanās vieta resp. rajons,

— priekšnieka griba, sevišķi norādījumi (piem. par novietošanās veidu),

— novietojuma apsardzība,

— vietraudžu komandas sastāvs,

— ev. piedalītie satiksmes līdzekļi,

— ceļš,

— vienības sagaidīšana (vieta, laiks).

Izsūtīšana.

Pēc iespējas agrāk. Vairāk laika — pamatīgāk veiks uzdevumu (ar iepriekšēju ešelonu; riteņbraucēju, smago automobiļu vai šķūtnieku izmantošana, sevišķi ziemā; atsvabināšana no mugursomām; izsūtīšana no lielās atpūtnes; iešana ar avangardu). Jācenšas vietraudžus izsūtīt ar tādu aprēķinu, lai tie darbu veiktu pie gaismas, rēķinot minimālo darba ilgumu 1 stundu.

Uzdevuma izpildīšana.

Vispirms jāstājas sakaros ar policiju, pašvaldību vai (ja iestāžu, resp. amatpersonu nav) var būt izdevīgi par vietējiem apstākļiem informēties pie iespaidīgākiem iedzīvotājiem (piem., pie mācītāja, skolotāja, ārsta vai t. l.). Pēdējā gadījumā sevišķi jābrīdina no pļāpīguma (slepenība): iztaujāt, bet izvairīties no atbildēm. Pēc tam apdzīvotās vietas vispārēja apskatīšana un sadalīšana uz rotu (vadu) rajoniem. Neaizmirst tos, kas neietilpst rotās (vados)— bataljona (rotas) komandieris (komandpunkts), kanceleja, ambulance, vezumi, kantīne u. t. t. Ja uzdots — atrisināt apsardzības jautājumu (tuvapsardzību vienmēr). Parūpēties par ūdeni, malku, salmiem. Beidzot — vienības sagaidīšana, ziņojums priekšniekam (vēlams ar schēmu), vietu ierādīšana, paskaidrojumi, jo vietējos apstākļus pazīst labāk par citiem.

Norādījumi uzdevuma izpildīšanai.

Vienlīdzīga labvēlība pret visiem. Neizklaidēt vienības. Kas tuvāk ienaidniekam? Tie, kam pastāvīgi lielāka kaujas gatavībā, resp. kājnieki.

Kādas telpas izdevīgākas? Lielākas (vienības vairāk kopā, kā kazarmēs), tīrākas, mūŗa ēkas. Gandrīz vienmēr izdevīgi izmantot valsts un pašvaldības iestāžu telpas, skolas, biedrības un t. l. Kādas telpas neaizņemt? Kur lipīgi slimie; krogus, bodītes un tml. (Kādēļ? Kaŗeivji viegli izlaižas, dažs var sākt „iepirkties bez naudas"). Kam priekšroka? Ambulancei, komandpunktiem, vienībām ar vārīgāku un vērtīgāku materiālu daļu (piem. sakaru vienības).

Ja telpu trukums — nepareizi vienu vienību visu novietot telpās, otru laukā. Katrai vienībai dot vismaz vienu pajumti. Labā laikā dzīvojamās telpas nav nepieciešamas, jo ļoti labā gulēšana, piem., šķūni, klēti. Arī sliktā laikā labāk par neko (sargā no vēja, lietus). No svara rūpība par sasirgušiem: gadās bieži kaŗeivji, kas nav ne veseli, ne slimi. Ļauj izgulēties telpās — nākošā dienā veseli, ārā — saslimst un jāevakuē.

Zirgi.

Liela nozīme. Paši par sevi negādā. Tādēļ nepieciešama jo lielāka rūpība no cilvēku puses. Neaizņemt staļļus, kur lipīgi slimi lopi.

Ieročus, municiju, mantnīcas novietot ugunsdrošās, viegli apsargājamās vietās.

Ūdens cilvēkiem un lopiem: ēdienam, dzeršanai(dzirdīšanai),mazgāšanās, peldēšanās (peldināšana), veļas mazgāšana. Tekošu ūdeni attiecīgi sadalīt augšminētām vajadzībām. Zirgus un virtuves novietot tuvāk pie ūdens. Malka ēdiena pagatavošanai, apsildīšanai, salmi — cilvēkiem, lopiem. Sliktākā gadījumā uzzināt, kur ir, labākā — iekurt krāsnis, sagatavot guļas vietas.

Vietraudžiem var uzdot sakņu, elpes u. t. t. iepirkšanu. Tādā gadījumā jānosaka maksimālās cenas un vajadzīgais provianta daudzums.

Pagatavot uzrakstus (ev. ar krītu, bet negrēkot pret slepenību, piem. neatzīmēt pulku numurus) — lai viss viegli atrodams (telpas, akas, ev. aizliegumi, ceļa rādītāji u. t. t.) Dažreiz virtuves var izsūtīt reizē ar vietraudžiem.

Apsardzība: minimums — dieninieks, maksimums — pozicijā novietots kaŗaspēks. Bez tam — patruļas, sardzes, dežūrdaļas, izlūkotas pozicijas un pieejas pie tām, gaisa aizsardzība, trauksņu signālu sistēma u. t. t. Princips — iztikt ar drošībai nepieciešamo minimumu, jo izšķirošā darbība — kauja un tādēļ spēki maksimāli jātaupa kaujai.

Ziņojums priekšniekam — iziet pretim, pieteikt padarīto, nākt ar priekšlikumiem jautājumos, kuŗu izšķiršana piekrīt priekšniekam. Pēc tam — vienības sagaidīšana, vietu ierādīšana un t. t. — tikpat gludi kā labā teātrī. Bez apstāšanās, pa taisnāko resp. labāko ceļu novest ikvienu vienību tai paredzētās telpās. Pēc tam vietraudži pārvēršās „ziņu birojā": jāprot visu parādīt un paskaidrot. Vietraudžus var nozīmēt par pirmiem dežurantiem, dieniniekiem. Vietraudžiem jācenšas izpildīt savus pienākumus tā, lai kaŗaspēks un priekšniecība būtu apmierināti. (Bez tam skat. Iekšējā dienesta reglamenta §§ 446—450.)

Priekšnieku pienākumi.

Ieiešana apdzīvotā vietā. No svara disciplīna un pašlepnums vienībā, tad radīsies arī cienība pret to no iedzīvotāju puses. Pirmam iespaidam vienmēr liela nozīme. Tādēļ parādīt sevi no labākās puses (kopsolis, ja iespējams ar mūziku, dziesmām). Tur, kur sāk izdalīties, — palaist vienību garām.

Neaizmirst apsardzības jautājumu un dot attiecīgās pavēles kaujas gatavībai (vislabāk, ja var akceptēt vietraudžu priekšlikumus). Pēc tam — izdarāma „inspekcija". Ieteicams sekošā kārtībā: zirgi, transports; ieroči, mantas; slimie; vienības (1. pārliecināties par kaujas gatavību, 2. — apskatīt telpas, 3. — pārbaudīt uzturu; starp citu — noskaidrot, vai kareivji zin, kad izsniegs ēdienu, lai zinātu iedalīt laiku). Ziņojums priekšniecībai. Iepazīšanās ar apkārtni (orientēšanās un kaimiņu novietojums). Tikai pašās beigās parūpēties par savām ērtībām.

Pastāvīgi rūpēties par kaŗaspēka vienības vērtības palielināšanu. Līdzekļi:

1) Nerimstoša gādība. „Lutināšana", bet ne izlaišana. Pats gādības pirmais, ērtības pēdējais.

2) Nepārtraukta iespaidošana. Ja neiespaidos priekšnieks —iespaidos kāds cits, varbūt nevēlamā virzienā, jo mobilizētā kaŗaspēkā vienmēr var gadīties kāds subjekts, kas vairāk simpatizē ienaidniekam nekā mums.

3) Likumība. Piemēram — uztura ziņā (sekot, lai „rotas aristokratija" — pavāri, rakstvedis un t. t. — neceptu sev „pankūkas" uz citu rēķina un tml); jauna apģērba dalīšana (kaŗa laikā nebūs iespējams tik labi apgādāt kā miera laikā); atbrīvošanas kaŗa laikā praksē izmēģināts paņēmiens kā var piespiest kareivjus taupīt un lāpīt apģērbu: kas lāpa — tam dot jaunas bikses, svārkus un t. t., nevērīgiem apmainīt pret salāpītiem); taisnīga, bez privilēģijām, atvaļinājumu piešķiršana; pasta ātra saņemšana un nosūtīšana; aizmugures dāvanu (uzturvielas, tabaka, veļa un t. t.) dalīšana; apbalvojumi, paaugstinājumi un t. t.

3) Disciplīnas uzturēšana (dzelzs roka, samta cimds, nevis otrādi). Konsekvence prasībās: rīt tāpat kā šodien un šodien — kā vakar. Iekšējais dienests— kā miera laikā; attiecībā uz dežurantiem, dieniniekiem un t. t. — katrā ziņā ne mazāk stingras prasības kā miera laikā, it sevišķi sliktā laikā, kad neapzinīgākie elementi mīl „nolīst".

4) Nodarbināšana. Neļaut blandīties apkārt. Bezdarbība grauj disciplīnu un, līdz ar to, vērtību. Mācības: mācīt to, kas aizmirsies. Kaŗa un kaujas piedzīvojumu novērtēšana. Šaušanas mākslas pacelšana (kaŗa laikā, kaut arī tas, varbūt var likties savādi, šaušanas māksla parasti slīd uz leju. Papildinājumu sakausešana ar veco sastāvu. Patriotiskas pārrunas (vislabāki improvizēti, lai kareivji nesajustu tendenci), notikumu izskaidrošana (nemānīt, jo „meliem īsas kājas") un t. t.

5) Neļaut nolaist ieročus. Nolaisti ieroči — sliktas disciplīnas pazīme. „Ja gribi dzīvot — turi šauteni kārtībā".

6) Kārtība, tīrība — pie sevis un apkārtnē. Nepostīt, bet uzlabot. Būt iedzīvotājiem par priekšzīmi. Princīpā ierīkoties uz ilgāku palikšanu. Ko var — izdaiļot. Nelietot žogus, mēbeles un grāmatas apkurināšanai vai kā ietināmo papīri. Kārtīgāk izturēsies — ērtā-

ka karošana; kaut arī drīzi jāaiziet — varbūt drīzi atgriezīsies vai, vismaz, pateicība no vietējiem iedzīvotājiem un citas karaspēka vienības. Nebūs lipīgas slimības. Ceļu, tiltiņu labošana. Negaidīt uz nelaimi, novērst laikā. Bieži dara tā: ceļš izbraukts, vezums apgāžas un tikai pēc tam bedri aizbeŗ. Sasistu pudeļu novākšana no ceļa — arī labs darbs.

Privātīpašumu cienīt, korrekti izturēties pret vietējiem iedzīvotājiem. „Tev nebūs pirkt bez naudas.“ Bieži bez launprātības, vienkārši aiz palaidnības. Neaiztikt saknes, augļu dārzus un t. t. Stāsta šādu gadījumu no pasaules kara: kādā muižā novietota vienība negribēja vairs ēst no katliņiem, bet gan izlietot ēdamzāles lielā bufetē atrastos traukus. Tas vēl nebūtu nekas sevišks, bet, par nožēlošanu, neviens negribēja traukus mazgāt. Tādēļ katrai maltītei ņēma jaunus traukus. Beidzot tīru trauku krājums izbeidzās. Tad palūdza no virsseržanta ratus, aizveda netīros un apputējušos traukus uz mežu, tur izgāza un pēc tam . . . ēda atkal no katliņiem. Sevišķi „meistari“ tamlīdzīgās lietās bija kādas viegli uzmināmas bārzdainas armijas karavīri. Attiecībā pret privātiem — korrektība (sevišķi pret sirmgalvjiem ,sievietēm). Uzmanība attiecībā uz dažādiem izrīkojumiem, viesībām, „kaktu ballītēm“, pašbrūvētiem alkoholiskiem dzērieniem un t. t. No ļoti liela svara slepenības uzturēšana: ja zin iedzīvotāji, — zin arī spiegi un ienaidnieks.

7) Uguns bīstama divējādi. Pīpēšanas aizliegums uguns nedrošās vietās. Nokārtot apgaismošanas jautājumu.

8) Kaujas gatavība. Katram jābūt spējīgam ātri izgatavoties kaujai arī tumsā. Mantas tādēļ nolikt stingri noteiktā kārtībā. Pārbaudīt apsardzības elementu modrību (kā jau teikts, sevišķi sliktā laikā, kad mīl „nolīst“). Signālu sistēma (traukšņiem — noteikt un pārbaudīt pielietošanu un reaģēšanu). Maskošanās pret lidotājiem (piem. neizklāt laukumos žāvēšanai daudz veļas, lielām vienībām nepeldēties reizē un t. t.). Jābūt darbības plānam ienaidnieka uzbrukuma un iebrukuma gadījumam. Bez tam jāizdara vajadzīgie priekšdarbi (piem. ēku pielāgošana aizstāvēšanai, žogu — nogāšana satiksmes vajadzībām, celu sprostošana un t. t.) Zināt, kur priekšnieki, pakļautie, kaimiņi. —

Nometnē no sevišķa svara maskošanās pret gaisa ienaidnieku, kā arī mitruma, aukstuma un vēja iespaida mazināšana.

Beidzot vēl reiz uzsverams, ka vienmēr novietojumā priekšniekam jārūpējas par savas vienības:

1) kaujas spējām,

2) ērtībām (jo lielākas priekšnieks vienībai sagādā ērtības — jo vairāk, vajadzības gadījumā no tās var prasīt) un

3) prestīžu resp. labo slavu.

V. D.

Daži metodiski aizrādījumi

(Padomi jaunākiem virsniekiem un instruktoriem kareivju un aizsargu teorētiskai apmācībai[1]).

Teorētisko vai, kā mēdz teikt, „galvas“ mācību nolūks ir: 1) vairot zināšanas, 2) veicināt patstāvīgu domāšanu un 3) pēc iespējas pieradināt apmācāmos īsi, skaidri un tekoši izsacīt savas domas. Tā tad: jāapmāca tā, lai, sniedzot apmācāmiem jaunas zināšanas, līdztekus attīstītos to spriešanas spējas un arī, pēc iespējas, prasme savas zināšanas un spriešanas spējas izteikt un pierādīt vienkāršā, viegli saprotamā valodā.

Lai sasniegtu iespējami labus rezultātus (katrā ziņā būtu grēks sasniegt mazāk nekā iespējams), uz mācībām ir jāsagatavojas. Sagatavojoties jārēķinas ar paša apmācītāja vispārējo gatavību (no rakstura, gara dāvanām, dienesta un apmācības piedzīvojumiem izrietošā prasme apmācīt), apmācāmo garīgo līmeni un skaitu, laiku, kāds ir rīcībā, mācības līdzekļiem u. t. t. Paša apmācītāja tiešā sagatavošanās pastāv sekošā:

1) materiālu savākšana (reglamenti, pavēles, instrukcijas, attiecīgā literātūra, personīgi piedzīvojumi);

2) materiālu caurlūkošana, vērtēšana un izlase;

3) konspekta sastādīšana (izlasīto materiālu apstrādāšana un laika aprēķins resp. sadalījums);

4) sastādītā konspekta pārlasīšana, pārdomāšana un ev. papildināšana resp. koriģēšana.

Kā sastādot konspektu, tā arī pie pašas apmācības jāizvairās no gaŗiem ievadiem. Nesākt vienmēr no „Ādama“, jo tad lieko, jau sen praktiskai dzīvei un dienestam nepiemēroto, izies, varbūt, pat vairākkārtīgi, bet vajadzīgais, laika trūkuma dēļ, izpaliks. Jo mazāk laika — jo vairāk jāaprobežojas ar visnepieciešamāko. Toties, ko māca, — vajaga ne tikai mācīt ,bet arī iemācīt labi. Priekšnoteikums: apmācītājam nevainojami jāpārzin pasniedzamā viela (kā pirmklasīgs mākslinieks pārzin savu instrumentu vai lomu, kā arī kārtība, kādā viņš to grib iziet. Tādēļ būtu nepareizi attiecīgā reglamentā vai grāmatā ieskatīties tikai „bez 5 minūtēm 12-os“ resp. tad, kad tas nepieciešami vajadzīgs, bet gan reglamentus, attiecīgus rakstus u. t. t. stūdēt katrā izdevīgā gadījumā — tāpat kā īsts mākslinieks vai sportists izmanto katru izdevīgu gadījumu savu zināšanu un spēju papildināšanai, vingrināšanai un veidošanai. Tomēr, neraugoties uz pastāvīgu, sistēmātisku darbu, kā mākslіniekam notis vai sufliers, tā apmācītāja atmiņas un uzmanības atvieglošanai no vislielākā svara ir, tā saucamais, konspekts.

Konspekta nozīmi un izstrādāšanu vajaga pareizi izprast. Konspekts jāizstrādā nevis „piešūšanai pie aktīm“ (kā tas dažos gadījumos mēdz būt), bet gan personīgi - praktiskai vajadzībai un tādēļ tā, lai konspektu saprastu un prastu lietot nevis kāds cits, bet gan pats konspekta sastādītājs. Piem., nepareizi ir, sastādot konspektu, attiecīgu reglamentu pantu pārrakstīšana. Tāpat lieki un nepareizi ir uzrakstīt vārdu pa vārdam (vai arī gandrīz vārdu pa vārdam) visu tekstu, kuru grib norunāt. Pilnīgi pietiek un vienīgi pareizi ir aprobežoties ar raksturīgākiem pieturas datiem (starp tiem it īpaši tas, kas reglamentā nav teikts, piem. jautājumi, piemēri), jo visam pārejam jābūt apmācītāja galvā un ja tas tā nav — tad no apmācības, ar vai bez konspekta, nekas labs nevar iznākt. Bez tam, kā jau atzīmēts, konspektā ir nepieciešams laika sadalījums, bet arī šinī ziņā nedrīkst pārspīlēt vai, citiem vārdiem, konspektā paredzēto laika sadalījumu apmācības laikā necensties ievērot tikpat noteikti kā, piemēram, vilcienu sarakstu. Laika ziņā pilnīgi noteiktam jābūt tikai sākumam un beigām (tam liela audzinoša nozīme), turpretim pa vidu paredzētais laiks ieturams tikai aptuvenis— atkarībā no apmācības gaitas. Pretējā prasība būtu nedzīvs un tādēļ kaitīgs formalisms. Vispār, jāatceras: noteiktam dzīvē jābūt vienmēr, bet formalistam — tikai visnepieciešamākos gadījumos[2]). Bez tam vēl viena lieta: skaidrs, ka vairāk laika jāziedo svarīgām lietām, sīkumiem (ja bez tiem nevar iztikt pavisam), — tikai nepieciešamais minimums. Nekad nemācīt tā, lai „koku dēļ neieraudzītu mežu“.

Pašā apmācībā ir nepareizi nodarboties vienīgi ar apdāvinātākiem apmācāmiem. Tas rāda nepareizu, nepamatoti iepriecinošu ainu par mācības sekmēm. Tāpat nepareizi ir pastāvīgi uzstādīt pārāk vieglus jautājumus, kas pārāk maz nodarbina apmācāmo smadzenes. Apmācība nedrīkst būt garlaicīga, jo garlaicība ir ļaunāka par nāvi. Turpretim humors (bet katrā ziņā ne piedauzīgs krogus brāļu vai tirgus sievu humors) īstā vietā un laikā (izdevību ir ļoti daudz) ir ļoti laba lieta[3]) Paskaidrojumos pakāpeniski pāriet no vieglākā uz grūtāko (jo tad arī grūtais izliksies viegls), nevis otrādi. Paskaidrojumi nedrīkst izvērsties garā „vē-

[1]) Jau pašā sākumā vienosimies, kā teorētiskas uzskatīt tādas apmācības, kurās nodarbinām gandrīz vienīgi apmācāmo smadzenes, pie kam, pārpratumu novēršanai, vēl piezīmēsim, ka arī teorētiskām apmācībām jābūt, pēc iespējas, praktiskām, resp. ko vien var — parādīt un, vēl labāk, likt pašiem apmācāmiem izdarīt.

[2]) Piem. naudas lietās, garnizona dienestā un taml.

[3]) „Jautrība ir tās debesis, zem kurām viss zeļ, izņemot indi.“
(Žans Pauls)

derrunāšanā"...[4]). Tos bieži jāpārtrauc, negaidīti uzstādot negaidītus jautājumus (katrā ziņā papriekš jautāt, pēc tam pateikt, kam jāatbild; jautāt galvenā kārtā tiem, kuŗi it kā „sēdētu uz oglēm" un kuŗu „ģīmis liecina par nezināšanu", jo tieši nedrošos un vājos zinātājus vajaga, tā sakot, pieradināt „ēst no rokas") vai liekot atkārtot paskaidroto. Tā apmācītājs var pārbaudīt un pārliecināties, vai viņam uzmanīgi seko un vai viņu pilnīgi saprot. Neuzmanīgos viegli pazobot vai, ja vajadzīgs, pat sodīt (bet nekādā ziņā nesvaidīties ar sodiem). Nesaprasto pacietīgi un uzskatāmi paskaidrot vēl un vēl reiz — vislabāk ar jautājumu un piemēru palīdzību. Vispār, jautājumu uzstādīšana un piemēri ir ļoti noderīgi apmācības līdzekļi un paņēmieni. Jautājumus jācenšās uzstādīt tā, lai vairāk dabūtu domāt un paskaidrot apmācāmie un, pēc iespējas, mazāk pats apmācītājs. Gandrīz vienmēr ir nepareizi, ja uz jautājumiem atbild pats apmācītājs. Tāpat parasti ir nepareizi jautājumi, uz kuŗiem jāatbild tikai „ja" vai „nē", vai arī jāizvēlas tikai starp divām varbūtībām (tādos gadījumos, lai pārliecinātos, vai nav nejauši uzminēts — likt atbildi motivēt). Ļoti ieteicami ir likt pašiem apmācāmiem meklēt jautājumu atrisināšanu, vajadzības gadījumā piepalīdzot ar papildjautājumiem. Jautājumiem jābūt skaidriem, tie nedrīkst līdzināties anekdotiskām neuzminamām armēņu mīklām. Piem., nedrīkst jautāt tā, kā tas bieži notika pirms pasaules kaŗa un, it īpaši, pasaules kaŗa laikā kādā svešā armijā: „Sargs — ko (vai kas)?" — „Sargs ir neaizskarama persona." — „Nepareizi, jums nav jēgas par sarga pienākumiem. Sargam pienākās: 1) modri apsargāt savu posteni un t. t." Vai, citā gadījumā: „Sargs — ko?" Apmācāmais atbild: „Sargam pienākas: 1) modri sargāt savu posteni u. t. t." Atkal apmācītājs ir neapmierināts: „Galīgi nepareizi, sargs ir neaizskarama persona." Tieci nu gudrs — ko katru reizi „kungs vēlas". Kādā citā armijā slavens bija šāds jautājums: „Kas ar ko iet kur?" Vajadzīgā atbilde: „Kareivis ar drošu prātu iet kaujā." Vēl viens piemērs: kādā gadījumā no apmācāmiem tika prasīts, lai viņi uzmin, ka kaut kāda tapiņa saucas „augšminētā tapiņa" (jo tā stāvēja rakstīts reglamentā!).

Vēl daži norādījumi: —

Nevajaga pārpūlēt apmācāmo atmiņu, bet attīstīt to saprašanu. Bieži pārspīlē dažādu terminu iemācīšanu. Termiņi jāzin vienīgi par tik, par cik tie nepieciešami, lai apmācītājs ar apmācāmiem un apmācāmie savā starpā varētu viegli saprasties.

Dažreiz ieteicams šāds paņēmiens: viens no apmācāmiem stāsta, otrs rāda (apvidū, uz kartes, schēmas un t. t.), trešais seko un pieteic kļūdas, ceturtais paskaidro kļūdas un t. t.

Atbildēm jābūt skaidrām un noteiktām. Nepieļaut „diplomātiju" no apmācāmo puses resp. izvairīšanos no atbildēm, piemēram neatļaut „pirms Spānijas pastāstīt dažus vārdus par Portugāli" un pēc tam tieši uz jautājumu nemaz neatbildēt. Nepareizas atbildes gadījumā — apmācītājs nedrīkst pateikt, ka atbilde ir muļķīga (kaut arī atbilde tāda būtu) un pats tūliņ dot pareizo atbildi. Kā jau teikts, tādos gadījumos vajaga uzstādīt papildjautājumus, ierosināt apmācāmo domāšanu un saprašanu ar piemēriem un katrā ziņā panākt apmācāmo (vismaz šķietāmi) patstāvīgu pareizu atbildi. Nepareizi ir arī izraudzīties kādu no apmācāmiem, tā sakot par „upuri" un pārējos likt mierā. Jānodarbina visi. Gaŗāka, bet lietišķa atbilde nav pārtraucāma. Beigās — atbildi iztirzāt. Arī nepareizu gaŗāku atbildi nevajaga pārtraukt., bet katrā ziņā iztirzāt (vislabākā mācīšanās ir no kļūdām). Toties nedrīkst pieļaut pļāpāšanu, izrunāšanos un neauglīgu, nedisciplinētu strīdēšanos.

Kāds ievērojams paidagogs dod šādus padomus jautājumu uzstādīšanai:

1) Griezies ar katru jautājumu pie visiem apmācāmiem, jo visiem jāstrādā līdzi.

2) Dodi pēc jautājuma laiku apdomāties.

3) Nelieci atbildēt zināmā kārtībā

4) Ievēro visus apmācāmos un ne tikai apdāvinātākos.

5) Sauci apmācāmos dienesta pakāpē un vārdā, nevis: „Jūs, tur!" vai „tas, tur!"

Tas pats paidagogs dod apmēram sekošus norādījumus atbildēm:

1) Necieti klusas, neskaidras atbildes. Ļoti nepatīkamu iespaidu atstāj pastāvīgi uzaicinājumi: „Runājiet skaļāk! Es nevaru saprast!" Tas apmācību padara gausu un garlaicīgu. Daudzus apmācāmos tas arī kavē uzmanīgi sekot. Pārāk skaļa (brēcoša) atbilde gan arī nav jauka.

2) Necieti, ja apmācāmie atbildot izlaidīgi izturas. Tas ir ne tikai neglīti, bet arī liecina par sliktu disciplīnu.

3) Padomā pie nepareizas atbildes, jeb ja tā izpaliek, vai vispirms neesi pats pie tā vainīgs. Varbūt jautājums bija nepareizs vai par grūtu, vai vajadzīgās iepriekšējās zināšanas nebija pietiekoši sagatavotas.

4) Lieci nepareizas atbildes pārlabot kopīgā darbā, ja atbildētājs to pats nespēj izdarīt. Pie nepareizām atbildēm arī jāapsveŗ, vai cēlonis ir neuzmanība, slinkums, nogurums vai kautrība un atkarībā no tā jārīkojas (rājiens, vēl barāks sods īsa atpūta vai uzmudinājums). Atbildošo nedrīkst pastāvīgi pārtraukt. Bieži tikai atbildes beigu daļa rāda, ka viņam tomēr bijusi taisnība.

5) Necensties ar pastāvīgiem uzaicinājumiem, kā piem., „Visiem jāpieteicās, uzmanīgi klausīties!" — panākt apmācāmo līdzdarbību. Tie rāda tikai, ka apmācāmiem nav īstās intereses un nekā nelīdz. —

Ļoti labi ir, ja paši apmācāmie daudz jautā. Apmācītājam jābūt pacietīgam, par jautājumiem vajaga priecāties, nevis skaisties (protams, izņemot gadījumus, kad jautājumus uzstāda „ažēšanas" nolūkā, pie kam tomēr jāpiezīmē, ka tādās reizēs īstais vainīgais gandrīz vienmēr ir pats apmācītājs).

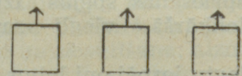
Tagad dažus vārdus par piemēriem:—

Labs piemērs ietaupa daudz laika un labi iespiežas atmiņā. Piemēriem jābūt konkrētiem. Ieteicams, pēc iespējas, izmantot patiesus notikumus no kaŗaspēka resp. aizsargu dzīves, jo tie ir skaidrāki, dzīvāki un pārliecinošāki. Nevajaga jautāt: „Ko jūs darītu tādā un tādā gadījumā", bet „Ko jūs darīsiet?" un t. t.. Piemēram jābūt skaidram, izsmeļošam.

Bieži ir ieteicams no viena piemēra atvasināt citus, piem., apmācot rotas dežuranta pienākumus: „Jūs esiet rotas dežurants. Pulkstens ir 09,00. Rotas telpās ienāk pulka komandieris. Ko jūs darīsiet?" Tālāk: „Pēc pusstundas rotas telpās ierodas 4. rotas virsseržants." Tālāk: „Pulkst. 23,00 rotu apmeklē pulka dežūrvirsnieks" un t. t. Dažreiz ir ieteicams ļaut pašiem apmācāmiem konstruēt piemērus. Ja arī viens otrs piemērs neizdodās — nav liela nelaime. Vēl gribētos atzīmēt, ka sastādot konspektu, tāpat kā jautājumi — arī piemēri ir rūpīgi jāpārdomā, pašam jāatrisina un arī jācenšās iedomāties, kādas atbildes var sagaidīt no apmācāmiem.

Ļoti liela loma apmācībā piekrīt tāfelei un krītam. Jo labāks skolotājs, jo vairāk patērē krīta. Grafiski paskaidrojumi lielā mērā papildina mutvārdus. Izdevību grafiskai paskaidrošanai ir bezgalīgi daudz, piem., runājot par pulka organizāciju, var stāstīt un zīmēt:

Pulkā ir trīs bataljoni.

Bataljonā trīs strēlnieku rotas un viena ložmetēju rota.

Strēlnieku rotā trīs vadi.

Vadā piecas grupas, no kuŗām trīs patšautenes grupas un divas strēlnieku grupas un t. t.

Sākumā mazattīstītiem apmācāmiem zīmējumi maz ko dod. Tas nekas, jo saprašana šinī ziņā rodās un attīstās ļoti ātri. Ieteicams jo biežāk izsaukt pie tāfeles pašus apmācāmos, liekot tiem uzzīmēt kaut ko vieglu un zināmu vai arī likt attēlot grafiski to, ko apmācītājs pašlaik paskaidro mutvārdiem. Sākumā zīmējumi būs, pa lielākai daļai, bez mēroga un vispār nemākulīgi, bet arī par to nav ko uztraukties, jo apmācāmo prāts, acs, roka ievingrināsies un interese attīstīsies ļoti ātri. Arī pašam apmācītājam šāda vingrināšanās grafiskā paskaidrošanā nāks tikai par labu. Grūtāki izteicieni, daļu nosaukumi un,

[4]) Zelta vidusceļš: „Tik maz, cik iespējams, tik daudz, cik vajadzīgs".

it sevišķi ,,svešvārdi katrā ziņā uzrakstāmi uz tāfeles.

Apmācībā jo plaši pielietojami dažādi mācības līdzekļi. Principā nekad to nevar būt par daudz. Vēlams, lai attiecīgais priekšmets būtu izsniegts katram apmācāmam, piem., ķīmiskā dienesta stundā, paskaidrojot gāzmasku, katram tā var būt klāt, jo gāzmaskas ir izdotas visiem. Ja mācības līdzekļu nepietiek, — tos var sakopot un izmantot pārmaiņus, piem., viens vads (vai grupa) nodarbojas ar šaušanu un ieroču mācību, otrs ar apvidus sagatavošanu, trešais ar garnizona reglamentu vai taml. Nav pareizi paskaidrojamo priekšmetu (piemēram, šautenes tālskatu, kompasu, kādu zīmējumu un t. t.) „laist apkārt". Tas mazina uzmanību, daļa no apmācītāja paskaidrojumiem netiek dzirdēta (jo cilvēki aizņemti ar skatīšanos, taustīšanu u. t. t.) un, bez tam, dažreiz apmācāmos rodās vēlēšanās „dzīt velnu". Mācības līdzekļi ir jāsagatavo. Apmācītājam tie jāapskata, jāpārbauda, nevainojami jāprot pašam ar tiem rīkoties un. bez tam, jāpārdomā to pielietošana (konspekts!).

Apmācītājam vajaga nepārtraukti sevi veidot, lai nodrošinātu sev neapšaubamu pārākumu zināšanās, prasmē, gribā un arī ārienē, vai, citiem vārdiem, lai apmācāmie to uzskatītu par neapšaubāmu autoritāti un paraugu. Kā jau teikts, nepieciešams pārākums arī ārienē. Šim pārākumam jāizteicas ne tikai zīmotnēs, cepures naga apkalumā un taml., bet arī gludi skūtā bārzdā, tīrā ,kārtīgā apģērbā (akurāti lāpījumi var būt, jo apmācība ir darbs un darbā nav vajadzīgs viesību uzvalks), tīrā mutautiņā un t. t. No svara pareiza, braša stāja, vienkārša, nemākslota, dzīva un pareiza valoda. Atradināties no īpatnējiem izteicieniem (daudziem cilvēkiem tādi ir), jo šādi izteicieni mazina uzmanību, smīdina apmācāmos un, līdz ar to, padara apmācītāju smieklīgu. Nevajaga katru jautājumu sākt ar „un", neteikt katrā vārda galā: „tā sacīt" un t. t. Ir bijuši gadījumi, kad daži gudrinieki sāk skaitīt, cik reizes stundas laikā apmācītājs pasaka „tā sacīt". Ieteicams arī izvairīties no svešvārdiem un pilnīgi nepielaižami ir dižoties ar to prašanu.

Gadījumā, ja apmācāmie uzstāda jautājumu, uz kuŗu apmācītājs nav spējīgs izsmeļoši atbildēt (jo visu zināt neviens nevar un tieši, tā saucamās, „staigājošās enciklopēdijas" parasti ir ļoti kaitīgas parādības, jo tām, pēc kāda augstāka karavīra izteiciena, parasti zināšanas „nav saliktas pa plauktiņiem") — nevajaga mānīties, bet apsolīt atbildi nākošā reizē un, protams, līdz nākošai reizei sagatavoties tā, lai atbilde būtu pareiza un pārliecinoša.

Kā sākt stundu? Kā jau teikts — bez liekiem ievadiem. Tomēr katrā ziņā stundas sākumā jāpasaka, par ko būs runa. Iemācīt vispirms nepieciešamo, vēlamo tikai tad, ja atliek laiks. Neaizmirst izmantot savus un citu piedzīvojumus, lai kļūdas neatkārtotos un derīgais tiktu izmantots vienmēr. Pie gadījuma padalīties ar apmācāmiem savos personīgos piedzīvojumos, bet tādās reizēs nelielīties tā, kā to bieži dara mednieki un makšķernieki. Arī brīvlaikā dažreiz ir izdevība izdevīgi papildināt to, kas mācīts mācību laikā, bet jābrīdina no apnikšanas (arī savus piedzīvojumus nevajaga tai pašai auditorijai stāstīt vairākas reizes; šis padoms noder vispār dzīvē).

Kā jau teikts ,ar jautājumiem jāpārliecinājas, vai apmācāmie visu sapratuši. Jāatprasa visi (bet ne pēc kārtas), pie kam papriekš uzstādīt jautājumu un pēc tam pateikt, kam jāatbild.

Neļaut sēdēt (un arī pašam nesēsties) uz galda, palodzes un citām lietām, kas nav domātas sēdēšanai, neļaut turēt (un arī pašam neturēt) rokas kabatās. Piegriezt vērību apmācāmo apģērbam, ārienei un, vispār, kareiviskumam, bet tomēr nepatērēt šim nolūkam pārāk daudz laika.

Beidzot gribētos vēl uzsvērt, ka apmācība vienmēr tanī pašā laikā ir arī audzināšana, jo audzināšana ir tikpat nepārtraukta kā elpošana. Spēcīgākais audzināšanas līdzeklis ir priekšzīme, Tādēļ arī priekšzīmei ir jābūt nepārtrauktai. Bez tam ieteiksim vēl trīs lietas, kas apmācītājam un audzinātājam no vislielākā svara vienmēr:

1) Zināšanas,
2) Spars,
3) Vesels prāts.

Pulkvedis-leitnants Penčuks.

Savrūpējā kaujas apmācība

(Turpinājums).

Kad uzbrukumā ienaidnieka uguns paliek tik spēcīga un labi vadīta, ka uz priekšu virzīties vairs nevar nedz stāvus, nedz rāpus vai līšus, tad vienīgais līdzeklis vēl pievirzīties tuvāk ienaidniekam ir īsi pārskrējieni jeb lēcieni. Tos izpilda tālāk no ienaidnieka grupas sastāvā, tuvāk ienaidniekam pa vienam no grupas Galvenais noteikums pie lēcieniem ir — ātri uzlēkt, ātri paskriet kādu gabalu un ātri, kā akmens, nokrist zemē, lai ienaidnieks nevarētu tanī laikā nomērķēt un izšaut. Pirms kareivis izdara nākošo lēcienu, viņam no iepriekšējā stāvokļa jau jāapskata sev priekšā apvidus un jāizvēlas nākošā vieta, kur viņš apstāsies, tad atkritīs tas, ko bieži šādos gadījumos var novērot, ka kareivis pārskrējis kādu gabalu un nu vai nu paliek stāvus jeb skraida uz vienu un otru pusi un meklē vietu, kur varētu noguļties aizsegā jeb kur būtu izdevīga uguns pozīcija. Tamdēļ pirms kareivis piecēlies, viņam jāizvēlas nākošā pozīcija jeb aizsega un tikai tad kareivis var izpildīt pārskrējienu. Šos trīs virzīšanās veidus var vingrināt arī sporta veidā. Kareivjiem izdot zalūtpatronas, pie kam noteic, cik patronas kareivim no katras pozīcijas jāizšauj. Apmācītājs noguldina kareivjus rindā un komandē uguni. Kad noteiktais daudzums patronu izšauts, apmācītājs komandē uguni pārtraukt un pārskrējienu. Apmācītājs norāda apstāšanos jeb pozīciju visiem kareivjiem apmēram uz vienas līnijas un katrā pozīcijā katram kareivim jāizšauj noteikts patronu skaits. Pārskrējienus un apstāšanos var turpināt tik tālu, cik vēlas. Uzvarētājs skaitās tas kareivis, kas ātrāk ir izpildījis uzdevumu, tas ir ātrāk pārskrējis līdz beidzamai pozīcijai

Apmācot kareivi apvidus izmantošanai un pielāgošanai apvidum, jāņem vērā, kā jau augstāk minēju, uzdevums, kāds kareivim uzdots izpildīt. Šeit krīstu svarā sekoši stāvokļi:

a) pielāgoties apvidum, lai paslēptos no ienaidnieka zemes un gaisa novērošanas. Kareivim jāprot paslēpties krūmos, pie žoga, pie kokiem, zem teltenes, pie labības kaudzēm, grāvjos un vispār izmantot apvidus nelīdzenumus, lai sevi padarītu neredzamu ienaidniekam Šeit kareivji jāiepazīstina ar maskēšanās resp.slēpšanās pamatprincipiem.Kareivim jāaizrāda, ka mērķu saredzamība atkarājās no apgaismojuma, krāsas, vietas, uz kuŗas atrodas mērķis, un no mērķa aizmugures; bez tam, ja apvidū nekādas aizsegas nav, vajaga prast izmantot ēnas puses un ēnainās vietas, lai sevi daudz maz paslēptu.

b) pielāgoties apvidum, lai sevi pasargātu no ienaidnieka uguns. Paslēpties aiz kokiem, grāvjos, aiz uzbērumiem, iedobumos, granātbedrēs, aizās, aiz mūŗiem. Šeit der norādīt arī uz ložu caursišanas spējām, lai kareivis zinātu, kāda aizsega viņu sargās un no kādām lodēm.

Izpildot divus augšējos uzdevumus, kareivim jādod arī vienkārši taktiski stāvokļi. Piemēram:

Kareivis-novērotājs; viņam jāizvēlas tāda vieta, kur novietoties, lai pretinieks no zemes un no gaisa viņu nevarētu ieraudzīt, bet lai viņš pats varētu labi pārredzēt uzdoto rajonu, sektoru (redzes aizsega)

Kareivis nokļuvis zem pretinieka uguns, viņam ātri jāslēpjas (aizsega no pretinieka uguns).

Parādās pretinieka lidotāji; kareivim jāslēpjas, lai nebūtu saredzams no gaisa.

Kareivis kā ziņnesis, patronu piegādātājs u. t. t.; viņam jānoiet uz norādītu vietu, pārejot kādu apvidus iecirkni, kuŗu pretinieks novēro (dažādi virzīšanās veidi).

Kareivis grupas sastāvā virzās uz priekšu; piepeši viņš tiek apšaudīts; ātri paslēpties no ienaidnieka uguns.

Pielāgoties apvidum, lai segti virzītos uz priekšu, uz norādīto mērķi. Vingrinājumu var izpildīt šādā veidā: Apmācītājs ar pārējiem apmācāmiem novietojas mērķa tuvumā, uz kurieni kar-

eivim jāvirzās un no turienes novēro kareivja izturēšanos. Ja kareivis rīkojās nepareizi, no mērķa atklāj uguni jeb vicina karodziņu.

Iepazīstināt kareivi ar pareizu un nepareizu apvidus izmantošanu, pielāgošanos apvidum.

Izcilus priekšmeti apvidū, kas tālu saredzami, vienmēr pievelk pretinieka novērošanu un uguni, kamdēļ no tādiem jāizvairās, sevišķi patšautenēm; labāk pozīciju izmeklēties tālāk no šādiem priekšmetiem.

Ja pozīciju ieņem pašā paaugstinājuma virsotnē, ķermenis jānovieto tikai tik augstu, cik vajadzīgs, lai varētu pārredzēt pozīcijas priekšieni un varētu sekmīgi vest uguni; tā tad izbīdīt uz augšu tikai galvu, bet ne ķermeni.

Pozīciju nevar izvēlēties pie akmens kaudzēm, jo pretinieka lodes, trāpot akmeņos, ar akmens šķembelēm var nodarīt mums vēl lielākus zaudējumus, nekā ar pašām lodēm.

Izvēloties pozīciju un nogāzes, jāiekārtojas, jāieņem pozīcija tā, lai nebūtu jāšauj gulot ar galvu uz leju.

Ieņemot pozīciju, jāņem vērā arī pozīcijas priekšiene un aizmugure, lai kareivis pārāk skaidri neizceltos un uz apvārkšņa nebūtu skaidri saskatāms. Ja vajadzīgs, priekšieni var iztīrīt, neuzkrītoši izretinot krūmus u. t. t., lai sasniegtu labāku apšaudes lauku, sevišķi uz sāniem.

Izpildot augšējos vingrinājumus, kareivjiem sākumā jālauj rīkoties, kā viņi paši atrod par labāku; pēc tam jāiztirzā kļūdas un jāliek izpildīt uzdevums pareizi.

Ieņemot aizstāvēšanās pozīciju, galvenā kārtā krīt svarā tas, lai pozīcija būtu maskota, tas ir pielāgota apkārtējam apvidum un, otrkārt, lai būtu izdevīga šaušana, tas ir atbalsts šautenei, un lai pozīcijas priekšieni nevarētu apšaudīt. Pēdējā gadījumā pozīcijas priekšiene neuzkrītoši jāuzlabo, jāiztīra.

5) Viens no svarīgiem uzdevumiem savrūpējā kaujas apmācībā ir iemācīt kareivi visādos apstākļos pielietot savu ieroci — šauteni tā, kā to katrreizējais kaujas stāvoklis prasa. Mēģināšu to paskaidrot ar sekojošiem piemēriem:

A) Strēlnieks kā sargs ierauga apm. 800 m. pretinieka patruļu, kura novēro apvidu, un kā liekas, tuvāk negrib nākt.

Strēlnieks nešauj, jo atsevišķu ieroci pielieto tikai mazos attālumos (apm. līdz 400 m.). Strēlnieks tikai pilnīgi noslēpjas, novēro pretinieka izturēšanos un ziņo grupas komandierim.

B) Strēlnieks, kā sargs ierauga pretinieka patruļu apm. 300 m. attālumā. Viņa vairāk netuvojas, bet kā liekas grib griesties atpakaļ.

Strēlnieks drīkst šaut, jo pretinieks atrodas mazā attālumā un strēlnieka ugunij var būt sekmes.

C) Strēlnieks, kā sargs novēro, ka pretinieka patruļa tuvojas viņam. Viņa atrodas apm. 300 m. un strēlnieku vēl nav ieraudzījusi.

Strēlnieks rīkotos nepareizi, ja viņš, atklājot priekšlaicīgi uguni, sevi parādītu ienaidniekam. Ienaidnieks jāpielaiž pēc iespējas tuvāk, tad piepeši jāatklāj uguns un pārsteigtais pretinieks jāsaņem gūstā.

D) Strēlnieks atrodas aizsegā. Viņam uzdod izmeklēt uguns poziciju un ieņemt šo poziciju tā, lai varētu vest uguni noteiktā virzienā, pie kam ienaidnieks labi novēro šo vietu.

Visa māksla pastāv iekš tam, lai strēlnieks ieņemtu poziciju neuzkrītoši, neparādot sevi ienaidniekam. Tas jāizdara piemērojoties apvidum, ja vajadzīgs līšus jeb rāpus, nepaceļoties par daudz augstu un nesaslienot augsti gaisā šauteni.

E) Strēlnieks virzās uz priekšu atklātā apvidū. Piepeši viņu apšauda no zināma virziena. Ko viņš darīs?

Ja uz vietas atrodama kāda aizsega, viņš steidzas aizsegā un no turienes apkaro ienaidnieku.

Ja aizsega tuvumā nav atrodama, strēlnieks vienkārši krīt zemē, lai sevi samazinātu kā mērķi, pēc tam ieņem poziciju un atklāj uz ienaidnieku uguni. Kareivjos nepieciešami ieaudzēt, lai viņi ātri aptvertu, kur ir labākā uguns pozicija, ātri to ieņemtu un ātri atklātu uguni. Ja kareivis piepeši noklūst zem pretinieka uguns, tad nav laika skraidīt turp un atpakaļ, bet vienkārši jākrīt zemē; pēc tam var izmeklēt un ieņemt uguns poziciju.

F) Strēlnieks atrodas pozicijā. Viņam uzdod apkarot visus mērķus, kuru apšaudīšanu viņš atrod par nepieciešamu.

Apmācītājs liek parādīties dažādiem mērķiem vienam pēc otra un arī vairākiem vienā reizē, starp tiem arī tādiem, kurus strēlnieks nevar apkarot, piem. kaujas rati. Šinī vingrinājumā jāgriež vērība uz to, lai strēlnieks apkarotu tikai tos mērķus, ko viņš spēj ar savu ieroci apkarot; ja vienā reizē parādās vairāki mērķi, lai viņš apkarotu to, kurš viņam patreiz ir bīstams, un lai strēlnieks piegriestu vērtību ne tikai tiem mērķiem, kas parādās viņam tieši priekšā, bet lai viņš apkarotu arī tādus bīstamus mērķus, kas parādās sāņus, flankā.

G) Strēlniekam jāprot veikli atklāt uguni no visādiem stāvokļiem un savai uguns pozicijai izmantot visādas ierīces. Apmācītājs uzdod strēlniekam ieņemt uguns poziciju noteiktā vietā un izdarīt:

a) mērķēšanu aiz kokiem un kokos;

b) mērķēšanu aiz stāvām nogāzēm, mūriem un sētām;

c) mērķēšanu granātu bedrēs;

d) pozicijas uzlabošanu ar lāpstiņu;

e) pārvietošanos no vienas pozicijas uz otru.

H) Patšautenes strēlnieks ar patšauteni nokļuvis pretinieka ligzdas spārnā. Viņš patreiz ir segts no pretinieka skata. Viņam uzdod apkarot pretinieka ligzdu.

Nepieciešami, lai strēlnieks vēl atrasdamies aizsegā, izdarītu visus sagatavošanas darbus pilnā mierā, tas ir, izvēlētos šaušanas virzienu, patšautenes poziciju, uzstādītu patšautenei mērķekli, pielādētu, izveicīgi un neuzkrītoši novietotu patšauteni pozicijā.

I) Strēlniekam parāda, kādu vietu apvidū, kur viņam jāizvēlas patšautenes pozicija, lai apkarotu ienaidnieku, kurš var parādīties noteiktā virzienā. Kad visi apmācāmie pozicijas izvēlējušies, apmācītājs praktiski parāda viņu labās un negātīvās īpašības. Šeit galvenā vērība jāpiegriež tam, lai strēlnieks nekad neaizmirstu, ka patšautenei vienmēr jāizvēlas tāda uguns pozicija, no kuras būtu iespējams vest arī flankējošu uguni.

6) Tā kā kareivja kaujas darbība norit uz apvidus, tad, kā jau agrāk minēju, apvidus atstāj izšķirošu iespaidu uz visu kareivju darbību. Apvidus ir dažāds un tas var kareivja darbību veicināt jeb traucēt. Bieži vien iekritīs tā, ka kareivim darbojoties, sevišķi vienības sastāvā, gadīsies samērā slikts, neizdevīgs apvidus. Arī tādā gadījumā kareivim jāprot izpalīdzēties. Tam nolūkam kareivim ir dots vēl viens svarīgs kaujas ierocis — lāpstiņa. Ar lāpstiņas palīdzību viņam jāprot pagatavot atbalsts šautenei, un vajadzības gadījumā ja ir pietiekoši laika un izdevības jāpagatavo sev ierakums guļus, no ceļa jeb stāvus. Kareivim jāprot ar lāpstiņu rīkoties izveicīgi. Dažreiz niecīga zemes kaudzīte uz ātru roku uzbērta dod labu atbalstu šautenei un pašu strēlnieku sedz no ienaidnieka novērošanas. Turpretim kareivis, kas neprot jeb negrib pāstrādāt ar lāpstiņu, par nolaidību kaujā var samaksāt ar dzīvību.

Šinī gadījumā kareivim jāparāda, kāds ir pareizi izrakts strēlnieka ierakums guļus, no ceļa un stāvus. Sākumā pozicijas uzlabošana ar lāpstiņu jeb ierakšanās notiek tādos apstākļos, kad ienaidnieks ir tāļu un kareivja darbu nevar novērot, tā kā viņš var brīvi rīkoties. Bet arī tādā gadījumā kareivim jāsaka, no kurienes ienaidnieks sagaidāms, lai viņš zinātu, uz kuru pusi viņam būs jāšauj. Šinī apmācībā viņam var parādīt arī uzbēruma biezumu, kādam tam jābūt, lai segtu no ienaidnieka šauteņu lodēm. Pakāpeniski apmācībā jāpāriet uz kaujas apstākļiem, kad ienaidniekam ir iespējams novērot un tā tad kareivim jāpagatavo atbalsts šautenei un ierakums atrodoties stāvoklī guļus. Tāds stāvoklis kaujā būs vienmēr; kareivim pilnā kaujtērpā jāizņem lāpstiņa no maksts, jānoliek blakus šautene ar stobru uz ienaidnieka pusi, lai katrā momentā varētu atklāt uguni, un tāpat guļus jāpagatavo sev ierakums.

(Turpinājums sekos).

Lai varētu maz, ir jāzin daudz un labi.

Maršals Fošs

LITERĀRISKĀ DAĻA

Leonīds Breikšs

Varoņu kapi

Dimdēdami gadi nāca. Plašā straumē plūda laiks.
Tikai mūsu zemi māca ilgi tumsa, migla, tvaiks.
Ilgi mēs gaidījām savu rītu.

Gan caur naktīm lūpas lūdza, dienās darbu nesa plecs,
Tomēr daudzkārt mūs vēl jūdza smagā jūgā naidnieks vecs.
Velti mēs gaidījām savu tiesu un taisnību.

Dziļi zemē snauda senči. Bija rimis varoņgars.
Pāri laukiem ķērcot griezās izsalkušu kraukļu bars.
Sveši vilki plēsa mūsu tautu.

Tie, kam tautas sāpes pretim itkā ceļa lāpas spīd,
Gan caur naktīm un caur tumsu trauksmi sauca dažubrīd.
Velti līdz ceļiem asinīs brida mūsu varoņu pulki.

Bet reizi pāri visām tautām smagi grāva pērkons baigs.
Pēkšņi cēlās mūsu tauta: bija nācis mūsu laiks.
Bija sākusies lielā latviešu diena!

Naktīm cauri pulki gāja . . . Dega kauju ugunskurs,
Vīri krita . . . Nejautāja: kāpēc viņiem jākrīt tur,
Visu tie atdeva — savam Vadonim un tautai.

Tāpēc, ja gar varoņkapiem kāds no latvjiem ies vai iet:
Brāļi, māsas, mātes, tēvi — zemu galvas nolieciet.
Tur guļ tie, kuņu dēļ mēs šodien esam brīvi un lepni.

A. Birzmalnieks.

Invalīda pārdomas sniegotā ielā

Krīt ielās sniegs un pārslas līp pie acu plakstiem,
Vējš, laužot lāstekas, gar namu jumtiem šalc.
Uz spieķa atspiedies, kas rotāts veciem rakstiem,
Tas ielā pagāja man garām sniegos balts.

Es ilgi vēroju, pār asfaltiem kā veciem
Pland viņa mētelis un baltas pārslas birst
Uz viņa vecajiem un salīkušiem pleciem,
Kur, varbūt, rētu tik, ka vairāk nav kur cirst . . .

Varbūt taīs karogos, kas šodien namos plīvo,
Viņš katrā fragmentu no savas dzīves redz,
Kas tā kā sapnis kairs tam atkal jāpārdzīvo
Un seno cīņu kvēle sevī jāiededz . . .

Varbūt viņš atceras vēl Ventas krastu baigo,
Ar ložu spindzoņu kur jāapsveic bij rīts
Un cīņu nogurums ar badu jāatsvaigo
Un sirdī jāieaudzē naids un nāvīgs spīts . . .

Kas zin, cik daudz tā biedru nav jau Brāļu kapos
Un cikus neapsedz jau Nāves salas smilts,
Pār kuņu trūdiem mūžam zaļi koki lapos
Un naktīs šalkos pāri vējš, kā glāsti, silts . . .

Krīt ielās sniegs un pārslas līp pie acu plakstiem,
Vējš, laužot lāstekas, gar namu jumtiem šalc.
Uz spieķa atspiedies, kas rotāts veciem rakstiem,
Tas ielā pagāja man garām sniegos balts.

ALEKSANDRS GRĪNS

DEBESU UGUNIS

(6. turpinājums.)

Jau ceturtais vakars, kopš abām latvju rotām par mitekli kļuvusi Lielauces pils.

Vakaram aši atnākusi pakaļ tumša nakts, bez mēnesnīcas vizēšanas un bez zvaigžņu zaigas. Pavisam melnas sametušās debesis, un viņu melnums, zemes sniegam pretī tiekdamies, ir nolaidies tepat līdz pašiem vecā parka koku zariem.

Tumsa un sals aiz pils logiem. Istabās, zālēs arī jau patumšs, un gurdi kvēl reto sveču ugunis.

Vadi to telpās nolikušies jau uz dusu. Gar sienām rindās slietas šautenes. Guļ karotāji netālu no tām, cits pagalvī sev licis mantu maisu, cits tāpat žņaugtu dūri, kā miegā draudēdams.

Nomodā tikai gulētāju sargi, un snaudienam nav slēdzis cieti acis arī latviešu bataljona komandieris.

Visu vakaru viņš ir sēdējis pie kartes, vērodams, kurp iet sarkano strēlnieku uzbrukuma ceļi, un kāds turpmāk būs viņa paša rotu ceļš.

Sarkanie gausi seko; atslābis šķiet viņu uzmākšanās spars. Ir pat tādas nepārbaudītas vēstis, ka uzbrucēju tūkstoši samazinās arī bez kaujas, ka tiem daudz dezertieŗu, kuŗi aiziet mājās ciemoties, līdzi ņemdami savas granātas un šautenes.

Izdevīgs brīdis uzbrukt, bet ar ko?

Divas nelielas rotas — tas viss pašu latviešu kaŗaspēks. Pāris vietējo vācu rotas, kas tagad Vecaucē, un — vairāk it nekā, jo par kaŗa palīgiem nevar skaitīt izjukušās dzelzs brigādes rindas.

No bleķa, nevis dzelzs pagaidām izrādījies šis daudzinātais Vācijas vāciešu kaŗaspēks!

Nē, palīdzēt Latvijai spēs tikai pašu tautas spēks. Tos jāmodina, jāceļ kājās, jāpiespiež piecelties! Ar mobilizāciju sarkano vēl neapņemtos novados, kaut arī tur jau strādā nodevēju mēles, lūkodamas šai kaŗos pagurušai, visu vācisko nīst paradušai tautai iestāstīt, ka vācu pavalsts ir jau viņas pašas jaunā, vēl tikai uzceļamā valsts.

Trīs gaŗus gadus redzējusi briesmas no rietumiem, tauta ir patlaban akla pret briesmām, kuŗas draud tai no austrumiem.

Tā jāmodina, jāpiespiež iet kaŗā par savu valsti, par sevi pašu, un kaut arī patlaban šīs valsts liktenis viņas pūlim būtu vienaldzīgs! Gan nāks laiks, kad šis pūlis modīsies, kad viņš svētīs tos, kuŗus tas tagad nolād.

Jā, šis ir sajukuma laiks, kam cauri kā caur miglu spēj redzēt tik izredzēto acis.

Tak mobilizācijai ir vajadzīgs savs laiks, un ieroči arī neaug no zemes: to sagāde nav nedēļā vai divās veicama.

Laiku palīdzēs sagādāt pretuzbrukumi. Ar landesvēra rotām vakar jau ir norunāts: pirmo triecienu sarkanajiem dot no Blīdenes puses un tēmēt Dobelei.

Pirmajam veiksmīgajam sitienam tad sekos viens pēc otra citi.

Kalpaks pieceļas, iet pie loga, veŗas nakts melnumā un redz, ka ārā iesācies griezties sniega putenis.

— Labs laiks nakts uzbrukumam, — ja ir labi kareivji.

Ak, nav ko raizēties: uz ceļiem, kuŗi ved šurp, nostādītas modras aptures, un vakarā nebij nevienas ziņas, ka tuvumā būtu pamanīts kas aizdomīgs.

Laiks gulēt iet, — pulkstens sen pāri pusnaktij. Bet miegs bēg no pulkveža acīm, mazliet nemierīga ir sirds. Un skats šad tad atkal kavējas pie loga rūtīm, cenzdamies ieurbties nakts melnumā, kas tagad kļuvis pilns skrejošu sniega pārslu.

Tad atkal pulkveža galva un pleci noliecas pār galdu, kuŗam virsū uzklāta karte, un vērot ceļus, silus un sētas no jauna iesāk gaišās, mazliet sērīgās acis, kas tikko vērušās nakts melnumā.

*

Tumša nakts, sniega putenis. Krustceļos un uz ceļiem jau sadzītas metru dziļas kupenas.

Krustceļos sargu postenis, — divi vīri ar bisēm plecos, un vienam, mazākajam, aizbāzta aiz jostas raķetpistole.

Debesis šķiet jūkam kopā ar zemi. Sniega šaltis skrien acīs, pārslas krīt uz vaigiem, un sejas abiem sargiem dedzina janvārsals.

Sargi liek rokas virs acīm, lūko ar pusstingušām plaukstām atvairīt uz mirkli sniega virpuļus, un nebeidz vērot mežu austrumpusē, kuŗš sniegputeņa ņirbēšanā tikko samanāms.

Tai pusē — ceļš, kas nāk no Dobeles. Un Dobele ir vistuvākā vieta, līdz kuŗai aizvirzījies ienaidnieka kaŗaspēks.

Tumsa ir pilna lidojošu sniega sauju. Grūti ko manīt skatiem, — vēl grūtāk ir vēja auros ko sadzirdēt.

„Tavu suņa laiku," — sirdās mazākais sargs; un lielākais, ar sasalušu cimdu rausdams sev no uzacīm un skropstām sniegu, pieliecies atkal vēro austrumus, kur silā pazūd Dobeles ceļš.

Vai tur — lai visi jodi! — Vai tur no meža nupat neatšķīrās, nesāka šurpu virzīties kas melns?!

Sniegšaltis, vējā auri. Acīm grūti izšķirt, kur beidzas mežs un sākas lauks.

Mazais sargs cenšas stiepties garāks, garākais gatavs pieplakt sniega kupenai, lai spētu izprast, vai viņus tikai viļ puteņa apstulbotā redze, vai arī tiešām kaut kas tur, no meža, šurpu nāk.

Neskaidri tumša meža švītra, un tās priekšā šķiet kustas jau veseli trīs melnumi.

Tie nāk tuvāk, un nu jau, putenim par spīti, var saredzēt, ka no sila ir izjājuši trīs jātnieki.

No meža svītras pa to laiku jau ir atdalījies atkal kaut kas līdzīgs melnai kovārņu rindai, — tā kājnieku ķēde, tie — ienaidnieki, kas pilij virsū nāk!

Sargs izrauj signālpistoli, spiež sprūdu, gribēdams šaut trauksmes raķeti, bet ierocis atsakās klausīt. —

Melnie punkti mežmalas sniegā aug garāki, virzās arvienu tuvāk.

„Lai velns to pistoli!" Signālraķete iekrīt sniegā, un viens sargs skrien uz pili, otrs jož uz apturi, kur mežsarga mājas.

Dziļš sniegs visur, un sargs, uz priekšu traukdamies, ar izmisuma skubu, lauž sevim ceļu cauri sniega kupenām, — mazais līdz padusēm, un lielais pāri ceļiem.

Mežsarga mājas durvis atskrien vaļā, sargkareivis ieklūp iekšā bez elpas, viss sniega pārslām apbiris.

„Sarkano ķēde! Nāk no meža!"

Kā atbalss trauksmes ziņai atsaucas apturēs priekšnieka komanda. Un visi, šautenēm rokās, brūk ārā, negaisā un nakts tumsā.

Apture atkāpjas uz pils pusi. Vīrs aiz vīra tā gausi brien pa dziļo sniegu. No labās puses mežs šķiet nākam tuvāk, — visa laukmala, kas vēl nesen likās balta, nu kļuvusi melnraibota no uzbrucēju augumiem.

Kas tiks pirmie līdz pils parkam, — apturēs kareivji, vai virsū un līdztekus plūstošais sarkano bataljons?

*

Balts stāvs grīļodamies klūp iekšā, stiepjas taisns, aizgūdamies tad teic:

„Pulkveža kungs! No sila puses" — — —

Kalpaks saslienas, novērzdams acis no kartes. Tēraudains, reizē mierīgs kļuvis tam acu skats.

„Sarkanie?"

„Jā! Viss lauks melns —!"

Pulkvedis pāris soļos ir pie durvīm, aiz kuŗām sākas virsnieku rotas telpas.

„Augšā, pie ieročiem! Stāt pozicijās parka malā! Mierīgu, stipru uguni!"

Zābaku dimdēšana, vīru simtam lecot kājās, šauteņu klaudzoņa. Kā vēja rauti, brāž uz durvīm vadi, skrējienā maukdami sev plecos somas, galvās bruņu cepures.

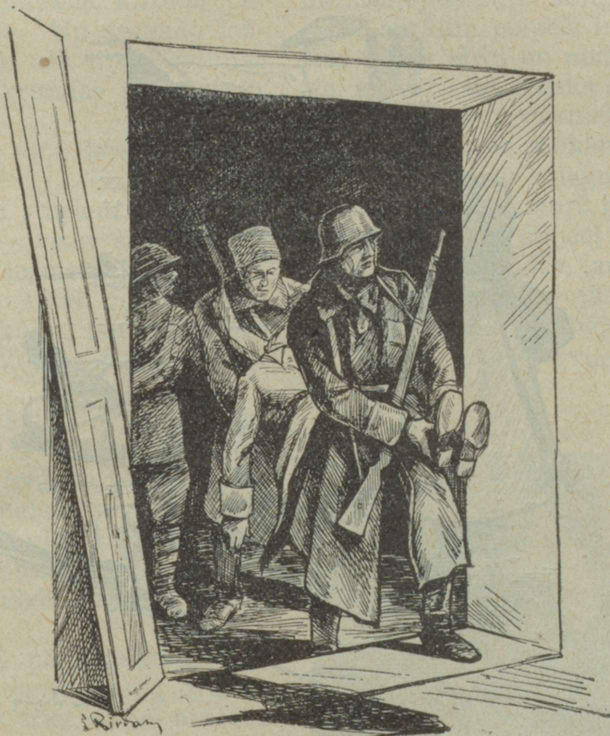
„Cēsnieku komandieri šurpu!"

Uz sliekšņa izaug druknais Puriņa stāvs.

„Pusrotu pa labi, — apņemt sarkaniem kreiso flanku. Otru pusrotu pa kreisi! Mēs saņemsim viņus kā lūškās!"

„Klausos, pulkveža kungs!" Plecīgais virsleitnants salutē un pazūd durvīs.

Pulkvedis dziļi atvelk elpu. Tad paceļ galvu, klausās, dzird ārā jau iesākamies šauteņu šāvienu sauso sprakstēšanu, un, ņēmis rokā spieķi, liek galvā jērenīcu, ašiem soļiem aiziet lejā, parka malā, kur viss jau zibsnī ugunīs.

Kā vispēdējos ienes četrus . . .

*

Naktī un sniegā ugunskauja ilgst paīsu laiku. Un atpakaļ uz meža pusi velkas uzbrucēju ķēdes, prom brizdamas pa sniegu, kas vietām līdz krūtīm dziļš.

Īsu brīdi klus šautenes vienā un otrā pusē. Tad frontē, flankos atkal nikna uguns.

Atkal jauns lielinieku uzbrukums. Centrā kaist stobri virsniekrotas šautenēm; cēsinieku vads flankos aptur un aiztrenc mežā lielinieku vadus, kas lūkojuši pils sargiem tikt sānos. Un pamazām pa otram lāgam apstājas šaušana.

Tukšs no dzīvajiem uzbrucējiem paliek cīņas lauks. Atsistie sarkanie zūd mežā. Izlūki seko tiem un vēsta savējiem, ka šķūtnieku ragavās, prom uz Dobeles pusi, aizbraucis lielinieku bataljons.

Ar ugunskauju reizē ir apstājies sniega putenis. Nakts tumsai mana jaucamies jau klāt zilganu ausmas svīdumu, kad atsevišķā latvju bataljona kaŗavīri sapulcējas no jauna Auces pilī.

Jaunekļiem un vīriem vēl kaujas mirdzums skatos, pie mēteļiem līp klāt cīņas lauka sniegs. Dažiem arī asinis. Citus, smagāk ievainotos, atnes kaujas biedri uz rokām.

Kā vispēdējos ienes četrus, kam šī nakts bijusi pēdējā kauja, pēdējā dzīves nakts.

Tos gulda salmos, kas sanesti lielajā pils zālē. Sejās tiem pelnpelēkais nāves bālums, un diviem arī asins traipi, kas citiem redzami uz kaŗa mēteļiem.

Klusēdams, bez komandas, sāk rindoties nelielais kaŗapulks ap klusajiem draugiem, kas mūžam vairs neies Virsnieku rotas rindās līdzi.

Dzīvajo rindas pašķiras, dodamas ceļu savam pulkvedim, kurš pēdējais nācis no kaujas lauka. Plecos tam vēl viz sarmas putekļi, un seja tēraudcieta.

Ar savu uzticamo spieķi rokā, Kalpaks, šis nemirstības ceļa ceļinieks, ir piegājis pie četriem klusajiem, aiz kuriem jau vērušies cieti dzīvības un nāves vārti.

Pulkvedis klusēdams ņem nost cepuri, zemu liec galvu. Un jaunekļu un vīru galvas liecas līdzi.

„Šie ir pirmie, kas atdevuši savas dzīvības par Latvijas valsti. Lai viņi ir paraugs visās tālākajās cīņu gaitās. Svēti mirst visi tie, kam karavīra nāves stundā pār galvu zvīļo viņa tēvu zemes debesis."

*

Nakts kaujā saņemts, padzīts projām lielinieku bataljons, kas uzmācās Lielauces pilij.

Otrai sarkano kolonnai rītausmas kaujā laimējies pie Vecauces: no turienes ir izsists landesvērs, un tāpēc jākāpjas vēl tālāk prom, uz Ventas pusi, kā latviešu, tā vācu zemessargu rotām.

Landesvērs lūkos savu jauno blamāžu nomazgāt ar jaunu kauju, un Cēsu rotai jāiet līdzi, jāatbalsta Rādena vīru uzbrukums.

Tak landesvēram nav un nav vēl cīņas laimes. Sarkano pārspēks spiež to atpakaļ, spiež vēl pār Ventu, un latvju bataljona rotām jāatkāpjas līdz.

Drūms, smagu rūpju nomākts, atkal atkāpjas uz vakarpusi Kalpaka bataljons. Un mēmais jautājums ir visiem viņa kareivjiem uz lūpām:

Cik tālu tad? Līdz Liepājai vairs tikai krietns dienas gājiens. Jūras tuvumu vēsta arī dienvidvakaru vējš, kas atnesis sev līdzi mazu atkusni. Tas noledo kokus un naktīs liek celties no sniega vieglai miglai; un miglas dēļ bālgandzeltēns ir mēnesgaismas vizējums.

„Vadzis!" kaprālim piepeši pasprūk pār lūpām.

Aizporu mājas, kurās uz naktsdusu apmeties bataljons.

Šī ir tālākās atkāpšanās vieta, un arī vispēdējā atkāpšanās nakts.

*

Rītausmā bataljons sāk maršēt atpakaļ uz Ventas pusi.

Uz Rudbāržiem, kur bataljona jātnieki, izlūkodami kaŗa draugiem ceļu, ieauļo iekšā, šaušanai gataviem karabīniem, gaidīdami, ka no pils mūŗiem vai no parka sāks sprēgāt lielinieku šautenes.

Tak ienaidnieka Rudbāržos vēl nav, un raitā gaitā maršē muižā iekšā bataljons.

Jātnieku izlūki brāž tālāk, lūkot Ventas malu. Un diviem ieauļojot Lēnās, no muižas laidara puses viņus saņem salve, ko šāvušas savas divdesmit šautenes.

Viens izlūks-jātnieks apsviež zirgu, drāž vesels atpakaļ. Otram, Skujēnam, lodes sadragāta kāja, pats tas no sedliem laukā sviests.

Vilkdams līdzi karabīnu, atstādams aiz sevis sniegā asiņainu sliedi, viņš lūko rāpties atpakaļ, nokļūst dzirnavlejā, un te to panāk, tepat nobeidz sarkano strēlnieku šauteņu laides.

Otrā dienā uz Lēnām atnāk kājnieku vads. Tas padzen sarkanos pār Ventu un atnāk Rudbāržos, līdzi nesdams sakropļotā kaŗa biedra līķi.

*

Par līniju, kas nošķiŗ ienaidniekus, nu paliek Ventas krasts, kur Kalpaka noliktas aptures un viņu sargposteņi, kas apšaudās diendienā ar sarkaniem.

Bataljona mītne — baltā Rudbāržu pils. Un te pie kalpakiešiem atbrauc ciemos daži igauņi.

Tie pastāsta, ka viņu zeme gandrīz visa jau brīva no sarkaniem, un ka brīvi jau arī daži Ziemeļlatvijas novadi, ka tūliņ kritīs Valka. Ka cīņas brīvajos novados tūliņ formēsies latvju kaŗaspēks!

„No divām pusēm mēs saņemsim sarkanos kā lūškās! Ko var igauņi, jāvar arī mums."

„Kaut ātrāk iesāktos te uzbrukums! Ciemiņi arī varētu nākt līdzi, redzēt, kā cīnās kaimiņtautas kaŗaspēks."

Igauņi ir gatavi nāceji, jo viņiem esot vienalga, kur kauties ar sarkaniem. Un kad nāk vēsts, ka rīt, 23. janvārī, latvju bataljonam būs jālaužas uz Skrundu, nakts Rudbāržu pilī pirms kaujas ir kā balles nakts.

Dzird dzīŗu un kaujas dziesmas. Pianino skaņas un glāžu šķindoņa. Un rīta ausmā bataljons gatavs uz kauju kā uz kāzu deju, kaut arī negulēta visa nakts.

Ar ausmu ir klāt Goldfelda eskadrons, kas arī piedalīsies uzbrukumā Skrundai. Un Kalpaka taujāts, kā viņš iešot kaujā ar saviem jātniekiem, kustīgais rotmistrs atteic, ciešāk acī spiezdams monokli:

„Kā pulkveža kungs pavēlēs. Man un maniem ļaudīm viss viens! Jāšus vai kājām."

Ar Goldfeldu bataljons noslēdz ciešu draudzību, kaut gan nosacītā dienā vēl nav lemts kaŗot kopā:

Uz virsštāba pavēli uzbrukums atlikts līdz rītam.

*

Rēns agra rīta gaiss. Austrumu pusē mana ausmas zilganumu, bālākas top zvaigznes. Balts lielceļš, sarmas pilni koki. Mežmala, no kuŗas tūliņ iesāksies bataljona uzbrukums.

Uzbrukums Skrundai. Mežam izbeidzoties, sākas

klajs lauks, un kluss bez gala, balti vizēdams, tas aizstiepjas līdz viņai debesmalai, kur ausmas krēslībā jaužami muižas ēku korpusi un augšup saslējies baltais baznīcas tornis, — tam smails kā krievu durklim gals.

Pulkvedis vēro rītpusi, kas kļuvusi jau krietni gaišāka. Un vai no ausmas, vai kā cita, gaišs viņam vaigs un blāzmains skats.

„Ar Dieva palīgu nu sāksim," viņš teic abu savējo rotu komandieŗiem, un laiž acis vēl pāri viņu vīru rindām. „Baterija pēc desmit minūtēm sāks šaut."

Virsnieku rotai dots virziens tieši uz muižu; Cēsu rotai jāņem vairāk pa kreisi, — uz baznīcpusi virzīsies tās uzbrukuma ceļš.

Rotas klusēdamas izvēršas ķēdē, iet ārā no meža, sāk brist sniega lauku. Aizmugurē — divi pasmagi ūkšējieni, un muižā drāžas iekšā pirmās granātas, mudinādamas žiglāk celties lieliniekus, kuŗiem jau sargpósteņu dota trauksmes vēsts. Un sarkano ložmetēji, lielinieku strēlnieku bises sāk nikni svilināt sniega lauku, pa kuŗu iet uz Skrundas pusi latvju bataljons.

Tuvāk, arvienu tuvāk virzās viņu ķēdes, un nāvējoša līst tām pretim guns.

No mūŗa celtņu logiem, ēku stūŗiem, sētām un baznīcvaļņa un no baznīctorņa — visur šauteņu juceklīgā sprēgāšana, un steidzīgā ložmetu šaušana.

Tuvāk, arvien tuvāk. Vairs tikai pāris simts soļu, un kaŗotāju vilnis ceļas kājās, iemirdzējoties durkļu asmeņiem, jo debesis aiz Ventas deg rīta blāzmas ugunīs.

„Uz priekšu! Durkļu triecienā!" Un juceklīgāka top sarkano ložmetu šaušana. Var jaust, to vadītāji cenšas ātrāk izšaut pēdējās ložu lentas.

Žiglāk uz priekšu, skriešus, neļaut tiem tur tikt projām, pāri Ventai, bez tuvcīņas! Un kaprālis Daugulis viens no pirmajiem klātu muižas mājai, no kuŗas logiem tikko pabeigušas klaudzēt sarkano šautenes.

Šāvēji trakā steigā klūp ārā pa pagalmdurvīm. Un turpat blakus tām, kā no zemes izaug drukns augums, galvā bruņu cepuri un triecienam atvēztu durkli.

Trīs vīri patlaban jož ārā, viens tieši skrējienā ir uzdūries Dauguļa asmenim; otrs zibeņātri sacērtas pa kreisi, zūd ap mājas stūri.

Trešais, melnmatis, niknu seju, grib cīnīties, un krustodamies saules lēkta spožumā, zib durkļi.

Tad Dauguļa asmenis ir pasitis pretinieka durkli sānis. Ātrs, acij lāgā nenotveŗams otrais asmeņa zibsnījums, un pretinieks guļ sniegā, caurdurtām krūtīm, un sniegs ap viņu aši metas sārts.

Kaujas klaigu dzird pa labi un kreisi, priekšā ar. Un kaprālis jau ir gatavs steigties prom, kad kaut kas pazīstams mirstošā pretinieka sejā liek Daugulim noliekties vēlreiz, vērot.

Patiešām, šis vēl nāvē ņirdzīgais vaigs ir kaut kur redzēts, pazīstama arī melnā matu šķipsna un ļaunais acu skats.

„Vadzis!" kaprālim piepeši pasprūk pār lūpām, un sirdi sažņaudz kaut kas baiss. Patiesi, tas tak vecā Lindes mājas sētnieka dēls, tas pats, kas bija sējies klātu Mirdzai, tas pats, par kuŗu — —

Kaprālis noliek sniegā šauteni, nometas uz ceļa un sagrābj mirēju aiz pleciem.

„Jūs nesen bijāt Rīgā. Kā klājas manējiem?"

Vadzis veŗas kaprālī to pašu, ņirdzīgi ļauno skatu un pār lūpām, kuŗas jau pelēkzilas, tam plūda asins urdziņa.

„Es saukšu sanitāru," Daugulis teic izmisis un purinādams Vadža plecus. „Cilvēk, stāstat jel —"

Nav atbildes, un bezspēcīgi jau uz pleca noslīgusi ievainotam galva. Un tomēr, Daugulis jūt: Vadzis to pazinis.

Kā brīnā, un kā redzot tālumā lietas, kas citiem nav saredzamas, ir plati ieplētušies Vadža redzokļi, kā runāšanai beidzot sakustas tā asiņainās lūpas, kuŗām pavisam klāt Dauguļa auss.

„Ja tiksi dzīvs — Rīgā — meklē Matīsa ielas galā — kur kapi — baltgvardistu suns —"

Daugulis spēji palaiž vaļā Vadža plecus, tas krīt atpakaļ asinīs un sniegā, un vēl nāvē ņirdzīgs, ļauns un izsmejošs šķiet stingo acu skats.

Kaprālim piepeši ir palicis tik auksti, ka noraustās platie pleci un nodreb lūpas. Un dreb arī plauksta, ar kuŗu tas slauka sev acis.

Tad viņš mēchaniski ņem sniegā mesto šauteni un saslienas, ar mokām, kā nesdams uz kamiešiem liktu neredzamu smagumu. Nopurina vareno galvu, paskatās mironī, kuŗš guļ viņam pie kājām, sejā sastingušu nievu, un ceļ spērienam smagi apkalto zābaku. Tak savaldās, ļauj krist spļāvienam sniegā, un bisi rokās, metas projām:

„Ak, nieki! Gribēja tik iebaidīt!"

(Turpmāk vēl.)

V. Caunes glezna „Uzvarētāji".

Silzemnieku mājās ļaudis patlaban beiguši vest rudzus. Liels darba cēliens visiem aiz muguras, plašie rudzu lauki nokopti un ganu zēns, jautri svilpodams, laiž savu lielo ganāmpulku pa rugājiem treknajā āboliņā. Puiši atsien pagalmā zirgus, nosviež tiem priekšā sēku, un tad čalodami dodas uz istabu, no kurienes jau pa gabalu nesas pretim svaigu plāceņu smarža. Te saimniece visus sagaida ar siltiem raušiem un alus kannu. Ir bijis gājējiem ko rauties — Silzemnieku rudzu lauks nav nieka lieta, un rudzi šogad vareni padevušies. Kā biezs mūris tie stāvēja gar lielceļa malu, tīksminādami ikviena skatu, un ļaudis garāmbraukdami nevarēja vien beigt par tiem priecāties.

„Silzemniekam šogad atkal būs birums," sprieda vieni.

„Tas jau droši vien nezinās, kur mantu likt," apskauda citi „ikgadus vairāk tam krājas bagātība... Un tas viss paliks kādreiz vienai vienīgai meitai!"

„Dzird, ka Silzemniekam vēl jaunākais dēls esot dzīvs..."

„Nieki, Silzemnieks pats to noliedz! Bet gudrs no viņa gluži nevar tikt. Pate saimniece runā pavisam ko citu..."

Tā spriedelē ļaudis par Silzemnieku, vienu no lielākiem saimniekiem visā pagastā. Pašam saimniekam jau sen pāri sešdesmit gadiem, galva tam sudrabbalta, bet viņš iznesīgs un plecīgs vīrs, kuŗa plato muguru nav noliekušas pārdzīvotās kaŗa un bēgļu gaitu likstas. Viņš bija atgriezies dzimtenē kā viens no pirmajiem, uz savu ēku gruvešiem sācis dzīvi pilnīgi no jauna. Kazāki atkāpjoties ēkas bija galīgi nodedzinājuši. Plašie tīrumi stāvēja atmatā, trūka inventāra, trūka sēklas. Un kad daži mājās palikušie saimnieki tam līdzcietīgi apjautājās, ko viņš domā darīt un kā savest kārtībā kādreizējo plašo saimniecību, Silzemnieks atteica savu parasto teicienu:

„Nāks laiks, nāks padoms!"

Pāris gadu laikā Silzemnieks jau bija vīrs uz kājām, pat aizdeva sēklu tiem, kas viņam to bija lieguši un palīdzības vietā izteikuši līdzjūtību par lielo postu. Un vēl pēc dažiem gadiem Silzemnieks uzcēla tādu varenu ugunsdrošu dzīvojamo ēku, ka šo parauga celtni ļaudis nāca skatīt no tuvienes un tālienes. Silzemnieks bija plaša vēriena cilvēks, vienmēr noteikts savos darbos, nosvērts sarunās, strups savos lēmumos un slēdzienos, tomēr laipns, taisnīgs un izpalīdzīgs, kas tam nostiprināja visā sabiedrībā lielu cieņu un galveno noteikšanu pagasta darīšanās. Ilgus gadus būdams pagasta valdes priekšsēdētājs, viņš neļāvās pakļauties dažādiem kreisā novirziena runas vīriem, pietika īsa slēdziena pēc garām neauglīgām debatēm valdes sēdēs un asa, caururbjoša skatiena, kas kā pātaga skāra pretiniekus, — Silzemnieks vienmēr panāca savu. Un kad viņa padoms vēlāk aizvienu izrādījās visai lietderīgs, tas guva cieņu arī pie saviem nedaudzajiem pretiniekiem. Vēl ilgi ļaudis pieminēja gadījumu, kad tas kādam visniknākam no tiem grūtā brīdī izpalīdzēja netikvien ar padomu, bet arī darbiem un graudā. Tamdēļ arī pēc gaišā 1934. gada 16. maija rīta, kad zeltītā saule saviem glāstošiem stariem svētīja atdzimušās Latvijas sētas, laukus un tīrumus, — visu acis vērsās uz Silzemnieku, kuŗš viens no nedaudziem varēja uzņemties atbildīgo pagasta vecākā amatu un tika arī no valdības iecelts tanī.

Silzemniekam pavisam bijuši trīs bērni, divi dēli un viena meita. No bēgļu gaitām viņš atgriezās tikai ar sievu un toreiz vēl mazgadīgo meitu Mildu. Vecākais dēls bija kā latviešu strēlnieku virsnieks kritis Ziemassvētku kaujās. Tas viņam bija mīļākais dēls, nākamais saimnieks. No kaŗa lauka dēls allaž rakstījis tēvam, mierinājis to pacietīgi panest bēgļu grūtības un solījies nākt pēc kara mājās saimniekot, lai vecajam saimniekam būtu vieglākas dienas. Ikvienā vēstulē viņš uzbūra nākamās dzīves ainas, iztēloja saimniecības plānus rožainās krāsās un no katras rindiņas runāja īsts sava tēva dēls, kas zemei pieķēries ar sirdi un dvēseli.

„Mēs nesam savās sirdīs gaišu ticību nākamai Latvijas valstij", viņš kādā vēstulē bija raktijis „un šī ticība dod mums spārnus, palīdz pārciest visas ierakumu dzīves grūtības. Kaŗš beigsies, mēs būsim brīvi ļaudis! Cik tas būs jauki, tēvs, dzīvot un strādāt pašiem savā valstī... Tāpēc, pacietīsimies!"

Vēsti par dēla nāvi tēvs saņēma tālā Krievijas pilsētiņā, kad būdams iesaukts zemessargos, lieliem zābakiem kājās, platās kroņa biksās un lielu krustu pie cepures, viņš diendienā bradāja apmācības laukumu un līdz apnikumam klausījās krievu lamu vārdus. Zeme tad draudēja sabrukt zem kājām, celgali ļodzījās un acis iekaisa no asaru rasas. Silzemnieks saduga sevī, matos iezagās pirmais sniegs...

Par otro dēlu Silzemnieks labprāt nemīl runāt, un ļaužu valodām ir savs pamats. Eduārds palika Krievijā kā dažs labs no mūsu tautas dēliem, kas par lēču virumu paļāvās dulkainai straumei svešzemes ūdeņos. Pāris reizas viņš bija atrakstījis, palielījies ar augstu amatu un paziņojis par savām precībām ar krievieti. Silzemniece gan vēl šad un tad apmierināja ziņkārīgos ļautiņus, bet tad tēvs pārvilka visam strīpu pāri un dēlu vispāri noliedza pieminēt.

„Kas savu tautu aizmirsis un tai pagriezis muguru," viņš grūtu sirdi sacīja „tas vairs nav mans dēls... Un tev, māt, nav ar tādu ko lielīties!"

Visa kā Silzemniekam pārpilnam, manta, veselība un sabiedrības cieņa. Žirgta vēl arī saimniece, uz kuŗas pleciem gulstas visa saimniecība, jo saimnieks pats daudzas dienas pavada pagastnamā. Tur viņš saved kārtībā citu saimniecību, ko skāruši un satrīcinājuši toreiz valdošie politiķi. Un vecais Silzemnieks mierina sievu, ka līdz ko tur darbi ieies pareizā gultnē, viņš nodos savu amatu jaunākiem gados.

Tomēr Silzemnieku kautkas nospiež kopš ilgāka laika, un tā ir doma par to, kas pēc viņa varētu būt Silzemnieku saimnieks... Milda pavasarī beigusi ģimnaziju tuvējā pilsētiņā un no mājās palikšanas negrib ne dzirdēt. Viņa mātei uzticējusi savus nodomus iet uz Rīgu studēt, gan vēl pate nebūdama skaidrībā, ko īsti. Bagāto Silzemnieka meitu viļina lielpilsētas spožie uguņi un spraigā dzīve. Viņa grib būt ļaudīs, citus skatīt un arī sevi parādīt... Milda ir tikko nobriedusi jaunava, zilām domīgām acīm, mātē atsitusēs meita. Viņa jūt sevī tikdaudz dzīves prieka, ka lauku sēta tai šķiet krātiņš, kurā to grib iesprostot kā putnu, kas vēl nav izmēģinājis savu spārnu spēku, šķeļot gaisu tālā debesu zilgmē. Viņa nevar apmierināties ar domām — nogrimt lauku vientulībā.

Tamdēļ Silzemnieks nav tik priecīgā omā, kā priekšstrādnieks, kuŗš šodien grib ar saimnieku dalīties pabeigta darba cēliena priekos un rādīt, ka rudzu pants sakrauts šķūnī augsti virs sijām. Viņš izklaidīgi klausās puisī un nevērīgi skata šķūņos savesto bagātību. Taisni šodien pagasta darbvedis sarunā bija uzplēsis vecu rētu, ieminēdamies par Mildu.

„Cik tad tu, Silzemniek, ilgi dzīvosi bez znota," darbvedis bija teicis „nodod taču kādam saimniecības vadīšanu... Meitens kā kumpete, precinieku netrūks, nav ko gaidīt..."

„Šādiem tādiem skrīveriem jau nu Mildu nedošu," Silzemnieks pretēji savai parašai tika atcirtis, saceldams izbrīnu darbvedī „un tev jau nu nepavisam! Izputināsi dzerdams mājas, ka būs ko redzēt!"

„Esi prātīgs savos vārdos, Silzemniek", darbvedis turpinājis „ne man tavas meitas, ne māju vajadzīgs, pašam savā iztikšana! Draudzīgs padoms nav apvainojums! Meitens, beidzis ģimnaziju, tā vien skaties, laidīsies prom. Kamēr viņa pie tevis, vēl vari turēt savās rokās, izlaidīsi — var pazust, ej tad nu savāc! Vai maz līdzīgas lietas dzirdētas?"

„Neaizmirsti, skrīvel, viņa ir Silzemnieka meita! Māna meita, manas asinis! Un mans raksturs tev labi zināms..."

„Nu, lai Dievs tev palīdz, Silzemniek!"

Darbvedis tā ir nemēģināja vairs sarunu turpināt. Silzemnieku neviens nepārliecinās un neaizrunās, sveša padomus viņš pagalam neklausa. Tas ir vīrs, kas paradis iet savu taisnu ceļu kaut arī tumsā, un ja arī kādreiz nomaldījies ieskries grāvī, tad zinās pats, kā no turienes kļūt laukā.

Un Silzemnieks nāk pie slēdziena kalt dzelzi, kamēr tā vēl karsta. Viņam jātiek vēl šodien skaidrībā par meitas nodomiem, jāpanāk saprašanās un kopīgi jāizlemj savas ģints turpmākais liktenis. Meita līdz šim bijusi mātes aizbildniecībā, pats viņš maz ar viņu vārdus izmainījis.Vienu viņš noteikti zin,ka meita jūt cienību pret savu tēvu un ir lepna uz viņu, par tālāko tas nav licies zinis. Nekad viņš meitai neko patiesi vajadzīgo nav liedzis, bet nav to arī pārāk lutinājis. Milda allaž bijusi paklausīga meita, nekādās ausībās nav novērota. Drusku tāda kā paklusa priekš saviem gadiem, tomēr visumā dzīvesprieciga un liela sapņotāja, viņa saviem vecākiem nedeva neko citu labāku vēlēties. No lauku darbiem nebaidījās, vairākas reizas atvietoja māti, kad pēdējā dažbrīd slimoja.

Māti un meitu viņš laimīgā kārtā sastop guļamkambarī, kur abas kautko klusu dudina. Viņam ienākot tās pēkšņi apklust, kambarī iestājas smags klusums. Gurdi Silzemnieks atsēžas uz gultas malas. Māte ar meitu zīmīgi saskatās.

„Meit," Silzemnieks lēni iesāk „pienācis laiks, kad man ar tevi jārunā kā ar pieaugušu cilvēku. Es kļūstu jo dienas vecāks, arī par mātes atvietošanu būtu laikus jāpadomā. Tu sapratīsi, ka es domāju par Silzemnieku nākotni, neesi jau nu vairs bērns. Lieki man būtu ko plašāki klāstīt. Tu man esi mīļa meita, tāpēc es gaidu skaidru un noteiktu atbildi - kā būs ar tavu palikšanu Silzemniekos?"

Milda, kā nedarbos pieķerta meitene, pēkšņi nosarkst un nolaiž acis.

„Meitens ies studēt," nāk talkā māte, „mēs pašreiz par to abas spriedām. Ar noti vien jābrauc uz Rīgu..."

„Māt," pārtrauc Silzemnieks, „es gribu Mildas atbildi, ne tavu! Ja kāda no jums studēs, tad laikam gan viņa, bet ne tu!"

Šoreiz mātei iet palīgā Milda un abas nostājušās kaujas gatavībā.

„Tevs," iesāk Milda un asaras tai pavīd acu kaktiņos, „tu man neko neesi liedzis un domāju, arī turpmāk neliegsi! Es braukšu studēt. Man te mājās nav palikšana. Palikt par saimnieci, nogrimt šeit uz visiem laikiem? Vai tas būtu jau viss, kas vien man sasniedzams?"

„Ar tavu muti nerunā Silzemnieka meita," tēvs sarauc pieri „mājās darba diezgan, un ja tu padomātu vēl tālāk, tad saprastu manu vēlēšanos. Neesi vairs bērns..."

„Vai tu ar to gribi sacīt, ka man jāprecas?" Mildai acis pieskrien pilnas asaru „tēvs, vai tas nav par agru un par daudz no manis prasīts?"

„Par precēšanos neesmu vēl neko minējis," Silzemnieks turpina mierīgā balsī „nāks laiks, nāks padoms! Bet mans priekšlikums būtu, padzīvo kādu laiciņu mājās, augstskola tadēļ neaizbēgs, pieskaties saimniecībā ciešāki, neviens tevi nedzen, kalpoņu pilna māja. Lauku dzīve prasa arī sabiedriskus darbiniekus, pieslienies arī tiem, par garlaicību nebūs jāsūdzas... Un ja tad tu būsi neapmierināta, es savai vienīgai meitai neko neliegšu!"

„... labi tad būtu tēvs," Silzemniece priecīgi metas starpā „meitens Rīgā pieskatītos kādu kārtīgu cilvēku ar labu stāvokli! Redzi, Ozolnieku meitai Rīgā ķēries opicieris, Kubuliņu Made aizgājusi pie inženiera, kas tos tiltus būvē, un kaimiņiene nupat sacīja, pēc viņas Kristīnes tīkojot kāds direktors... Kas tad mūsu Mildai būtu vainas?"

„Ak tad tādēļ visa tā študierēšana?" iesmējās Silzemnieks. „Un, meit, es jau redzu, mātes vārdi liek tev nosarkt. Tamdēļ joki pie malas! Pēc nedēļas tu man dosi noteiktu atbildi. Pārdomā visu labi un esi noteikta savos lēmumos, kā nākas Silzemnieka meitai!"

Pēc šīs sarunas vecais Silzemnieks juta, ka smaga nasta tam novēlusēs no kamiešiem. Bija izrunāts tas, kas smagi krimta sirdī. Palika vieglāk un pacilātā garā Silzemnieks turpināja savas gaitas. Tēva piekāpība un brīvas izvēles došana lielā mērā iespaidoja arī Mildu. Ledus ģimenē bija izkausēts. Un kad nedēļa beidzās, noliktā dienā, ar lielu noteiktību Milda paziņoja tēvam, ka atliek studijas uz vienu gadu. Silzemnieks arī nevaicāja iemeslus, kas meitu spieda paklausīt tēva gribai, bet viņš sevī nojauta uzvaru.

Milda kā nedarbos pieķerta meitene pēkšņi nosarkst un nolaiž acis.

Milda ar visu sparu metās saimniecības darīšanās, rīkoja kalpones un rūpējās par mājas izdaiļošanu. Mātei meitas čaklums likās pielabināšanās un iztapšana tēvam, lai nodrošinātu pēdējā lielāku labvēlību. Tēvs turpretim saskatīja gluži ko citu. Viņš sāka iekteresēt Mildu visos saimnieciskos pasākumos, debatēja ar viņu kā sev līdzīgu pieaugušu cilvēku, tīšām strīdējās dažreiz par projektējamiem jauninevedumiem saimniecībā un bieži izveda Mildas domas praksē, kas tai savukārt ļoti glaimoja. Viņa noskārta, ka tēvs ar viņu rēķinājas, ko līdz šim nebija manījusi, kaut arī tam nebija vajadzības.

Pagasta sabiedriskā dzīve drīzi vien ierāva Mildu savos virpuļos un ko darīt šeit bija daudz. Visupirms viņa iestājās aizsardzēs, kas tai atvēra plašu skatu uz sievietes svētīgo līdzdarbību dzimtenes sargu rindās un pavēra durvis daudziem pasākumiem. Aizsargu nodaļa atklāja vietējā baznīcā piemiņas plāksni kritušiem draudzes locekļiem, kam sekoja plašs goda mielasts ar valdības pārstāvju piedalīšanos un vakarā lielisks izrīkojums biedrībā. Aizsardžu vidū Milda izcēlās ar savu iznesību, nenogurstošu čaklumu un lietpratību svētku sarīkošanā. Viņa guva daudzus paziņas un drīzi vien bez Silzemnieku Mildas sarīkojumi nebija vairs domājami.

Nemitīgā darbā aizskrēja ziema un pienāca pavasaris. Izgāja ledus upēs, izkusa dziļajās gravās palikušais netīrais sniegs un gaisos cēlās cīrulis, nesdams augšup slavas un pateicības dziesmu Radītājam. Tīrumos rīta agrumā redzēja kustamies arājus. Velēna pēc velēnas griezdamās atsedza zemes garozu un zeme kļuva dzīva, savā auglīgajā klēpī gaidīdama sēklas graudus. Dienas stiepās garumā, atlidoja no siltām zemēm svētuļi. Un tad, kā sengaidīts viesis, krāšņā zaļā tērpā atnāca ziedonis.

Vasaras svētkos Silzemnieks sarīkoja lielas viesības, uz kurām uzlūdza tuvākos radus un paziņas. Ieradās, kā mēdz teikt, puspagasta. Kā pirmais lepnā divjūgā atbrauca koku tirgonis Bambāns, mūžīgs precinieks, par kuru pagastā cirkulēja daudz jautru nostāstu. Bambānam ar precībām neveicās, tas dzīvoja vienās bailēs, ka sievas tēvi to nepiekrāpj ar pūru, ko tas vēlējās redzēt skaidrā naudā. Viņam varēja būt gadu četrdesmit. Pēc Bambāna ieradās skolas pārzinis, diloņa slims jaunekļis, tad rajona agronoms Sakne, pagasta darbvedis Tinte, vēl daudzi un visbeidzot,paklusu un nevienam neuzkrītoši kaimiņu kaltja dēls Vilnis, students, kurš vasaras brīvlaikā mēdza palīdzēt tēvam smēdē. Sabrauca arī vairākas ģimenes ar visiem bērniem. Silzemnieku plašās telpas mājīgi uzņēma visus.

Stiprais mājas alus drīzi lika sevi just un ar katru iztukšotu kausu cēlās viesu garastāvoklis. Māte ar Mildu viesmīlīgi uzmanīja viesus, žiglas kalpones tekāja ap bagātīgi klātiem galdiem. Māte vēroja te vienu, te otru jaunekli, klusībā pie sevis novērtēdama katra stāvokli un īpašības. Bambāns.... Drusku tā kā par vecu, toties ļoti bagāts, pirkstos briljanti, mutē trīs zelta zobi. Agronoms Sakne, taisni būtu Mildai piemērots, jauns, iznesīgs... tomer ļaudis melš par netiklu dzīvi. Pieņemams likās būt stacijas priekšnieka palīgs Bremze. Ja, izvēle ļoti plaša. Un Silzemniece visus uzrunā par znotiņiem, skubina dzert.

Bambāns, krietni jau iesilis, nenolaiž savas taukainās acis no Mildas visu laiku un viņās spīd kautkas dzīvniecisks. Viņš sēdināts goda vietā, blakus nama tēvam. Kaut ko viņš tam stāsta, smejoties atņirdz zobus un pārlaiž visiem uzvarošu skatu. Skurbumā Bambāns griež valodas uz precēšanos, un Mildai paliek viss tas pretīgs.

Kad māte turpina savu znotiņu godināšanu pārāk skaļi un uzkrītoši, Milda pieceļas un iziet laukā no tveicīgās istabas. Ir jau iestājusēs tumsa, pie debesu velves mirdz zvaigznes. Viņa aiziet uz dārza lapeni un tur atsēstas. No istabas atskan troksnis, kas nepatīkami

traucē teiksmainās ziedoņa nakts klusumu.

„Viss tas manis dēļ," domā Milda „un par mani met kauliņus! Māte godā visus par znotiņiem... Kāda nejēdzība, kāda rūgta vilšanās! Mans Dievs, vai tik vien tai rūpes, kā izprecināt meitu!"

Pēkšņi noklaudz durvis un Milda dzird soļus. Klusiem soļiem kāds tuvojas lapenei, tad apstājas un uzmēķē. Sērkociņa gaismā viņa uzzīmē Vilni. Ko gan tas te meklē? Vilni viņa pazīst no bērnu dienām, abi kopā gājuši pamatskolā. Vilnis izvērties kluss jauneklis, drīzumā taisās beigt lauksaimniecības fakultāti. Mildas domas sāk drudžaini strādāt, viņa atceras dažus nenozīmīgus kopā pavadītus brīžus un tad Vilnis kļūst tai itkā tuvāks... Viņš smēķēdams soļo pa grantēto celiņu no viena gala līdz otram, un soļos saklausāma tikko manāma nervozitāte.

„Visvaldi!" Milda nenociešas un klusu iesaucas.

„Vai tu, Milda?" Viļņa balss dreboši vaicā.

„Es, nāc šurpu... Esmu lapenē!"

Vilnis atsēžas Mildai blakus un klusē, drebošiem pirkstiem grozīdams papirosu.

„Saki man taču kautko... Esmu tik vientuļa un skumja!"

„Kas tev ko skumt? Pilna māja viesu, iet kā pa kāzām..."

„Nerunā tā... Taisni tas mani nospiež! Un cik tu ļauni saki — kā pa kāzām... Vai tad tu nejūti, ka mani tiešām precina?"

Vilnim nodziest uguns un tā ceļgali viegli trīs. Ziedoņa nakts un meitenes tuvums to reibina, viņas valoda mulsina prātu.

„To jau var netikai just, bet arī saskatīt," viņš iesmejas, „ne par velti Bambāns ieradies visā savā godībā..."

„Visvaldi," Milda tam šņukstēdama pieglaužas „vai tev nav neviena mierinoša vārda priekš manis?Atceries, tu taču kādreiz biji mans aizstāvis, kad skolā nerātnības gāja reizām par tālu! Aizstāvi mani arī šovakar..."

„Kādā tad nu veidā? Vai likties Bambānam matos?"

Iesmējās arī Milda, stādīdama sev priekšā skatu, ka Vilnis tiešām izved savus draudus, spēcīgām rokām ieķerdamies Bambāna matos...

„Vai zini ko," tai pēkšņi iešaujas prātā padoms „esi šovakar mans neatlaidīgs kavalieris! Ne soli no manis, visiem par spīti!"

„Tikai šavakar, Milda?" Viļņa balsī ieskanas pārmetums.

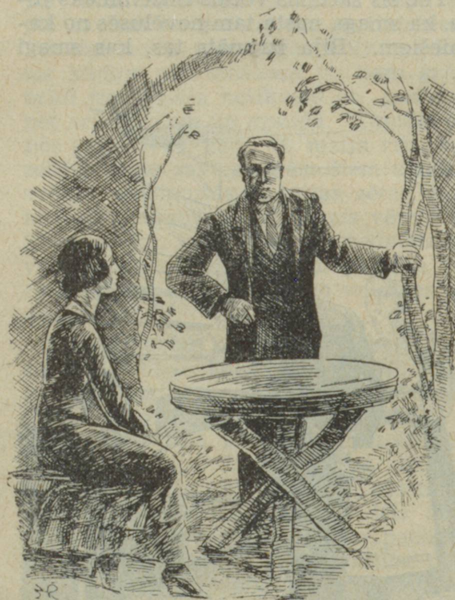
„... un tu cik ilgi domā? Vai visu mūžu, auša? Esi taču prātīgs..."

Vēl labu laiku abi sēž lapenē, tuvu piekļaudamies viens otram, līdz beidzot pirmā attopas Milda.

„Iesim," viņa čukst, „mēs varam nokļūt ļaužu valodās!"

„Lai kāds tik uzdrošinās! Miltos samalšu, pelnos saberzīšu!"

Istabā dzīres turpinās pilnā gaitā. Zilgani tabakas dūmi mutuļo gaisā, jaunieši dzied, veči cilā alus krūzes un sievas savrūp nogrupējušās ņemas ar tenkošanu. Stacijas priekšnieka palīgs iztapīgi labinās klāt pavecīgai kaimiņu saimnieka meitai, agronoms Sakne tren-

„Es, nāc šurpu . . . Esmu lapenē!"

kā kalponi Madi, viss iet juku jukām. Bambāns, atspiedis rokās galvu, galda galā snauž, un reizām, citu grūstīts, neskaidri ņurd.

„Tikai skaidrā naudā, tikai skaidrā naudā... Bez tā nekust!"

Ilgi vēl pēc tam Silzemnieki dzīvoja šo viesību atskaņās, bija daudz ko atcerēties un jautri pasmieties. Par lepnajām viesībām un bagātīgo galdu runāja viss pagasts. Pienesa arī tenkas, ka tās rīkotas Mildas izprecināšanas nolūkā, un daudziem ziņkārīgiem bija ko galvas lauzīt, gudrojot, kuŗš nu būs tas izredzētais. Minēja vienu, minēja otru, un tikai vienu lika mierā — kalēja dēlu Visvaldi Vilni. Silzemnieka meitai viņš ļaužu acīs nebija partija. Nabaga students, trūcīga tēva dēls. Vecais Vilnis visu savu peļņu izdeva dēla studijām. Un jaunais uzvijām attaisnoja tēva upuri, viņš bija centīgs, apdāvināts un iznesīgs jauneklis, no kuŗa dienās varēja daudzko sagaidīt.

Šis pavasaris bija Silzemnieku Mildai īsts pārbaudījuma laiks. Ar iekšēji apslēptu īgnumu viņa brīžiem pārdomāja sievietes likteni un novērsās, kad māte reizām uzsāka aplinkus valodas par meitas nodomiem. Savā sirdī viņa attaisnoja mātes gādību, jo viņa taču meitai vēlēja tikai labu. Bet viņu nospieda apziņa, ka katra jaunava ir vairāk vai mazāk tikai prece, kuŗai pircēji nosaka cenu līgavu tirgū. No sievas goda agri vai vēlu arī viņai neizbēgt, palikt vecmeitās likās aplami. Un risinādama savu domu nebeidzamus pavedienus, Milda ilgi naktīs nevarēja iemigt...

Laiks traucās milzu soļiem uz priekšu, atnāca vasara, pienāca nemanot rudenis. Ar lielu labpatiku Silzemnieks vēroja, ka Milda bieži apmeklē lauksaimniecības biedrības rīkotos priekšlasījumus, kuŗos uzstājās arī jaunais Vilnis. Tikai to, ka taisni tanīs vakaros meita vēlāku paliek biedrības namā, tēvs nemanīja.

Un kā gadu atpakaļ, tā arī šoreiz, pēc rudzu nokopšanas, kādu vakaru visi trīs nejauši sastapās guļamkambarī. Tagad nu pirmā sarunu uzsāka Milda.

„Tēvs, es palieku Silzemniekos... Vai tev prieks par to?"

„Labi, meit, labi! Es neesmu tevī vīlies..."

„Un ko tu sacītu, ja es precētos?"

Vecais Silzemnieks aiz pārsteiguma iepļēta muti.

„Ar ko tad, meit?" pasteidzās māte.

„Mans nākamais ir Visvaldis Vilnis, kalēja dēls!"

„Meitiņ," māte sasita rokas, „apdomā labi, ko tu dari! Silzemnieka meita prec kalēja dēlu... Vai tad citu puišu nav pasaulē? Tēvs, ko tu uz to saki? Nesēdi taču kā ūdeni mutē ieņēmis!"

Tēvs mierīgi iekāsējās, tad noteica:

„Man tur nav ko iebilst. Jauneklis glīts, iznesīgs un arī nākotnē nebūs jadaužās pa pasauli, varēs saimniekot tepat Silzemniekos. Cilvēks ar augstskolas izglītību šeit var darīt brīnumus! Bet es nesaprotu, pa kuŗu laiku tad jūs abi paspējāt sarunāt par visu? Un vai tu nepārsteidzies, mans bērns?"

„Tēvs, gadu atpakaļ tu man atgādināji un šoreiz es tev atspēlējos ar tavu pašu teicienu — es esmu Silzemnieka meita! Man liekas, ka ar to ir viss izteikts. Es Visvaldi pazīstu, un tu viņu ne mazāk. Viņš būs īstais saimnieks, kas godam turpinās tavu darbu. Par to mēs jau esam skaidrībā!"

Silzemnieku ģimenes lietas atkal deva pagastam sarunu vielu, un drīzi vien Milda iebrauca laulības ostā ar Visvaldi Vilni. Tās bija lepnas kāzas, kuŗās piedalījās gandrīz viss pagasts. No aizsardzēm jaunā sieva saņēma krāšņu dāvanu un vislabākos novēlējumus.

Un kad pagasta darbvedis pa paradumam atkal uzvedināja Silzemnieku uz sarunām, šoreiz tāļredzīgi minēdams vectēva godu, — pēdējais draudzīgi uzsita pa plecu un iesmējās:

„Nebēdā, skrīvel, nāks laiks, nāks padoms!"

Ir tikai divi vērtību un bagātības pirmavoti — zeme un darbs.

Kārlis Ulmanis

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

Norādījumi

aizsargu nodaļu priekšniekiem un aizsardžu pulciņu priekšniecēm kultūrāli-sabiedriskai darbībai pagastos.

Kultūrāli-sabiedriskai nozarei aizsargu organizācijā piekrīt izcilus vieta. Kulturāli-sabiedriskais darbs tuvina mūs savai apkārtnei — tai sabiedrības daļai, ar kuŗu aizsargiem un aizsardzēm dienu dienā nākas sastapties lauku pagastos.

Pilsētās šo darbu veic šim uzdevumam speciālās mākslas iestādes. Laukos šis darbs pa lielākai daļai veicams pašu spēkiem pašdarbības un pašierosmes ceļā.

Daudzās biedrības, kuŗas pārklāja mūsu zemi un bija uzņēmušās kultūras gaismas nesēju lomu, visumā neattaisnoja uz viņām liktās cerības. Šis apstāklis vērsa aizsargu saimes uzmanību un lika saprast, ka ne tikai ieroči — militārās nodarbības, ir aizsargu organizācijas gala mērķis, bet ka līdztekus tam ne mazāka nozīme piešķiŗama garīgiem ieročiem — nacionāli valstiskās domas un apziņas izkopšanai kā organizācijas dalībniekos, tā plašākā sabiedrības daļā.

Ja līdz šim jau daudz darīts šinī laukā, tad nākotnē šim darbam piegriežama vēl lielāka vērība un tam jātop par misiju jaunā laika un tā gara nozīmē. Jaunais laiks vedis pie atziņas, ka ne personīgā godkārība stādāma pirmā vietā, kā tas līdz šim redzami izpaudās daudzo biedrību dzīvē, bet gan valsts un sabiedrības lieta un pati sabiedrība šīs daudzās personīgās biedrības nesaudzīgi nolikvidē vai apvieno.

Daudzas biedrības savus tautas namus atdāvina aizsargu nodaļām. Tas norāda, ka sabiedrība pareizi novērtējusi aizsargu un aizsardžu kultūras darbu, ar to dāvādama savu uzticību un atbalstu kā materiālā, tā morāliskā ziņā.

Šī lielā sabiedrības dāvātā uzticība aizsargiem un aizsardzēm ar darbiem jāattaisno un tiem jātop nākamībā par kultūrāli-sabiedriskās dzīves cēlājiem un veidotājiem jaunā laika nesēju sprausto ideju garā. Kultūras darbs ir pārāk plašs, lai to reglamentētu īsā apcerējumā, tomēr lieki nebūs daži norādījumi, kā vadošie kultūras darba sekmēšanai uz vietām. Kā pamatvienība, uz kuŗas gulstas viss, kā vienas, tā otras nozares darba un atbildības smagums, ir pagasta aizsargu nodaļa.

Lai aizsargu nodaļa kļūtu par svarīgāku kultūras dzīves faktoru savā pagastā, tās vadībai vispirms pareizi jānovērtē vietējie apstākļi, sabiedrības kultūrālais līmenis un sabiedrības doma. Ne mazāk no svara novērtēt pagātnes darbu un pielaistās kļūdas.

Vēl daudz ir lauku pagastu Latgales novados, kuŗi tālu stāv kultūras dzīvei, kur nebūs daudz ko mācīties no pagātnes un darbs būs jāsāk pašos pamatos. Te aizsargu nodaļas vadībai neatliekami jāstājas pie darba kā vadošai — jāatrod pareiza pieeja, pārdomāts darbības plāns un sistēma. Ja kur līdz šim nav bijuši vēlamie panākumi, tad vainojama ne tik daudz pati sabiedrība, kā sistēmas vai vadonības principu trūkums. Kultūrālo nodarbību nozaru ir pārāk daudz un prasa no to vadītājiem apdāvinātību, pareizu izprasmi, zināšanas un speciālu izglītību, un ne visur pagastu aizsargu nodaļas spēs iztikt vienīgi ar savā sastāvā ietilpstošiem dalībniekiem; te jāsaista un jāaicina talkā visi pagastā dzīvojošie spējīgākie darbinieki, līdz ar ko arī panāks sabiedrisko darbinieku apvienošanu kopējam pagasta kulturāli-sabiedriskam celtniecības darbam.

Aizsargu nodaļai kultūrāli-sabiedriskā darba aktīvitāte vedama divos virzienos. Pirmkārt, nodaļas iekšienē — aizsargos un aizsardzēs un otrkārt, pagasta sabiedrībā. Ikvienam nodaļas aizsargam un aizsardzei jācenšas sevi izaudzināt par kultūras vērtību nesēju, jo tikai izkopta personība atstāj pārliecinošu un paliekošu iespaidu. Turpmāk jāizskauž katra ķengāšanās, lieka kritizēšana vai citu vainu

Tautas Vadonis apsveic raženu saimnieku — aizsargu.

meklēšana. Pagasta sabiedrībā jāienes jaunas atziņas, ka neatbildīga kritizēšana vai ķengāšanās pieder pagātnei, un ka tanī vietā ik vienam jāliek valstiskais darbs. Kā viena no pagātnes bēdīgākām parādībām mināma bijības un atbildības trūkums; — bijības trūkums pret valsts un tautas vadošām personām, vecākiem un ģimenes svētumu. Katram jātop nākamībā labākam kā sadzīvē, darbā, ģimenē, tā gara daiļumā.

To panākt nav vienas dienas vai gada darbs; tas prasa no darba darītājiem skaidru apziņu, nelokāmu gribu, izturību un ticību. Kas ar šīm īpašībām bruņojies stāsies sava pagasta kulturāli-sabiedriskā darba darītāju rindās vai priekšgalā, tam neizpaliks arī sekmes darbā.

Kultūrālai darbībai, aizsargu nodaļas vadībai jāizstrādā darba plāns visam gadam, iedalot divos periodos — ziemas un vasaras. Par gada sākumu un noslēgumu pieņemt 1. oktobri.

Līdzšinējie sarīkojumi vairs nesaistīja sabiedrību, jo tie lielākā vai mazākā mērā kalpoja šķiru naida kultivēšanai, atsevišķu grupu — partiju interesēm. Visa mūsu kultūrāli-sabiedriskā dzīve pārkārtojama pašos pamatos un ievedama pareizā gultnē.

Priekšlasījumiem par mērķi jāspraužnacionālivalstiskas apziņas izkopšana, jaunā laika un tā gara pareiza izprašana, varoņu gara ieaudzināšana jaunatnē, senatnes vērtību godā celšana, tikumības un ģimenes dzīves svarīguma nozīme kā tautas, tā valsts dzīvē un viss, kas mūsu tautu un valsti spētu kā garīgi, tā materiāli padarīt par daiļu, spēcīgu un varenu.

Priekšlasījumi rīkojami slēgtie — aizsargiem, aizsardzēm, un publiskie. Kā vieni, tā otri nav uzskatāmi kā peļņas nesēji. Slēgtos priekšlasījumos vai sanāksmēs galvenā vērība jāpiegriež aizsargu un aizsardžu audzināšanai — personības izkopšanai, ētikas, sabiedriskā takta un disciplīnas jautājumiem. Slēgtās sanāksmēs jāapskata un jānovērtē darbā pielaistās kļūdas un viss tas, kas atstājis nelabvēlīgu iespaidu vai mazinājis aizsargu organizācijas cieņu. Ar publiskiem priekšlasījumiem jāpanāk visas sabiedrības audzināšana.

Latgales novados, kur dažādu tautību mistrojums, priekšlasījumi padarāmi interesantāki un pievilcīgāki ar koru dziesmām, gaismas bildēm un orķestra priekšnesumiem.

Sarīkojot teātŗa izrādes, kā brīvā dabā, tā slēgtās telpās, jāvadās, lai tās pēc sava satura būtu kā palīgs tautas audzināšanas un veidošanas darbā, bet ne kā tukša — bez kādām paliekošām vērtībām, izklaidēšanās vai arī ienākumu vairošana zem kultūras vārda segas. Tas panākams vienīgi ar vērtīgām lugām, rūpīgā iestudējumā. Būtu vēlams, ja pirms izrādes īsos vārdos pateiktu lugas galveno saturu, lai skatītāji vieglāki varētu sekot un uztvert lugā ietverto audzinošo domu.

Skatuves darbinieku zināšanu papildināšanai pagastu aizsargu nodaļām jāsūta labākie darbinieki teātŗa vadītāju kursos pie pulkiem, ar ko panāks teātŗa vadītāju sagatavošanu. Lielāku uzvedumu veikšanai ieteicams uzaicināt vadītāju - lietpratēju. Pagastos un pilsētās, kur aizsargu vienības ieguvušas aizsargu namus un uzņēmušās kultūrāli - sabiedriskās dzīves vadīšanu, uzvedumu satura vērtīgumam un sagatavošanai piegriežama vislielākā rūpība. Aizsargu namiem pagastos jātop par kultūras centriem vārda tiešā nozīmē, kā arī jārūpējas par to izdaiļošanu no iekš- un ārpuses, un valsts vadošo personu un aizsargu augstākās vadības portreju novietošanu aizsargu namos un mītnēs.

Liela vērība piegriežama arī koncertiem — kā garīgiem, tā laicīgiem. Aizsargu orķestŗi jāpārkārto tā, lai tie nevien kalpotu deju programmas izpildīšanai, bet arī dotu ko vērtīgāku koncertu daļai. Pagastos, kur koŗi nepastāv, jārūpējas par aizsargu koŗu nodibināšanu. Ja kur trūktu koŗa vadītāja, tad jāpanāk, lai viens no skolotājiem pagastā būtu šīs nozares pratējs, vai arī pagaidām jāuzaicina no kaimiņu pagasta.

Ar vērtīgām un labi sagatavotām teātŗa izrādēm, koŗu un orķestŗu koncertiem, ieteicams viesoties arī kaimiņu pagastos, tas pamudinās arī kaimiņus rosīgākam darbam, vai arī noderēs kā salīdzinošs novērtējums savstarpējā darbā.

Valsts svētku sarīkojumu uzvedumiem pēc sava aranžējuma jābūt svinīgiem, patriotiski ierosinošiem un atbilstošiem svētku raksturam.

Aizsargu sarīkojumos vienmēr atzīmēt un izcelt valsts un tās vadības autoritāti, kas izdarāms programmas sākumā ar īsu patriotisku uzrunu, ar valsts himnas nodziedāšanu, bet programmas noslēgumā ar mūsu skaisto „Atdzimšanas dziesmu".

Arī praktisko zinību priekšlasījumiem un kursiem ierādāma redzama vieta, jo tie padara mūs bagātākus ar zināšanām praktiskai dzīvei un darbam. Kursu vadītājiem vienmēr jābūt sava aroda labākiem speciālistiem

Aizsargiem un aizsardzēm no svara pazīt savu zemi, saaugt ar to un to iemīļot, kas panākams ar ekskursijām. Ekskursijas rīkojot jāraugās, lai tās neizvērstos par tukšiem izpriecas braucieniem. Nacionālās armijas atbrīvošanas cīņu, kritušo varoņu atdusas vietas un pieminekļi lai būtu pirmās, kur aizsargi un aizsardzes savos izbraukumos dziļā godbijībā savas galvas liektu. Tāpat arī jārūpējas, lai šīs vietas nepaliktu aizmirstas un neapkoptas.

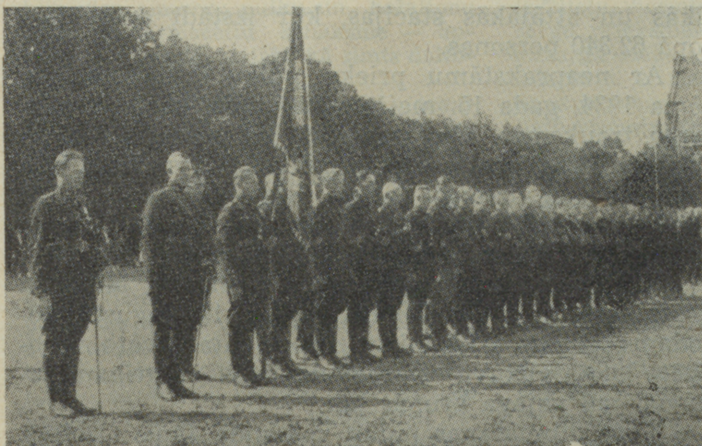
Kultūrāli - sabiedriskā darbā un vispār pagastu aizsargu nodaļām cieši jāsadarbojas ar mazpulkiem, jo mazpulku mērķis — audzināt un veidot nākamos aizsargus un aizsardzes. Tāpat arī rosīgi jāpiedalās mežu dienās, iedēstīto kociņu uzraudzīšanā un apkopšanā. Sadarbība ar pārējām, kā idejiskām, tā saimnieciskām organizācijām pagastā nepieciešama: jāatbalsta katrs labi domāts pasākums, kaut arī ierosme būtu nākusi no citām organizācijām vai personām.

Aizsardžu un aizsargu lauku sētai tīrības un daiļuma ziņā jābūt par paraugu saviem kaimiņiem. Tāpat jābūt par paraugu sirsnīgāka gara un labāku attiecību nodibināšanā ar mājas ļaudīm — kalpotājiem, piedzīvotājiem: jārūpējas par viņu dzīves apstākļu uzlabošanu un garīgo audzināšanu.

Kultūrāli - sabiedriskā darbība aizsargu nodaļai jāvada tā, lai pagasta sabiedrību apvienotu un padarītu par viengabalainu kā sadzīvē, tā darbā. Cik garīgu un materiālu vērtību bagāti būs pagasti, tik bagāta būs visa mūsu valsts.

Aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. **K. Prauls.**
Organizācijas daļas priekšnieks **Ed. Rapss.**

Dzelzceļu aizsargu pulks

Dzelzceļu aizsargu pulka karoga vads.

Dzelzceļu aizsargu pulks ir viens no jaunākajiem aizsargu pulkiem. Domu par dzelzceļu aizsargu organizēšanu aizsargu priekšnieks pacēla 1925./26. g. ziemā. Arī paši dzelzceļnieki interesējās par aizaizsargu•organizāciju. Tā 1926. gadā Dzelzceļnieku biedrības Gulbenes nodaļas pilnā sapulcē, uz Mārcienas stacijas priekšnieka A. Rutka priekšlikumu, pieņēma ierosinājumu par dzelzceļu aizsargu nodaļu dibināšanu pie aizsargu pulkiem. Biedrības delegātu sapulce Rīgā šo ierosinājumu noraidīja. Daļa dzelzceļnieku, sevišķi provinces lielākos centros — Daugavpilī un Liepājā, tomēr neatlaidās un risināja tālāk dzelzceļu aizsargu jautājumu. 1928. gada 13. novembrī aizsargu priekšnieks iecēla dzelzceļu virsvaldes nodaļas vadītāju rezerves kapteini L. k. o. k. Jāni Griezi par Latvijas dzelzceļu aizsargu bataljona komandieri. Sākās jaunās vienības formēšana. — Pirmā pavēle bataljonam dota 1928. gada 5. decembrī. Šinī dienā bataljonā skaitījās 17 aizsargi. Šī diena, kā atsevišķās dzelzceļu aizsargu vienības dibināšanas diena, atzīmēta pulka karogā.

Politiskā izrēķināšanās, kādā neskopojās kreisās koalīcijas valdības, bija nopietns šķērslis dzelzceļu aizsargu rindu straujam pieaugumam. Arī šajos apstākļos tomēr netrūka vīru, kas kā pārliecināti patrioti un bijušie brīvības cīnītāji, nebaidījās nekādu vajāšanu. Pirmie dzelzceļu aizsargi - celmlauži bija galvenā kārtā mazāk atbildīgie darbinieki — pārmijnieki, remontstrādnieki u. c. Lēni, bet neatlaidīgi auga jaunā vienība. 1928. g. decembrī uzsāka darbību bataljona 1. Rīgas rota, 1929. g. februārī Cēsu, Gulbenes, Daugavpils un Jelgavas, bet tā paša gada decembrī — Ventspils un Liepājas rotas. Pirmā darbības gada beigās bataljonā skaitījās 7 rotas ar 24 nodaļām.

Bataljona darbība vērtās plašumā. Aizsargu rindas auga. Otrajā pastāvēšanas gadā bataljonā jau bija 803 komandieri un aizsargi. Redzot šo pieaugumu, bataljons guva lielāku piekrišanu kā sabiedrībā, tā pašos dzelzceļniekos. Nodaļu tīkls pārklāja visu dzelzceļu teritoriju. Nobrieda vajadzība vienību izvērst pulkā. Rīkojumu par to iekšlietu ministrs arī deva, 1931. g. 7. augustā. Pulka komandieŗa amatā iecēla dzelzceļu policijas priekšnieku Jāni Ozoliņu. Pulka štābam telpas dzelzceļu virsvalde ierādīja Rīgas I stacijā.

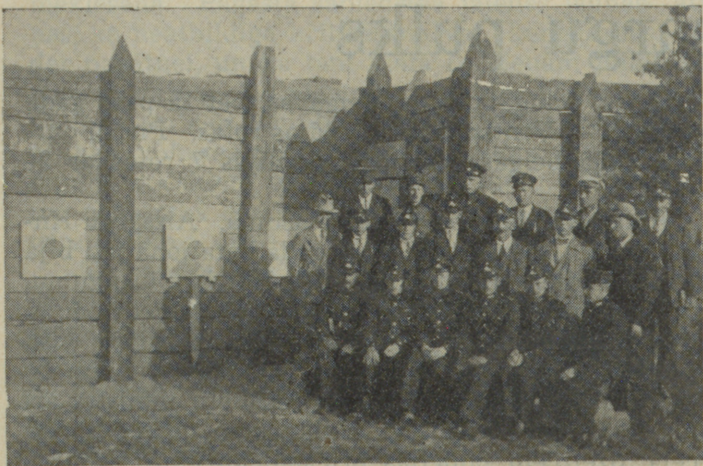
Tagad pulks iedalīts 3 bataljonos, 10 rotās un 30 nodaļās. Bez tam vēl darbojas sakaru rota un karoga un ārrindas vadi. Pie pulka pastāv goda tiesa un pašpalīdzības fonds. Pulkā 5 mācītāji. Īpatnēja pulkā ir sanitārās palīdzības sniegšana — aizsargi izmanto dzelzceļu sanitārās un pirmās palīdzības sniegšanas aparātu. Darbojas bataljonu un rotu ārsti.

Nopietna vērība pulkā piegriezta militārām un šaušanas apmācībām. Pulka aizsargi, atšķirībā no kājnieku pulkiem, iziet vēl speciālu techniskās apmācības kursu, kas saistīts ar dzelzceļu ekspluatācijas dienestu kā miera, tā kaŗa laikā. Pirmās šaušanas sacīkstes notika 1930. gadā. Rīkoti komandieŗu kursi, tāpat aizsargi sagatavoti gāzu aizsardzības dienestam. Tā, 1933. gadā pulka gāzu virsnieks noturējis 42 priekšlasījumus dažādās stacijās un 37 reizes demonstrējis apmācības filmu „Gāzes", bet viņa palīgs noturējis 58 priekšlasījumus un izvedis 29 filmizrādes.

Kultūrālās darbības veicināšanai 1932. gadā nodibināta pulka centrālā kultūras sekcija. Tā rīkojusi

Kaŗa spēles Dzelzceļu aizsargu pulkā.

Dzelzceļu aizsargu pulka Jelgavas nodaļas šautuve.

priekšlasījumus, teātŗa un filmu izrādes, koncertus, ekskursijas u. t. t. Šinī darbā, tāpat arī citās nozarēs, rosīgi darbojas aizsardzes. Pulkā 27 aizsardžu pulciņi. Pastāv pulka un 5 nodaļu orķestŗi. Pulka sportisti šā gada vispārējās aizsargu organizācijas sporta sacīkstēs guva pirmo vietu. Pulkā 14 sporta pulciņi ar 190 dalībniekiem un dalībniecēm. Lielu un svētīgu darbu pulks veica 1933. gadā ar Latvijas ražojumu ceļojošās izstādes sarīkošanu. 40 vagoni ar 79 firmu eksponātiem apbrauca mūsu dzimtenes lielākās un attālākās stacijas, kur izstādi apmeklēja kopā 62.340 personas.

Ar neaprakstāmu prieku pulka dalībnieki uzņēma 1934. gada 15. maija notikumus, kad, pēc aizsargu trauksmes, kļuva skaidrs, ka pienācis gals to aprindu iespaidam, kas savā politiskā tuvredzībā bija kavējušas arī aizsargu darbu. Rīgā novietotās pulka vienības atradās trauksmes stāvoklī līdz 7. jūlijam, kopā ar provinces vienībām 7487 dienas.

Karogu dzelzceļu aizsargiem pasniedza Ministru Prezidenta b. M. Skujenieks 1934. g. 19. augustā, nododams pulkam arī Ministru Prezidenta dāvāto motorizēto lauka virtuvi. Karogā devīze: „Ja gribam pastāvēt, tad vajaga bruņās būt."

Kopš dibināšanas pulku komandē Jānis Ozoliņš, viņa palīgs — kapt.-ltn. V. Grīvāns.

Atskatoties uz Dzelzceļu aizsargu pulka līdzšinējām gaitām, novēlam pulka saimei ar vēl lielāku neatlaidību un noteiktību pildīt tos Tēvzemes sargāšanas pienākumus, kādus savā svinīgā solījumā labprātīgi esam uzņēmušies un kādus dzelzceļu aizsargu saimei uzliek pulka īpatnējais, savdabīgais stāvoklis.

Sacensība „Aizsarga" lasītājiem

Lai „Aizsargu" vairāk tuvinātu plašajai lasītāju saimei un lai modinātu pašu aizsargu un aizsardžu dzīvāku interesi uz līdzdarbību žurnāla satura kuplināšanā, „Aizsarga" redakcija ar šo izsludina par tematiem „Priekšzīmīgais aizsargs" un „Priekšzīmīgā aizsardze" sacensību zem šādiem noteikumiem:

1) Sacensībā var piedalīties visi aizsargu organizācijas dalībnieki un dalībnieces — „Aizsarga" abonenti, izņemot personas, kuŗas Aizsargu priekšnieks un aizsargu pulku komandieŗi nozīmējuši manuskriptu caurskatīšanai.

2) Katrs sacensības dalībnieks var rakstīt par vienu vai abiem sacensības tematiem.

3) Manuskripti sagatavojami pēc „Aizsarga" līdzstrādnieku noteikumiem, kas ievietoti „Aizsarga" š. g. 5. numurā.

4) Sacensībai iesūtāmam manuskriptam autors uzraksta motto un uzrakstu: „Žurnāla „Aizsargs" 1936. gada 1.marta sacensībai". Bez tam manuskriptam jāpievieno slēgtā aploksnē pavadraksts ar autora pilnu vārdu, uzvārdu, adresi un norādījumu, kādā ceļā 1936. gadam abonē vai saņem „Aizsargu" (Sacensībā var piedalīties arī aizsargu nodaļu priekšnieki un aizsardžu pulciņu priekšnieces, kas saņem Aizsargu štāba abonētos „Aizsarga" eksemplārus). Uz slēgtās aploksnes uzrakstāms tas pats motto, kas uz manuskripta.

5) Sacensības manuskripti līdz 1936. gada 1. februārim jāiesūta sava aizsargu pulka štābam. Aizsargu pulkos ienākušo manuskriptu caurlūkošanu izdara pulka komandieris, tā palīgs, pulka kultūrālās nozares vadītājs un pulka vecākā aizsardze, vajadzības gadījumā pieaicinot šim uzdevumam arī citas personas.

6) Par labākiem atzītos manuskriptus, katram tematam skaitā trīs, pulku komandieŗi līdz 1936. g. 1. martam iesūta „Aizsarga" redakcijai Rīgā, Aizsargu štābā. Slēgtās aploksnes ar sacensības dalībnieku īstajiem vārdiem pulkos nav uzplēšamas, bet līdz ar izraudzītiem manuskriptiem iesūtāmas redakcijai. Pulkos palikušie manuskripti, līdz ar neuzplēstām pavadaploksnēm, jāuzglabā līdz „Aizsarga" redakcijas pieprasījumam.

7) „Aizsarga" redakcijai caur aizsargu pulkiem augstāk aprādītā kārtībā ienākušos manuskriptus, no katra pulka sešus, skatīs cauri redakcijas kolēģija, eventuēli paplašinātā sastāvā, kuŗu apstiprinājis Aizsargu priekšnieks.

8) Redakcijas kolēģija godalgos labākos 3 par tematu „Priekšzīmīgais aizsargs" un labākos 3 par tematu „Priekšzīmīgā aizsardze" sacensībai, šo noteikumu kārtībā, iesūtītus rakstus, izsniedzot slēgtajās aploksnēs minētiem rakstu autoriem 2 pirmās godalgas à Ls 50,—, 2 otrās godalgas à Ls 30,— un 2 trešās godalgas à Ls 20,—.

9) Redakcija patur tiesību visus sacensībai iesūtītos manuskriptus izmantot pēc saviem ieskatiem.

Kapteinis - ltn. Frišmanis,
3. Ludzas a. p. k-ŗa palīgs.

Par nākošām šaušanas sacīkstēm

(Pārrunai).

Augstvērtīgus panākumus ir sasnieguši aizsargi šī gada strēlniecības zināšanu praktiskā pārbaudē. Censānos attīstīt un izkopt līdz augstākai pakāpei savas spējas šaušanas mākslā — un tieši mūsu organizācijā — apsveic katrs latvju patriots.

Novērojums rāda, ka turpmāk sekmīgākai šaušanas sacensību norisei un izpildīšanai būtu vēlams sekošais:

1. Izvedama vēl stingrāka šāvēju šķirošana, nepielaižot organizācijas gadskārtējās sacīkstēs tos dalībniekus, kuŗi nav izcīnījuši pulka sacīkstēs noteiktu punktu skaitu. Tas attiecināms arī uz klasēs iedalītiem šāvējiem, kuŗiem līdz šim daudzos pulkos bija dota tiesība 2 gadus piedalīties vispārējās šaušanas sacīkstēs, kaut arī pulkā viņi vajadzīgo normu nebija ieturējuši.

Ar šāda noteikuma ievešanu klases šāvējiem būs uzlikts liels pienākums aizstāvēt izcīnīto godu arī pulka šaušanas sacīkstēs, pie kam neveiksmes gadījumā piedalīšanās organizācijas sacīkstēs tiktu izslēgta.

2. Nepieciešams lielāks tiesnešu skaits uz ugunslīnijas, jo tiesnešu pienākumu uzticēšana otrās maiņas šāvējiem nedod vajadzīgo pārskatāmību un nenovērš pārpratumus.

3. Šaušanas sporta veicināšanai visi komandieri izdalāmi atsevišķā grupā, kuŗā ietelp arī pulka komandieŗu palīgi, tādējādi dodot arī viņiem iespēju sacensībā veidot savas spējas. No visiem komandieriem prasāma obligātoriska šaušanas vingrinājumu izpildīšana ar šauteni un pistoli.

4. „Aizsargā" ievietojami praktiski norādījumi iesācējiem šaušanas sacensībā.

CHRONIKA

* 28. un 29. septembrī aizsargu namā bija visu aizsargu pulku un bataljonu ārstu un farmaceitu sanāksme — apspriede. Ieradās vairāk kā simts dalībnieku.

Apspriedi atklāja iekšlietu viceministrs A. Bērziņš. Savā uzrunā viņš izteica prieku, ka ārstu skaits aizsargu organizācijā arvien palielinājas. Arī darbs kļuvis sekmīgāks. Ārstu uzdevums ir bijis — palīdzības sniegšanas uzdevums. Tālāk ministrs aizrādīja, ka latviešu ārstu labā slava vienmēr gājusi tiem līdz. Bez saviem tiešiem praktikas dabas pienākumiem, aizsargu ārstiem jābūt arī par sabiedriski - kultūrālās dzīves stiprinātājiem uz vietām. Lai to sekmīgāki pildītu, prasības, ko uzstāda valsts vara un sabiedrība, viņiem labi jāizprot un jāiedziļinājas arī valsts dzīves jautājumos.

Ministrim par viņa apmeklējumu pateicās aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks plkv.-ltn. Bergs. Sekoja kaŗa sanitārās daļas priekšnieka plkv. Brambata priekšlasījums par sanitāro taktiku. Aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. Zālītis lasīja par militāro ētiku un aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks pulkv.-ltn. Bergs par sanitārā dienesta uzdevumiem.

Otrā dienā interesantu referātu par lauku sētas un mājas higiēnu nolasīja Dr. Milenbachs. Uz izdarīto pētījumu pamata viņš norādīja, ka lauku sētas un mājas higiēniskie apstākļi ir neapmierinoši. To uzlabošana nepieciešama, kamdēļ arī aizsargu organizācijas medicīniskam un sanitāram personālam šeit atveras plašs darba lauks. Par tuberkulozes apkaŗošanu runāja Dr. Vētra, bet par kaujas gāzu aizsardzības organizēšanu — pasīvās gaisa aizsardzības priekšnieks pulkv. J. Ozols.

Pēc referātiem notika apspriede, kuŗā sanāksmes dalībnieki pārrunāja referātos ierosinātos jautājumus un aizsargu organizācijas sanitārā dienesta projektu.

Slēdzot plašo aizsargu ārstu sanāksmi, aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls pateicās par līdz šim veikto darbu. Ārsti deva solījumu arī uz priekšu strādāt ar enerģiju aizsargu darbā un tautas veselības stiprināšanā un aizsardzībā.

* Aizsargu štāba sanitārā daļa noteikusi, ka obligatoriskā kaŗadienesta sanitārinstruktori, kas nokalpojuši armijā paredzēto laiku un praktiski strādājuši ārstniecības iestādēs, var iegūt kaŗa medicīnas feldšera nosaukumu un tiesības, izturot pārbaudījumu pie Rīgas kaŗa slimnīcas, pēc Armijas komandieŗa apstiprinātiem noteikumiem. Šādi pārbaudījumi katru gadu augusta mēnesī paredzēti pie Rīgas kaŗa slimnīcas.

Pieteikumi kandidātiem iesniedzāmi aizsargu štāba sanitārai daļai, pievienojot apliecību par sanitārinstruktoru kursu beigšanu, ārstniecības iestādes ārsta atsauksmi, ka kandidāts praktiski sagatavots feldšera amatam, apliecību par izglītību, ziņas par dienestu armijā un priekšniecības atsauksmi. Pārbaudījumu noteikumi saņemami aizsargu štābā.

* 29. oktobrī aizsargu namā notika pirmā aizsargu pulku kultūrālās nozares vadītāju apspriede. Tanī ieradās arī iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks plkv.-ltn. J. Zālītis u. c. aizsargu štāba atbildīgās amatpersonas. Apspriedi atklāja iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, bet vadīja aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss.

Ministrs A. Bērziņš norādīja uz kultūrālās nozares vadītāju darba nozīmi un uzdevumiem. „Aizsargu organizācijas dalībniekiem", starp citu, teica ministrs — „jāprot lietot ieroči. Bet tikpat svarīga organizācijā ir arī sabiedriskā audzināšana. Cik stipri būsim nacionālā ziņā, cik stiprs būs gars, tik spēcīgi būsim arī vispār. Šo iekšējo spēku stiprināt aizsargos — ir pulku kultūrālās nozares vadītāju uzdevums. Aizsargu organizācija visos laikos pratusi būt uzticīga Latvijas kopējam ideālam, bet ne tikai vienas vai otras partijas mērķiem. Tagad, pēc 15. maija notikumiem, vēl skaidrāks kļuvis šis kopējais mērķis, nav vairs starpapstākļu. Politiskās partijas bija starpnieks starp pilsoni un valsts varu. Tagad nav vairs šā starpnieka. Tagad visi nes atbildību valsts varas priekšā. Vislielāko atbildību uzņēmās Tautas Vadonis 15. maijā. Sākot ar šo, lielākās atbildības nesēju, mēs visi esam aicināti uzņemties savu atbildību. Esam aicināti uzņemto pildīt ar enerģiju un darba izpratni.

Sabiedrībā jānes pareiza 15. maija gara izpratne. Latvijas vara ir tautas vara. Tās uzdevums atbalstīt pozitīvā darba darītājus — zemnieku laukos, strādnieku, garīgā darba darbinieku. Tikai ar visu tautu, par visas tautas interesēm ir un būs 15. maijā iegūtais autoritārais režims. Tā ir kārtība, kuŗā jautājumus izšķiŗ gudrākais. Atjaunotās Latvijas varas nesēji nemēģina iztapt atsevišķiem cilvēkiem. Atbildība vajadzīga ne tikai uz leju vien. Jāprot paklausīt arī uz augšu. Šī autoritārā iekārta jo tuva ir aizsargu organizācijai. Aizsargi prot rīkot un paklausīt. Bet vadoņa ideāls jāizprot vēl plašāk. Ja esam aizvieduši kolektivismu, kur pūlis balso nevis pēc sirdsapziņas, bet klausoties, ko uz ielas runā, tad mums jārūpējas, lai pareizi tiktu izprasts Tautas Vadonis Dr. Kārlis Ulmanis. Latvietis tak ir savādnieks. Latvieša raksturs veidojies ne tikai 1 gadu pēc 15. maija. Latviešu zemnieks dzīvojis savrūp, viens pats savā ģimenē. Veidojušies individuāli raksturi. Bet autoritātes darbība un slēdzieni nav kritizējami. Tie jāpieņem kā nemaldīgi. Vadonis netaisa likumus no iegribas. Katrs slēdziens ir daudzu nakšu un dienu pārdomu rezultāts. Tautas Vadonis ir tas, kas visu dzird, visu redz, pārdomā, savelk kopā arī citu domas, un tikai tad taisa slēdzienu. Viņš visu dara uz dziļu apsvērumu pamata. Un dabīgi, ka tas cilvēks, kas visu mūžu darbojies tautai un pētījis kopējās vajadzības, var arī labāk tām kalpot. No kalna vienmēr var tālāk redzēt. Tamdēļ arī jūs, darbodamies savos aizsargu pulkos, nesiet visur autoritārās iekārtas principus. Paklausīt vajaga nevis akli, bet tamdēļ, ka paklausība bez ierunām ved pie panākumiem.

Pareizi jāizprot sociāl-politiskie notikumi valstī. Ne visi likumi vienlīdz patīk. Jānoskaidro to īstais nolūks, kā arī notikumi ar principiālu nozīmi. Jūsu rīcībā ir priekšlasījumi, sanāksmes, teātri, koŗi, dziesmu svētki u. t. t. Izrādāmas lugas vienīgi ar pozitīvu tendenci: kas modina nacionālo lepnumu un pašapziņu, ceļ cilvēka vērtības apziņu, audzina raksturu, izteic latviešu rakstura spēku, audzina kopējam darbam un modina kopējo spēku apziņu. Bija reiz cieņā nevarīgais austrumnieciskais, sirdsšķīstais sapņotāja un cietēja raksturs. Bet ja tas noveda piem. pie pašnāvnieču pulciņiem skolās, tad skaidrs, ka šāda garapasaule neder. Mums vajadzīgi stipri darba raksturi, stipri personīgā dzīvē, bet vēl stiprāki valstiskā ziņā, kas savai zemei pieķeras, paļaujas uz zemi, kam prieks par kopējo darbu. Arī dziesma, sevišķi tautas dziesma, palīdz celt latvisko garapasauli. Priekšlasījumos izceļama tautas vienības nozīme. Nav Latvijā šķiru un šķiru naida, nav lauku un pilsētu, nav zemnieku un strādnieku — ir latvieši, kas strādā un ir lepni uz savu darbu. Vai tas arājs, fabrikas strādnieks, kancelejas ierēdnis vai zinātnieks — vi-

Iekšlietu viceministrs A. Bērziņš aizsargu ārstu un farmaceitu apspriedē.

Iekšlietu viceministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls aizsargu pulku kultūrālās nozares vadītāju vidū.

ražīga darba darītāji ir līdzvērtīgi. Visi, kas strādā, var būt lepni uz savu darbu. Tāpēc ceļama kopīgā darba apziņa, ko Tautas Vadonis izteicis vārdos: „Katrs savā darbā, bet visi valsts darbā." Tas liek saprast tautas vienības nozīmi. Zemnieks nedomā tikai par sevi vien. Zemnieka darbs ir arī visai tautai vajadzīgs darbs, tāpat tas ir ar katru citu darbu. Ikviens ražena darba darītājs lai domā: caur manu darbu jāaug stiprākai, skaistākai valstij. Šeit nu Vadoņa vadīta veidojas jaunā Latvija. Tikai Latviju stiprāku darot arī katra personīgā dzīve kļūs labāka. Rūpējoties par kopējo, arī personīgais labums aug. Ikviens mēs savai tautai un nākotnei vai nu labu vai sliktu nodarām. Tapēc augsim latvieša vārda cienīgi. Augsim paklausībā Vadonim, lai, klausot viņu, kalpotu tautas labklājībai."

Noklausījušies ministra runā izteiktos norādījumus, pulku kultūrālās nozares vadītāji nosūtīja Tautas Vadonim Dr. K. Ulmanim un aizsargu goda šefam ģenerālim J. Balodim savas pirmās sanāksmes kopējo apsveikumu. Sanāksmes darbā tika noskaidroti daudzi svarīgi aizsargu organiz. kultūr. dzīves jautājumi. Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss deva norādījumus pie aizsargu priekšnieka izdotās instrukcijas kultūrālās nozares vadītājiem, uzsverot, ka visa aizsargu organizācija darbojas 15. maija lielo ieguvumu virzienā un šajā garā izpaužama arī organizācijas kultūrālā darbība, kaut arī ne visiem apstākļiem tā standartizējama. Darba pirmā plānā kultūrālās nozares vadītājiem pulkos jāstāda: nacionāli — valstiskās apziņas izkopšana, jaunā laika un tā gara pareiza izprašana, darba vērtīgums un tā nozīme, bijības, atbildības un goda prāta ieaudzināšana, vadonības un autoritātes principu un varoņu gara ieaudzināšana, senātnes vērtību godā celšana, tikumības un ģimenes dzīves nozīme kā tautas, tā valsts dzīvē.

Sanāksmes darbs noslēdzās vēlā pēcpusdienā. Aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls pateicās pulku kultūrālās nozares vadītājiem par līdzšinējām pūlēm pulkos un uzmanību sanāksmē un novēlēja ar visu sirdi vērst uzsākto darbu dziļumā.

* 20. oktobrī sākās aizsargu pulku komandējošā sastāva apspriedes, kas noteiktā kārtībā un laikā notiks visos pulkos un noslēgsies decembrī. Apspriedēs piedalās aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, sniegdams norādījumus turpmākam darbam. Apspriedes iedalītas šādi:

20. oktobrī 10. Cēsu aizsargu pulkam — Cēsīs, 23. okt. 11. Tukuma aizsargu p — Tukumā, 25. okt. 16. Jelgavas aizs. p. — Jelgavā, 27. okt. 1. Talsu aizs. p.— Talsos, 31. okt. 15. Liepājas aizs. p. — Liepājā, 1. novembrī 3. Ludzas aizs. p. — Ludzā, 3. nov. 18. Daugavpils aizs. p. — Daugavpilī, 5. nov. Ilūkstes aizs. p. — Ilūkstē, 8. nov. 8. Valmieras aizs. p. — Valmierā, 10. nov. 7. Valkas aizs. p.— Valkā, 13. nov. 9. Madonas aizs. p. — Madonā, 15. nov. 13. Bauskas aizs. p. Bauskā, 22. nov. 17. Rēzeknes aizs. p. — Rēzeknē, 24. nov. 19. Jaunlatgales aizs. p. — Jaunlatgalē, 26. nov. 4. Jēkabpils aizs. p. — Jēkabpilī, 28. nov. 14. Kuldīgas aizs. p. — Kuldīgā, 1. decembrī 5. Rīgas aizs. p. — Rīgā, 3. dec. 6. Aizputes aizs. p. — Aizputē, 6. dec. 2. Ventspils aizs. p. — Ventspilī un 8. dec. Dzelzceļu aizs. pulkam — Rīgā.

1. Talsu pulks.

* Lībagu aizsargi un aizsardzes sarīkoja 20. oktobrī Lībagu pag. namā sezonas atklāšanu, uzvedot R. Blaumaņa komēdiju „Trīnes grēki". Izrāde bij labi sagatavota un skatītāju pilna zāle.

* Pulka komandējošā sastāva apspriede notika 27. oktobrī Talsos. Apspriedē piedalījās aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un nolasīja vairākus referātus.

* Pulka štāba aizsardžu pulciņš 27. oktobrī svinēja 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Svinības sākās ar garīgu aktu, kuru noturēja I. bataljona māc. Namgauds. Pēc tam pulciņa aizsardzes deva svinīgo solījumu. Apsveica: aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, pulka kom. Kārkliņš, apr. vec. Kuikulīts, pils. galva Reiznieks, Kārkliņa kdze u. c. Rakstiski sveicināja pulciņa pirmā priekšniece Grindule.

Pulciņa priekšniece sniedza pārskatu par pulciņa 10 gadu darbību. Pulciņā pašlaik ir 57 aizsardzes. Pulciņš dibināts 1925. g. Sekoja kopīgas vakariņas un aizsardžu priekšnesumi: koŗa un solo dziesmas un tautiskas dejas.

2. Ventspils pulks.

* Iekšlietu ministrs V. Gulbis par Ventspils apriņķa priekšnieku iecēlis līdzšinējo Daugavpils apr. priekšnieka palīgu Jāni Priedi, kas pēc 2. Ventspils aizsargu pulka bij. kom. K. Šmitmaņa aiziešanas pensijā, uzņēmies aizsargu pulka vadību.

Jaunieceltais pulka komandieris J. Priede dzimis 1891. gada 7. jūnijā Jaunpiebalgas pagastā. Pēc Cēsu pils. skolas un paidagoģisko kursu beigšanas, viņš no 1908. gada līdz 1915. g. bija skolotājs Jaunpiebalgā. Tad Priede iestājās kaŗa dienestā krievu armijā un 1916. gadā beidza Ziemeļfrontes virsnieku skolu. Latvijas armijā P. iestājies 1919. g. un virsleitenanta pakāpē dienēja 2. Ventspils, Latgales partizāņu, 8. Daugavpils un 6. Rīgas kājnieku pulkos. Piedalījies kaujās pret lieliniekiem 1919. g. pie Līvāniem.

* 6. oktobrī Zūrās iesvētīja aizsardžu pulciņu. Tanī patlaban 14 dalībnieces, priekšnieces Dr. Oše vadībā. Svinības notika Zūru muižas pilī. Garīgo aktu noturēja un svētrunu teica pulka I. bataljona mācītājs Grosbachs, pēc kam pulka komandieŗa palīgs Mednis plašākā uzrunā norādīja uz aizsardžu pienākumiem un svinīgā solījuma nozīmi. Aizsargu štāba un žurnāla „Aizsargs" redakcijas sveicienus nesa P. Norvilis, no 2. rotas aizsargu saimes — tās komandieris Ārents u. c. Oficiālo daļu noslēdza Vadoņa un valdības suminājumi un jūsmīgi nodziedātās himnas. Sekoja koŗa dziesmas diriģenta Goldmaņa vadībā, piemērotas deklamācijas, Inform. - prop. pārvaldes lektora P. Norviļa priekšlasījums, teātra izrāde un kopgalds. Sarīkojums, ko vadīja aizsargu nodaļas priekšnieks Mucenieks, bija nepieredzēti kupli apmeklēts.

3. Ludzas pulks.

* Zilupes nodaļa 5. oktobrī Valsts pamatskolas telpās rīkoja vakaru ar loteriju, teātŗa izrādi un koŗa dziesmām. Kori vadīja skolotājs Bērzkalns.

5. Rīgas pulks.

* Pulka robežās atrodas Koknese. Tapēc arī lielājos zemnieku pļaujas svētkos 13. oktobrī pulkam nācās veikt atbildīgus un nopietnus pienākumus kārtības uzturēšanā u. c. Parādē piedalījās ap 360 aizsargi — aizsardzes un špālerās stāvēja pulka sportisti. Darba parādē gāja un daudzos saimnieciskos norīkojumus pilda no II. btl. 460 personas. Daudz darba bija sanitāriem punktiem, kuŗus apkalpoja pulka viss sanitārais personāls, III. btl. ārsta Neimaņa vadībā, sniedzot palīdzību ap 500 gadījumos.

Iekšējo uzraudzību svētku norises laukumā un ar apkārtnes galveniem ceļiem vadīja pulka kom. — apriņķa pr-ks Legzdiņš, parādi komandēja viņa palīgs kapt.-ltn. Rupeiks, bet saimnieciskos norīkojumus pārzināja II. btl. kom. Jansons. Ministru Prezidents par kārtības uzturēšanu un satiksmes regulēšanu izteicis pateicību.

* Melležu aizsardžu pulciņš 20. oktobrī Melļužos, Zāles ielā 7, rīkoja savus gadskārtējos svētkus ar teātŗa izrādi.

7. Valkas pulks.

* Blomes nodaļa 29. septembrī pagasta izrīkojumu zālē bij rīkojusi plašus aizsargu - zemnieku svētkus ar ļoti vērtīgu programmu. Svētki iesākās ar Priekuļu lauksaimniecības izmēģināšanas stacijas vadītāja inženiera Balzāra referātu par mašīnu priekšrocībām un viņu izvēli. Sekoja Valsts Smiltenes lauksaimniecības mācības iestāžu agronoma V. Grasmaņa referāts. „Lauku darbi rudenī". Mūzikālos priekšnesumus sniedza Smiltenes simfoniskais orķestris diriģenta J. Kārkliņa vadībā, bet tautiskās dejas izpildīja Smiltenes pagasta nodaļas aizsargi un aizsardzes. Izrīkojuma programma, kaut labi izmeklēta, bija par garu, jo 7 stundas pavadīt slēgtās telpās, sēdot krēslos, ir pārāk nogurdinoši.

* Plāņu nodaļai pagasta valde nodevusi Ls 100,— ziedojumu nodaļas vajadzībām.

* Smiltenes pilsētas un Smiltenes pagasta aizsargu nodaļas nodibinājušas vienotu aizsargu kori aizsargu izrīkojumu un valsts svētku vajadzībām. Koŗa vadīšana uzticēta Smiltenes ģimnazijas skolotājai — brīvmākslniecei L. Kazeks jkdzei, kas pieliek visas pūles koŗa izveidošanai par pirmklasīgu dziedoņu vienību. Koŗa mēģinājumiem telpas Smiltenes ģimnazijā laipni atvēlējis ģimnazijas direktors inž. V. Kalniņa kungs.

* Smiltenes pilsētas nodaļa uzsākusi intensīvas aizsargu sportistu fiziskās audzināšanas apmācības, iestudējot arī tautiskās dejas, ar kuŗām varētu kuplināt aizsargu sarīkojumus. Deju iestudēšanu vada Smiltenes ģimnazijas fiziskās audzināšanas skolotājs aizsargu vada kom. P. Kalniņš.

* Ēveles pagasta aizsargu nodaļa 6. oktobrī Ēveles lauksaimniecības biedrības namā bij rīkojusi pļaujas svētkus ar teātŗa izrādi, koŗa dziesmām u. t. t. Sarīkojums bija labi apmeklēts.

Zūru aizsardzes.

* Kalncempju nodaļa 16. oktobrī rīkoja šaušanas sacīkstes, kā vasaras darbības noslēgumu. Sacīkstēs pirmo vietu ieguva grupas komandieris Dobris ar 71 punktu, 2. vietu aizsargs E. Vanags ar 66 p. Nākošā vasarā nodaļas aizsargi cer uzrādīt labākus šaušanas rezultātus.

* Mārkalnes nodaļai 20. oktobrī notika sanāksme un taktiskās apmācības. Sanāksmi vadīja nodaļas priekšnieks Dišlers, sniedzot pārskatu par aizsargu kultūrālām vajadzībām savāktiem līdzekļiem. Pavisam mantās un naudā savākti Ls 137,— kopvērtībā. Izstrādāja 18. novembŗa izrīkojuma programmu.

* Zeltiņos, šai klusājā sila stūrī, oktobŗa mēneša vēsajos un lietainos rudens vakaros bij vērojama dzīva kustība. Ne mazāk kā pāris vakarus nedēļā bij redzama aizsargu un aizsardžu pulcēšanās Zeltiņu pagasta namā. Tur aizsargi iestudēja vēsturisko Ad. Allunāna lugu „Kas tie tādi, kas dziedāja". Lugas uzvedums notika 20. oktobrī pagastnamā, aizsargu sarīkojumā, un to noskatīties bij ieradušies apmeklētāji arī no citiem apkārtējiem pagastiem. Izrāde guva piekrišanu.

Patīkamu iespaidu atstāja izrīkojuma telpu mājīgums, par ko bija rūpējušās aizsardzes.

* 26. oktobrī uz nodzīvotiem 50 gadiem atskatījās pulka II. bataljona provizors E. Jirgensons, Aumeisteros. Uz viņa sumināšanu Aumeistaru aptiekas namā sapulcējās pagasta sabiedriskie darbinieki.

* Smiltenes patērētāju kooperātīva likvidācijas komisija ziedojusi II. bataljona sporta laukuma izbūvei Ls 1000,—. Pulka komandieris ziedotājiem izteicis pateicību.

* Zvārtavas aizsargi un aizsardzes pēdējā laikā rosīgi gatavojās savam izrīkojumam — vāca ziedojumus bazāram, mācījās teātri, gatavoja rokdarbus loterejai. Sarīkojums notika Zvārtavas pag. jaunajā 6-kl. pamatskolā un bija pulcinājis daudzus apmeklētājus. Vērtīgās bazara mantas izpirka dažās stundās. Sekoja teātŗa izrāde — Brigaderu Annas „Raudupiete". Rūpīgi un apzinīgi veiktais darbs devis Zvārtavas nodaļai 650 ls lielu atlikumu.

* Alūksnes pagasta aizsargi un aizsardzes 27. oktobrī pamatskolā rīkoja aizsargiem un lūgtiem viesiem tējas vakaru, uzvedot Rūtas Salnas lugu „Tec saulīte, tecēdama". Vakars apmeklēts labi. Pārrunāja sabiedriskās dzīves turpmāko plānu.

* Pulka 12. rota, kuŗā ietilpst Ilzenes, Zeltiņu, Korvas un Alsviķu nodaļas, 27. oktobrī izveda taktiskās apmācības. Apmācību rajons bija Alsviķu pagasta robežas no Dzeņa sila līdz Ķemeram. Piedalīšanās apmācībās bija dzīva. Apmācības vadīja rotas komandieris Petaks.

* Pēc vasaras atpūtas Lugažu pagasta aizsargu nodaļas koris atjaunojis savu darbību. Pirmā kopmēģinājumā sanākuši ap 30 dziedoņi- nes. Aizsargu nodaļas priekšnieks R. Hasmanis teica īsu uzrunu. Koŗa līdzšinējais diriģents P. Krieviņš, laika trūkuma dēļ, atteicies no koŗa vadības, kamdēļ kori turpmāk uzdots vadīt Lugažu pamatskolas pārzinim Priedniekam. Koŗa mēģinājumi notiek Jāņa Cimzes ģimnazijas lielajā zālē.

* Strenču pilsētas valde iznomājusi ar 1. novembri uz 3 gadiem Strenču aizsargu nodaļai neizmantoto pilsētas domes

1. Talsu aizsargu pulka štāba aizsardžu pulciņš 10 gadu pastāvēšanas svētkos.

sēžu zāli par 1 ls gadā. Kur agrāk notika latvju tautas šķelšana un skaldīšana naidīgās grupiņās, tur tagad mācīs kā mīlēt un cienīt savu tautu.

8. Valmieras pulks.

* 27. okt. Rūjienas pils. aizs. pulciņš nosvinēja 10 gadu darba atceri. Rudens ziediem pušķotā baznīcā svētku sprediķi teica aizsargu mācītājs R. Šlokenbergs. Svētsvinīgs bija brīdis, kad draudzei dziedot baznīcas himnu — aizsargu saime solījās kalpot Tēvuzemei un Vadonim un parakstīja svinīgo solījumu. Pēc dievkalpojuma aizsargi un aizsardzes Sv. Bērtuļa kapos nolika vaiņagus pie kritušo karavīru pieminekļa un mirušo — aizsardzes O. Auers un aizsarga J. Jansona kapiem.

Jubilejas aktā, Saviesīgā biedrībā, apsveicēju rindu ievadīja Rūjienas pilsētas galva A. Krēsliņš un paziņoja, ka Rūjienas pilsētas valde ziedo pulciņam un nodaļai ik pa 100 ls. Šo pašvaldības atzinību publika uzņēma skaļiem aplausiem. Vēl jubilāri sveicināja no Rūjienas Ziemeļu dr. un draudžu skolas māc. R. Šlokenbergs, ģimnazijas dir. Kr. Jansons, no Rūjienas Saviesīgās biedrības Dr. H. Bērziņš. Rakstiskus apsveikumus sūtījuši kaŗa ministrs ģen. J. Balodis. tieslietu ministrs H. Apsīts, armijas komandiers ģen. K. Berķis, pulka kom. A. Prauliņš un d. c. Priekšnieci E. Krievs kundzi jūsmīgi sumināja. Atzīmējams, ka Erna Krievs ir vienīgā no aizsardzēm-dibinātājām, kas vēl darbojas pulciņa rindās. Kā mazu atzinības balvu viņai pasniedza kristalla vāzi.

Jubilejas koncertā piedalījās vijolnieks K. Betchers, bazūnists J. Aizpurietis un kādreizējās pulciņa locekles — dziedātāja V. Pone un piāniste M. Krievs. Kupli apmeklētā sarīkojumā lielu piekrišanu guva loterija - allegri ar vērtīgiem vinnestiem — pašu aizsardžu rokdarbiem.

* Braslavas nodaļas jaunkareivju atvadīšanās vakars notika 27. oktobrī, pagastnama zālē. Aizsargi bija sagatavojuši teātŗa izrādi.

* 27. oktobrī darbu uzsāka Ainažu pagasta aizsardžu pulciņš. Svinības sākās vietējā pamatskolā ar dievkalpojumu, kuŗu noturēja pulka mācītājs Migla. Sekoja aizsardžu pulciņa iesvētīšana, aizsardžu un aizsargu svinīgs solījums. Pulciņu rakstiski apsveica Kaŗa ministrs ģen. Balodis, 8. Valmieras aizsargu pulka komandieŗa sveicienus nesa komandiera palīgs Zariņš. Apsveica vietējo organizāciju un iestāžu pārstāvji un kaimiņu aizsargu vienību priekšnieki. Par novēlējumiem pateicās aizsardžu pulciņa priekšniece M. Kronītis. Pēc tam bija Iekšlietu ministrijas lektora Dzirkaļa referāts, kopmielasts un teātŗa izrāde.

Rūjienas pilsētas aizsardžu rokdarbu izstāde.

Aizsargi un aizsardzes patlaban ir uzņēmušies vadošo lomu pagasta sabiedriskā dzīvē, izmantodami sabiedrības nedalītas simpātijas.

9. Madonas pulks.

* Šīgada lielākais notikums pulka dzīvē bija aizsargu nama atklāšana Madonā 26. oktobrī. Tā noslēdza vairāk kā trīs gadus ilgo neatlaidīga darba cēlienu. Lepnā aizsargu mītne nu tika iesvētīta, lai kalpotu kā aizsargu saimes, tā visas sabiedrības vajadzībām.

26. oktobŗa svinības pulcēja ap 1000 pulka dalībnieku — aizsargu un aizsardžu. Svētku gadījumā Madonā ieradās iekšlietu ministrs V. Gulbis, armijas štāba priekšnieks ģenerālis Hartmanis, Latgales divīzijas komandieris ģenerālis Krustiņš, aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. Prauls ar štāba priekšnieku plkv.-ltn. Zālīti un žurnāla „Aizsargs" atbildīgo redaktoru kapt. Deglavu, administrātīvā departamenta direktors Anšmits, polīcijas inspektors Ķīselis, robežsargu brigādes priekšnieks plkv. Bolšteins, aviācijas pulka komandieris plkv. Indāns, 9. Madonas aizsargu pulka pirmais komandieris atv. plkv.-ltn. J. Ērglis, 8. Valmieras aizsargu pulka komandieris Prauliņš, 17. Rēzeknes aizsargu pulka komandieris Zarāns, Kultūras fonda pārstāvis Celms un daudzi citi viesi. Ministri ar pavadoņiem sagaidīja pulka komandieris J. Krīgens un apriņķa pašvaldību vecākais A. Mūrnieks. Pie godavārtiem, pretim pamatskolai, viesus apsveica pilsētas galva Šteinbergs. Špalerās stāvēja ugunsdzēsēji un skolu jaunatne. Dziedāja ģimnazijas koris. Pie aizsargu nama celti otri godavārti. Šeit savu augsto priekšnieku goda sardzē sagaidīja 9. Madonas aizsargu pulka komandējošais sastāvs, aizsargi un aizsardzes. Ieradušies arī apriņķa pagastu vecākie, daudzu organizāciju pārstāvji u. c. Svinīgs bija brīdis, kad pie galvenās ieejas namā tā būvplāna autors architekts Vitands pasniedza nama atslēgu iekšlietu ministrim, kas savukārt atslēgu nodeva pulka komandierim.

Sekoja nama apskate. Plašajā izrīkojumu zālē notika nama iesvētīšana un garīgais akts, ko noturēja mācītāji Vītols, Eniņš, Sautiņš un Oliņš. Aktu kuplināja pulka jaukts koris kultūrālās nozares vadītāja Kalniņa vadībā. Izsmeļošu pārskatu par līdzekļu vākšanu un nama būvi sniedza pulka komandieris J. Krīgers (pārskatu skt. „Aizsarga" š. g. 10. numurā), izteikdams pateicību visiem nama būves sekmētājiem. Tad iekšlietu ministrs V. Gulbis, nododot namu aizsargiem un sabiedrībai, izteica

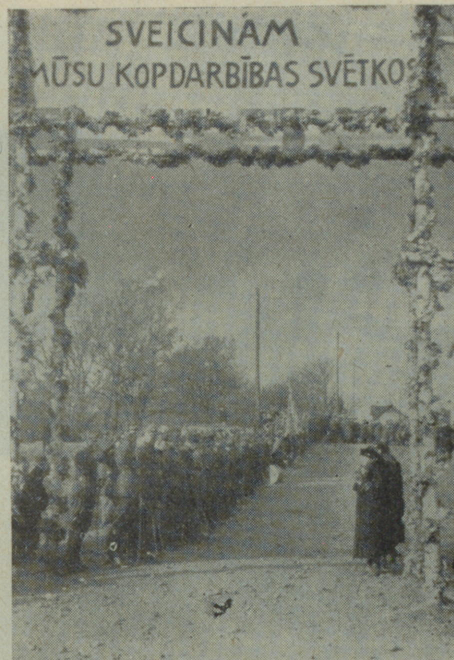

Ainažu pagasta aizsardzes un aizsargi.

pateicību tā cēlājiem. „Ar lielu prieku atklāju šo aizsargu namu, kuŗa pamatus licis mūsu Tautas Vadonis un kuŗa celšanā aizsargi pratuši visus kopot un pulcināt. Šis kopdarbības sasniegums liecina, ka tautas radošie spēki nav izsīkuši. Mēs ejam uz priekšu. Jaunais aizsargu nams, stalti paceldamies uz pakalna, greznos apriņka pilsētu. Namā darbosies brašā aizsargu saime, kuŗas darbs tagad būs rosīgāks. Tas nāks pār svētību kā apkārtnei, tā valstij. Līdz ar aizsargu darbu arī šis nams kalpos sabiedrībai, kalpos Latvijai. Kā varam kalpot valstij? Jāņem vērā divi lietas. Pirmā no tām ir vienprātība — vienprātība ap Tautas Vadoni. Lai šī vienprātība nekad neizbeidzas, tad iesim pretim laimīgākai, labākai nākotnei. Otrkārt, nekad nav jāaizmirst darba nozīme. Tāpat kā šodien, lai šinī namā pulcējas tie darba ļaudis, tie druvu kopēji un zemes arāji, kas darbu neuzskata par lāstu. Maldu laiki ir pagājuši un nekad neatgriezīsies. Lai aizsargu saimei ir šis darba prieks, jo aizsargi ir arī atjaunotās Latvijas idejas nesēji un glabātāji. Virs nama ieejas sāv saucēja tēls. Tas lai ved madoniešus pretim visam cēlam, labam, kas dara godu pulka karogam, dara godu valsts karogam. Dievs, svētī Latviju!“ Pēc valsts himnas pulka komandieris nolasīja Ministru prezidenta K. Ulmaņa piesūtīto apsveikumu. Telpu pāršalca ovācijas, sakusdamas atjaunotās Latvijas dziesmā un lai dzīvo! saucienos. Kaŗa ministra ģenerāļa Baloža un armijas komandieŗa ģenerāļa Berķa sveicienus nesa armijas štāba priekšnieks ģenerālis Hartmanis. No Latgales divīzijas vienībām sveica divīzijas komandieris ģenerālis Krustiņš. Madonas apr. lauku pašvaldības vecākais A. Mūrnieks savā apsveikumā izcēla pulka komandieŗa Krīgena nopelnus. 8. Valmieras aizsargu pulka komandieris Prauliņš nesa valmieriešu sveicienus, norādot ka aizsargu mērķus un tautas dvēseli paužot Zilais kalns ar Gaiziņu sasaucas. 17. Rēzeknes aizsargu pulka komandieris Zarāns uzdāvāja gleznu ar Rēzeknes upes skatu. Madonas pilsētas galva Šteinbergs sveica no Madonas un Gulbenes pilsētu pašvaldībām. Kultūra fonda pārstāvis Celms savā apsveikumā norādīja uz tautas garīgām vērtībām, senču augsto kultūru un tagadējo vienprātību. Apriņka lauku pašvaldību un biedrību novēlējumu dedzīgos vārdos izteica Lutcs: „Tautas Vadonis jau tad mūs vadīja, kad, kā agronoms staigāja no mājas mājā pa Valmieras apriņka lielceļiem. Valstiskā patstāvība jau tad veidojās, kad Gulbenē pirms vairākiem gadu desmitiem jaunais agronoms Gulbis cēlās kājās tautas lūgšanu dziedot“ (pie šiem vārdiem klātesošie iekšlietu ministri V. Gulbi sumināja jūsmīgiem aplausiem). Vēl sveica no Madonas pilsētu biedrībām Kundrāts, Mežu darbinieku b-bas — Ozoliņš, „Brīvās eZmes“ redakcijas — Auziņš. Pulka komandieris nolasīja telegrafiskos apsveikumus, kādus sūtījuši kaŗa ministrs ģenerālis Balodis, izglītības ministrs A. Tentelis, iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, armijas komandieris ģenerālis Berķis un d. c., kopā ap 80 apsveicēji. Pulka kom. Krīgens pateicās ministrim, viesiem un apsveicējiem, uzsvērdams, ka ar nama būvi veikts tikai darba viens cēliens, kāpēc lūdza sabiedrību būt atsaucīgai arī satura došanā telpām — jaunā laika gara veidošanā. Svinību dalībnieki sumināja valsts, armijas un aizsargu vadību, kā arī jaunā aizsargu nama būves galveno izveidēju — pulka komandieri Juri Krīgenu. Svinību turpinājumā iekšlietu ministrs izsniedza goda zīmes apbalvotiem un notika rūpīgi sagatavota pirmā teātŗa izrāde uz jaunās skatuves: „Skroderdienas Silmačos.“ Nama viesu grāmatā iekšlietu ministrs V. Gulbis ierakstīja šādus vārdus:

„No visiem dārgumiem, ko sirdīs nesam,
Lai katris sev šo pirmā vietā liek:
No zemes šīs mēs izauguši esam,
Par zemi šo mums galvas jānoliek!“

Svinību viesi, pagastu vecākie un aizsardzes pie 9. Madonas aizsargu p. nama.

9. Madonas pulka aizsargi nama atklāšanas svinībās.

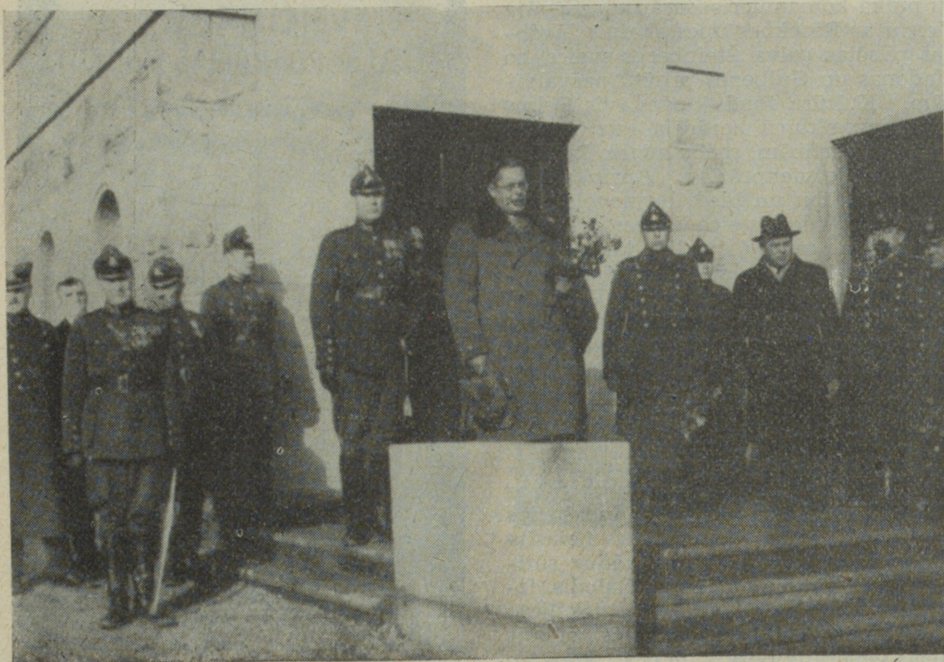
* Vējavas nodaļa, kopīgi ar pagasta pašvaldību 27. sept. rīkoja „pateicības svētkus“ „Rīgas Auduma“ direktoram R. Hiršam, kuŗš izvedis kapitālu remontu Vējavas skolā, vairāku tūkstošu latu vērtībā, kā arī skolai ziedojis citas vērtības. Skolu iesvētīja Ērgļu draudzes mācītājs Gabliks. Starp lūgtiem viesiem Madonas aizsargu pulka komandiers Krīgens un apr. vecākais Mūrnieks, kuŗi savās runās izcēla vējaviešu garīgo stiprumu. Sekoja daudz apsveikumu. Pēc nolasītā Tautas Vadoņa apsveikuma raksta sekoja „Suminājums Vadonim“ nodaļas koŗa izpildījumā. Akts noslēdzās ar vairākkārt sajūsmā nodziedātu „Lai līgo lepna dziesma“. Sekoja vērtīgs koncerts, kuŗā, starp citu, piedalījās prof. Šūberts, profesors Zakss, prof. Ozoliņš, un citi. Svētku ierosinātājs un galvenais organizētājs, kā arvien, aizsargu nodaļas priekšnieks un pagasta vecākais Lapiņš.

* 6. oktobrī Kusas nodaļa sarīkoja Pļaujas svētkus. Tie iesākās ar aizsardzes iesvētīšanu un aizsargu un aizsardžu svinīgo solījumu. Garīgo aktu vadīja mācītājs Vītols. Pulka vārdā kusēniešus apsveica pulka komandieŗa palīgs Krēvics. Pļaujas svētkiem piemērotu runu teica Rogainis. Svētki noslēdzās ar teātŗa izrādi „Pazudušais dēls“. Izrīkojums bij labi apmeklēts.

* 20. oktobrī Lubejas aizsargi rīkoja pļaujas svētkus ar teātŗa izrādi.

10. Cēsu pulks.

* 10. Cēsu aizsargu pulks jau sen loloja cerību iegūt „savu kaktiņu, savu stūrīti“, bet šo cerību piepildīt izdevās tikai pēc pag. gada 15. maija, kad nacionālā valdība piešķīra pulkam, mītnes ierīkošanai, bij. Vidzemes bruņniecības korporācijas ēkas ar plašo pagalmu Cēsīs, Vaļņu ielā 37. Pulks tūlīt uzsāka nepieciešamos pārbūves darbus, kuŗus pabeidza šoruden. — Svētdien 20. oktobrī notika pārbūvētā nama svinīga at-

Iekšlietu ministrs V. Gulbis pie ieejas 9. Madonas aizsargu pulka namā.

klāšana. Garīgo aktu izpildīja pulka mācītājs A. Piebalgs. Pēc tam runāja pulka komandieris M. Treijs, starp citu uzsverot: „Pēc pag. gada 15. maija vēsturiskajiem notikumiem aizsargu darbība stipri paplašinājusēs. Aizsargiem nav tikai jārūpējas par mieru un kārtību, bet viņiem uzticēti svarīgi pienākumi arī kultūrālās dzīves laukā un valsts izbūves darbā. Šo svarīgo uzdevumu sekmīgai veikšanai aizsargiem nepieciešami savi nami, kas tagad paceļās visā valstī". — Tālāk pulka komandieris sniedza pārskatu par nama pārbūves darbiem. Namu atklāja aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, nesdams sveicienus no iekšlietu ministra V. Gulbja, viceministra A. Bērziņa un aizsargu štāba. Runātājs uzsvēra, ka aizsargi vienmēr paliks uzticīgi 15. maija idejai un šīs idejas nesējiem Ministru Prezidentam Dr. K. Ulmanim un Kaŗa ministrim ģenerālim J. Balodim. Cēsu pulka aizsargu un aizsardžu saimi apsveica: administrātīvā departamenta direktors J. Anšmits, Cēsu garnizona priekšnieks pulkv. K. Šepko, Cēsu pilsētas galva R. Kance un Cēsu apriņķa vecākais J. Ringmanis. Noslēdzot svinīgo aktu, pulka komandieris M. Treijs lūdza direktoru J. Anšmitu nodot iekšlietu ministrim pateicību un solījumu, ka Cēsu pulka aizsargi grib būt vienmēr uzticīgi sava nama turētāji un apzinīgi pienākumu pildītāji. Suminot Ministru Prezidentu Dr. K. Ulmani, svinību dalībnieki nodziedāja „Lai līgo lepna dziesma". Sekoja kopīgas vakariņas. Pie galda vēl izskanēja daudz runu un sumināiumu.

* Pulka komandējošā sastāva apspriede notika svētdien, 20. oktobrī. Apspriedi atklāja un vadīja pulka komandieris M. Treijs. Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss referēja par dažādiem aizsargu iekšējās dzīves jautājumiem, uzsverot, ka aizsargiem jābūt vienmēr un visur par paraugu citiem pilsoņiem. Vēl referātus nolasīja pulka k-ris M. Treijs, kultūrālās nozares vad. V. Grozgalvs, fiziskās audzināšanas instruk. R. Ķirkums un gāzu virsnieks — E. Smilga.

* Pulka šacha sekcija pēc vasaras pārtraukuma atjaunojusi darbību ar š. g. 3. oktobri. Sapulces notiek aizsargu klubā.

* 13. oktobrī aizsargu kluba telpās notika pulka sporta kluba pilna biedru sapulce.

* Štāba bataljona sporta pulciņa kārtējās vingrošanas nodarbības iesācējiem un pag. gada vingrotājiem un sportistiem notiks turpmāk atkal Cēsu ģimnazijā, Bērzainē, otrdienās un piektdienās no plkst. 19—21. Interesenti var pieteikties minētās dienās pie nodarbību vadītāja Lodītes.

* Līvu aizsardžu pulciņa aizsardze Vēra Vasere (Cēsu pag. Ūbelēs) beigusi valsts mākslas amatniecības skolu kā aušanas instruktore un uzņemas attiecīgu aizsardžu sarīkoto kursu vadību.

* Aizsargu namā Cēsīs Vaļņu ielā 37, ierīkota aizsargu-aizsardžu vajadzībām iebraucamā sēta ar pajumti un zirgu stalli. Sētas lietošana aizsargiem - aizsardzēm bez maksas, bet par staļļa lietošanu jāmaksā 30 sant. diennaktī.

* Sakarā ar Līvu pagasta pievienošanu Cēsu pagastam, likvidēta Līvu pagasta aizsargu nodaļa, iedalot to Cēsu pag. aizsargu nodaļā, par kuŗas priekšnieku iecelts Vilhelms Ķerpe.

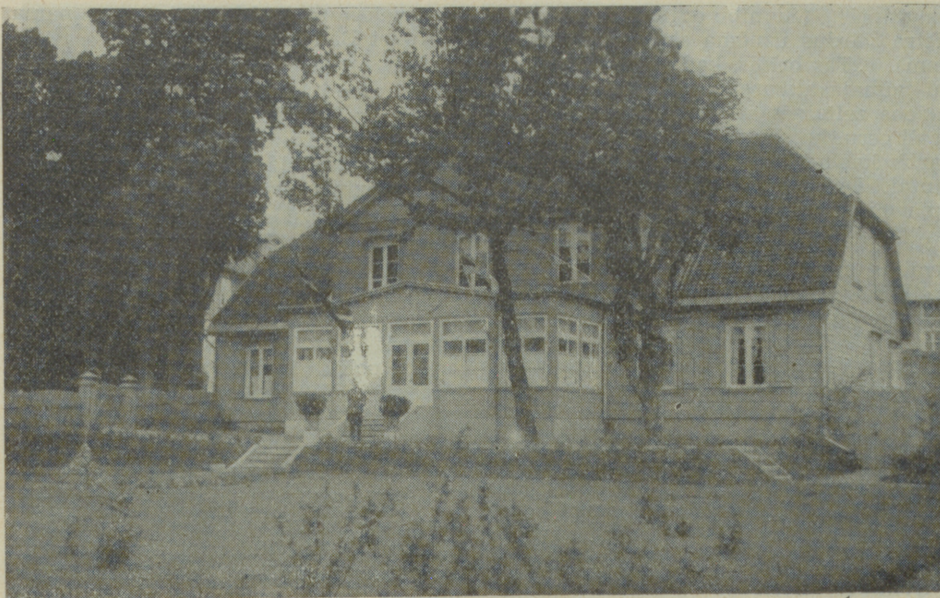
* Pateicoties 10. Cēsu aizsargu pulka iniciātīvai, 18. oktobrī Cēsīs nodibināja Latvijas aerokluba nodaļu. Dibināšanas sapulci vadīja pulka komandieŗa palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs. Paskaidrojumus par civīlās aviācijas mērķiem un uzdevumiem sniedza Latv. aerokluba centrālās valdes pārstāvis kapt. Rucelis. Nodaļas valdē ievēlēja: garnizona pr-ku pulkv. K. Šepko, Dr. K. Vanadziņu, A. Volkovu, K. Lodi, L. Pētersonu un A. Grīsli; revīzijas kommisijā: kaŗa apr. pr-ku pulkv.-ltn. Plūmani, kapt.-ltn. R. Freibergu un T. Treimani. Pēc sapulces nodaļā iestājās 40 biedri. Cēsu aizsargu pulka lidsporta pulciņš nodaļas rīcībā nodevis savu buŗu lidmašīnu.

* Mārsnēnu pag. aizsargu nodaļas aizsargi un aizsardzes 20. oktobrī deva svinīgo solījumu. Dievkalpojumu vadīja Raunas dr. māc. Treicis. Svinībās piedalījās aizsardžu instruktore L. Torgani.

* Pulka I. btl. adjutants Jānis Jākobsons iecelts par Jaunlatgales apr. I. iec. tautskolu inspektoru. Aizsargu pulks un sabiedrība no iecienītā darbinieka atvadījās 27. oktobrī, aizsargu namā. Jākabsona sabiedrisko darbību savās runās cildināja pulka komandie-

9. Madonas aizsargu pulka komandieris J. Krīgens sniedz pārskatu par Madonas aizsargu nama būvi.

10. Cēsu aizsargu pulka nams Cēsīs.

ris M. Treijs, pulka k-ŗa pal. kapt.-ltn. R. Freibergs, Cēsu pils. galva R. Kauce un c. Jākabsons saņēma balvas.

* Pulka komandieris M. Treijs 25. oktobrī bija aicinājis uz apspriedi Cēsu iestāžu un organizāciju pārstāvjus, lai nodibinātu grāmatu nedēļas rīcības komiteju. Par komitejas priekšsēdētāju ievēlēja pulka kultūrālās nozares vadītāju V. Grozgalvu.

* No pulka šķiries II bataljona komandieris J. Everts, kas iecelts par Madonas apriņķa policijas 1. iecirkņa priekšnieku. Cēsu aizsargu pulkā Everts nokalpojis 15. gadus. Par priekšzīmīgu darbību pulka komandieris tam izteicis pateicību.

11. Tukuma pulks.

* 23. oktobrī Tukumā, Viesīgās biedrības telpās notika pulka komandējošā sastāvā apspriede, piedaloties Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšniekam Ed. Rapsam. Apspriedi atklājot, pulka komandieris Kārkliņš norādīja, ka apspriedē jānosprauž programma ziemas darbam. Plašu referātu nolasīja organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, sniedzot vērtīgus norādījumus organizācijas dabas un kultūrāli - sabiedriskas dzīves jautājumos. Referātā tika sīki apskatīti jautājumi par priekšnieku un padoto attiecībām, autoritātes un vadonības princips, darba vērtība un nozīme un daudz citi organizācijas dzīves un darba jautājumi, kas komandieros radīja jaunas atziņas un ierosmi darbam. Pulka kultūrālās nozares vadītājs Lapiņš, runājot par personības izkopšanu-audzināšanu, norādīja, ka aizsargiem jābūt selekcijas sēklai, kas tomēr no tautas nešķiras, bet paliek ar to sakausēti. Kopš gadutūkstošiem latvji bijuši savstarpējā naidā. Mēs esam pārauguši šo gadusimteņu lāstu. Mīlēsim savu Tēvuzemi, stāvēsim par vienprātību ar savu galvu. Sanāksmes noslēgumā organizācijas daļas priekšnieks Rapss aicināja turēt augsti vadonības principu, izprast un veikt to darbu ,ko jaunais laiks sagaida no ikviena aizsargu organizācijas locekļa. Pulka komandieris Kārkliņš pateicās organizājas daļas priekšniekam par sniegtiem norādījumiem, solījās tos ievērot un izsacīja ticību, ka aizsargu saime pareizi sapratīs savu uzdevumu un, neatlaidīgi sekojot Vadonim, būs labs ceļa rādītājs un paraugs ikvienam Latvijas pilsonim.

* Tukuma apriņķa skolotāju savienības likvidācijas komisija ziedojuši pulkam 500 latus.

* Zebrenes krāj-aizdevu sabiedrība bija nolēmusi dāvināt pulka 6. rotai sabiedrībai piederošo nekustamu īpašumu „Krājkase". Minētais objekts sastāvēja no dažām ēkām, nedaudz zemes un bija apgrūtināts ar hipotēku parādiem. Uz aizsargu vadības ierosinājumu, krāj - aizdevu sabiedrības pārvalde izlēma jautājumu otrreiz. Pēc šī lēmuma īpašumu „Krājkase" pārdeva, nomaksāja uz īpašumu gulošos hipotēku un citus parādus un atlikušo skaidro naudu 2900 latus dāvināja 6. rotai. Šis vērtīgais sabiedrības dāvinājums ienesīs aizsargu darbībā jaunas iespējamības.

* Milzkalnes pagasta valde 1926. g. vietējai aizsargu nodaļai piešķīra vecu magazīnas klēti, lai tanī ierīkotu kultūras namu. Aizsargi nekavējoties lika izgatavot nama izbūves plānu, iepirka un sagatavoja būvmateriālus. Bet tā kā īpašuma dāvinājums nebija pienācīgi nostiprināts uz aizsargu vārda, pagasta amata personām mainoties, dāvinājums tika atsaukts. Arī cits neviens pie nama būves nestājas, lai gan pagastā ir pilnīgs ēku trūkums sabiedriskām vajadzībām un pati pagasta valde mitinās pāris mazās istabiņās. Tagad, ar jaunājiem laikiem, pasāktais darbs ievirzījies jaunā gultnē. Aizsargiem izredzes dabūt sabiedriska nama izbūves vajadzībām tagadējo pagasta pagastskolas ēku, jo skolu domāts pārcelt uz citurieni. Aizsargi sola pievest un sagatavot par velti gandrīz visus būvmateriālus.

13. Bauskas pulks.

* Jaunsauliešiem 20. oktobrī bija svinīga svētku diena — iesvētīja jauno aizsargu namu, ko rosīgā Jaunsaules aizsargu nodaļa ieguva pagā\ušā gadā no pagasta pašvaldības.

Uz nama atklāšanas un iesvētīšanas svinībām ieradās iekšlietu ministrs V.

10. Cēsu aizsargu pulka labāko šāvēju grupa ar izcīnītām balvām. Pulks ieguva arī žurnāla „Aizsargs" ceļojošo balvu.

Gulbis, aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Praula pavadībā.

Viesiem uz Bauskas apriņķa robežas pretī izbrauca apriņķa priekšnieks J. Vērpelis, Bauskas aizsargu pulka komandiera palīgs vltn. Ed. Senka un apriņķa lauku pašvaldību vecākais V. Vinters. Ceļā uz Jaunsauli ministrs apstājās Bauskā, kur to sagaidīja un apsveica Bauskas iestāžu un organizāciju priekšnieki. Ministrs iepazinās ar Bauskas aizsargu nama pārbūves un remontdarbiem, kas tuvojas noslēgumam. Nama iesvētīšana un atklāšana notiks 9. nov. Par Bauskas aizsargu rosību ministrs bija ļoti iepriecināts. Viesi vēl apskatīja Latvijas bankas Bauskas nodaļas jaunizbūvētās telpas aizsargu namā, kā arī iepazinās ar aizsargu, aizsardžu un apriņķa pr-ka pārvaldes telpām un to iekārtojumu.

Pēc īsas uzkavēšanās aizsargu klubā, viesi Bauskas iestāžu priekšnieku pavadībā devās tālāk uz Jaunsauli. Pie goda vārtiem iekšlietu ministri sagaidīja goda sardzē aizsargi, aizsardzes, mazpulku dalībnieki un skolu jaunatne. Ministri apsveica apkārtējie pagastu vecākie un pagasttiesu priekšsēdētāji. Vietējās pamatskolas pārzinis Vilipsons ministrim pasniedza jaunā aizsargu nama sudraba atslēgu.

Pēc sasveicināšanās ar goda sardzi, ministrs pieņēma aizsargu parādi, pēc kam atslēdza jauno aizsargu namu.

Jaunā nama iesvētīšanu izdarīja pulka māc. A. Turss, piedaloties Vecsaules māc. Ulmanim un Jaunsaules dr. māc. Valteram.

Nama izbūves pārskatu sniedza nodaļas priekšnieks Betchers. Nams, kas bijis apkārtnē plaši pazīstams krogs, pateicoties Jaunsaules pašvaldības un plašākas sabiedrības atsaucībai un atbalstam, pārbūvēts par ērtu un glītu tautas namu, par plašākas apkārtnes kultūrālās dzīves centru. Dažus gadus atpakaļ Jaunsaulē Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis sacījis: „Jaunsaulieši, apvienojaties zemniecībā", kas tagad arī piepildījies, pateicoties 1934. g. 15. maija notikumiem.

Sekojot Vadoņa draudzīgam aicinājumam, nama būvei bijuši ļoti atsaucīgi vietējie iedzīvotāji, dažreiz pametot pat darbu savās druvās, pievedot par brīvu nama būvei visus vajadzīgos materiālus pat no attālākām vietām. Nod. pr-ks Betchers lūdza ministri namu atklāt.

Savā atklāšanas runā iekšlietu ministrs V. Gulbis starp citu teica:

„Jūs, jaunsaulieši, radošā darbā esat pierādījuši 15. maija ideju, ko sludina Tautas Vadonis Dr. Kārlis Ulmanis, aicinot tautu uz vienprātību un sadarbību. Vadonis būs priecīgs, kad pastāstīšu par to jauko sadarbību, ko šodien redzēju pie Jums. Šeit sadarbojas pagasta pašvaldība un aizsargu nodaļa. Tie ir divi spēki, kas noteic un veido mūsu lauku dzīvi un mūsu nākotni. Šis nams lai kalpotu nevien Jūsu pagasta sabiedrībai, bet būtu par svētību visai apkārtnei. Šī nama nozīme ir jo svarīgāka tāpēc, ka tas atrodas vienā no pierobežas tālākiem stūriem. Taisni Jūsu pierobežas apgabala uzdevums stiprināt nacionālo kultūru. Ir vajadzīgs nevien dabā, bet arī garīgās kultūras dzīvē nospraust robežu. Tad mēs būsim stipri". (Svinību dalībnieki šos ministra vārdus uzņēma skaļiem applausiem). „Tas brīdis, kad mēs iegājām šai jaunajā aizsargu namā, tika saules, rudens zeltainās saules apspīdēts. Es droši ceru, ka saules apmirdzēts būs arī darbs, kas nesīs svētību mūsu valstij un tautai. Dievs, svētī Latviju!" beidza savu runu ministrs.

Svētku dalībnieki sumināja valsts, armijas un aizsargu vadību. Sekoja apsveikumi. Personīgi sveicienus nesa Bauskas apriņķa lauku pašvaldību vecākais V. Vinters, Jaunsaules skolas pārzinis Vilipsons, Paņemunes pagasta vecākais Beinerts, Jaunsaules pag. rev. komisijas priekšsēdētājs Jansons, Taurkalnes pag. vec. Strautnieks, Vecmuižas pag. vec. Sodums u. c. Noslēgumā nod. pr-ks Betchers, kam piekrīt lieli nopelni jaunā nama izbūves darbā un iegūšanā, pateicās visiem par dāvāto uzticību un atbalstu.

Svinības noslēdza Dziesma brīvai Latvijai.

Vakarā notika vietējā koŗa koncerta priekšnesumi un lugas „Karogs aicina" izrāde.

Labas sekmes jaunsauliešiem turpmakās darba gaitās!

* Lai iegūtu līdzekļus sava nama būves nobeigšanai, Vecsaules nodaļa sarīkoja 6. oktobrī Vecsaulē plašus svētkus ar bazāru un teātŗa izrādi. Bazāram vietējās firmas un tirgotāji bija ziedojuši daudz vērtīgu mantu.

Vakarā notika teātŗa izrāde pulka drāmatiskās trupas izpildījumā. Sarīkojums deva ap Ls 1000,— skaidra atlikuma. Jauno aizsargu namu paredzēts atklāt novembŗa mēneša beigās.

* Latviešu Jaunatnes Savienības Bauskas organizācija likvidējoties uzdāvinājusi pulkam savu bibliotēku, kas sastāv no apm. 600 sējumiem 900 latu vērtībā. Šī pati organizācija š. g. pavasarī dāvināja pulkam 1000 latus naudā priekškara iegādei aizsargu nama skatuvei Bauskā.

* Noslēdzot sporta vasaras sezonu, pulka sporta klubs 20. oktobrī bija aicinājis uz apspriedi visus pulka aizsargu un aizsardžu sporta pulciņu vadītājus un izstrādāja nākošās sezonas fiziskās audzināšanas darba plānu.

* Aizsaudžu sporta pulciņu vadītāju sanāksme notika 20. oktobrī. Piedalījās 16 sporta pulciņu vadītājas.

* Stelpes aizsargi un aizsardzes, lai atzīmētu Latvijas atbrīvošanas cīņās kritušā Jāņa Gaiļa piemiņu, uzcēluši staltu, pelēkā lauku granītā kaltu pieminekli. Pieminekli atklāja pulka komandieris J. Vērpelis.

14. Kuldīgas pulks.

* Kuldīgas pilsētas valde uzsākusi vēsturiskā muzeja iekārtošanu. Mūzejā paredzēta atsevišķa nodaļa aizsargu un aizsardžu savāktām senlietām, tāpēc pilsētas valde griezusies pie Kuldīgas aizsargu pulka vienību priekšniekiem ar uzaicinājumu organizēt senlietu vākšanu.

15. Liepājas pulks.

* 5. un 6. oktobrī Liepājā notika pulka aizsardžu dienas. Atklāšanas aktā Latviešu biedrības zālē ieradās Kurzemes divīzijas komandieris ģen. O. Dankers ar štāba priekšnieku pulkvedi Žīdu. Aizsardzes un goda viesus uzrunāja pulka komandieris K. Tikmanis un lūdza ģen. O. Dankeru aizsardžu dienas atklāt. Ģen. Dankers norādīja uz aizsardžu uzdevumiem un uzaicināja nodziedāt valsts himnu. Aizsardzēm sveicienus nesa prof. Ūdris, policijas priekšnieks Garoziņš, apriņķa vecākais Līcis u. c. Sākās aizsardžu dienu kārtējais darbs. Tika nolasīti vairāki referāti. Pulkst. 17 aizsardzes devās uz Brāļu kapiem, kur nolika vaiņagu. Vakarā aizsardzes pulcējās dievkalpojumā Sv. Annas baznīcā, bet pēc tam ieradās Lie-

11. Tukuma aizsargu pulka 6. rota pēc šaušanas sacīkstēm.

Kalnciema aizsardzes svinīgā solījuma dienā.

pājas pilsētas drāmā „Nameja gredzena“ izrādē. Pulka aizsardžu lielā sanākme noslēdzās svētdien, 6. oktobrī, sniegdama dalībniecēm jaunus ierosinājumus un aizsardžu darba lielāku izprasmi un prieku.

* Gramzdas nodaļas 16 gadu pastāvēšanas svētki un aizsardžu iesvētīšana notika 6. oktobrī, Gramzdas drāmatiskās biedrības telpās. Dievkalpojumu noturēja mācītājs Dr. V. Sanders, dziesmām kuplināja vīru dubultkvartets R. Kliesta vadībā. Sekoja referāts, apsveikumi, bazārs ar bagātīgām izsolēm un teātŗa izrāde.

* 20. oktobrī Meldzenes muižā bija Nīgrandes aizsargu izrīkojums ar teātŗa izrādi.

16. Jelgavas pulks.

* Jelgavas apr. lauku pašvaldību vecākais T. Dārznieks, saskaņā ar agrāko lēmumu un iekšlietu ministŗa piekrišanu, izmaksājis 16. Jelgavas aizsargu pulka komandierim pulka vajadzībām no bij. apriņķa pašvaldības līdzekļiem 2000 latu.

* Bēnes aizsardžu pulciņš jau vairākus gadus izved vakarēšanu, kuŗa notiek 2 dienas mēnesī. Minētās dienās pulciņa dalībnieces pulcējas, lai kopēji strādātu rokdarbus un mājsaimniecības darbus, kā arī pārrunā un noskaidro dažādus kultūrālus jautājumus. Lielākā daļa pulciņa dalībnieču jau darinājušas krāšņus Zemgales novada tautas tērpus, kā arī pagatavojušas daudz vērtīgu mājas izdaiļošanas priekšmetu. Pulciņu vada priekšniece M. Zariņa. Vakarēšanas mājsaimniecības darbus ilgāku laiku sekmīgi vadījusi mājturības instruktore M. Brencsone.

* 13. oktobrī notika Kalnciema aizsargu un aizsardžu iesvēte. Svētki iesākās baznīcā ar dievkalpojumu, kuŗu noturēja mācītājs R. Kolderovskis. Aizsargi un aizsardzes parakstīja svinīgo solījumu. Dievkalpojumu priekšnesumiem kuplināja Nacionālās operas soliste F. Vīksne. Pēc dievkalpojuma Kalnciema pamatskolas telpās notika svētku koncerts, kuŗu atklāja pulka komandieris Ausmanis. Koncertēja Nacionālās operas solisti: F. Vīksne, A. Ciemiņš, H. Ozoliņš un brīvmāksliniece A. Kapteinis. Svētku mielastā apsveikumus izteica pulka komandieris Ausmanis, pulka vecākā aizsardze A. Lejiņa, II bataljona komandieris K. Bušs u. c. Nodaļā patlaban 21 aizsargs un 22 aizsardzes. Nodaļas priekšnieks B. Katlaps, aizsardžu pulciņa priekšniece — M. Bērziņa.

*Pulka aviācijas vads 27. oktobrī rīkoja plašus aviācijas propagandas svētkus pie Bramberģes sadraudzīgās b-bas „Līgo “nama. Auces, Bērzmuižas un Glūdas grupas ar savām buŗu lidmašīnām demonstrēja lidojumus un lidošanas apmācību. Vakarā iesvētīja Glūdas grupas jauno buŗu lidmašīnu.

* 31. oktobrī Baložu kapsētā Jelgavā guldīja bijušo Latgales artilerijas pulka kapteini, 16. Jelgavas aizsargu pulka ārstu Dr. Nikolaju Rafaelu. Nelaiķi izvadīja no Sv. Annas baznīcas, kur šķirsts altaŗa priekšā bija novietots uz katafalka. Godasardzē stāvēja Jelgavas aizsargu pulka virsnieki. Kapos no nelaiķa atvadījās pulka štāba bataljona vads ar trīs salūta šāvieniem. Jelgavas aizsargu pulka vaiņagu nolika pulka vecākais ārsts Dr. Rūdolfs Celms.

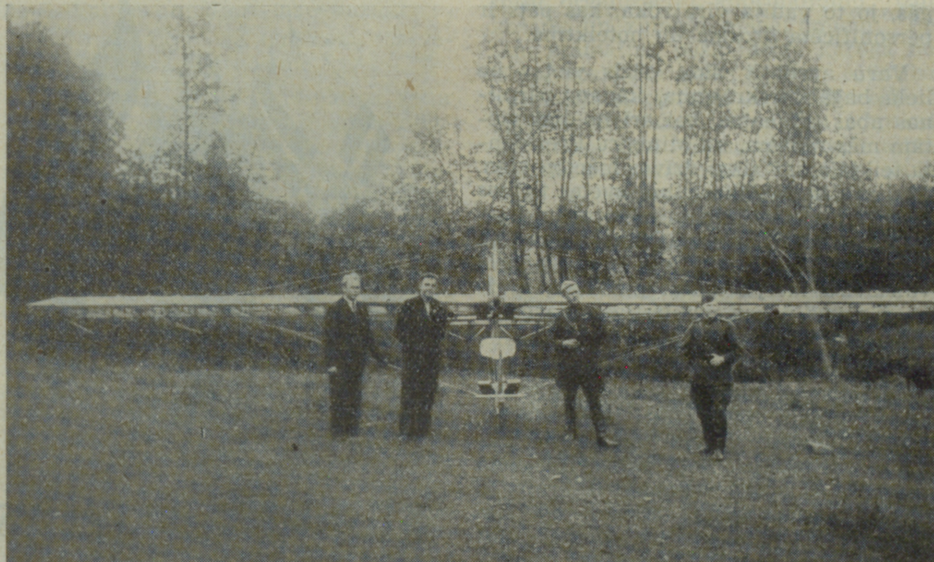
Dzelzceļu pulks.

* 31. oktobrī Valmierā dzelzceļu aizsargu pulka 3. rotas aizsargi rīkoja svinīgā solījuma aktu, uz kuŗu no Rīgas bija ieradušies dzelzceļu aizsargu pulka komandieris Ozoliņš, pulka vecākā aizsardze Kulitāne un citi viesi. Svētkus Valmieras latviešu biedrībā ievadīja ar garīgu aktu, kuŗu izpildīja pulka mācītājs prof. V. Maldonis. Pēc tam aizsargus uzrunāja pulka komandieris Ozoliņš un nolasīja svinīgā solījuma tekstu. Pēc svinīgā solījuma parakstīšanas, klātesošiem suminot atjaunoto Latviju un valdību, nodziedāja Dziesmu brīvai Latvijai. Apsveica dzelzceļu aizsargu pulka vecākā aizsardze Kulitāne, 8. Valmieras aizsargu p. komandieris Prauliņš, Valmieras apr. pašvaldību vecākais Vinters un citi. Sekoja kopējas pusdienas. Vakarā Latviešu biedrībā notika Zemnieku drāmas viesizrāde „Mīla stiprāka par nāvi“.

Aizsargu aviācija.

* Aizsargu aviācijas šaušanas sacīkstēs armijas šautuvē ar kaŗa šautenēm pirmo vietu ieguva nodaļas priekšnieks Reichmanis ar 75 punktiem, 2. vietu aizsargs Dzērve ar 74 punktiem un 3. vietā nod. pr-ks Ozoliņš ar 65 punkt. Šaušanā ar automātiskām pistolēm 1. vietā — aizsargs Šmits ar 38 punktiem, 2. vietā aizsargs Blūmanis ar 36 p. Šaušanā ar mazkalibra šautenēm 1. v. — ieroču pārzinis Majors 223 punktiem, 2. v. aizs. Blūmanis ar 199 punktiem un 3 vietā — aizsargs. Cirss ar 186 punktiem.

* Dr. T. Maikapars iemaksājis Latvijas aeroklubam 100 ls un lūdzis tos nodot traģiskā nāvē mirušo aizsargu lidotāju K. Vējiņa un F. Kiršteina mātēm.

Ungurmuižas aizsargu konstruēta buŗu lidmašīna.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Kārlis Ulmanis. Sabiedriskie raksti un runas. Sakopojis J. Druva. Izdevusi P.-S. „Zemnieku Domas“. 1. un 2. grāmata.

Tā ir vairāk nekā sabiedrisku rakstu un runu sakopojums, tā ir mūsu lielā valstsvīra dzīves mācība sabiedrībai, zemkopjiem un mums visiem — visiem latviešiem. Rakstos un runās dveš pretim īsts vīra spēks un dzīves gudrība, kvēls cīnītāja gars un liela politiķa nosvērtais prāts, cīnītājs un dzīves veidotājs laimīgi apvienots vienā personā. „Esi pirmais cīņas līnijā. Un cīnies līdz pēdējam!“ saka mūsu tautas Vadonis un visa dzīve ir labākais un gaišākais pierādījums, ka teiktie vārdi nav vārdi vien. Šie vārdi teikti tikai tad, kad tiem iepriekš sekojuši darbi. Ministru Prezidents K. Ulmanis bijis pirmais cīņas līnijā 1919. gadā Latvijas vislikteņīgākajā brīdī, kad drūmajās oktobŗa dienās izšķīrās valsts liktenis, kuŗš bija likts svaru kausos. Ministru Prezidents lika šai brīdī ķīlā arī sevi un ar savu piemēru deva mūsu kaŗavīriem spēku un izturību cīnīties līdz pēdējam, cīnīties līdz uzvarai.. Tikai vēlāk Ministru Prezidents saka savus vārdus, kuŗi tik kategoriski prasa no cīnītāja cīņu līdz uzvarai, un tamdēļ tie vairs nav vārdi vien. Tiem ir dziļš saturs un piemērs spilgts un neizdzēšams, kādu reti var sastapt vēsturē. Tā tas ir ikvienā Ministru Prezidenta vārdā un runā — vispirms piemērs un tad — dari un uzvari. Vilcināšanās un nevarība ir stipra vīra necienīgs slogs un Ministru Prezidents droši saka, ka „ . . . ātras izšķiršanās lielā priekšrocība parādās bagātīgajā pļaujā, kuŗu ievāc tie, kam nenetrūkst drosmes. Jo drosme ir nepieciešama, lai svarīgās lietās varētu taisīt ātrus un noteiktus slēdzienus. Bet par to viņi redz sava darba piepildījumu.“ Drosme un ātra izšķiršanās izcēla mūsu valsts kuģi visvētrainākās un visbīstamākās 1918. un 1919. gadu bangās, jo to vadīja vīra roka, kas pats ir personificēta drosme un noteiktība.

Varu apskatīt tikai pāris vietas no lielā bagātību krājuma, kādām pārpilnas abas grāmatas, bet arī no šīm vietām mēs redzam, ka Ministru Prezidenta teiktais nav tikai dzīves mācība vien. Tā ir valsts mācība, pilna kvēlas ticības uz latvju tautas labāku nākotni un katra teiktā vārda pamatā kā viscietākā un visstiprākā granīta klints ir mūsu lielā valstsvīra latvju tautai ziedotais mūžs un šī mūža nekad nemirstīgais darbs — mūsu latviskā valsts.

Grāmatas ar retu rūpību un pietāti sakārtojis redaktors J. Druva. Mēs varam viņam pateikties par darbu, kuŗam līdzīga latvju valodā neatradīsim. Strādājot lielā valstsvīra ciešā tuvumā, J. Druva vislabāki ievērojis to spēka avotu, kāds izverd no šīm runām un rakstiem un tamdēļ viņš laidis klajā dziļi iespaidīgo darbu, lai viņā savu garu veldzētu šaubīgie un smeltos vēl lielāku drosmi un apņēmību drošie un strādīgie — visi, kas cēluši un tura latvju valsti.

Atzīmējams arī rūpīgais sakārtojums un glītais iespiedums.

Ministru prezidenta K. Ulmaņa sabiedriskie raksti un runas nedrīkst trūkt nevienā bibliotēkā, nevienā grāmatu plauktā, kur redzamas un grib redzēt un lasīt īsti labas un vērtīgas grāmatas.

R. Osis.

„Suomen Sotilas“ 17. — 19. Nr.

Ar gandarījumu un patiesu prieku mēs varam teikt, ka sen zuduši tie laiki, kad latvis un viņa valsts bija tukša skaņa daudziem ārpus mūsu zemes robežām. Latviešu vārds gan spilgti iezīmējās lielajos notikumos, kuŗi viļņoja visu pasauli pirms divdesmit gadiem, bet vēl bija jāstrādā liels darbs, jārāda arī nemitīgā darbā savas spējas, līdz mūsu vārds kļuva pazīstamāks. Tagad katrs eiropietis, kas arī īstenībā ir inteliģents un ne pēc vārda vien, zina, mūsu valsti un tautu, un kur viņa meklējama. Bet ir valstis un tautas, kuŗām mūsu vārds nav bijis svešs nekad Un kā viena no tādām tautām un valstīm mums godam jāmin somu tauta un viņas pašas radītā valsts. Kad drošie ziemeļdēli vēl turējās pretim krievu virskundzībai, daudzi mūsu brīvības dienu sapņotāji bija spiesti meklēt patvērumu Somijā, un kad viņi atgriezās dzimtenē, tie nesa līdzi atmiņas par viesmīlīgo un brīvību mīlošo tautu, kuŗas sirdis bija tikpat skaidras, kā viņas granītā skauto ezeru dzidrie dziļumi. Somija mums bija pazīstama arī agrākos laikos, jo somu cilts lībieši, sakusdami ar latviešiem, devuši mums daudzus vārdus un nosaukumus, un, kā piejūŗas cilts, arī tieksmi uz jūŗu un tās viļņu bangu klajumu vilinošām tālēm.

Kļūmīgā brīdī somi mums sniedza palīdzīgu roku pie dažu Ziemeļlatvijas pagastu atbrīvošanas brīvības kaŗā, kas vēl vairāk nostiprināja seno draudzību. Ka šī draudzība un sirsnība nav vienpusīga, bet ka tā mīt arī somu tautā, to spilgti pierāda nupat Somijā iznākušais žurnāls „Suomen Sotilas“ 17. — 19. Nr., kuŗš veltīts Latvijai, mūsu armijai, aizsargiem, un kuŗā īsumā ietvertas visas ziņas par mūsu valsti. Ar žurnāla speciālnumura izdošanu, somi pasvītrojuši interesi un uzmanību, ar kādu mūsu ziemeļu draugi vērojuši mūsu nostiprināšanos, izveidošanos un spēku augumu, kā arī to, ka kaŗavīri ir pirmie sapratušies, noslēgdami draudzību kaujas laukos un kuŗas ciešs turpinājums izveidojies starp latvju un somu aizsargiem.

„Suomen Sotilas“ speciālnumurs ļoti glīti izdots un sakārtots ar atzīstamu lietpratību un gaumi, kur redzama rūpīga darbinieka roka, kuŗš labi pārzinājis arī mūsu valsts apstākļus. Žurnālu kuplina daudzas illūstrācijas no mūsu valsts dzīves un dabas skati, bet jo redzama vieta ierādīta mūsu bruņotiem spēkiem. Žurnāla vāku grezno mūsu valsts ģērbonis, bet titullapā mūsu Armijas štāba rotas kareivis un aiz viņa Valsts Prezidenta standarts un nacionālais karogs krāsās (sk. illūstrāciju). Uz titullapas latvju valodā: „Numurs veltīts Latvijai un Latvijas armijai“. Mūsu valsts himna nodrukāta latviski un himnai blakus tulkojums somu valodā, atzīstami veiksmīgā Reino Hirviseppä tulkojumā. Pievienotas arī himnas notis. Pēc himnas, uz īpašas lappuses, kuŗu grezno Latvijas un Somijas ģerboņi, nāk redakcijas raksts latvju valodā: „Mūsu mīļie ieroču biedri, latvieši“, pilns neliekuļotas sirsnības un dziļi izjustu vārdu par mūsu brīvības cīņām. Tālāk uz atsevišķām lappusēm glīti iespiestas Valsts Prezidenta A. Kvieša, Ministru Prezidenta K. Ulmaņa un Kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža ģīmetnes. Mūsu sūtņa V. Šūmaņa raksts par mūsu brīvības cīņām un vēsturisko 15. maija vienprātību un vienību iespiests latvju un somu valodās. Uz atsevišķas lapas armijas komandieŗa ģenerāļa Kr. Berķa ģīmetne ar rakstu žurnālam „Suomen Sotilas“, kuŗā armijas komandieris, ģenerālis Kr. Berķis atzinīgi piemin somu kaŗotāju „Pohjan Poikan“ varonīgo palīdzību mūsu brīvības cīņās, par ko somu kaŗotāju krūtis grezno mūsu izcilākā balva — Lāčplēša kaŗa ordenis. Seko armijas štāba priekšnieka ģenerāļa M. Hartmaņa un aizsargu priekšnieka pulkv.-ltn. K. Praula ģīmetnes un skati no mūsu sūtņa darba vietas — sūtniecības Helsinkos. Izcilus vietu ieņem raksts par Ministru Prezidentu K. Ulmani, kuŗā minēta mūsu lielā valstsvīra biogrāfija un viņa nemirstīgais darbs Latvijai. Rakstu kuplina skati no Ministru Prezidenta darbības un no pag. gada 15. maija svētkiem. Mūsu neliekuļotais draugs un labvēlis prof. V. J. Mansikka ievietojis lietišķu rak-

stu par mūsu vēsturi. Piezīmējams, ka profesors V. J. Mansikka tekoši pārvalda latvju valodu. M. Väinö Joensun sarakstījis garāku rakstu par Latviju, zemi un iedzīvotājiem ar daudzām illūstrācijām tekstā. Kaarlo Kurko dalās savās atmiņās par kaujām pie Gulbenes un Tīreļpurvā pret bermontiešiem. Tālāk seko raksts par mūsu bruņoto spēku iekārtojumu un Somijas militārā pārstāvja Latvijā majora R. Ingeliuss raksts par Latvijas armiju. Rakstā R. Ingeliuss atzīmē, ka Latvija ar strauju progresu tiecas uz priekšu un latvju karaviri izceļas ar iznesīgumu un staltumu, kas pierāda, ka tauta audzina spēcīgus savas zemes aizstāvjus. Latvijas armijas štāba rotas karavīri sevišķi izceļas ar savu stalto augumu un brašumu. Armijas štāba rotu autors apzīmē par Latvijas gardi. Visai atzinīgus vārdus majors R. Ingeliuss veltī armijas komandierim ģenrālim Berķim, atzīmējot, ka ģenerālis Kr. Berķis pavadījis Somijā desmit dienesta gadus, labi iepazinies ar somu tautas dzīvi un ierašām, par ko vislabāko liecību nodod tas, ka armijas komandieris ģenerālis Kr. Berķis tekoši pārvalda somu valodu. Savā rakstā majors R. Ingeliuss arī atzīmē, ka latvju armijas komandējošā sastāvā valda priekšzīmīgi sadraudzīgs vienības gars, kas dara armiju stipru un nesalaužamu grūtā brīdī un ka starp latvju un somu karavīriem pastāv neliekuļota draudzība. Tālāk seko virkne rakstu par mūsu valodu, vēsturi, sportu un fizisko attīstību, latvju sievietes stāvokli valstī, par zemkopību, mežkopību, zvejniecību, rūpniecību un tirdzniecību, valsts nozīmēm un mūsu svētnīcu — Brāļu kapiem. Bez tam krājumā ir daži mūsu autoru raksti. K. Students aprakstījis mūsu galvas pilsētu Rīgu, kuŗam seko draudzīgas atmiņas no mūsu valstsvīru viesošanās Somijā, K. K. raksts par Latvijas brīvības cīņām, ģenerāļa M. Peniķa raksts par kauju norisi 1919. gadā, A. Grīna apcerējums par latvju varoņiem un pulkv.-ltn. Ed. Klūges raksts par mūsu bruņoto spēku izveidošanu. Rūpīgi sastādīto un glīti izdoto krājumu teicami izceļ daudzās illūstrācijas, kuŗu izvēle jāatzīst par visai labu, izņemot illūstrāciju 421. lapaspusē, kuŗā redzami divi pēc apģērba vien nepārprotami cittautieši, bet parakstā tie atzīmēti par latvju zemkopjiem. Šķiet, tas noticis vienkārši aiz pārpratuma un ir tikai niecīgs sīkums visai lielā un daudzpusīgā darbā.

Pabeidzot šo apskatu, jāatzīmē„ Suomen Sotilas“ redakcijas draudzība un nesavtība, kādu tā parādījusi iepretim Latvijai, latvju tautai un armijai, izdodot speciālnumuru, lai veicinātu un stiprinātu somu un latvju tautu savstarpēju draudzību un pazīšanos. Sevišķa pateicība te nākas „Suomen Sotilas“ atbildīgajam redaktoram Kolfa Tiivola kungam, kurš bez tam šim speciālnumuram sarakstījis arī īpašu veltījumu, kuŗa sirsnīgie vārdi pierāda to lielo tuvumu, ar kādu R. Tiivola kungs piegājis karavīru dvēselēm.

„Suomen Sotilas“ piesūtīts mūsu armijas un aizsargu vadībai un žurnāla izdevēji ziedojuši lielāku skaitu žurnāla eksemplāru izdalīšanai mūsu karaspēka daļām. R. Osis.

„Kaitse Kodu“ 10 gadi.

Šā gada 14. oktobrī Igaunijas aizsargu saimes domu paudējs žurnāls „Kaitse Kodu“ atskatījās uz 10 pastāvēšanas gadiem. Šinī sakarībā iznāca „Kaitse Kodu“ jubilējas numurs ar paplašinātu saturu. „Kaitse Kodu“ jubilejas numurā ievietoti izsmeļoši aizsargu, armijas un žurnāla vadītāju raksti par „Kaitse Kodu“ nostaigātām gaitām un lielo nozīmi valsts aizsardzības darbā. Atzīmējot „Kaitse Kodu“ 10 gadu jubileju, pasniedzam še „Aizsarga“ lasītājiem „Kaitse Kodu“ vāka uzņēmumu un, uzsveŗot tās patiesās savstarpējās simpātijas, kādas valda starp „Kaitse Kodu“ un „Aizsargu“, novēlam mūsu sabiedrotās kaimiņtautas aizsargu preses izdevumam vēl jo sekmīgākas gaitas nākotnē. „Kaitse Kodu“ un „Aizsargam“ ir daudz kopēja un līdzīga, kamdēļ par katru mums radniecīskā žurnāla jaunu sasniegumu „Aizsarga“ izdevēji un lasītāji no sirds priecāsies.

Jaunais Zinātnieks. 31. — 33. Nr. Nr. A.-S. Valters un Rapa izdevums.

31. Nr. K. Lejnieks. **Grāmata,** tās vēsture, technika un nozīme.

Nelielā pēc satura grāmatiņa satur daudz un vērtīgas ziņas, sniedzot dīezgan plašu ainu par rakstības un grāmatas izcelšanos un par grāmatu, bibliotēku un lasīšanu. Tā kā apskatāmā viela stipri plaša, tad autors dažās nodaļās aprobežojies ar īsiem konspektīviem datiem. Tāda ir 9. nodaļa par latviešu grāmatas vēsturi, kuŗa aiz datu vairuma īsā nodaļā (3 lappusēs 56 dažādi gadu skaitļi vien) pasausa un nav tik dzīva kā pārējās. Schēma par grāmatas ceļu no autora līdz lasītājam varēja būt ar nelielu paskaidrojumu labāk ārpus schēmas, kas modinātu interesi schēmu izpētīt. Tie ir tomēr tikai sīkumi, kas grāmatas vērtību nebūt nemazina. 48 labas illūstrācijas ļoti uzskatami papildina grāmatas tekstu. Korektūras paraugs reti labs un saprotams. Grāmata aptveŗ arī daudz un dažādu jēdzienu, darba paņēmienus un izskaidrojumus. Kā vērtīgs pielikums ir V daļa —Grāmata un lasītājs, kuŗā apskatīta bibliotēkas iekārtošana, apiešanās ar grāmatu, grāmatu zīmes u. c.

32. Nr. **Ž. Karlsons. Zviedru laiki Vidzemē.**

Saturā Vidzemes iekaŗošana, iedzīvotāju stāvoklis varas maiņas laikā, zemes iekšējā iekārta, garīgā dzīve, muižu redukcija, paskaidrojums par „labiem zviedru laikiem“ un latviešu zemzemnieku stāvoklis kaŗa laikā. Kā redzam, tad grāmatiņa ietveŗ sevī laiku no 1629. — 1721. g. līdz ar nelielu ieskatu poļu un krievu valdīšanas laikos. Grāmatu izlasot paliek stipri plašāks skats par zviedru nodomiem un to izvešanu dzīvē, kā arī par mūsu senču sīksto izturību kaŗa un sērgu grūtībās. Mēs redzam, ka izpostītā zeme ātri atspirgst, jo to dziedē latvju zemkopja gādīgās rokas un mums paliek ciešāka apņemšanās sargāt savu zemi no svešām varām, lai tā neklūtu par citu tautu caurstaigāšanas un laupījuma ievākšanas vietu.

33. Nr. Dr. **V. Pampe. Antropoloģija.**

Šī grāmatiņa atzīmējama kā īpatns un patstāvīgs darbs, jo līdz šim mums ir bijis ļoti maz darbu latvju valodā par tik svarīgu zinātnes nozari kā antropoloģiju. Rūpīgi izvēlētas illūstrācijas un zīmējumi ļoti uzskatāmi papildina grāmatas tekstu. Autors, pēc iespējas, rīkojies salīdzinoši ar latvju īpatnībām, pieturoties viscaur pie populāri uzskatāma veida un savos slēdzienos pieturējies pie atzīstāmas objektivitātes izskaidrojot citu tautu ierašas un dzīves veidu.

Visas trīs grāmatiņas ir rūpīgi sastādītas un tīkami papildinās mūsu jauno grāmatu draugu bibliotēkas. —s.

Skolēnu militārais kalendārs 1935./36. mācības gadam. Sastādījis vltn. Vilis Akermanis. Izdevniecība „Skolēnu militārā literātūra“.

Nelielā, bet rūpīgi sastādītā un reti glīti izdotā grāmatiņā autors sakopojis visnepieciešamākās ziņas par mūsu armiju, organizāciju, apbruņojumu, izlūkošanu un ziņneša pienākumiem. Bez tam grāmatiņā paskaidrota karoga nozīme, apskatīta gaisa spēku attīstības veicināšana, ķīmiskie kaujas līdzekļi un ievietoti citi raksti. Iespaidīgs ir apskats par mūsu skolu jaunatnes lomu atbrīvošanas cīņu laikmetā. Grāmatiņā ievietotas arī nepieciešamās ziņas par pasta taksi, mēriem un svariem un to papildina dažas veidlapas tieši skolēnu vajadzībām.

Atzīmējams, ka grāmatiņas cena Ls 0,75 samērā neliela, ņemot vērā glīto izdevumu un daudzās illūstrācijas.

R. Osis.

„Militārais Apskats“. 1935. g 8./9. nr.

Ģen. J. Buivids — Cīņu grūtības un to pārvarēšana. Atv. pulkv.-ltn. Vold. Reiznieks — Militārisms un pacifisms. Franču bruņotie spēki jaunāko vērojumu gaismā. Pulkv. K. O. — Par kaŗaspēka daļas inficēšanu. Tulk. vltn. Budris. — Kā Lietuva būs nodrošināta ar pārtiku varbūtēja kaŗa gadījumā.

Pulkv. - ltn. N. Miļevskis. — Maršala Pilsudska manevrs pret lieliniekiem 1920. g. augustā. Kapt. Kociņš — Armiju mēchanizācija. Pulkv. Antens — Mūsu partizāņu darbība atbrīvošanas kaŗā. Majors Müllersteins — Kājnieku uguns izmantošana pie bataljona aizstāvēšanās plašā frontē atbalsta punktu veidā. A. Mauriņš — Sarkanarmijas bataljona štāba darbība uzbrukuma kaujā. Vltn. A. Vēveris — Lidmašīnu apkaŗošana ar šauteni Anglijā. Vltn. Kokins — Poļu ieskati par ložmetēju pielietošanu uzbrukumā. Kapt.-ltn. Āboltiņš — Gājiena aizsardzība pret motomēchanizētu vienību uzbrukumiem. Vltn. A. Sāns. — Kājnieku cīņa ar tankiem. Kpt. Kalacis — Tēmēšanas ierīču pārbaude. Kapt. Kalacis — Jaunākie Šneidera sistēmas dižgabali. Kpt. Kaudzītis — VIII oficiālo starptautisko jāšanas sacīkšu pārskats. J. C. — Tagadējie sakaru suņi. Vltn. A. Eglītis— Maskojošas aizsargu maskas citu valšķu armijās. V. K. — Pionieŗu uzdevumi un sapieŗu apmācības jautājums visās ieroču šķirās. Chronika. Grāmatu skate. Sīkumi.

„Kadets“ 8. Nr. Armijas virspavēlniekam, ģenerālim Jānim Balodim. Lāčplēšu balva armijas komandierim, ģenerālim Kr. Berķim. Garīgais darbs. Mūsu skolu jaunatnes militārā apmācība. Svarīgākās pamācības no Bolivijas - Paragvajas kaŗa. Kapt. Burons— Vada apmācība kaujai. Vltn. Karmazo — Perspektīves skices. Vikao — Nakts uzbrukums Shinsho miesta uzkalniem. Literāriskā daļa. Sports. Humors. Grāmatu apskate. —si.

„Kadets“ 9. Nr. Jaunais laiks. Dr. phil. J. Students — Darba būtība un nozīme dzīvē. U. V. — Rezerves virsnieks un aktīvā armija. Kapt. Burons — Vada apmācība kaujai. V. K. — Kā tanki pārvar mīnu laukus. Vltn. J. Zilvers — Savrūpēja kaujas mācība. Vltn. Karmazo — Perspektīves skices. Vltn. A. Eglītis — Pretķīmiskā aizsardzība SPRS armijā. Literāriskā daļa. Humors. Sports. Grāmatu apskate.

si

Apjumības. E. Brastiņa pļaujas svētku mīkale brīvdabas izrādē Latvijas zemnieku pļaujas svētkos Koknesē 1935. g. 13. oktobrī.

Šī izrāde atkal lieku reizi apstiprināja, ko var sniegt vienots darbs un vienota doma. Mūziku bija komponējuši trīs autori — J. Vītoliņš, J. Graubiņš un J. Zālītis, bet izpildījumā tas neienesa ne mazāko disonansi. Autori snieguši labāko un viņu mūzikas ritmi jauki iekļāvās izrādē. Ik tēlotājs un ikviens grupu spēļu dalībnieks ielika izrādē visu sevi, kalab arī kopiespaids tika panākts pacilājošs un lielo svētku jūsmai atbilstošs. Izrādē rūpīgi izkārtoti grupu skati, reti disciplinēti dziesmu un runājošie kori, pie kam koriem sevišķi pasvītrojams kustību savienojums, kas piedeva skatuvei nepārtrauktu dzīvību un neatļāva novērst uzmanību, nododot labāko liecību par galvenā svētku režisora Jāņa Munča izcilus mākslu un spējām. Viņa nodomus — ar svētku izrādes dekorātivo ietērpu dziļi iekļāvīgi atbalstīja A. Cimermaņa darbs, kur skatītāju uzmanību saistīja kā ražena saimnieka sēta, tā atjautīgi izplānotā senceltņu stilā skatuve un impozantais svētais kalns.

Tik grandiozā uzvedumā, kā „Apjumības“ grūti bija ieturēt mistisko vasaras un rudens darbu noslēguma jūtoņu, jo uzvedumā dominēja darba un prieka pacilājošie un spēcinošie ritmi. Tomēr arī mistikai bija pienācīgas nedevas ar Jumu pāra debiju, lai gan ārēji še pārsvarā bija zināma jautrība. Atzīstami izteiksmīgs bija raženais saimnieks — Teodors Lācis, kurš ar savu nosvērto tēlojumu ieguva nedalītas skatītāju simpātijas. Ļoti izturētu un skaidru tēlojumu sniedza Artūrs Filipsons— vectēvs un pieminētie Jumi — Lidija Keplere un Viktors Šteinītis. Labi iekļāvās izrādes ritmā arī saucējs — J. Kārkliņš un jaucējs — J. Ģērmanis. Vēl pieminami saimniece — Anna Lūdiņa, vecais kalps — H. Avens, audzinātāja — H. Kope, māte — M. Sēnīte u. c., kā arī kori, balleta trupa (kuŗa izteiksmīgi izpildīja E. Leščevska iestudētās dejas), runājošais koris un orķestris.

Izrādes svinīgo iespaidu izcēla noslēguma apoteoze — vienotā tauta, kuŗas noslēgumā varenu izskaņu varēja dot valsts himna.

Karogu vējā plandošās krāsas apņēma skatuves centru un deva neaizmirstami skaistu ainu līdz ar debesu silumā skrejošām mākoņu burām. Izrādes beigās rietošā saule ierakstīja viņpus Daugavas debesīs spēcīga krāšņuma apdvēstu pašas dabas sniegtu vaiņagu diža darba darītājiem un visiem zemkopju darba svētku dalībniekiem.

R. Osis.

Mariša. Aloisa un Vilema Mrštiku drāma 3 cēlienos (5 ainās) ar dziesmām un dejām. R. Egles tulkojums. Nacionālā teātrī.

Drāmas degpunktā ir jaunas sievas ciešanas, kuŗu pret viņas gribu vecāki izprecina nemīlamam, nežēlīgam atraitnim. Mariša mīl Frančeku, bet tā kā Frančeks nabadzīgu vecāku dēls, tad Marišai no sava iemīļotā jāatsakās, jo Marišas vecāki izlieto Frančeka aiziešanu kaŗa dienestā, lai piespiestu meitu apprecēt atraitni Vavru.

Drāmas galvenai varonei Marišai uzlikta grūta loma, kuŗu atzīstami veiksmīgi veica Ludmila Špīlberģe. Marišas ciešanas viņas tēlojumā izviļināja asaras dažai labai skatītājai. Marišas tēvu Lizalu tēloja Voldemārs Švarcs. Viņa atveidotais Lizals bija īsti sīksts un neatlaidīgs saimnieks, kurš paša spēkiem ticis līdz turībai. Sevišķi labi V. Švarcam padevās skats, kad viņā it kā atkusa ārējais saltums no Marišas lūgšanām. Arī Mirdzai Šmitchenei bija grūta loma — tēlot aukstu un nejūtīgu pret sava bērna ciešanām māti. Savu lomu aktrise veica atzīstami korekti, lai gan skatītāji ikbrīdi gaidīja, ka viņas aukstumu un nejūtību Marišas asaras pārspēs. Konrāds Kvēps sevišķi teicami rādīja auksto aprēķinātāju melderi Vavru, sniegdams īsti augstvērtīgu tēlojumu un labu tipu. Jauka, kā vienmēr, Nacionālā teātŗa goda locekle Berta Rūmniece. Viņai bija neliela, bet simpātiska Frančeska mātes Horačkas loma. Pašu Frančesku rādīja Žanis Katlaps un ar savu apvaldīto spēles veidu iemantoja skatītāju simpātijas. Žanim Katlapam un Ludmilai Špīlberģei piederēja vislielākā publikas atsaucība un piekrišana. Pārējās lomās atzīmējami Maiga Damroze kā kalpone Rozara, Milda Bērziņa — Struhalka, A. Mīlbrets E. Silgailis, H. Avens u. c.

Izrādē sevišķi kupls un krāšņs 1. cēliens, kur publikas dzīvu atsaucību iemantoja jaukās dejas Zaigas Lepnis iestudējumā. Deju jautrais ritms un krāšņie skati sevišķi asi kontrastēja ar vēlākām ainām, kuŗās izpaudās ciešanas un sāpes. Skatītājiem izlikās nepārliecinoša beigu aina, sevišķi Marišas pēkšņā un neattaisnotā atteikšanās no sava nodoma un neskaidrs palika arī Frančeka liktenis. Tie ir niecīgi sīkumi, kuŗi tomēr nemazina lugas labo un paliekošo iespaidu. Atzinību pelna A. Cimermaņa labi izkārtotās dekorācijas, kur sevišķi izcēlās 1. ainas skats. Režiju A. Amtmanis-Briedītis ieturējis nepārspīlētā naturālismā un iepriecina viņa atturēšanās komisku situāciju izmantošanā, kas sevišķi paceļ izrādes vērtību.

Lai gan lugas darbība risinās agrākos laikos un no mūsu zemes patālā apvidū — Moravijā, tomēr viņas darbība un tipi dzīvi tverti, saprotami arī mums un skatoties drāmas norisē liek dzīvi atsaukties, ko sevišķi veicina rūpīgs izrādes iestudējums un tēlotāju jaukā spēle. Atzīmējami arī krāšņie tautas apģērbi. **R. Osis.**

Tilts. Jerša Šaņavska skatu luga 3 cēlienos. No poļu valodas tulkojis Kārlis Krūza. Nacionālā teātrī 1935. gada 18. oktobrī.

Neliels aktieru ansamblis, vienas un tās pašas dekorācijas, mazu, ikdienas cilvēku rūpes un ciešanas un tomēr — visa skatītāju interese koncentrējās uz skatuvi. Režisora un tēlotāju ideālā sadarbība saviļņoja skatītāju jūtas, un lika runāt dvēselei. Mēs iredzējām, ko spēj padarīt dziļa iejušanās, pat aizgrābtība savā spēlē un pilnīga viņas pārvaldīšana. Nekā teātrāla, nekā lieka — viss rūpīgi noslīpēts un tamdēļ arī mirdzošs kā dārgakmenis bija šis režisora Jāņa Oša un viņa mākslinieku pulciņa darbs. Spēle, kuŗa var līdzināties gleznai ,atbilstoši iekļauta A. Cimermaņa dekorācijā — klusās, pelēkās, sevī iesnaudušās pārcelāja istabas sienās.

Dziļi pārdzīvojumi, maz vārdu, pat zināms skopums izteiksmē un kustībās raksturo šo poļu autora darbu no ārienes. Bet visa lugas darbība koncentrēta uz iekšieni — uz cilvēka dvēseli un tās pārdzīvojumiem, kad dzīve nonāk pretrunās. Jauna architekta darbs palu aiznestā tilta dēļ būtu nevērtīgs, jo draud nodošanas termiņa nokavēšana, bet tad pāri technikai un tās radītas dzīves apstākļos iekļāvušos pilsētniekus — jauno paaudzi — pāraug nesasniegtā diženumā vecā vīra izaicinājums liktenim. Kad jācīnās ar dzīvi — stiprāks ir tas, kas tuvāk bijis dabai. Vecais pārcēlājs pēc padarītā nozieguma ar savu varonību atrod dvēseles mieru un mēs izjūtam līdz ar viņu lielo izturību, pat vienaldzību, pret to, kas nāks aiz pulksteņa liktenīgiem sitieniem.

Jānis Osis mākslinieciski pilnīgi izveidojis vecā pārcēlāja tēlu un sniedza ar savu mākslu reti pievilcīgu un dziļi

raksturīgu pieeju, kā arī tipisku masku savai lomai. Nosvērts un apdomāts ik žests un katra kustība, dziļš pārdzīvojums visā apzināti klusinātā darbībā. Tāpat vislielākā atzinība nākas Antai Klintei. Tikpat rūpīga pieeja savai lomai deva skatītājiem no Antas Klintes — Helēnes—īstu mākslas baudu. Tā nebija spēle — tas bija pārdzīvojums. Grūtāki izsekot autora un režisora nodomiem nācās Kārlim Lazdiņam kā jaunam architektam Tomašam. Viņa loma zīmēta stipri pretrunīga, bet Kārlis Lazdiņš visumā to veica atzīstami labi un korekti. Rūpīgi savu darbību izveidoja arī Jānis Ģērmanis un stingri izturēts savā lomā bija Alberts Bergmanis. Tikamu lauku jaunavas tipu savā lomā atveidoja Nīna Melbārde.

Azīmējams, ka spēle risinājas kamerspēles garā un bez sufliera līdzdalības.

Režisors un mākslinieku ansamblis tika bagātīgi apveltīti ziedu balvām un režisors saņēma no poļu sūtniecības aprindām krāšņu lauru vaiņagu.

R. Osis.

Pļāpīgās sievas. Karlo Goldoni komēdija 3 cēlienos, Dailes teātrī.

Šoreiz dāmas pārvaldīja skatuvi. Nevar teikt, ka viņas būtu centušās parādīt sevi pievilcīgā gaismā. Intrigas, pļāpas, nenovīdība, pat kauslība tā vien sprēgāja pa visu skatuvi. Stiprais dzimums bija gan stiprs, bet tikai — nevarība, izņemot spēcīgāki iezīmētos un izteiksmīgos savās lomās R. Birzgali kā armēni Mazulinu un Kārli Pabriku kā Lelio kalpu Arlekinu. Arlekina kungs tupretim ar diezgan gariem monologiem gurdināja un neatrada pienācīgu izteiksmi. Trafarēts bija arī Padrons Toni — Reinholds Puriņš. Īpatnāks Pantalones lomā bija Nikolajs Mūrnieks. Kekinas līgavainis Bepo — Jānis Veinalds, pie visām jaukām dabas dotībām pārāk kontrastēja ar savu līgavu Kekinu. Par Kekinas lomas izpildītāju Lilitu Bērziņu jāsaka vislielākā atzinība. Lilita Bērziņa ar savu dziļi izjusto spēli valdzināja skatītājus. Viņa atrada zīmīgas nianses un tās dzīvi un meistarīgi atveidoja. Sevišķi uzkrita aktrises izkoptā mimika un kustības. Tāpat atzinību pelna pārējās dāmas — Stark — Stendere, Žvīgule, Zīdere un meistarīgi atveidotās lomās Mača un Baldone. Atzīmējama labi izkārtotā darbība, Skulmes krāsu bagātais un izteiksmīgais dekorātīvais fons un raiti ņiprais karnevāla skats. R. Osis.

Viss pa gaisu. Jāņa Sārta komēdija 3 cēlienos, 5 ainās, Dailes teātrī 1935. g. 30. oktobrī.

Jānis Sārts guvis pelnītu ievērību kā romānists. Dzīvā valoda, svaigs stāstījums un ņiprs ražīgums Jānim Sārtam pavēra atsaucību lasītājos. Tagad autors rādīja atklātībai savu pirmo darbu skatuvei — un jāsaka, gluži pieņemams un jauks gabaliņš no mūsdienu raibās cilvēku dzīves gaitas. Izdoma interesanta, intriga saista skatītāju un pirmie divi cēlieni rit spraigā kāpinājumā. Tā pietrūkst tur, kur viņa visvairāk vajadzīgs — trešā cēlienā. Brūtes pāris ir negaidīts, tas pārsteidz un un pateicoties abiem partiem — Šmitei un Mitrēvicam, tiešām „klasisks". Ne tā ar pēkšņo pārvērtību skopā Stublājā.

J. Miķelsona glezna „Senlatviešu karavīri".

Palika tukša vieta, jo neticama autora izdoma, ka skopuļa šaujamais arsenāls vērstos pret nelaimes nesējiem, lai tos dabūtu projām, atstājot novārtā jautājumu — kur palikusi „zeķes banka". Bet sevišķi tas spēles interesi nemazina. Atzīmējams, ka autors labi ieklausījies mantas dievinātāju valodā. Tamdēļ arī skatuvē atskan īpatni vārdi, kā „mantas spēks" u. c. Visumā komēdija jāvērtē pozitīvi. Ievērojot arī to, ka dekorācijas visās 5 ainās paliek vienas un ās pašas, izrādes personāls nav liels, tikai 6 tēlotāji, no kuriem 3 kungi un 3 dāmas, kā arī to, ka komēdijā izskan gaišos smieklos laikmetīgi cilvēku pašu pelnītas ciešanas, komēdiju var izmantot aizsargu saimes teātru uzvedumos. Tikai jābrīdina tēlotāji un sevišķi režisors no „izspēlēšanās" priekiem, kas var stipri mazināt komēdijas patieso vērtību, jo pateicīgas vielas un situācijas skatītāju smīdināšanai netrūkst.

Kārlis Veics komēdiju inscenējis nesabiezināta reālisma viegli plūstošā ritmā un pirmā vietā dominē iekšējs saturs. Tipi visumā nepārspīlēti, dzīvi un pieņemami. Darbība rit raiti, garlaikoties nevajaga. Augusts Mitrēvics komēdijā ir „zemes ass", ap kuru visa darbība norit. Viņš izveidojis īpatnu, labi tvertu tipu. Jau „zeķu bankas" pārcilāšana zīmīga, bet nepārspējama ir viņa pirmā „ķicināšanās" ar savu pretspēlētāju, vairākkārtīgu atraitni Edi, kuras lomā, izņemot dažus negludumus, teicami turējās Šmite. Tiešām gleznas vērtīgs jaunais pāris. Viss labi ritēja arī Rūdolfa Kreicuma spēlē. Viņa loma korekti atveidota un labi kontrastēja ar apkārtnes tipu raksturu kroplību. Tik laimīgs atrisinājums nebija padevies Irmai Laivai, kuras loma gan arī grūtāka un psicholoģiski komplicētāka, kamdēļ bija jūtama neliela nedrošība. To izlīdzināja mākslinieces jaunība un dzidrais skats. Edgars Zīle jau nopietni jābrīdina no atkārtošanās. Pēc citādi drošas un stingras pieejas savai lomai, mākslinieks nav vēl izveidojis nepieciešamo tvērumu dziļumā, kas pārvērš viņa atveidotos tipus šablonā. E. Zīles drosme un iekšējais spēles spēks dod mums cerību, ka ar laiku viņš savai „krizei" tiks pāri. A. Prince bija nelielā, kaimiņienes Almas lomā, kuru tā visumā atveidoja pieņemami, tikai reizēm bija manāma neiejušanās savā tēlā.

Atzīmējama atjautīgā pieeja skatuves dekorātīvam tērpam, kur zīmīgus vilciēnus bija devis Skulme.

Izrādi noskatījās Iekšlietu ministrs V. Gulbis ar kundzi, Armijas komandieris ģenerālis K. Berķis, Admistrātīvā departamenta direktors Anšmits u. c.

Dailes teātrī skanēja aplausi, kuri reizēm pārtrauca komēdijas darbību, tā tad komēdija skatītājiem patika.

R. Osis.

I. simfoniskais koncerts Nacionālajā operā.

Šīs sezonas pirmo simfonisko koncertu diriģēja prof. Georgs Šnēfogts. Rīgas publikai viņš labi pazīstams un viņa koncerti mūsu galvas pilsētā arvien modinājuši dzīvu interesi.

Šnēfogts ir viens no nedaudziem ārzemju diriģentiem, kurš mīl krievu mūziku, prot viņu tulkot, pasvītrojot un izceļot slāvu dvēseles raksturīgākās īpašības. Sevišķi tuvs viņam ar savu smeldzošo lirismu Čaikovskis, kura V simfonija arī sastādīja programmas pirmo daļu. Šī simfonija ir viens no Čaikovska labākiem darbiem, slavenā viesa vadībā viņa uzplauka par krāšņu ziedu, kurš katram nopietnas mūzikas cienītājam sniedza neaizmirstamus brīžus.

Otrā daļā kā pirmais prof. Vītola jaundarbs „Lauku serenāde". Opuss veidots ar lielu meistarību un izpelnījās publikas nedalītu piekrišanu. Tālāk sekoja ievērojamākā somu nacionālā komponista Sibēliusa jaunības darbs „Leminskeinens un Sāri meitenes". Savā laikā šis darbs atzīts par mazvērtīgu un pēc pirmatskaņojuma ilgus gadus pali-

cis neievērots un tikai tagad atkal celts dienas gaismā un, kā izrādās, ir viens no Sibēliusa labākajiem darbiem. Koncerts noslēdzās ar Vāgnera Tanheizera uvertīri. Atskaņoja apvienots operas un radiofona orķestris, kurš ievērojamā diriģenta vadībā sniedza ļoti disciplīnētu, mūzikāli izjustu un niansēm bagātu priekšnesumu. Noslēgumā diriģentam un orķestrim daudz aplausu.

Vold. Upenieks.

II simfoniskais koncerts Nacionālajā operā.

Šoreiz pie diriģenta pultes Isajs Dobrovens. Rīgā viņš vēl nebija dzirdēts, bet Krievijā un, pēdējos gados, arī Vakareiropā viņa vārds ieguvis jau diezgan plašu popularitāti.

Programmas pirmajā daļā Bethovens un J. S. Bachs, otrajā krievu autori — Ļadovs un Skrābins.

Jau ar Bethovena uvertīri „Leonora" pat šinī, tik daudz reiz dzirdētajā, darbā diriģents panāca kontaktu ar publiku; viņš mācēja rast vienu otru jaunu niansi, vietām izcelties ar vēl nedzirdētu frāzējumu.

Bacha Brandenburgas koncertā diriģents reprezentējās kā veiklis piānists; viss ansamblis, Dobrovens — klavieres, Norītis — vijole un Neimanis — flauta, stīgu orķestra pavadījumā, liekas, it tuvu piegājis tā laika intīmajam mūzicēšanas veidam. Programmas otrā daļa sākās ar Ļadova simfonisko tēlojumu „Apburtais ezers". Ļadovs ir tiešām nepārspējams meistars dažādu miniatūru skaņu gleznīņu uzburšanā. Viņa orkestris runā tik nepārprotamu valodu, ka klausītājs jau pēc pāris pirmajām frāzēm ar visu savu būtību nogrimst tai teiksmainajā pasaulē, kurā viņu ieved komponista brīniškais stāstījums. Otrais Ļadova tēlojums „Kikimora" pilns atjautību un humora; temperamentīgā diriģenta veidojumā viņš publikai tā iepatikās, ka viņu nācās atkārtot.

Noslēgumā Skrābina „Ekstāzes poēma". Ja atceras Bethovena vārdus, ka mūzika ir valoda, kurā dievība runā uz cilvēkiem, tad nevienā citā skaņdarbā tas tik spilgti nav izjūtams, kā šai ģēnialajā poēmā.

Kad orkestra kāpinājums sasniedz kulminācijas punktu un tiešām nonāk līdz ekstāzei, kad varenie mežragu un tauru akordi, mistiskās zvanu skaņas un viss orķestris saplūst neizsakāmi grandiozā un satricinošā skaņu kopojumā, kad klausītājs uztver mūziku ne tikai ar ausīm, bet ar visu savu būtību, ar sirdi un dvēseli, cilvēks jūtas mazs un niecīgs kaut kā liela un varena priekšā, gribas piecelties kājās un godbijīgi noliekt galvu un vēl ilgi just varenās elpas tuvumu, vēl ilgi gara acīm vērsties lielajā noslēpumā, kuŗu uz acumirkli mums pavēris mākslinieka ģēnijs.

Par pašu diriģentu jāsaka, ka viņš varēja būt mazliet apvaldītāks žestos; arī pašā priekšnesumā it kā vērojama tikko nojaužama tieksme pasvītrot ārīgi efektīgās vietas. Tas tomēr nekādā ziņā nemazina šī nopietnā mūzika vērtību. Mūzika viņam ir sirds lieta, viņš viņu saprot un dziļi pārdzīvo, kā arī viņam ir pietiekoši daudz technikas un rutīnas savu nodomu reālizēšanai.

Izpildīja mūsu labākā simfoniskā vienība, apvienotie operas un rādiofona orkestri, par kuŗu māksliniecisko un technisko gatavību var teikt tikai to labāko. I diriģents, i orķestris saņēma daudz jūsmīgu aplausu.

Vold. Upenieks.

Ekebijas kavalieri Nacionālajā operā.

Rikardo Zandonai, operas „Ekebijas kavalieri" autors tiek uzskatīts par vienu no apdāvinātākiem tagadnes itāļu operas komponistiem. „Ekebijas kavalieri" ir viņa jaunākā opera, komponēta 1925. gadā, kuŗa pārstrādājumā parādās uz skatuves pirmo reizi, tā kā jaunajā redakcijā šī opera Rīgā piedzīvo savu pirmuzvedumu.

Libretu rakstījis Artūrs Roosato, pēc Zelmas Lāgerlefes romāna „Gesta Berlings". Operai pamatā tīri psicholoģiskas dabas sarežģījumi, bez ārēji efektīgiem un skaļiem notikumiem. Paši kavalieri atrodas tikai otrā plānā; centrā trīs galvenās figūras: Gesta Berlings, Ekebijas majoriene un Marianna. Šo trīs galveno varoņu dvēseles pārdzīvojumi tad arī sastāda operas kodolu.

Nav viegla lieta komponēt mūziku šādam sižetam, un tomēr jāliecina, ka Zandonai šo grūto uzdevumu veicis ar lielu meistarību un dziļu mūzikālitāti. Nekā lieka, nevajadzīga; visu pārdzīvots, izjusts līdz pēdējam sīkumam. Smeldzoši liriskās vietas dziļi aizkustina, bet drāmatiskie kāpinājumi, sevišķi pēdējā cēlienā, ar impozantajiem koriem, brīžiem sniedzas līdz satricinošam trāģismam. Dienvidnieciski skaista melodija, krāsām bagāta un vietām diezgan moderna harmonija, izsmalcināta un koloritiem bagāta instrūmentācija ir, vispārējos vilcienos, Zandonai mūzikas raksturīgākās pazīmes.

Režiju lietpratīgi vada Jānis Zariņš. Daži masu skati, sevišķi pēdējā cēlienā, visai iespaidīgi. Ļoti efektīgs kalšanas skats smēdē.

Ārējo ietērpu darinājis Niklavs Strunke. Vislabāki izdevušās pirmā un trešā cēlienu dekorācijas. Izpildītājos, starp vecākās paaudzes dziedātājiem, saskatāma arī viena otra uz mūsu skatuves retāk redzēta seja. Galveno lomu Gestu Berlingu tēlo Mariss Vētra, kurš pēc ilgākas prombūtnes, acīm redzot, atkal ciešāk saistījies ar mūsu operu. Majoriēni tēlo Herta Lūse, sniedzot i mūzikāli, i vokāli ļoti jauku dziedājumu. Mariannas lomā, pirmo reizi atbildīga partija jauniestudējumā uzticēta apdāvinātajai jaunajai dziedātājai Ernai Travinai, kura pilnā mērā attaisno uz viņu liktās cerības. Silti tembrētā daiļskanīgā balss kā radīta operas skatuvei. Ļoti iezīmīgu tēlu i dziedājumā, i tēlojumā sniedz Kristjāna lomā Viktors Stotts. Visai iespaidīgs kā Sintrāms Eduārds Mikelsons. Vēl minami: Liljekrona tēlotājs — Tālis Matīss, krodzniece — Anna Grinberga un pārējie tēlotāji, kuŗi savas lomas veic visai teicami.

Diriģē Salvatore Indovino. Grūti iedomāties, ka diriģents varētu labāki saprasties ar autoru, kā šai izrādē.

Orķestris viņa suģestējošā vadībā uzbur tiešām brīniškas skaņu gleznas, kuras tomēr nekad nepretendē uz pirmo vietu un arvien atrodas vislabākā saskaņā ar to, kas notiek uz skatuves.

Noslēgumā daudz ziedu un jūsmīgu aplausu visiem darba darītājiem.

Vold. Upenieks.

2 Hofmaņa koncerti Nacionālajā operā.

Jozefs Hofmanis pieskaitāms tagadnes visievērojamākiem piānistiem. Viņa vārdu min starp tādām slavenībām, kā Paderevskis, Rachmaņinovs, un ne bez pamata; Hofmanis tiešām ir liela stila mākslinieks, kurš runā ne tikai klausītāju ausīm, bet arī sirdīm.

Jau ilgus gadus atpakaļ viņš par savu pastāvīgo dzīves vietu izraudzījies Ameriku un Latvijas patstāvības laikā Rīgā nav dzirdēts. Daudziem vecākās un vidējās paaudzes mūzikas cienītājiem viņš labā atmiņā vēl no pirmkaŗa gadiem un viņa koncertus ar lielu interesi gaidīja Rīgas publika.

Neskatoties uz jau diezgan ievērojamo gadu nastu, mākslinieks no savas spēles burvības nekā nava zaudējis. Jauneklīgās jūsmas vietā, varbūt, stājusies mierīga apgarotība, bet techniskā ziņā mūsu priekšā tāds pat apžilbinošs virtuozs, kurš nepazīst nekādas grūtības, kurš pilnīgi var atraisīties no matērijas un ļauties tikai iedvesmei, atskaņojuma tīri mūzikālajai līnijai. Programmu smaguma punktā Bethovens, Lists, Šopēns. Liekas, Hofmanis palicis uzticīgs klasiskai un romantiskai mūzikai; modernisti, acīm redzot, nav spējuši savaldzināt viņa sirdi.

Publika priekšnesumus uzņēma ļoti atsaucīgi un beigās ģeniālajam piānistam sarīkoja nerimstošas ovācijas.

Vold. Upenieks.

Grūtos brīžos esi filozofs un lasi, bet ne mazāk arī laimē, jo citādi tu apreibsi un kļūdīsies.

Mazpulku darba parāde

Laikā no 11. līdz 18. oktobrim Rīgā, Amatu b-bas telpās, valdīja neparasta rosme un dzīvība. Septiņu dienu laikā tur ieradās vairāk kā 30.000 apmeklētāju, un vēl vakara krēslā uz ielas varēja redzēt garas gaidītāju rindas, kas vēlējās redzēt plašo mazpulku darba parādi — izstādi, kurai mūsu Tautas Vadonis, prese un plašākā sabiedrība veltījusi daudz cildinošas atsauksmes. Un apskatot daudzos eksponātus, tiešām arī radās pārliecība, ka mazpulku rindās aug mūsu nākotnes cēlāji, kas ar savu darbu un darba augļiem darīs daiļu un bagātu mūsu dzimto zemi un tautu. Ar drošu pārliecību varam teikt, ka ar mazpulku kustības pieaugšanu ir atrisināts mūsu sasāpējušais mūsu jaunatnes audzināšanas jautājums un ka mazpulkos jaunatne mācās nevien strādāt un darbu mīlēt, bet tiek audzināta arī valstiski nacionālā garā.

Kaut gan izstādē ar saviem darbiem piedalījās tikai viena trešā daļa no visiem mazpulkiem, tomēr tā bija izdevusies ļoti plaša un daudzpusīga. Vislielākais eksponātu daudzums attiecās uz mājturību un mājas amatniecību. Veiklās mazpulku dalībnieces bija darinājušas tautiskā garā tik skaistas villaines, paklājus, cimdus un spilvenus, ka apmeklētājiem gandrīz apžilba acis no krāsu bagātības, un tā vien likās, ka uz Amatu b-bu atvesta kāda veca, bagāta pūra lāde, kuras mantas atkal celtas godā. Sevišķi pārsteidza Jasmuižas mazpulka 130 dažādie prievīšu paraugi. Patīkamie augu krāsās krāsotie dziju adījumi un citi izstrādājumi rādīja, ka turpmāk mūsu sētās krāsošanai ar dabīgām augu krāsām piegriežama nopietnāka vērība. Viss dažādo izstādes rokdarbu kopums rādīja, ka mazpulka meitene prot un var pagatavot visu, kas vajadzīgs ne tikai sevis apģērbšanai, bet arī mājas izdaiļošanai. Bez rokdarbiem liela daļa mazpulku bija izstādījuši augļu un sakņu pārstrādājumus: ievārījumus un konservus. Izstādē bez mazpulku dalībnieku darbiem bija rādīts arī, kā turpmāk jāstrādā. Blakus negaumīgi un nelatviskā stilā iekārtotai istabai bija rādītas latviskā stilā iekārtotas dzīvojamās telpas. Uzlabota virtuve blakus parastai lauku sētu virtuvei rādīja, ka ikvienam jaunajam darba darītājam būs kaut kas ko darīt pie virtuves pārkārtošanas un ierīkošanas.

Mazpulku dalībnieku ražojumu izstādē redzējām arī tik lielu zēnu rokdarbu dažādību, ka sākumā radās šaubas, kā mazās rokas to var veikt. Bet tuvāk

Ministru Prezidents K. Ulmanis, zemkopības, iekšlietu, izglītības un tieslietu ministri mazpulku izstādes atklāšanā.

iepazīstoties ar izstādījumiem un arī ar vienu otru izstādītāju, radās pārliecība, ka mūsu lauku zēni var un prot padarīt tādus darbus, par ko nebūtu jākaunas pat labākiem amatniekiem. Te redzam gan lielus, gan mazus spīļu arklus, tos pašus, ko vēl vienmēr nevar atvietot fabriku ražojumi. Tālāk grābekļus, citu par citu skaistākus, dažus pat izrakstītām siekstām. Cirvju kāti piemēroti dažādām vajadzībām un katrai rokai. Redzami sekmīgi mēģinājumi mēbeļu gatavošanā. Izstādīti vairāki puķu postamenti, galdi, skapis, mazgājamais skapis, krēsli u. t. t. Jaunie bitenieki izstādījuši pašu gatavotus bišu stropus. Jaunie lopkopji — barības galdu modeļus. Bet zēnu rokas neapmierinās tikai ar praktiskiem priekšmetiem, viņi mēģinājuši parādīt savas spējas un talantus arī citos virzienos. Redzējām pašu darinātu vijoli, redzējām ļoti glītas pūra lādītes, papīra nažus, dzērienu kausus, spieķus ar komplicētiem izrotājumiem. Visi šie priekšmeti varētu noderēt par paraugu piemiņas lietu gatavotājiem. Tāpat piemiņas lietu sarakstu varētu papildināt ar citiem mazpulku izstādē redzētiem priekšmetiem. Tā sevišķi glīti bija jūrmalnieku dzintara izstrādājumi. Vēl redzējām ļoti glītus šķīvjus — kokā grieztus un mālā darinātus, dažādus vākus u. t. t. Ganos iedami, zēni pinuši salma cepures, paši darinājuši pastalas, zirgu lietas, sētuves, izgatavojuši dažādus vijumus, mezglu paraugus. Mazpulku dalībnieki izgatavojuši arī vairākas laivas. Viss tas liecina, ka mūsu zēni ir izpratuši, ka pašu darinātais ir mīļāks un ka tam reizē ir ļoti liela nozīme saimniecībā. Bet ne tikai rokas zēniem ir čaklas, arī prāts viņiem nemierīgs un visam tie meklē izskaidrojumu. Gaišu liecību par to dod Tukuma mazpulks ar saviem zemes profīlu izstādījumiem. Nav iespējams uzskaitīt visus tos eksponātus, kas liecināja par mazpulku līdzšinējo darbu. Bet izstādē bija reprezentēti arī modeļi, diagrammas un projekti mazpulku turpmākiem nodomiem — piem., kā izvest meliorācijas darbus, kā iekārtot priekšzīmīgu saimniecību un izdaiļot tās apkārtni u. t. t.

Vispār izstādē bija daudz ko redzēt, un katram apmeklētājam no turienes aizejot bija daudz ko pārdomāt, jo izstāde varēja saistīt vecu un jaunu, laucinieku un pilsētnieku uzmanību, kuŗi arī ieradās tik kuplā skaitā, kādu nevar 7 dienās uzrādīt neviens cits sarīkojums. Izstādi apmeklēja viss Ministru kabinets, diplomātiskā korpusa pārstāvji, dažādas sabiedriskās organizācijas un gandrīz visas Rīgas skolas.

„Rotas“ nama atklāšana

Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, Izglītības ministrs prof. A. Tentelis, Preses b-bas priekšnieks redaktors J. Druva un „Rotas“ direktors-rīkotājs Fr. Ansons „Rotas“ nama atklāšanā.

Sestdien, 2. novembrī, Blaumaņa ielā 38/40 atklāja „Rotas“ spiestuves namu. „Bet ja mēs runājam par „Rotas“ spiestuvi“ — tā nama atklāšanas runas sākumā teica Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis — „tad mums jārunā arī par „Brīvo Zemi“, jo „Brīvā Zeme“ un spiestuve „Rota“ ir bijušas visus šos gadus kopā, ir gājušas kopīgus ceļus un kopīgi darbus darījušas un veikušas.“ „Rotas“ namu var pilntiesīgi saukt arī par zemnieku namu. Jo kā nama sākums, tā pati būve un nolūki, kādiem nams kalpos, vedami ciešā sakarā ar laukiem, ar zemnieka darbu un cīņu dēļ savām tiesībām. Šīs tiesības tagad iegūtas. Zemnieka uzvaras liecinieks ir jaunais, staltais nams, kuŗā tagad mitinās nevien latviešu lielākā un modernākā spiestuve, bet zem šī pat jumta atraduši savu īsto, pastāvīgo māju vesela rinda vadošo laikrakstu, kā „Brīvā Zeme“, „Rīts“, „Tēvijas Sargs“, izdevniecība „Zemnieka Domas“ u. c. Arī „Aizsargam“ jaunais nams stāv tuvu, jo mūsu žurnālu iespiež „Rotas“ spiestuve un žurnāla ik rindiņa, lappuse runā par to darbu, kāds gājis cauri šī nama darbinieku rokām un mašīnām. Bet vēl jo ciešākām saitēm pie zemnieku pirmā nama Rīgā „Aizsarga“ lasītāju saimi saista gars, kas mājo jaunceltajā namā. Ja namu atklāja Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, piedaloties vairākiem ministriem un daudziem atbildīgiem iestāžu vadītājiem, tad tas liecina, ka šī zemnieku pils ir arī jaunā laika pils un cietoksnis. Šī nama aktu zālē goda vietā celts tēls tam vīram, kuŗu — mūsu Tautas Vadoni — mēs visi klausām. Līdz ar nama atklāšanas dalībniekiem arī žurnāla „Aizsargs“ lasītāju tūkstoši izprot un priecājas par atklāšanas aktā vairākkārt minētā teiciena „Par Latviju nacionālu, daiļu, varenu!“ lielo spēku latviešu vienības kaldināšanā. Lai asi un spēcīgi vienmēr ir gara un drukātā vārda ieroči, kas nāk no „Rotas“ nama!

A. Kroders.

Mēneša apskats

Trīspadsmitais oktobris.

Šīs dienas saturs vispirmā un visgalvenā kārtā ir izsakāms kā tautas uzticības manifestācija 15. maija Latvijai un viņas valdībai un kā prieka apliecinājums, ka mūsu dzīve tagad harmoniski iet uz augšu un uz priekšu. Ne svētku diženums, ne zemkopja ražas svētīgums un arī ne mākslas priekšnesumi nebūtu varējuši ļaudis tā sakustināt, lai viņi no visām zemes malām dotos vienuviet Koknesē. Lai tas notiktu, bija vajadzīgs, lai tauta šajos svētkos būtu saskatījusi kādu dziļu, visu nācijas dzīvi tverošu saturu. Un šis saturs ir — Latvija kā latviešu valsts, kur tagad ir latviešu vara, kur valda latvieša griba un ko vada latviešu nacionālie mērķi. Šo saturu pieņemdama un par to priecādamās manifestēja mūsu tauta. 13. oktobrī tika sumināts zemkopja darbs; tika apliecināta tautas vienības idejas auglība un spēks; apliecināts mūsu senātnes burvīgums, kas liecina latviešu tautas ilgumu, mūsu gara augumu no seniem, dziļiem un spēka pilniem avotiem; tika apliecināta saskaņa starp tautu un valdību, kas ir koncentrēta, savus spēkus un uzdevumus zinoša, ātras un noteiktas rīcības spējīga un atbildīga tikai tautas likteņu un vēstures, tautas dzīvības priekšā. Tas viss kopā aptver 13. oktobra Pļaujas svētku saturu.

Valdības galva, visas tautas vadonis 15. maija Latvijai, ministru prezidents Dr. K. Ulmanis savā svētku runā sacīja, ka tautas prieks tik liels ir tādēļ, ka tagad esam paši savā zemē, jo „ir kritusi visa nebrīvība, visa atkarība, apspiešana un netaisnība." Zemtura ražojumiem tagad ir drošs tirgus un noteikta samaksa. Zemes auglība un raža vairojas, valsts saimniecība atveseļojas. Mūsu dzīves pamati ir nodrošināti arī pārsteigumu gadījumiem. Valdībā ir vislielākā saskaņa un vienprātība, valdības rīcību vada kalpošana zemei un valstij, lai būtu miers, drošība un labklājība. Mūsu zemē un tautā valda vienība. No ārienes mūsu tauta ir neapdraudēta, varam būt mierīgi un droši strādāt. Valdības rūpes par zemturu darbu vēl pavairosies, jo — „aramā zeme ir vienīgais mūsu vērtību avots". Valdība darīs visu, lai lauku darbs būtu vieglāks, pievilcīgāks un lauku dzīve lai iepatiktos, sevišķi jaunatnei. Strādnieku piedalīšanās svētkos ceļ tiltu starp laukiem un pilsētām, kas mūs var tikai stiprināt. Tautas vienība mūs dara jaunus un spējīgus veikt darbus, kas senāk likās neiespējami. Esam sasnieguši agrāk nepieredzētus ieguvumus un mēs ejam vēl uz priekšu, ejam vēl uz augšu. Brīvības cīņu ideāli tagad ir tuvāk savam piepildījumam, kā jebkad. Jo mūsu zemē tagad ir valdība, kas redz un izprot patiesās vajadzības un kuŗai ir drosme izpildīt to, kas vajadzīgs.

Uz šiem ministru prezidenta vārdiem, kas aptvēra visu valdības darbu, tauta atbildēja ar vienprātīgu ticību, prieku un paļāvību. To apliecināja lauksaimniecības kameras pr-ja biedrs prof. P. Lejiņš, vecākais no pagastu vecākiem Beimanis, pagastu tiesu priekšsēdētāju pārstāvis Reinsons; to pašu apliecināja

Mazpulku dalībnieces pļaujas svētkos ar dāvanām apsveic Valsts Prezidentu A. Kviesi un Ministru Prezidentu K. Ulmani.

Grābējas pļaujas svētkos.

cinājumu kā sengaidītu atsvabināšanos no sēnalu grāmatām un bagātīgi ziedoja katrs savai pirmai skolai, lai tautā valdītu un lai tautu vadītu tikai laba grāmata. To pašu ceļu iet šogad grāmatu nedēļa, kas notika no 3.—10. novembrim. Grāmatu nedēļas protektorātu uzņēmās ministru prezidents Dr. K. Ulmanis, ar to grāmatu atzīdams kā svarīgu ieroci valsts un tautas jauncelšanas darbā. Savā grāmatu nedēļas atklāšanas runā ministru prezidents uzsvēra, ka „bez grāmatas mēs nevarētu iedomāties kultūras, zinātnes, mākslas progresu, nevarētu iedomāties cilvēces attīstību līdz tam garīgam līmenim, uz kuŗa tā šodien atrodas." — „Augstākais, ko varam iedomāties: cilvēka gars pieejams katram līdzcilvēkam," — tādu iespēju devusi grāmata. „Grāmata," teica ministru prezidents savas runas noslēgumā, „pieder pie tiem darbiem, kam ir visplašākā nozīme valsts un tautas dzīvē. Gādājat par to, lai grāmatas, ko jūs rakstāt, izdodat vai lasāt, ir ieturētas tādā garā, lai celtu latviešu kultūru, latviešu zinātni, lai tās tēlotu un modinātu latviskās jūtas, latvisku pārliecību, lai tās stiprinātu latvisku raksturu, goda sajūtu un centību, lai tās celtu uz augšu latviešu tautu, lai tās palīdzētu celt latvisko Latviju."

Kā atbilde šai ministru prezidenta izsacītai gribai skanēja Latvijas preses biedrības priekšsēdētāja red. J. Druvas vārdi, kad viņš sacīja: „Es kā Latvijas preses biedrības priekšnieks gribu uzsvērt, ka arī latviešu rakstnieku un žurnālistu dižā saime tagad apzinas, kādu lielu atbildību ar savu darbu šī saime nes mūžīgā Dieva, latviešu tautas un valsts priekšā. Latviešu rakstnieki un žurnālisti apsolās uz priekšu dot tikai labas grāmatas un rakstus, kas latviešu tautai pavērs ceļus saturīgākas un vērtīgākas dzīves sasniegšanai."

Tā ir apliecināta saskaņa starp valsts vadību un grāmatu sacerētājiem, kas nozīmē ļaunas, kaitīgas grāmatas izzušanu no latviešu rakstu krātuvēm. Tā ir liela garīga uzvara, kuŗu sen gadus velti gaidīja latviešu tautas labākie gari.

Šajā garīgās atmodas pacilātībā norisinās visa grāmatu nedēļa, kuŗa savu sarīkojumu atlikumu atdod ministru prezidenta draudzīgā aicinājuma mērķiem.

Grāmatu nedēļas atklāšanas aktā mūs sevišķi valdzināja scēniskais uzvedums (J. Akurātera — R. Krodera — J. Zariņa) ar savu saturu, kas izpaudās saišu nodibināšanā ar sendienu dižajiem gariem: Stenderi, Krišjāni Baronu, A. Pumpuru, Ausēkli un Kronvaldu Ati. Šo diženo latviešu dzīvinošie vārdi sasilda, pacilā un sajūsmina šodien tāpat, kā viņās dienās. Un būtu ļoti vēlams, lai dažādos aizsargu,

Rīgas pilsētas galva R. Garselis visu pilsētu vārdā, to apliecināja arī strādnieku vārdā Egle un gara darbinieku vārdā dir. Mazkalniņš. Vienprātīgiem, prieka pārņemtiem, gaišas ticības pilniem vārdiem. Un visam tam pāri skanēja latviešu zemnieka zvērasts par mūžīgu uzticību zemei, nesalaužamai tautas vienībai, varoņu izkaŗotai valstij, tautas brīvībai, neatkarībai, vienībai un latviskai Latvijai.

Šo tautas un valdības saskaņu apliecināja ilggadīgo laukstrādnieku un to saimnieku godalgošana, kas rūpējušies par lauku dzīves labierīcībām, ar to rādot Latvijā tagad valdošo sociālo polītiku, kuŗas mērķis ir nodibināt tautas vienību un labklājību. Ja solidāritāte ir nodibināta laukos, tad ir atrisināts tautas vienības lielais uzdevums gandrīz jau līdz galam. Bet vienības idejai zvērēja arī pilsētas, un tādēļ varam droši apliecināt, ka tautas vienība nav vairs tikai gaiša ideja vien, bet jau dzīvē piepildīts fakts, reāls spēks, ko nespēj atvietot nekāda cita valsts vadības ideja. Tādēļ šo vienību, saskaņā ar ministru prezidenta aicinājumu, tauta patiesi sargās kā savu visdārgāko mantu.

Grāmata

atgūst savu svarīgo vietu tautas kultūras dzīvē, no tirgus preces, ko neatbildīgi naudinieki pēdējos gados izmantoja kā iedzīvošanās objektu, tā atkal kļūst par svarīgo ieroci cīņā dēļ bagātīgākas kultūras, kas tautu dara spēcīgāku un vērtīgāku. Pēckaŗa un pēcrevolūciju slimais laiks arī grāmatu bija novilcis līdz savam zemam līmenim. Šo slīdēšanu arvien uz leju pārtrauca lielās pārgrozības 15. maijā, kad valsts vadība grāmatu izrāva no spekulācijas un tautas samaitāšanas purva un pacēla kultūras vērtību augstumā. Valsts vadība deva grāmatai savu autoritātīvo atzinību un ministru prezidenta draudzīgais aicinājums šī gada 28. janvārī pavēra labai grāmatai ceļu tautā, vispirms uz skolu un, līdz ar to, uz visām organizācijām, biedrībām, ģimenēm, mājām. Tauta pieņēma šo ai-

jaunatnes u. tml. sarīkojumos ņemtu šādus scēniskus uzvedumus, kas ir daudzkārt vērtīgāki par dažādām lugām (protams, ne visām).

Taupība ved uz labklājību un vērtīgāku dzīvi.

Ikgadus 31. oktobrī notiek taupības diena Latvijā. Sevišķi mūsu tautā taupībai bijusi visai svarīga loma. Nekad neesam bijuši sevišķi lielas turības ļaudis, it īpaši tādi nebijām nacionālās atmodas sākumā. Un ja ko mūsu agrākās paaudzes tika sasniegušas, tas viss panākts ar taupību un ar darbu. Nevien tas sakāms par panākumiem pilsētās, par ko mūsu tautā radies nostāsts, ka ganu zēns kājām iesoļojis pilsētā, kur ar centīgu darbu un neatlaidīgu taupību ticis par turīgu viru. Bet vēl lielākā mērā tas sakāms par tiem latviešu zemkopjiem, kas pagājušā gadsemtenī sāka iepirkt lauku mājas dzimtsīpašumā, liekot pamatu latviešu gruntniecībai, kas līdz pat mūsu dienām ir mūsu tautas nacionālo bagātību pats stūrakmens. Gruntniecība arī vēsturiskā ziņā ir agrākais latviešu turības veids, jo pilsētās latvietis sāka saimnieciski nostiprināties krietni vēlāk, un te, pilsētās, viņam vēl joprojām ieņemamas visai svarīgas pozicijas kā tirdzniecībā un rūpniecībā, tā arī namniecībā. Par nožēlošanu ne viens vien latvietis pēdējos pārs gadu desmitos, bet sevišķi krievu revolūcijas un vācu okupācijas laikā, savas jau iekarotās pozicijas atdeva svešniekiem.

Pēc kaŗa un revolūcijām arī saimnieciskā dzīvē bijām lielā mērā padevušies izlaidībai un neatbildīgai vienas dienas vaļībai. Parādus taisīt, nedomājot daudz par atmaksu, uz darbu caur pirkstiem skatīties, bez kautrēšanās saņemt dažādus sociālus pabalstus, tā kā no laukiem ļaudis devās pilsētās tikai šo pabalstu dēļ, — tāda bija nepatīkamā aina pirms 15. maija, kuŗš darīja galu arī šai vaļībai un neatbildībai. Sākās atkal nopietnas attiecības pret dzīvi, sākās savu budžetu pārbaudīšana un dzīvošana saskaņā ar saviem ienākumiem Arī ļaužu ietaupījumi vairojās, ko liecina daudzu kreditiestāžu un pasta krājkases pārskati. Protams, to visu lielā mērā sekmē vispārīgās drošības celšanās, dzīves stabilitātes nodibināšana uu lielā tautas uzticība valsts vadībai. Šādu ceļu ejot. mēs kļūsim ar katru dienu spējīgāki uzņemties sacensību ar citām tautām, jo vairosies un stiprināsies šīs sacensības svarīgākais ierocis — nacionālā bagātība.

Taupības dienu ievadīja ministru prezidents Dr. K. Ulmanis, savā uzsaukumā sacīdams: „Taupības centieni pieder pie spēkiem un principiem, kas ved kā atsevišķus cilvēkus, tā arī tautas un valstis uz saimniecisku drošību un labklājību, uz viņu pilnīgāku un vērtīgāku dzīves nākotni. Saimniecisko stiprumu, dzīves sacensības spējas tautām dod taupības gars un tikumi. Tagad, kur latvju tauta iegājusi jaunā un spraigā darba posmā, kad pašu vienotiem spēkiem mums jārūpējas par kapitālu radīšanu, sakopošanu un virzīšanu tanīs saimnieciskās nozarēs, kas nepieciešamas nacionālās Latvijas neatkarības un stipruma labā, mums jābūt sevišķi taupīgiem un arī modriem par saviem ražošanas spēkiem.“ Ar to valsts vadība taupību apliecinājusi par svarīgu mūsu tautas labklājības faktoru. Tā tad kā mūsu zemes vēture, tā mūsu saimnieciskās kultūras attīstības ceļš, kā arī atjaunotās valsts vadība taupību mums rāda kā ceļu, kuŗš mums devis saimniecisku spēku, kuŗš mūs padarījis par saimnieciski neatkarīgu, patstāvīgu tautu, kas patlaban bijušo saimniecisko krizi pārvarēja daudz vieglāk, nekā daža laba cita valsts.

Arī saimnieciskā laukā mūsu tautai ir lieli mērķi un uzdevumi, kuŗiem mums jāgatavojas un jākrāj spēki. Blakus pieredzējumiem, zināšanām un prasmei te viena no vissvarīgākām lietām ir kapitāls. To uzkrāt varēsim tikai ar taupību, ar stingru, neatlaidīgu taupību. Saliekot mūsu ietaupījumus kopā, radīsim nacionālo saimniecisko spēku,kam lemts būs piepildīt mūsu saimnieciskos mērķus, kā ievērojamu daļu no kopīgiem nacionāliem mērķiem.

„Skolotājs labs, viss būs labi.“

Ar lielām rūpēm un mīlestību par mūsu skolas un kultūras lietām ir runājis izglītības ministrs prof. A. Tentelis 2. oktobrī, ievadot Rīgas latviešu skolotāju biedrības paidagoģiskās izglītības komisijas darbību un 9. oktobrī Rīgas Radiofonā, sakarā ar mācības gada sākumu lauku skolās. Uzsvērdams ideālistisko spēku atslābumu pēc valsts nodibināšanās pirmiem gadiem, ministrs sevišķi pasvītroja 15. maija nozīmi, jo „mūsu tautas vadonis kopā ar armijas vadoni deva valsts un nacionālai politikai īsto virzie-

Arāji pļaujas svētkos sveic savu Vadoni.

nu", un valdība grib pārliecināt ar atklātību un skaidrību, ar saviem mērķiem un savu darbu. Tādēļ skolotājam jābūt par sabiedrības vienotāju, viņiem intensīvāk jāstrādā skolā un sabiedrībā. Skolotāja uzdevums ir sēt vienprātību, sadraudzību, saticību un mīlestību, izmetot no saviem darbiem nenovīdību, naidu un neuzticību. Valsts un tauta ir visaugstākās vērtības; ja kāds gribētu pret tām iet, viņš ietu pret sevi, savu labklājību, savu tuvāku labklājību. Skolai jāvirzās uz mērķiem, kas kalpo valstij un tautai. Programmas ir nedzīvs skelets, kuŗam mācības grāmatu autori devuši miesu, bet dzīvais gars jādod skolotājiem. No skolotāja atkarājas, kā bērni visu sapratīs, uztvers un kā tiks sasniegts priekšmeta audzinošais mērķis. Programmās vēl ir daži trūkumi, jo tagadējā programma ir pirmais mēģinājums izteikt jaunā laika prasības. Visiem jāpalīdz, lai skola tuvinātos tautas vajadzībām. Liela vērība jāpiegriež skolēnu fiziskai audzināšanai, viņu psīchei, jo tas vairos viņu garīgos spēkus un palīdzēs uzvarēt nākošās dzīves cīņās. Skolotājiem jārūpējas, lai bērni nedarītu kaunu saviem vecākiem, skolām un valstij, lai viņi būtu stipri miesā un garā un savā pārliecībā, lai mīlētu un cienītu valsti un tautu, lai būtu lepni uz savu tautu, kā bija romieši. Te plašs darba lauks atveŗas mūsu vēstures skolotājiem. Nacionālais skolotājs nepadevās laikmetīgam materiālismam, viņš gāja nacionālisma un ideālisma ceļu. Tagad viņa mērķi ir piepildīti un viņš var strādāt savu darbu pilnīgā saskaņā ar savu pārliecību. Skolas un izglītības darbā joprojām notiek novērojumu krāšana, lai tuvinātu skolu tautai. Ir grozīts likums par tautas izglītību, lai skolas sistēmu darītu elastīgāku, izdoti daudzi jauni rīkojumi, skolotāji sagatavoti jaunām prasībām pēc praktisko lauksaimniecības darbu zināšanas, lai viņi varētu piedalīties arī svarīgajā mazpulku kustībā. Kultūras darbs vienmēr iet uz priekšu, kā plašumā, tā dziļumā. Tikai jāievēro viena lieta: bez skolotāja tam visam nebūs nekādas nozīmes. Skolotājs labs — viss būs labi. Un tādēļ izglītības ministrs ar tādu rūpību arvien griežas pie mūsu skolotājiem, lai ar viņiem uzturētu visciešākos sakarus. Jo priekšnoteikumi izglītības un vispāri kultūras darbam ir labi, pavisam citādi, nekā tas bija partiju laikos. Jo latviešu izglītība un latviešu kultūra ir ministru prezidenta Dr. K. Ulmaņa izcilie mīluļi caur un caur. Tikai izglītības darbiniekiem vajaga spēt tikt līdzi viņa plašam, dziļam un tālam skatam.

Rūpēs par lauksaimnieka darbu mūsu nacionālā valdība izdod vienu likumu un rīkojumu pēc otra. Ikkatrs mēnesis dod tikdaudz materiāla, ka šajā pārskatā varam tikai īsumā atzīmēt visu, kas veikts.

Vispirms 11. oktobrī oficiāli atklāja Lauksaimniecības kameru, lai viņa varētu pilnīgi sākt savu atbildīgo un plašo darbu. Atklāšanas svinībās ieradās arī pats kameras ierosinātājs un nodibinātājs ministru prezidents Dr. K. Ulmanis, kuŗam lauksaimnieki var būt pateicīgi par valsts vadības nerimstošām un nepārtrauktām rūpēm, lai lauksaimnieka darbs būtu svētīts un lai tam būtu mērķis. Ministru prezidents savā atklāšanas runā uzsvēra, ka šai sanāksmei būs lemts tapt par sākumu jaunas attīstības, jauna uzplaukuma posmam mūsu lauksaimniecībā. Lauksaimniecības kameras radās, lai lauksaimniecības veicināšanas darbs būtu vienots, saskaņots un no vienas vietas vadīts, jo radās arī vajadzība pašu lauksaimniecības veicināšanas darbu paplašināt. Bet kamerai, bez lauksaimniecības veicināšanas darba, ir uzlikts arī pienākums un dotas tiesības līdzi strādāt valsts likumdošanas darbā. „Šī tiesība," saka ministru prezidents, „ir augstu vērtējama, un šī jaunieveduma sekas būs ļoti svarīgas, plašas un tālu ejošas. Šeit mēs redzam, ka ir radīta iespēja zemturiem pašiem darboties līdzi likumdošanā, kur blakus zemturiem sēd arī laukstrādnieki, sēd skolotāji, ārsti, juristi. Tādu plašu kameras sastāvu nosaka viņas darbības daudzpusība, bet arī tas, ka mūsu jaunā politika grib strādāt visai tautai un kopā ar visu tautu. „Visi, kas strādā un kas grib un vēlas, lai labāki laiki nāk mūsu zemē, tie visi ir sev pārstāvību atraduši." Bet visiem būs jāstrādā tā, lai viņi ar savu darbu izpelnītos zemes atzinību. Uz tādu ideju pamata strādās Lauksaimniecības kamera, kuŗai drīz pievienosies citu arodu pārstāvniecības attiecīgās kamerās.

Sakarā ar to zemkopības ministrs J. Birznieks par Lauksaimniecības kameras aktīviem locekļiem uz trim gadiem iecēlis attiecīgo skaitu zemturu, laukstrādnieku u. c. ar lauksaimniecības darbu saistītu arodu pārstāvjus.

Tālāk atzīmēsim svarīgākos valdības soļus lauksaimniecības labā:

1. Trešā oktobrī pieņemtais likums par palīdzības sniegšanu dabas katastrofās cietušiem, uz kuŗa pamata pastāv fonds palīdzības sniegšanai lauksaimniekiem, ja tiem no krusas negaisa, ūdensplūdiem vai vētras bojāti vai izpostīti sējumi, dārzi un saimniecības ēkas. Fondam līdzekļus dod no valsts budžeta, ziedojumiem lauksaimnieku iemaksām 0,05 proc. apmērā no lauku nekustamas mantas ienesīguma vērtības aplikšanai ar nodokļiem. Palīdzības lielums nedrīkst pārsniegt 75 proc. no zaudējumu summas. Pēc zemkopības min. J. Birznieka paskaidrojuma, no lauksaimniekiem ņemamās iemaksas svārstīsies no 25 sant. līdz 15 ls gadā no vienas saimniecības, jo palīdzības darba smagums gulsies uz valsti, lai gan nepieciešams pievilkt arī lauksaimniekus, lai viņi būtu klāt pie palīdzības darba un lai nostiprinātos savstarpējās palīdzības saites. Saimniecības, kuŗu zemes ienesība ir līdz 500 ls gadā, no iemaksām brīvas.

2. Likums par bezsaimnieku nekustamas mantas ieskaitīšanu valsts zemes fondā, uz kuŗa pamata zemes fondā ieskaitīta nekustama manta uz laukiem, biezi apdzīvotās vietās un pilsētās, ja to īpašnieki vismaz no 1921. g. 1. janvāŗa atrodas bezvēsts prombūtnē un nav izlietojuši savas īpašnieka tiesības. Zemes fondā ieskaitīto zemi izlietos agrārās reformas paredzētām vajadzībām, bet īpašumi, kam nav lauksaimniecisks raksturs, nododami finanču ministrijai. Šīs saimniecības tagad atdotas galīgam sabrukumam un lielā mērā bojā mūsu zemes košumu. Ar jauno likumu šiem pamestiem īpašumiem radīsies jauni saimnieki, kuŗi tos uzposīs un darīs skaistākus Latvijas laukus. Bijušiem īpašniekiem ir tiesība 10 gadu laikā no ieskaitīšanas lēmuma publicēšanas dienas pieprasīt atlīdzību, kuŗas lielumu nosaka zemkopības ministrs.

3. Ministru kabinets 8. oktobrī uzdeva zemkopības ministrim nodibināt komisiju jautājuma pārbaudīšanai par mašīnu pielietošanas paplašināšanu lauksaimniecībā, kā arī šo mašīnu un lauksaimniecības rīku labumu un cenu. Izpildot šo lēmumu, zemkopības min. J. Birznieks bija sasaucis sēdi 23. oktobrī. Sēdi ievadot, ministrs aizrādīja, ka mašīnas zemkopības ministrija uzskata par vienu no līdzekļiem, kā lauksaimniecību turpmāk pasargāt no darba roku trūkuma. Komisijas uzdevums noskaidrot, kādēļ lauksaimnieki atturās no lauksaimniecības mašīnu pirkšanas. Tas lietišķi un objektīvi jānoskaidro. Un jārod atbilde, kādās saimniecībās kādas mašīnas būtu lietojamas. Vislielākā uzmanība jāpievērš jautājumam, cik pie tagadējā lauksaimniecības ienesīguma attiecīgas mašīnas drīkst maksāt. Piem. labības pļāvējs 1913. g. maksāja 150 rbļ., bet tagad — 350—450 ls; visas mašīnas ir dārgākas. No 160.000 saimniecībām, kas neiztiek ar savu darba spēku, ir tikai 14.000 labības pļāvēji, un tikai 19.000 zāļu pļāvēji, kas būtu nepieciešami katrā saimniecībā. Janvāŗa sākumā vajaga būt, pēc zemkopības ministra norādījuma, gatavam plānam, kā mums rīkoties.

4. Pēc Zemes bankas pārskata, ko 11. oktobrī pieņēma bankas padome, septembrī 1914 saimniecībām piešķirti aizdevumi par 1,4 milj. ls, no kādas summas parādu pārjaunošanai izsniegti 0,6 milj. ls. Šī gada 9 mēnešos Zemes banka 23.075 saimniecībām izsniegusi aizdevumus par 16 milj. ls. Parādu pārjaunošanai lūgumus iesniegušas 37.000 saimniecības. Pēc pirmās un otrās serijas parādu pārjaunošanai piešķirti 21,8 milj. ls 29.000 lauksaimniecībām. Parādu pārjaunošanas lūgumu pieņemšanu banka izbeigs 1. decembrī. Tā tad trijos gados, šajā samērā īsā laikā, Zemes banka veikusi lielu darbu mūsu lauksaimnieku parādu nastas atvieglošanas labā. Šis darbs bijis lielāks, kā nevienā citā Eiropas valstī.

5. Par cukura ražošanas gaitu un atvieglojumiem cukurbiešu ražotājiem finanču min. L. Ēķis paskaidroja, ka finanču min. centusies radīt atvieglojumus cukurbiešu audzētājiem, ievērojot slikto rudeni un nelabvēlīgo laiku. Samazināts obligātoriskais vagonos iekŗaujamo biešu daudzums no 15 uz 10 tonnām bruto, vēl ar sevišķu uzviju no 15—20 proc. apmērā. Ar to palīdzēts sevišķi maziem cukurbiešu audzētājiem, kuŗiem līgumi bija slēgti uz piegādi līdz 10 tonnām, par ko tie saņēma līgumā paredzēto cenu — 34 ls par tonnu.

6. Š. g. 4. oktobrī valdība izdeva likumu par sagruvušo būvju obligātorisku savešanu kārtībā vai nojaukšanu ne vēlāk kā 2 gadu laikā. Pēc instrukc. visām pilsētu un pagastu valdēm jāreģistrē sagruvušās ēkas pilsētās un uz laukiem līdz 500 m. no dzelzceļa, šosejas, 1. un 2. šk. zemes ceļiem un ūdensceļiem, kas apdraud sabiedrisko drošību vai bojā vietas labo izskatu. Saraksti jāiesniedz līdz 1936. g. 1. janvārim. Šis likums izdots, lai mūsu dzimtenes laukos aizvāktu prom visu lieko un nedaiļo. Tas vairos nevien daiļumu, bet arī apstrādājamās zemes platību, jo šādi gruvēši vietām aizņem it prāvus zemes gabalus. Labāk būtu šos darbus veikt brīvajā ziemas laikā, neatliekot uz vasaras karsto darbu laiku. Gruvēšu novākšana zemei nāks par lielu svētību, un pirmā kārtā lauksaimniekiem pašiem.

Saimnieciskai dzīvei jātop vienmēr veselīgākai.

Par to gādā atkal viens no valdības izdotiem likumiem — pārgrozījumi kreditnolikumā, pēc kuŗiem privāto lombardu darbība izbeidzama un tie likvidējami. Likvidāciju izdara komisija, ko ieceļ finanču ministrs. Pie šī likuma finanču min. L. Ēķis paskaidro, ka bijuši atlauti divi privātie lombardi, no kuŗiem viens vadītāju noziedzīgās rīcības dēļ klēgts. Bet arī par otrā, vēl strādājušā, lombarda vadību ienākušas sūdzības. Privāto lombardu vadītāji šos uzņēmumus uzskatījuši tikai par peļņas uzņēmumiem, cenšoties iegūt pēc iespējas lielākus ienākumus. Bet lombarda uzņēmums ir mazturīgo kreditiestāde, kādēļ viņu vadītājiem jābūt morāliski augsti stāvošiem cilvēkiem, kas grib un spēj iedziļināties mazo ļaužu dzīves apstākļos un tiem palīdzēt. Tādēļ šī nozare labāk slēdzama privātiem uzņēmējiem un nododama pašvaldību rokās, kuŗām nav peļņas nolūku. Privātā lombarda darbība tūdaļ ar likuma iznākšanu pārtraukta, jo to prasīja lietderība.

Ja atceramies to neveselīgi spekulātīvo atmosfairu, kāda saimnieciskā dzīvē valdīja partiju laikos, kas maitāja mūsu saimniecisko reputāciju citās zemēs un maitāja arī mūsu pašu zemes tikumus un ieradumus, tad sapratīsim, ka arī šie privātie lombardi ir atliekas no polītisko partiju vīru iejaukšanās saimnie-

Pļaujas svētkiem sapieru celtais tilts pāri Daugavai.

ciskā dzīvē, jo katra atsevišķā partija centās dabūt dažādu uzņēmumu koncesijas sevīm tuviem ļaudīm. Bija tādi uzņēmumi, kur piedalījās gandrīz vai visu partiju pārstāvji, protams, ne jau tādēļ, ka šis uzņēmums to objektīvi prasīja, bet tādēļ, ka to prasīja partijas un viņu neapmierināmās apetītes. Šajā laikā arī privātiem lombardiem tika izdotas koncesijas, kaut lombardi ir tādi uzņēmumi, kuŗus nekad un nekādos apstākļos nedrīkstētu nodot privātu naudnieku rokās, jo nabago ļaužu nelaime nedrīkst būt par naudas vīru iedzīvošanās priekšmetu.

Tagad šai neveselīgai atmosfairai darīts gals. Šis likums par privāto lombardu likvidēšanu ir atkal solis ceļā uz veselīgu saimniecisko dzīvi, kur valda tikai nacionālās saimniecības intereses un tautas labums.

Saimnieciskā rosība

nepārtraukti rāda jaunus un atkal jaunus sasniegumus. Ikkatrs mēnesis liek reģistrēt ne vienu vien jaunu panākumu saimnieciskā dzīvē.

3. oktobŗa sēdē ministru kabinets pieņēma pārgrozījumus un papildinājumus kreditnolikumā, saskaņā ar kuŗiem nosacīts Latvijas kreditbankas pamatkapitāls uz 15 milj. latu, sadalīts 1500 akcijās, katra 10.000 ls nominālvērtībā. Bankas akcijas par 8 milj. ls iegūst pasta krājkase, pie kam akciju izpirkšanu uzņemas finanču min. Par 7 milj. ls akcijas iegūst finanču min. ar saimnieciskās dzīves atjaunošanas fonda līdzekliem. Tā tad Latvijas kreditbanka nostādīta uz absolūti drošiem pamatiem. Ar šo likumu Latvijas kreditbankai uzticēti jauni svarīgi uzdevumi. Piem., izņēmuma gadījumos, ja to prasa valsts saimniecības vai aizsardzības intereses, uz finanču min. priekšlikumu, ar ministru kabineta lēmumu, Latvijas kreditbankai var uzdot arī maksāšanas grūtībās nonākušu tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumu likvidēšanu, līdzīgi kreditiestādēm. — Ar šo likumu Latvijas kreditbanka kļūst par vienu no vissvarīgākām saimniecisko dzīvi rēgulējošām iestādēm. Nenoliedzami, ka tas saimnieciskā dzīvē ienesīs veselīgus apstākļus, pretēji laikam, kad darbojās bezgala daudzās privātās u. c. bankas ar smagiem pārvalžu aparātiem un tādēļ augstiem diskonta procentiem. Ar lēmumu, ka Latvijas kreditbankai ir tiesības zināmos apstākļos likvidēt arī tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumus, valsts iegūst ļoti svarīgu kontroles ieroci privāto uzņēmēju sabotāžas, spekulācijas, nesaimnieciskas uzņēmumu vadības, neatmaksāšanās vai citos līdzīgos gadījumos, kad uzņēmums tautas saimniecībai nekādu labumu nedod! Tā saimniecisko dzīvi beidz neierobežoti valdīt privāto bagātnieku personīgās intereses un saimniecība kļūst par tautas labklājības faktoru vispirmā kārtā. Latvijas kreditbankas pamatkapitāla palielināšana no 10 uz 15 milj. latu izdarīta tādēļ, ka blakus Latvijas kreditbankai nodibināta Latvijas zemnieku kreditbanka, kas pārņēmusi visas lauku pašvaldību kreditēšanas lietas, kas agrāk gūlās uz valsts budžetu vai finanču ministrijas fondiem. Ar šādu kārtību lauku pašvaldības strādās lietderīgāk un taupīgāk. Un Zemnieku kreditbankai līdzekļi sagādāti caur Latvijas kreditbanku, kuŗa par 7,5 milj. latu iegūs Zemnieku kreditbankas akcijas.

Par valsts budžetu finanču min. L. Ēķis izsakās, ka tas izpildās apmierinoši, jo tiek ievērota ļoti stingra taupība. Paredzētā 4,5 milj. latu deficita vietā ap šo laiku, faktiskais deficits ir tikai 958.000 ls. Sakarā ar nākošā gada budžetu finanču ministrs pasvītro vispārējās konjunktūras kaut ne strauju, bet noteiktu uzlabošanos gan ārējā tirdzniecībā, gan rūpniecībā, gan citās nozarēs. Tomēr nākošā gada budžets nebūs daudz lielāks par tagadējo, no 150 milj. viņš sniegsies tikai līdz 151, visaugstākais 152 milj. latu. Mūsu tautsaimniecība vairāk vēl nevar dot. „Mēs visi jūtam un ceram," teica finanču ministrs, „ka esam krizei pāri tikuši." Bet iztrūkumu, sakarā ar labības operācijām, kas uzskatāmas kā visas valsts tautsaimniecības un saimnieciskās dzīves glābšanas akcija, nevarēs segt 1 vai 2 gados, tas pārnesams uz ilgākiem gadiem, — varbūt 10 gadiem, — jo nevar gribēt, lai tagadējā paaudze nes visu valsts uzbūves un saimnieciskās krizes pārvarēšanas nastu.

Pārstrādāts nodokļu nolikums, galvenā kārtā gan tikai no techniskā viedokļa, padarot to viengabalainā-ku, saskaņotāku. Bet pārgrozījumi ievesti arī dažos gadījumos pēc būtības. Tā, piemēram, līdz šim nodokli nemaksāja ārzemnieki par ienākumiem no Latvijā ieguldītā kapitāla. Tagad viņiem nodoklis būs jāmaksā no savu kapitālu ienākumiem. Tālāk samazinātas mazo maksātāju nodokļu likmes. Līdz šim minimālā likme bija 58 ls, tagad būs 32 ls. Vidējās likmes, pāri 2430 ls lieliem ienākumiem, paliek negrozītas. Bez tam atcelts atvieglojums algām pāri par 24.000 ls gadā. Līdz šim arī no šādām algām nodokli ņēma tikai 60 proc. apmērā no kopsummas, atskaitot 40 proc. Turpmāk no šīm lielām algām 40 proc. neatskaitīs un par 24.000 gada algu līdzšinējo 1492 ls vietā būs jāmaksā 2806 lati nodokļa gadā. „Tas," kā paskaidro finanču ministrs, „ir saskaņā ar vispārējo mūsu programmu: ņemt no tiem, kuŗi var dot, un tiem, kuŗiem iet grūtāk, raudzīt dzīvi atvieglot. Pēc būtības esam nodokļu tabulu pārkārtojuši tā, lai viņa atbilstu maksāšanas spējām un ienākumu apmēriem."

Pārstrādājot nodokļu nolikumu, ir diezgan daudz grozījumu līdzšinējā stāvoklī pēc būtības. Bet tā kā saimnieciskie apstākļi vēl nav viegli, pie radikāliem grozījumiem valdība vēl nav stājusies.

Gādība par tiem, kuŗiem jāpalīdz.

1934. gadā sociāli apgādājamo skaits bijis 53.000, no kuŗiem pilsētās apgādājamo — 26.000, tā tad uz laukiem — 27. 000 cilvēku. Ieskaitot bērnus, patversmēs no šī skaita atrodas 28.000, ārpus tām — 25.000. Sociāli apgādājamo bērnu pilsētās vairāk kā 10.000, uz laukiem — pusi mazāk. Gandrīz puse pilsētu bērnu ir patversmēs. Pēdējā laikā valsts cenšas kā patversmēs ievietotos, tā trūcīgo vecāku bērnus nodot ģimeņu audzināšanā, kas devusi visai teicamus panākumus. Sociālai apgādībai izdots pilsētās 5.800.000 ls, bet uz laukiem — 2.800.000 ls. Pilsētās ir 32 patversmes bērniem un 63 nespējniekiem; uz laukiem patversmju 502, bet sevišķu bērnu patversmju nav nemaz. Par šiem likteņu pabērņiem valsts gādā ar tādu rūpību, kāda nav sastopama gandrīz nevienā citā valstī.

Iepriecinošus datus par bezdarbu sniedz starptautiskā darba biroja materiāli. Pirmo vietu bezdarbnieku skaita ziņā ieņem Holande, kur 163.533 bezdarbnieki vai 34,8 proc. no vispārējā strādnieku skaita,

Tad nāk Norvēģija ar 27.820, resp. 21,1 proc. bezdarbnieku, Austrija ar 204.562, resp. 18,1 proc., Anglija ar 1.605.063, resp. 12,4 proc., Vācija ar 1.700.000, resp. 9,1 proc., Francija ar 370.446. Mazliet labāks stāvoklis ir Italijā, kur 628.335 reģistrēti bezdarbnieki. Kanādā ir 203.514 bezdarbnieku vai 13,2 proc. no vispārējā strādnieku skaita; Beļģijā 136.139, resp. 14,9 proc.; Dānijā — 59.435, resp. 15,2 proc.; Polijā — 261.000, resp. 11,3 proc.; Zviedrijā — 54.401, resp. 11,1 proc.; Čechoslovākijā — 371.670, resp. 13,6 proc.; Somijā — 4003.

Bet pavisam cita aina ir Latvijā, kur 1. septembrī bija tikai 1558 bezdarbnieki un Igaunijā — 593. Tā tad mūsu zemēs bezdarba faktiski nemaz nav, jo šis niecīgais skaits allaž sastādās no ļaudīm, kas darbu meklē, bet nespēj to strādāt, tā kā patiesībā skaitāmi pie sociāli apgādājamiem, kādi tie īstenībā arī ir un apgādāti tiek.

Ministru kabinets 8. oktobŗa sēdē uzdeva Tautas labklājības ministrijai pārstrādāt pastāvošo sociālās apdrošināšanas likumu, izstrādājot jaunus, kādā nolūkā iecelta sevišķa komisija, kuŗā reprezentētas visplašākās aprindas, lai objektīvi būtu iespējams noskaidrot visus apstākļus un lai jaunie likumi novērstu līdzšinējos trūkumus. Komisijā bez valsts pārstāvjiem ir arī Lauksaimniecības kameras, Latv. ūniversitātes, lielāko ārstu biedrību, slimo kasu, strādnieku arodorganizāciju pārstāvji. Komisija savu darbu sāka 31. oktobrī. Darbu ievadot, tautas labklājības ministrs V. Rubulis uzsvēra, ka sociālā apdrošināšana līdz šim veikta uz vairāku atsevišķu likumu pamata, par kuŗu dzīvē izvešanu valsts, pašvaldības, darba devēji un strādnieki kopā ikgadus izdod 48 milj. latu. Nacionālā valdība tagad grib visus šīs apdrošināšanas veidus saskaņot; paredzēts nodibināt arī sociālās apdrošināšanas fondu kā autonomu organu, kas pārvaldītu visas apdrošināšanas nozares. „Mūsu vadonis ir uzsvēris," sacīja ministrs, „ka nevienam nekas netiks atņemts, bet gan vēl pielikts. Tas jāsaka arī par šiem likumiem."

Gan jau pēc 15. maija tika novērstas pārmērības slimo kasu likumos, grozīta šo kasu saimniecība un pārvalde, uzlabota ārstēšana, pavairoti līdzekļi, kas izdodami slimo labā, tomēr sociālā apgādība joprojam prasa lielus labojumus. Jaunie likumu projekti grib novērst visas kļūdas un trūkumus, nesamazinot apdrošināmo labā izdodamās summas, bet visus apdrošināšanas līdzekļus racionāli izlietojot, lai pašu apdrošināto tiesa faktiski būtu vēl lielāka, kā līdz šim.

Tautas atsaucībai Brīvības pieminekļa vietā jauns uzdevums.

Pabeidzot Brīvības pieminekļa celšanu, kuŗa atklāšana nolikta valsts svētkos, 18. novembrī, valsts prezidents A. Kviesis griežas pie tautas ar uzsaukumu, kuŗā uzsveŗ, ka Brīvības piemineklis uzcelts ar tautas bagātīgi sanestiem ziedojumiem, kuŗu savākšanā lieli nopelni Brīvības pieminekļa komitejām. Uz šī gada 1. novembri ziedojumi pārsniedz 1.200.000 latu. Un valsts prezidents šai tautas atsaucībai turpmākos gados dod citu, ne mazāk valstisku uzdevumu. Jo brīvība ir arī jāsargā un šajā aizsardzības darbā roku rokā ar valsts vadību iet Kaŗa aviācijas fonds, kādēļ labi organizēto ziedojumu vākšanas komiteju aparātu 18. novembrī veltīs līdzekļu vākšanai Kaŗa aviācijas fondam par labu, kuŗam gan tauta jau saziedojusi tuvu pie 1 milj latu. Valsts prezidents aicina vietējās komitejas šogad, un uz priekšu, nodoties ziedojumu vākšanai mūsu gaisa aizsardzībai, — „lai arī no tās puses mūžīgi varētu pastāvēt drošs savā vietā tagad uzceltais Brīvības piemineklis kā tautas vienības gara simbols. Ar to nodibinātos tradicija, kas katru gadu kuplinātu 18. novembŗa svētkus. Tas būs arī skaists noslēgums Brīvības pieminekļa vēsturei."

Un tā tautas atsaucībai dots skaists valsts aizsardzības mērķis. Brīvības piemineklis ir iegūtās brīvības apliecinājums un suminājums, bet tagad tautai dots tikpat liels un svarīgs uzdevums — gādāt un rūpēties, lai iegūtā brīvība mūžam nezustu. Brīvība būs mūžam aizsargāta, ja tauta šajā lielā uzdevumā nepametīs valsts un armijas vadību vienu, bet allaž būs līdzi nomodā, kā morāla, tā materiāla atbalsta un citādā ziņā. Veidu ir daudz, kā tauta var aktīva būt valsts aizsardzības un jauncelšanas darbā.

Strādnieku sveiciens no citkārt sarkanās Valmieras.

Cik ilgus gadus latviešu strādnieks bija mākslīgi atšķelts no savas tautas, viņš bija šķirts no tautas mūžam zaļojošā koka un viņam lika dzīvot no bezveidīgiem, nekonkrētiem, netveramiem, cilvēka skaidram prātam neizprotamiem nākošo mūžu plānojumiem, lai šodien šis strādnieks gāstos naidā un niknumā, bet nedotu savu spēku un enerģiju tās tautas labklājības celšanai, pie kuŗas viņš pats ar saviem bērniem pieder. Un cik cilvēcīgi apmierināts nu jūtas šis strādnieks, ka šie murgi aizdzīti prom no viņa sirds un prāta, kad viņš cilvēcīgi skaidru skatu var saredzēt sevi savā tautā, kā dzīva organisma daļu; sajust un saprast, ka viņam, kā daļai, tikai tad var labi klāties, ja labi klāsies visam organismam. Šī vienkāršā, ikkatrai domājošai būtnei tūdaļ saprotamā patiesība bij apslēpta latviešu strādniekam. Tādēļ viņš tagad patiesi svin atsvabināšanos, svin sevis atgūšanas prieku, jo nu viņš atkal ir dzīvs, jūtošs cilvēks, savas tautas dzīvais loceklis, kuŗa sirds līdzi pukst tautas priekiem un bēdām, kuŗa galds bagātāks klājas, ja tautai labi iet. Šo cilvēcīgo sirsnību sevišķi var sajust strādnieku apsveikumos valsts vadībai. Tā arī citkārt tik sarkanās Valmieras strādnieki sūta sveicienus valsts un ministru prezidentiem, ģenerālim Balodim un valdībai no savas strādnieku dienas svinībām Valmierā 3. novembrī. „Mēs, strādnieki, solāmies visi savus spēkus un darbu ziedot mūsu valstij, lai atjaunoto Latviju līdz ar jums celtu pretim saulainai nākotnei." Cik silti, cik cilvēcīgi skaidri vārdi plūst no latviešu strādnieku sirdīm atjaunotā Latvijā. Tā ir liela latviešu strādnieku uzvara, jo tagad sauso, stulbo dogmu vietā viņam atveŗas visa dzīvā dzīve ar iespējām, panākumiem, cerībām un sapņiem. Latviešu strādniekam ir ko priecāties par atjaunoto valsti, par atbrīvoto tautu.

Krišjāņa Barona 100. dzimšanas dienas atcere.

Vienīgais no tautiskās atmodas laika gaišajiem latviešiem viņš ieraudzīja neatkarīgo Latvijas valsti, nodzīvodams līdz 1926. gadam, tā tad sasniegdams 91 gada vecumu. Šogad paiet 100 gadi kopš viņa dzimšanas, jo dzimis viņš 1835. gadā Kurzemē. Ar lielām

grūtībām viņš tiek pie izglītības, jo ir bārenis un nedzīvo vieglas dienas. Beidzis ģimnaziju, viņš dodas studēt uz Tērbatu. Bet viņš aizklīst uz Pēterpili, kur tik daudz slavenu latviešu. Te viņš sāk strādāt Kr. Valdemāra nodibinātās „Pēterburgas Avīzēs", kur pēc Juŗa Alunāna nāves ir gandrīz vienīgais nenogurstošais darbinieks, jo Valdemāram maz laika nodoties darbam redakcijā. Šajā laikrakstā līdzdarbodamies, viņš pierāda milzīgu uzupurēšanos un darba mīlestību, un tikai tādēļ laikraksts varēja tik ilgi iznākt (gan tomēr tikai no 1862.—1865. g.), kaut gan cenzūras spaidi kļuva arvien smagāki, un pēc 3 gadu darba „Pēterburgas Avīzēm" bija jāapstājas.

Nu Barons klīst Krievijā kā mājskolotājs, bet visu laiku uztur dzīvus sakarus ar tautiešiem, sevišķi priecādamies par nacionālo pašapziņu, ko modina Auseklis ar Kronvaldu. Šajā laikā viņš, līdzi citiem, sāk pievērsties tautas gara mantu krāšanai. Un visi tā laika tautiskie darbinieki neatrod nevienu citu, kam paļāvīgāk uzticēt dainu krāšanu un kārtošanu, kā Krišjānim Baronam, kuŗš jau „Pēterburgas Avīzēs" pierādīja tādu čaklumu un uzupurēšanos. Strādādams kā mājskolotājs, viņš brīvos brīžos nododas latvju daiņu kārtošanai. Un kopš tā laika viņš nav pārtraucis latvju daiņu krāšanas un kārtošanas darbu, atdodams tam ilgus sava mūža gadus. Ar šo darbu viņš sevīm uzcēlis nekad neaizmirstamu pieminekli, jo Barona vārds būs dzīvs, kamēr dzīvos latviešu tauta, kamēr mūsu tauta dziedās savas skaistās dziemas. 1894. gadā iznāca Latvju daiņu pirmā grāmata un pēdējā — 1915. gadā. Šie astoņi Latvju daiņu sējumi pārspēj visas citas tautas dziesmu laukā, jo tādu tautas dziesmu krājumu nav nevienai tautai pasaulē. Viņš šīs dziesmas uz visiem mūžiem saglabājis savai tautai, lai zinātnieki, mākslinieki, dzejnieki, vēsturnieki ietu pie šiem dzīviem avotiem un mācītos pazīt savu tautu, jo no šiem avotiem runā tautas mūžs gadu simtos un tūkstošos.

Tādēļ arī Krišjāņa Barona piemiņas diena bija pacilātības, gaiša prieka un pateicības pilna. Barons ir ieguvis tautas mīlestību uz mūžu mūžiem. Un mūsu dienu latvieši — mēs tagad, atgūdami Latviju kā latviešu valsti, sevišķi tuvu jūtam dziesmu vācēju Barontēvu, jo visus mūsu tautas likteņus tagad mēs sākam saredzēt jaunā gaismā, kas bija mums liegta, bet kādu to redzēja tautiskā laika gaišie gari.

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts.

*

Oktobŗa mēn. 3. dienā visu pasauli aplidoja liktenīgā ziņa, kas vēstīja par kaŗa darbības iesākšanos Austrumāfrikā: minētā dienā itaļu kaŗaspēks pārgāja savu koloniālo robežu, iemaršēja Abesinijā un pēc dažu dienu kaujām un cīņām ieņēma vairākus ievērojmus stratēģiskus punktus, to starpā arī slaveno Aduju, kur 1896. g. abesiņi guva spīdošo uzvaru un kur itaļu armiju toreiz piemeklēja smaga, izšķiroša neveiksme. Roma uzsvēra, ka bijusi spiesta uzsākt kaŗa darbību Abesinijā aiz negusa izaicinošās rīcības, kas izpaudusies draudos ar mobilizāciju, robežu militārizēšanā u. t. t. Kā arī nebūtu, bet Italija nostādīja sevi pārējās pasaules priekšā kā uzbrucēja un kā Tautu Savienības pakta lauzēja, pret kuŗu draud vērsties T. S. pakta 16. pantā paredzēto sankciju un spaidu smagums.

Tūdaļ pēc minētās vēsts par militārās darbības iesākšanos Afrikā, Tautu Savienības padomes „13 vīru komisija" uzdeva īpašai apakškomisijai oficiāli konstatēt uzbrucēja pusi Abesinijas drāmatiskajos notikumos. Šis konstatējums tagad visiem ir zināms un atzīst, ka itaļu-abesiņu bruņotā konfliktā vainīgā esot Italija, kas pirmā uzsākusi kaŗu un ielauzusies abesiņu zemē. Tautu savienības padome vienbalsīgi, izņemot itaļu pārstāvi, pieņēma šo atzinumu un deklarāciju, ka Italija pārkāpusi Tautu savienības paktu un statūtu. Sakarā ar to, par sevi protams, jāstājas spēkā pakta 16. pantam, pēc kuŗa savienības pārējie locekļi apņemas pārtraukt ar uzbrucēju visas tirdznieciskās un financiālās attiecības, kā arī noliegt šīs attiecības un šos sakarus arī saviem pavalstniekiem ar līgumlauzējas pilsoņiem. Tālāk minētais pants paredz arī militāros spaidus pret uzbrucēju un pat viņa izslēgšanu no Tautu savienības saimes. Ņemot vērā, ka tik bārgas sankcijas pret Italiju nevēlas ne Anglija, ne Francija un arī neviena Eiropas valsts, tad vienīgais, kas kristu svarā šai spaidu jautājumā, būtu financiālās un saimnieciskās sankcijas.

Kā zināms, tad ikviena modernā kaŗa īstais dzīvības nervs tomēr ir un paliek nauda, un tādēļ dziļa patiesība slēpjas 18. gadsimta austriešu feldmāršala Montekukuli vārdos, kas skan, ka katrs kaŗš prasot trīs lietas, protiet: „Naudu, naudu un atkal naudu!" Milzīgie naudas līdzekļi vajadzīgi kaŗojošām valstīm uztura, municijas un izejvielu nodrošināšanai un iepirkšanai ārzemēs, kas sevišķi sakāms par tiem kaŗotājiem, kuŗu pašu zemes bagātības ir visai vājas un niecīgas. Šinī sakarībā jāatzīst, ka Italija ir ļoti lielā mērā atkarīga no ārzemēm kā finansiāli, tā arī saimnieciski. Viņai trūkst tērauda, kokvilnas, akmeņogļu un sevišķi jau naftas, ko patērē modernie kaŗa kuģi, lidmašīnas, motorizētie ieroči, transporta līdzekļi u.t.t. Visu minēto vielu apgāde prasa zeltu un kreditus, kādēļ dabīgi, ka financiālā un saimnieciskā blokāde varētu padarīt Romu stipri domīgu un lielā mērā atvēsināt viņas kareivisko garu un drosmi.

Tad lūk, Tautu savienības pilnsapulces locekļiem nu vajadzēja izteikties „par" vai „pret" šādām sankcijām. Izrādījās, ka četras valstis — Austrija, Ungārija, Albānija un pa daļai arī Šveice atsakās piedalīties saimnieciskos spaidos pret Italiju, kāmēr pārējās Tautu savienības locekles deva tām savu vienprātīgu piekrišanu. Šīs četras valstis motivēja savu izturēšanos un paziņoja ar dziļo draudzību pret Romu un galvenais ar to apstākli, ka saimniecisko un tirdzniecisko sakaru pārtraukšana ar itaļiem nestu viņu tau-

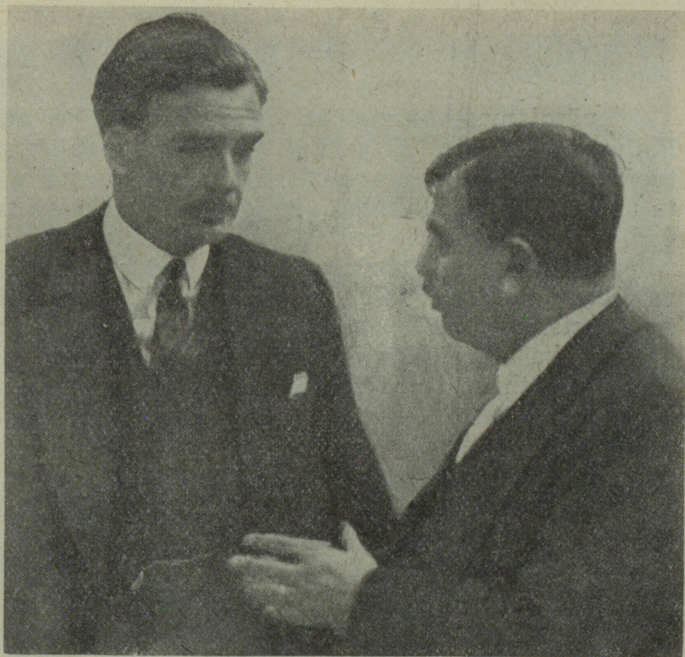
Benito Mussolini.

tas un valsts saimniecībām liktenīgas un katastrofiskas sekas. Beidzot, pēc vairāku dienu debātēm, pilnsapulce nozīmēja īpašu „koordināciju komiteju“, kurā ieiet visas Tautu savienības locekles, izņemot abas konfliktā iejauktās puses, un kurai jāizstrādā un jāsaskaņo pret itaļiem pielietojamie financiālie un saimnieciskie iespidi. Šī komiteja, kas, darbu vienkāršošanas un lietderības labā, izbīdīja sevišķu apakšorganu, tā sauc. 18 vīru komisiju, savā darbībā pierādīja, cik grūts un sarežģīts uzdevums viņai jāveic. Komiteja visai viegli spēra savu pirmo soli, ieteikdama aizliegt ieroču un kaŗa materiālu eksportu un tranzitu uz Italiju un atcelt jau pastāvošos aizliegumus attiecībā uz Abesiniju. Manāmus šķēršļus nesagādāja arī otrs komitejas ieteikums — atraut kreditus Italijas valdībai, viņas uzņēmumiem un pilsoņiem. Totiesu sankciju trešā šķira, zīmējoties uz eksportu un importu, jau saistīta ar pārāk sarežģītām problēmām un pretrunām: viegli, protams, pateikt, kādas preces noliedzamas izvest uz Italiju un kādas nav pielaujamas no turienes ievest. Veselai rindai valšķu no tam var celties, kā jau teikts, sāpīgi sarežģījumi viņu tautas saimniecībās, ārējās tirdzinecības un maksājumu bilancēs. Tāpēc, apspriežot šo jautājumu, daudzas no viņām, kā Spānija, Rumānija, Dienvidslāvija, Padomju Krievija, Arģentina u. c. uzstādīja prasību, lai viņām atlīdzinātu zaudējumus, ko tās cietīs no minēto saimniecisko sankciju izvešanas un reālizēšanas. Lūk visas šīs problēmas savā sarežģītajā rasturā un samezglotajā dabā pacēlušās Ženēvā, iztirzājot tik vienkāršos un saprotamos vārdos rediģēto pantu par sankcijām pret Tautu savienības pakta lauzēju!

Lai arī kādas nebūtu šīs praktiskās grūtības, Tautu savienība tomēr izrādījusi nenoliedzamu rosību, stingrību un principiālu vienību, kas daudziem Ženēvas pretiniekiem liek revidēt viņu līdzšinējos uzskatus, tā kā tie, kuŗi pat zobojās un nerēķinājās ar Tautligas ieskatiem un lēmumiem, tagad kļuvuši daudz mierīgāki un nopietnāki. Jo viņiem redzams, ka Tautu savienības saime stingri un cieši apņēmusies aizstāvēt savu paktu un kolektīvi vērsties ar savu sankciju smagumu pret ikvienu, kas vienpusīgi un patvaļīgi mēģina apdraudēt šo statūtu.

Tomēr vērā ņemot augšminētos sarežģījumus, kā arī vēlēšanos dot Italijai laiku „apdomībai“, koordinācijas komiteja pārtrauca savus darbus līdz 31. oktobrim.

Pa to laiku notikās sarunas starp Parīzi, Londonu un Romu, nolūkā panākt itaļu-abesiņu kaŗa izbeigšanu un rast kādu izeju, kas miera un saprašanās ceļā spiestu Italiju pārtraukt militārās operācijas Austrumāfrikā. Ja to būtu iespējams panākt, tad Tautu savienības valstīm nevajadzētu ķerties pie aprādītām sankcijām, kuŗas bez šaubām ienestu itaļu tautā stipru un kļūmīgu sarūgtinājumu un nevēlami atsauktos uz Eiropas valstu attiecībām un sadzīvi. Vispārējais nervozums, kas diemžēl valdīja mūsu kontinentā kādu mēnesi atpakaļ, pašreiz izzudis un itaļu-angļu skaistie dialogi presē un valstsvīru kabinetos arī apklusuši. Kā Londona, tā arī Roma beidzot apliecinājušas, ka nevienai no viņām nav pret otru nekāda naida un rūgtuma. Šo vārdu pastiprinājumam itaļi atsaukuši no Lībijas-Eģiptes robežas vienu no sava koloniālā kaŗaspēka divizijām, bet angļi atkal izteikuši gatavību samazināt par dažām vienībām savu kaŗa floti Vidusjūŗā. Lūk, šai mierīgajā noskaņojumā notiekas intensīvas un rosīgas sarunas Italijas, Francijas un Anglijas starpā, lai rastu iespēju Austrumāfrikas kaŗa izbeigšanai.

Lavāls sarunā ar Īdenu.

Abesinijas neguss Haile Selassje.

Nav šaubu, ka šīs sarunas būs ilgstošas un grūtas, jo itaļu prasības esot pārāk radikālas un plašas, lai ar vieglu sirdi angļi un franči tām varētu piekrist. Par sarunu gaitu un priekšlikumu saturu atklātībai maz kas ir zināms un nav domājams, ka līdz sankciju spēkā stāšanās brīdim viņas būs novestas līdz laimīgam un sengaidītam galam.

* *
*

Ievērojamas pārmaiņas nesen atpakaļ iestājās Polijas iekšējās politikas dzīvē. Jaunā poļu valsts satversme nostāda valsts prezidenta varu redzamā vietā un valdība ir atbildīga vienīgi viņa priekšā. Tagad, kur šī satversme jau stājusies spēkā, un kur izvēlēts arī jaunais parlaments, gluži dabīgi, ka arī valdībai jāpieskaņojas kā savā ideoloģijā, tā arī personālsastāvā jaunā laika garam un prasībām. Valdīja uzskats, ka aizgājušais pulkv. Slaveka kabinets pietiekoši neatbilst tagadējam politiskajam noskaņojumam un nav tāds, kas spētu vienot visplašākos tautas un etniskos slāņus kopējā, raženā valsts darbā. Tādēļ uz jaunās satversmes pamata valsts prezidents izrādījis savu ierosmi un apstiprinājis Marjāna Kosialkovska valdību, kas viņa politikai un centieniem dod lielāku drošību un garantiju, nekā agrākā valdība, kuŗa bija sastādīta pirms tagadējās iekārtas rašanās.

* *
*

Oktobŗa mēneša vidū arī Austrija piedzīvoja diezgan tālejošas pārmaiņas. Līdzšinējais valsts kanclers Dr. Šušnings pārveidojis savu kabinetu, kas solās nest svaigāku un noteiktāku virzienu Austrijas politikā. Kā zināms, tad Austrijas aizsargu jeb „heimvēra" organizācija izrādījusi pagājušā gadā divus lielus pakalpojumus valstij un tautai — likvidēdama sociālistu puču Vīnē un apspiežot nacionālsociālistu sacelšanās mēģinājumu. „Heimvēra" galvenais vadonis ir vicekanclers firsts Starhembergs, kas visu laiku vēlējās un centās panākt lielāku vienību un viengabalainību šai organizācijā un atraisīt to no politikāņu intrigām. Izrādījās, ka viņa centieniem šķēršļus licis ceļā otrs heimvēra vadonis — iekšlietu ministrs majors Feijs, kas ieskatījis, ka līdzīga apvienošanās nozīmētu viņa un viņa domu biedru nobīdīšanu pie malas. Iekšējās nesaskaņas nogājušas tik tālu, ka Šušnings panācis pie valsts prezidenta visa kabineta atkāpšanos un jaunās valdības sastādīšanu bez majora Feija. Firsts Starhembergs tagad esot, pēc ārzemju laikrakstu ziņām, iespaidīgākā persona nevien Šušniga kabinetā, bet arī visā Austrijā, un pēc izdarītām valdības pārmaiņām viņš izlaidis uzsaukumu „heimvēram", kuŗā starp citu, saka: „Es esmu vienīgais, kas tagad noteiks ceļu un gaitu, kādā veidā mēs visvieglāki un ātrāki noņāksim pie mērķa, t. i. pie Austrijas galīgās un pilnīgās pārvēršanas kristīgajā kārtu valstī." Šie stingrie, enerģiskie vārdi ir brīdinājums visiem, kas Austrijas iekšienē censtos radīt kaut kādas grūtības vai jukas. Firsts Starhembergs gribot pārveidot savu „heimvēru" pēc itaļu fašistiskās milicijas parauga.

* *
*

Pagājušā mēnesī arī Grieķiju piemeklēja krasas iekšējas maiņas, kas ved viņu straujā tempā un gaitā uz monarchiju. Karaļtroņa atjaunotāju prasības bija kļuvušas tik sparīgas un neatlaidīgas, ka pat mērenajam rojālistam, kāds bija ministru prezidents Tsaldaris, vajadzēja piekāpties un — sakarā ar to — arīdzan atteikties no sava amata. Restaurācijas drīzās izvešanas iedvesmotājs un piekritējs, kā zināms, ir ģen. Kondilis, kas šā gada pavasarī satrieca tā sauc. „veniselistu puču". Kaut gan agrākos gados šis ģenerālis bija karsts republikānietis un Veniselosa liberāļu dedzīgs piekritējs un domu biedrs, tomēr vēlāk, citu politisko vēju un spēku ietekmēts, viņš kļuva visai aktīvs un iespaidīgs monarchists, kas prasīja karaļa Georga II. visdrīzāko aicināšanu atpakaļ uz Atēnu troņa. Kopš minēto „veniselistu" nemieru apspiešanas un apslāpēšanas, ģen. Kondilisa slava un autoritāte jo dienas, jo vairāk pieauga un uz viņa spiediena aizgājušo Tsaldarisa kabinetu maz pamazām atstāja viens ministrs pēc otra, kas kaut cik vēl simpatizēja republikai un liberālismam. Tagad, pēc Tsaldarisa atkāpšanās, ģen. Kondilis uzņēmās pavaldonības kabineta vadību, līdz tam laikam, kad tautas nobalsošana 3. novembrī būs teikusi savu vārdu par labu karaļa atpakaļaicināšanai Grieķijā. Tagad tas ir noticis fakts un Grieķijā ir atkal monarķija.

Irma Grīnberga,
5. Rīgas aizsargu pulka fiziskās audzin. instruktore.

Ko uzvest ziemas sarīkojumos?

Garām lielā gatavošanās pulka svētkiem, garām paši svētki. Sākas atkal kluss, mierīgs darbs katram savā pulciņā un pulkā bez steigas, bez trauksmes. Lai mūsu gars un miesa neierūsētu, tad vasaras darbs ir jāturpina. Centīsimies tādēļ ziemas periodā strādāt ar vēl lielāku enerģiju un sirsnību.

Pusi no visa ziemas darba aizņem sarīkojumi un šo sarīkojumu programas sagatavošana. Sarīkojumi un uzvedumi nodaļās, sporta pulciņos u. c., prasa lielu nopietnību un gribu. Grūtības sarīkojumos mums rada priekšnesumu jautājums, tādēļ atļaušos še sniegt dažus ierosinājumus un aizrādījumus. Mēs nedrīkstam aizmirst, ka aizsargi, aizsardzes, sportisti un sportistes nav šauri, vienpusīgi savos uzskatos un darbos, viņi interesējas par visu — par sabiedriskiem, kultūrāliem, vēsturiskiem, sporta, vingrošanas, mākslas u. d. c. jautājumiem. Kāpēc arī sastādot programmas sarīkojumiem, vai nu tos rīko nodaļa, aizsardžu pulciņš, vai sporta pulciņš, ar to vienmēr jārēķinājas. Jācenšas ievest vairāk dažādības sarīkojumos un apmierināt visu apmeklētāju intereses. Piemēram sporta pulciņu sarīkojumā der nolasīt pirms vai starp sporta priekšnesumiem vai lekcijām arī kādu vēsturiska vai sabiedriska rakstura referātu, un otrādi — nodaļas sarīkojumā starp mūzikāliem priekšnesumiem ļaut sporta pulciņa dalībniekiem rādīt kautko no sava krājuma. Tālākais jautājums paceļas: ko uzvest sporta pulciņa sarīkojumā bez referātiem un lekcijām. Pirmkārt, pēc iespējas biežāk mūsu nacionālās dejas. Šeit man gribētos aizrādīt, ka nepareizi ir, ja mēs vienā izrīkojuma vakarā uzvedam 3—6 dejas, tās visas pēc kārtas nodejojot. Dejotājiem tad ir kārtīga nolēkšanās, bet skatītājiem vienmuļīga garlaikošanās. Ar to būs tikai kaitēts mūsu skaistajām dejām, un bez tam, cik vakarus Jūs tā piepildīsat? Apsīks materiāls, neizbēgama atkārtošanās, apniks dejotājiem un skatītājiem. Jāpanāk, lai dejai beidzoties skatītājs vēl justu alkas pēc redzētā, tas nodrošinās interesi nākošiem deju demonstrējumiem. Bez tam, uzvedot dejas uz skatuves vai zāles vidū, nebūs grēkots, ja mēs tās kombinēsim ar dažādiem gājieniem, figūrāliem dejojumiem — tas ienesīs dzīvību. Piemēram, deju „Litenieti" dejojot rinķī, pa diagonāli, virzoties uz centru u. c. atkārtojot tādējādi 6—7 reizes, publikai nebūs garlaicīgi, tā ar neatslāpstošu interesi sekos dažādajām figurām, kas izveidosies dejojot. Varam arī uzvedumam sasaistīt kopā divas dejas, pārveidojot tās vienā nepārtrauktā. Būs atkal kas jauns — būs dzīvība un arī skats efektīgs. Tāda brīvība dejas pārveidošanā ir pielaižama tomēr tikai tad, ja deju uzved kā priekšnesuma numuru. Pie nacionālo deju uzvedumiem gribētos aizrādīt arī uz to, ka nebūtu par ļaunu kādreiz priekšnesumos parādīt mūsu tuvāko, vēlāk arī tālāko, kaimiņu nacionālās dejas, neaizmirstot mazu raksturojumu un salīdzinājumu ar mūsu dejām.

Kādu vakaru varētu veltīt modernām dejām, uzaicinot kādu dejotāju pāri, lai tas nodemonstrētu (saprotams zāles vidū) kā pareizi dejo angļu valsi, Vīnes valsi, aizrādot pie tam uz kļūdām un kā nevajadzētu dejot. Ar to nebūt negribu izcelt, vai ieteikt modernās dejas, bet gan tikai panākt to, lai mēs, ja jau nu tās dejojam, tad pēc iespējas pareizi, ritmiski. Nevienam nepaies arī secen fokstrota soļu vienmuļība un tautisko deju dzīvums, veidojums, dabiskā grācija.

Otrkārt, ko mums šoziem sevišķi vajadzētu uzspodrināt un stiprināt, būtu vingrošana. Vingrotājiem — sportistiem jo sirsnīgi jāstrādā un jāsaista jauni vingrotāji. Vingrošanas priekšnesuma laikā vajadzētu pirmkārt demonstrēt publikai vingrošanas stundu — rādot, kā vingro aizsargi, aizsardzes, vai arī kopēji, ar apmācītāja paskaidrojumiem un aizrādījumiem. Šeit interesanti būtu rādīt vingrošanas dažādos veidus. Vingrošanas, vai sporta vadītājam derētu painteresēties par vecajām vingrošanas sistēmām un tās tad uzvest pakāpeniski līdz pat visjaunākiem sasniegumiem. Ja nodaļai vai sporta pulciņam nav sevišķi jāskopojas ar izdevumiem, būtu ieteicams uzaicināt Rīgas kollēgasvingrotājus nodemonstrēt stundu kādā vingrošanas sistēmā, vai līdztekus vērtīgiem paskaidrojumiem rādīt vingrošanas panākumus veiklībā, spēkā. Sadarbība būtu tik ļoti vēlama. Vispār gribētos piemetināt, ka vingrošanas uzvedumos katrā ziņā nevajadzētu aizmirst aizrādījumus, kaut vai lozungu veidā, lai skatītājiem — publikai būtu drusku jāpadomā, jāiedziļinājas; tā viņa nāktu pie slēdziena, ka vingrošana tomēr ir laba un derīga lieta. Ja sporta pulciņam ir kādi rīki — stienis, zirgs v. c. nebūtu slikti parādīt skatītājiem arī kādus vingrojumus uz rīkiem. Tas ienesīs lielāku dažādību un kāpinās interesi. Interesanti būtu publikai arī parādīt, kā mēs pakāpeniski, saistot vingrojumus, mācāmies lodi grūst, šķēpu mest, skriešanu v. c., protams vingrojumiem jābūt vispusīgiem, iespaidam jābūt pilnīgam.

Gribētos ieteikt starp citiem priekšnesumiem publikas garastāvokļa pacelšanai uzvest zāles vidū sacensību rotaļas — ar bumbām, nūjām, šķēršļu pārvarēšanu, līdzsvara gājieniem u. t. t.

Treškārt, kā pārmaiņu gribētos vēl atzīmēt dzīvās bildes, galvenā kārtā gan kā illustrējumus referātiem. Referentam ar dzīvo bilžu aranžētāju tad labi jāsadarbojās. Sevišķi mēs varētu illustrēt vēsturiskos referātus, jo mūsu vēsturē daudz spilgtu momentu, kuŗi prasīt prasās, lai mēs tos skatītu ne tikai gara acīm. Tas stiprinās mūsu ticību mums pašiem, darīs gaišus mūsu varonīgās tautas pagātnes atsevišķos momentus, jo atmiņā daudz dziļāk iespie-

Aizsargu sporta dzīves vadītāju apspriede.

žas redzētais nekā dzirdētais. Dzīvās bildes varētu arī izmantot kā tautas dziesmu illūstrācijas — mums taču ir daudz gleznainu tautas dziesmu, kuŗas nenākas grūti parādīt uz skatuves. Lai skatītāji vēl labāk saprastu dzīvās bildes, tad tās var pavadīt dziesmas, runas koŗu deklamācijas, vai mūzikāli priekšnesumi. Kā dzīvo bildi varam parādīt visus sporta veidus ar attiecīgiem rīkiem un attiecīgos apģērbos, interesantos grupējumos, kas dos skaidru pārskatu par sporta vispusību. Dzīvās bildes varam arī veidot kustīgas, šeit gan vairāk jāpiestrādā, jo prasa lielu saskaņotību, ritmu. Temātus varam arī aizgūties no ikdienišķās dzīves, fantazijas, technikas u. t. t.

Ar šiem nedaudzajiem aizrādījumiem apskatītais jautājums nav nebūt izsmelts, sarīkojuma vadītājam katrā atsevišķā gadījumā ir pilnīga brīvība programas numurus veidot pēc savas izvēles un apstākļiem.

SPORTA CHRONIKA

4. Jēkabpils aizsargu pulks.

* Pirmās vieglatlētikas sacīkstēs Jēkabpils aizsargu pulka sportistiem ņēma dalību arī nekordists Daliņu Jānis. Savā speciālitātē — soļošanā viņš bija daudz pārāks par jēkabpilniekiem.

Vispārējie sacīkšu rezultāti šādi: 100 m. skrējienā I. v. Barbals 12,3, II. v. Kazāks 12,4, III. v. Osis 12,6. 400 m. skrējienā I. v. Zaķis 1,04, II. v. Osis, III, v. Achramovičs, 1500 m. skrējienā I. v. Ruģelis 4:53,0. II v. Achramovičs. Tāllēkšanā I v. Osis 5,82 m. II v. Zaķis 5,78. III v. Kazāks 5, 74.. Augstlēkšanā Belevičs un Zaķis 1,52. Lodes grūšanā Kazāks 11,49 mtr. Diska mešanā Kazāks 33,35 metrus. Šķēpa mešanā Kazāks 43,98 mtr. Kārtslēkšanā Urkuliņš 2,65 mtr. 300 mtr. soļošanā I v. Jānis Daliņš (8. V. A. P. S. K.) ārpus konkurences 14:45,0. II v. Ruģelis. III v. Liepiņš. 4×100 stafetē — štāba rotas komanda 1,8 sek.

Sacīkstēs visas pirmās vietas ieguva štāba rotas sportisti ,izņemot kārtslēkšanu. Rezultāti nav pirmklasīgi, bet tas jau tikai sākums, cerēsim, ka nākamo gadu tie būs daudz labāki un arī laukums būs pieņemamāks.

6. Aizputes aizsargu pulks.

* 6. Aizputes aizsargu pulka sporta klubs ievadīja sarunas ar Aizputes pilsētas valdi par sporta laukuma iegūšanu pilsētas robežās. Laukuma vieta izraudzīta un pulka topografs jau gatavo plānu. Šo ziemu pulks nodomājis veikt visus priekšdarbus, lai nākamā pavasarī varētu sākt laukuma izbūvi. Sagaidāma sabiedrības vislielākā pretimnākšana, jo Aizputē patreiz aizsargu sporta klubs ir vienīgā sporta biedrība. Latviešu b-bas sporta sekcija ar visiem sportistiem un rosīgiem sporta dalībniekiem pievienojusies klubam. Aizsargi ar savu izcilus aktivitāti sportā ieguvuši jaunatnes un sabiedrības nedalītu piekrišanu, kas savukārt pacēlis interesi par sportu visā Aizputē. Aizsargu sporta klubs jau ziemas treniņiem noīrējis piemērotu zāli.

* Aizsargu sporta kluba rīkotā futbola sacīkste meistarības izcīņā starp pulka spēcīgākām komandām — Dzērves un Nīkrāces notika Aizputē. Spēle izvērtās par vienu no interesantākām futbola spēlēm Aizputē šinī sezonā. Spēle ritēja spraigi un vienādos spēkos, pēc abiem puslaikiem beidzās neizšķirti 2:2. Spēles pagariņājumā, beidzot, Nīkrāces nodaļai izdevās iesist vārtus, kuŗai tad arī piešķīra uz vienu gadu pulka fiz. audz. instruktora Grīšļa dāvāto ceļojošo balvu — vairogu.

* 6. Aizputes aizsargu pulka plašajās aizsargu jāšanas sacīkstēs gūti sekoši rezultāti:

Konkūrā — I v. vada kom. Zīle no Kalnenes. II v. Didrichsons no Lažas. Gludskriešanā I v. Starķis no Valtaiķiem. II v. Didrichsons. Veiklības jājienā I v. vada kom. Zīle. II v. Didbās III. v. Manfelds no Kazdangas.

Sacīkstes bija radījušas dzīvu interesi kā pašos aizsargos, tā tautā un tās bija kupli apmeklētas. Pulka k-ŗa palīgs J. Zvirbulis uzvarētājiem izsniedza balvas.

* 6. Aizputes aizsargu pulks draudzības šaušanas sacīkstēs Liepājā ieguvis uzvaru ar 533 punktiem (no iespēj. 900), izcīnot ceļojošo balvu. 15. Liepājas aizsargu pulks palicis II vietā ar 527 p. Sacīkstēs no katra pulka piedalījās labāko šāvēju grupa 9 cilvēku sastāvā. Šāvēji ieguva arī individuālas balvas, kuŗas izsniedza abu pulku komandieris K. Tikmanis.

10. Cēsu aizsargu pulks.

* 10. Cēsu aizsargu pulks—Vidzemes meistars futbola sacīkstē pret Latgales meistaru — Daugavpils LSB guva uzvaru ar 2:0.

* Dēļ pārejas uz virslīgu finālā staikās Rīgas 1. ligas meistars Kkuze ar Vidzemes meistaru 10. Cēsu aizs. pulka komandu. Spēle ļoti strauja un vienādām iespējamībām vārtu priekšā. Pirmais puslaiks beidzās ar 1:1. Otrā puslaikā rīdzinieki, kuŗi techniski stiprākā komanda, īsi pirms spēles beigām iegūst otrus vārtus un spēle beidzās ar 2:1 par labu rīdziniekiem. Spēle tomēr rādīja, ka province arī šai sporta veidā stipri progresē un nav vairs ilgi jāgaida līdz uzvarai.

Sevišķi apsveicama 10. Cēsu aizsargu pulka enerģija un neatlaidība. Tā arī šogad ir vaiņagota uzvarām un ieguvumiem. Pulkam pieder 1. vieta aizsargu meistarībā un Vidzemes meistartitulis valsts meistarībā. Cerams, ka sportisti turpinās tikpat neatlaidīgi trenēties, lai nākošā gadā gūtu vēl labākus panākumus.

Dzelzceļu aizsargu pulks.

* Liepājā notika dz-ceļu aizs. pulka 6. rotas meistarsacīkstes vieglatlētikā, beidzamās šinī sezonā. Sacīkstēs startēja samērā maz sportistu. Jaunu Liepājas un Kurzemes rekordu 5000 m soļošanā uzstādīja jaunais, enerģiskais Rubenis 24:29,8 sek. Techniskie rezultāti:

Sievietēm — 60 m — I v. Staroste 8,6. II v. Paegle 9,0. Tāļlēkš. ieskr. — I v. Staroste 4,81. II v. Paegle 4,12. Lodē — I v. Smiltniece 11,21. II vietā Staroste 8,897. III v. Kurzeme. Diskā — I v. Smitniece 31,62 mtr. II v. Kurzeme 26,23 mtr. III v. Staroste.

Augstlēkšanā ieskr. — I v. Kurzeme 1,32 mtr. II v. Smiltniece 1,27 mtr. III v. Staroste.

Vīriešiem: 100 m. — I v. Šteinbergs 11,8 sek. II v. Pūce 11,9 sek. III v. Cinbergs. 400 m. — I v. Peters 55,0 sek. II. v. Cinbergs 57,2 sek. III vietā Šulcs. 1500 m. — I v. Matevičs 4:50,2 min. Lodē — I v. Pūce 11,70 mtr. II v. Timbers 11,30 mtr. III v. Dzērvēns. Diskā — I v. Klaišis 33,90 metr. II v. Pūce 32,54 mtr. III v. Timbers. Šķēpā — I v. Kazāks 41,33 mtr. II v. Klaišis 35,17 mtr. III v. Cinbergs. — Tāļlēkš. ieskr. — I v. Pūce 6,10 mtr. II v. Ostvalds 5,91 mtr. III v. Kazāks. Augstlēkš. ieskr. — I v. Dzērvēns 1,75 mtr. II v. Pūce 1,60. mtr. Augstlēkš. ar kārti — I v. Pūce 3,31 mtr. II v. Lācis 3,10 mtr.

Ārzemju chronika.

* Londonas Vaitsitijas soļotājs Harolds Vitloks uzstādījis jaunu pasaules rekordu 80.450 mtr. soļošanā (50 jūdžu) 7:44:47,2. Ar to pārspējot 1905. gada Džeka Betlera rekordu 7:52:27.

* 3 stundu soļošanā Švābs uzstādījis jaunu pasaules rekordu ar lielisku sasniegumu 34.777,25 mtr. Ilgus gadus pasaules rekords 3 stundu soļošanā piederēja angļu rekordistam Galovejam 34.590 mtr.

* Soļošana sezonas beigās devusi trīs jaunus pasaules rekordus. Anglis A. Kupers Anglijas meistarsacīkstēs laboja pasaules rekordu 3000 mtr., ar sasniegumu 12:38,2 un 5000 mtr. ar sasniegumu 21:52,4.

1500 mtr. soļošanā holandietis P. Engelmans uzstādīja jaunu pasaules rekordu 5:53,4.

* Poļu sportiste Valaševič uzstādījusi jaunu pasaules rekordu 500 metru skrējienā sievietēm 1:10,4.

Kādus stundas ātrumus sasniedz sportā?

Katru dienu laikrakstos parādās dažāda lieluma skaitļi, kas sasniegti sportā. Te lasām par jaunu pasaules rekordu peldēšanā, te riteņbraukšanā, te skriešanā un soļošanā. Nekad mums lielā darba steigā nav bijis laika padomāt, cik labs īsti uzrādītais laiks ir un cik liels ir sasniegtais ātrums, rēķinot stundā. Mums palīgā ir nākuši statistiķi. Tie sīki to aprēķinājuši un saskaitījuši. Viņu aprēķini sniedz sekošu ainu:

Peldēšanā — Pēteris Fiks (Amerikā) 7,5 klm. stundā, veicot 100 m — 56,6 sekundēs.

Soļošanā — Altimani (Italijā) stundā 15,26 klm, veicot 1000 m 3:35,6.

Skriešanā — Jesse Ovens stundā 35,29 klm, veicot 100 m 42,5 sek.

Ātrslidošanā — Engnetangens (Norvēģ.) stundā 42,35 klm — 500 m 29,8 s.

Riteņbraukšanā — Mišars (Francijā) 62,28 klm — 500 m 29,8 sek.

Aizmotora braukšanā — Vanderstuift (Beļģijā) 122,77 klm. stundā.

Slēpošanā — Leo Gasperls (Austr.) 136,3 klm nolaidienā no kalna St. Moricā.

Motorlaivā — Gar Vuds (Amerikā) 200,89 klm, braucot 1 jūŗas jūdzi.

Motociklā — Ernsts Hanne (Vācijā) 246,23, braucot 1 klm.

Automibilī — Kempbels (Anglijā) 485,17 klm.

Aeroplānā — Agello (Italijā) 709,2 klm.

Pēdējie ātrumi ir tiešām pārcilvēciski, bet apgalvot, ka tie netiks pārsniegti, nevaram.

Rēķinot sekundēs, iznāk, ka auto 1 sek. noskrien 135 m., aeroplāns 194 m.

Itaļu riteņbraucējs Pedretti sacīkstēs Milānā veicis 50 klm 1:10:32, kas ir caurmērā 42.588 mtr. stundā.

Arī sportā var dažreiz nodrošināt vecuma dienas.

*Los Andželosas olimpiādes uzvarētāja 80 mtr barjerskrējienā un šķēpa mešanā Bebe Didrichson tūlīt pēc olimpiādes pārgājusi profesionālos un tur nopelnījusi ap 200.000 latu. Līdz ar to „Texas girl'a", kā viņu sporta aprindās sauc, pilnīgi nodrošinājusi sev mūžu, jo, noguldot šo naudu bankā, tā procentēs vien saņem ap 1000 latu mēnesī.

* Jaunās boksa zvaigznes nēģera Luisa menadžers piedāvājis Šmelingam par vienu cīņu Ņujorkā 200.000 dolāru (apm. 650.000 latu). Šmelings priekšlikumu nav pieņēmis, bet pieprasījis vēl vairāk — 35% no ienākuma, bet ne mazāk kā 250.000 dolārus.

Pasaules meistaršāvēji Romā.

Romā svinīgi noslēdzās pasaules meistarsacīkstes šaušanā. Sacīkšu noslēgumā ieradās arī Italijas karālis un personīgi pasniedzis balvas un meistardiplomus labākiem šāvējiem. Katrai meistarkomandai un individuālam uzvarētājam par godu pacelts mastā attiecīgās valsts karogs.

Punktu kopsavilkumā mūsu tuvākie kaimiņi — Somija un Igaunija — izvirzījās sacīkšu priekšgalā. Individuālās sacensības meistara nosaukumus ieguva Somija, Igaunija, Zviedrija, Francija, Šveice un Italija. Godalgu izdalīšana vilkās visu dienu, jo izdalītas ap 1000 goda balvas. No ārzemniekiem lielāko godalgu skaitu saņēmuši igauņi — ap 30.

Meistarsacīkšu vispārējie rezultāti:

No mazā kalibra ložu bisēm 50 m. attālumā valsts komandām, 5 šāvēji (stāvus): I vietu ieguva Somija ar 1811 p. no iespēj. 2000 p. (katrs šāvējs šauj 40 patronas). Še pasaules rekords ir 1821 p. II v. Francija 1801 p., III v. Igaunija 1794 p., IV v. Norveģija — 1792 p., V v. Zviedrija — 1791 p. un VI v. Ungārija — 1789 p. Tas pats individuāli: I v. un līdz ar to pasaules meistara tituli ieguva Leskinens (Somija) ar 375 p. no iespējamiem 400 p., uzstādot jaunu pasules rekordu (vecais 374 p. piederēja Eriessono'am — Zviedrija). II v. Rozenbergs (Norvēģija) — 371 p., III v. Eriessons (Zviedrija) 370 p, IV v. Annerdsens (Norvēģija). — 369 p., V v. Kārners (Igaunija) — 367 punkti.

Tas pats no ceļa: I v. Igaunijas komanda ar 1897 p. (Rekords ar 1909 p. pieder Somijai no 1931. g.), II v. Francija — 1891 p., III v. Zviedrija — 1888 p., IV. v. Norvēģija — 1884 p., V v. Somija — 1872 p. VI v. Vācija — 1862 p. Tas pats individuāli: I v. Lokatars (Igaunija) ar 389 p. no iesp. 400 p., uzstādot jaunu pasaules rekordu (vecais rekords 387 p. piederēja Leskinenam, Somija, no 1931. g.). II v. Rulls (Igaunija) 386 p. III v. Rogebergs (Norvēģija) 384 p. IV v. Groneli (Norvēģija) 384 p. V v. Bonins (Francija) 382 p. VI v. Ronmarks (Zviedrija) 382 p. VII v. Larsens (Zviedrija) 382 p.

Tas pats guļus stāvoklī: I v. ieguva Igaunija ar 1964 p., uzstādot jaunu pasaules rekordu (vecais rekords 1959 p. piederēja zviedriem no 1931. g.). II v. Zviedrija 1955 p. III v. Vācija 1948 p. IV v. Anglija 1948 p. V v. Somija — 1947 p.

Individuāli I v. ieguva Durands (Francija) ar 398 p. no 400 p., uzstādot jaunu pasules rekordu (vecais rekords 396 p. piederēja Longhurstam (Anglija) no 1933. g.). II v. Vilbergs (Igaunija) 397 p. III v. Rikands (Igaunija) 395 p. IV v. Šulcs (Vācija) 394 p. V v. Graubohms (Somija) 394 p. VI v. Mautari (Somija) 393 p.

Ar kaŗa šautenēm pēc izvēles (katrs šauj ar savu šauteni): I v. ieguva Somijas komanda (5 cilv.) ar 5488 p. no iespēj. 6000 p. (3 stāvokļos, no katra stāvokļa 40 šāvienu), uzstādot jaunu pasaules rekordu (Vecais rekords 5482 p. piederēja Šveicei no 1931. g.). II v. Igaunija 5465 p. III v. Šveice 5446 p. IV v. Zviedrija 5405 p. VI v. Francija 5298 p.

Tas pats individuāli: I v. Leskinens (Somija) 1111 p. no iespēj. 1200 p. (rekords 1114 p.). II v. Mūnulainens (Somija) 1111 p. III v. Kārners (Igaunija) 1103 p. IV v. Oksa (Somija) 1100 p. V v. Amundsens (Norvēģija) 1100 p. VI v. Reichs (Šveice) 1100 p.

Ar kaŗa šautenēm (visiem jāšauj ar Italijas šautenēm): I v. Ungarija ar 2013 p. no iespēj. 3000 p. (katrs dalībnieks šauj 60 patronas, no katra stāvokļa 20 patr.). II v. Zviedrija 1977 p. III v. Šveice 1971 p. IV v. Polija 1951 p. V v. Francija 1910 p. VI v. Norvēģija 1906 p.

Individuāli: I v. Cimmermans (Šveice) 435 p. II v. Isoters (Ungārija) 424 p. III v. Eriessons (Zviedrija) 424 p. IV v. Ronmarks (Zviedrija) 420 p. V v. Tarits (Ungārija) 418 p.

ŠACHS

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus un t. t.) lūdzam adresēt: K. Bētiņam, Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Partija Nr. 9.

Spēlēta Hāgā, kā Dr. Aļēchina — Dr. Eives mača 4. partija š. g. 11. oktobrī.

Baltie: Dr. **M. Eive** — melnie: Dr. **A. Aļēchins.**

1)	d2—d4	Zg8—f6
2)	c2—c4	g7—g6
3)	Zb1—c3	d7—d5
4)	Dd1—b3	d5×c4
5)	Db3×c4	Lf8—g7[1])
6)	Lc1—f4	c7—c6
7)	Ta1—d1[2])	Dd8—a5
8)	Lf4—d2	b7—b5
9)	Dc4—b3	b5—b4[3])
10)	Zc3—a4	Zb8—a6
11)	e2—e3	Lc8—e6
12)	Db3—c2	0—0
13)	b2—b3	Ta8—b8
14)	Lf1—d3[4])	Tf8—c8
15)	Zg1—e2	c6—c5[5])
16)	Ld3×a6	Da5×a6
17)	Za4×c5	Da6—b5
18)	Ze2—f4	Le6—g4
19)	f2—f3	e7—e5[6])
20)	Zf4—d3	e5×d4!
21)	f3×g4	d4×e3
22)	Ld2×e3	Zf6×g4
23)	Le3—f4	Lg7—c3+
24)	Td1—d2![7])	Tc8×c5!!
25)	Zd3×c5	Db5×c5
26)	Lf4×b8	Dc5—e7+[8])
27)	Ke1—d1	Zg4—e3+
28)	Kd1—c1	Ze3×c2
29)	Td2×c2	h7—h5
30)	Th1—d1	Lc3—g7
31)	h2—h3	a7—a5
32)	Lb8—f4	De7—e4
33)	Lf4—c7	De4—e3+
34)	Kc1—b1	a5—a4!
35)	b3×a4	b4—b3
36)	a2×b3	De3×b3+
37)	Kb1—c1	Lg7—h6+
38)	Td1—d2	Db3×a4
39)	Lc7—e5	Kg8—h7
40)	Le5—c3	Da4—b5

Baltie padevās.

Piezīmes.

1) Partija iegājusi E. Grīnfelda atklātnē kuŗa melnājiem dod pietiekoši labu spēli.

2) Šis tornis labāk noderēja uz c1. Tamdēļ priekšroka dodama īsās rokādes sagatavošanai, ieņemot d-līniju ar otro torni.

3) Gluži Aļēchina stilā, kurš šinī partijā demonstrē, ka bezbailīgam uzbrukumam, kaut arī tas būtu savienots ar zināmu risku, ir daudz priekšrocību.

4) Te Dr. Eive neatrod vislabāko turpinājumu. Pēc 14) D×c6! Ld5! 15) D×a6, D×D, 16) L×a6; L×g2 baltie ar 17) f3, L×h1, 18) Kf2 un 19) Ze2 varēja iegūt divas vieglās figūras pret torni un bandinieku.

5) Sākot ar šo gājienu Aļēchins visu partiju nospēlē spēcīgi un spīdoši. Vispār tendenciozi izplatītās tenkas, itkā viņa ziedu laiki jau būtu beigušies, šī neatrod ne mazākā apstiprinājuma. Bet gan jāsaka, ka Dr. Eive stipri progresējis un tamdēļ mača rezultāts grūti paredzams.

6) Ar apbrīnojamu tāļredzību spēlēts.

7) Uz Ke2 sekotu De8+, 25) Kf3, De3+, 26) K×g4, h5+, 27) Kh4, Lf6 mats.

8) Nepareizi būtu Df2+, 27) Kd1, Ze3+, 28) Kc1 un melnie nekā nepanāktu.

Partija Nr. 10.

Spēlēta Rīgas meistarības turnīra 1. kārtā, kuŗš sācies š. g. 20. oktobrī. Turnīrā piedalās visi četri Latvijas meistari — Fr. Apšenieks, V. Petrovs, M. Feigins un E. Krūmiņš, kā arī Rīgas stiprākie spēlētāji Strautmanis, Bergs, Arn. Kalniņš, Indr. Kalniņš, T. Melngailis, E. Melngailis, A. Melnbārds, Ozols, Brakmanis, Gīze, Frīde, Models, Rummelis un Stabiņš. Turnīrs domāts arī kā pārbaudes sacīkste 1936. g. februāŗa mēnesī paredzētai Latvijas - Lietuvas komandu cīņai.

Baltie: A. Melnbārds, melnie: E. Melngailis: 1) e4, c5, 2) Zf3, Zc6, 3) d4, c×d4, 4) Z×d4, Zf6, 5) f3 (par labāku turpinājumu skaitās 5) Zc3), 5)... e6, 6) c4, d5, 7) e×d, e×d, 8) Z×c6, b×c6, 9) c×d5, c×d5, 10) Lb5+ Ld7) 11) L×d7+ D×d7, 12) 0—0, Lc5+, 13) Kh1, 0 — 0, 14) Dd3, Tfe8, 15) Zc3, Te6, 16) Lg5, Td8, 17) Tad1, d4, 18) L×f6, g×f6, g×f6, 19) Ze4, Lb6, 20) g4, Dd5, 21) a3, Lc7, 22) Tg1, Lf4, 23) h4, Kh8!, 24) Tde1, h5! (ļoti laba parāde pret uzbrūkošo balto bandinieku ķēdi) 25) g5, Df5, 26) Zf2, D×d3, 27) Z×d3, f×g5, 28) T×e6, f×e6, 29) h×g5, e5!, 30) Te1, Kg7, 31) Kg2, Kg6 (melnie spēlē partijas galotni priekšzīmīgi līdz galam), 32) Z×e5+, L×e5, 33) T×e5, d3 (šis brīvbandinieks tagad top bīstams), 34) Te1, d2, 35) Td1, K×g5, 36) b4, Kf4, 37) Kf2, h4, 38) a4, h3, 39) b5, Tg8, 40) Ke2, Tg2+, 41) Kd3, h2. 42) a5) Tg1. Baltie padevās.

Sacīkstes.

Bez Rīgas meistarības turnīra, kuru patlaban izcīna, 27. novembrī sāksies lielais gadskārtējais valsts un pašvaldības darbinieku komandu turnīrs, kuŗā paredzēta ap 300 spēlētāju piedalīšanās. — Ātrspēles meistarību izcīnījis Latvijas čempions **Fr. Apšenieks.**

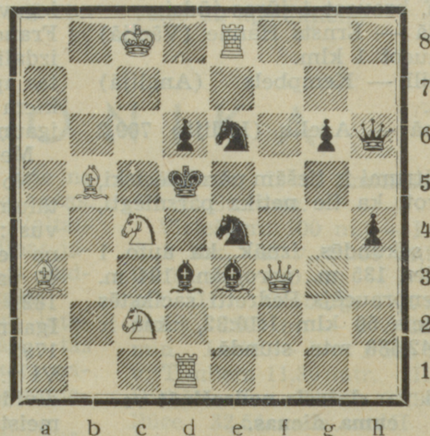
Mūsu **tālpartiju sacīkstēm** jau pieteikušies daži dalībnieki. Pieteikumi turpinās.

Nevienā no līdzšinējām **pasaules meistarības cīņām** Aļēchins nav sastapis tik sīvu pretošanos, kā tagadējā sacīkstē pret Holandes lielmeistaru Dr. Eivi. Stāvoklis pēc 17. partijas: Aļēchins 6, Eive 5, neizšķirtas 6.

Uzdevums Nr. 8.

S. S. Levmaņa.

I. godalga „British Chess Federation" 1934.-35. gada turnīrā.

Baltie: Kc8; Df3; Td1 un e8; La3 un b5; Zc2 un c4 (8 kauliņi).

Melnie: Kd5; Dh6; Ld3 un e3; Ze4 un e6; Bd6, g6, h4 (9 kauliņi).

Mats divos gājienos.

Atrisinājums uzdevumam Nr. 5:

Baltie: Kf5; Te2; Lh4 — melnie: Kh2; Lh1; Zh3; Bg2. Mats 3 gājienos.

1) Kf5—g4, Zh3—f2+, 2) Lh4×f2, g2—g1 D, 3) Lf2—g3 mat. Cits viegli.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: A. Driba un T. Straume Liepājā, J. Kalniņš un K. Krūmiņš Rīgā, A. Cintiņš, S. Kviļūns un E. Rāviņš, Jēkabpilī, aizsargs J. Ozoliņš Katvaros, J. Krūze Ciecerē un S. R. Ventspilī.

HUMORS

Čiv-čiv.

Ainas no aizsargu dzīves nometnēs

E. Rirdana momentuzņēmumi ar „Prīmusu".

Nometnē darbojas sanitārais punkts pulka ārsta vadībā. Viss sanitārais personāls mitinās teltī, virs kuŗas pland karogs ar sarkanu krustu vidū. Lielā sanāksmē gadas visādas klizmas. No rīta puses sanitāriem darba nav, bet tad no „frontes" sāk atgriesties daži „ievainotie". Dažiem noberztas kājas. Teltī ieklibo pavecīgs aizsargs Zariņš.

Ārsts apskata nobersto kāju, apsmērē un grib aizsargu atlaist.

„Daktera kungs," Zariņš apvaicājas „kādam dienestam es nu tagad būtu derīgs?"

Ārsts pasmaida, padomā un tad noteic:

„Derīgs dienestam pie kartupeļu tīrīšanas!"

Zariņš apmierināts aiziet un pieteicas nometnes komandantam, kuŗš to savukārt nodod aizsardžu rīcībā.

*

Ar steigu tiek gatavotas pusdienas, tām ar militāru akurātību jābūt gatavām noteiktā laikā. Par atbildīgo pavāru nolikts vecais aizsargs Bomītis.

Viņš pavāra amatam pieteicies „brīvprātīgi", izkaulēdams šo goda pilno

amatu saimniecības pārzinim jau labu laiku pirms nometnēm. Bomītis sakās bijis par „kaševaru“ divos kaŗos — japāņu un pasaules kaŗā. Stāvēdams pie katla, viņš lepni izgāž krūtis, komandē malkas un ūdens pienesējus — tādus

pat vecus vīrus — un tramda arī aizsardzes, kuŗām tas diez' cik nepatīk, ka vīrieša cilvēkam dota galvenā noteikšana par ēdiena gatavošanu, kas tām šķiet vienīgi sieviešu darbs.

Bomītis, sūkdams īsu kaļķīti, nebeiz stāstīt savus piedzīvojumus abos kaŗos, un no šiem stāstījumiem ikviens var noskārst, ka viņš bijis galvenā persona visā kaŗa darbībā.

„Ko nu Bomīt lielies,“ pārtrauc to kāda aizsardze, būtu labāk ar plinti šāvis, nekā pie putras katla stāvējis...“

Bomītim sāk trīcēt lūpu kaktiņi, viņš izņem pīpi no zobiem un noskaišās ne pa jokam.

„Ar tukšu vēderu viss nešausi,“ viņš atspēko „un pašu ģenerāli pozicijās tā nesagaidīja, kā mani, kad ar zupas katlu tur iebraucu... Es biju tad visvairāk gaidītais cilvēks! Jau no tālienes zaldātiņi aiz prieka svieda cepures gaisā...“

Izceļās sīvas debates aizsargu un aizsardžu starpā par pavāru lielo nozīmi kaŗā, un diezin cik tālu būtu nonākuši, ja pēkšņi sarunas nepārtrauktu nometnes komandants, aizelsies ierasdamies no „frontes“.

„Piecdesmit divi cilvēki vairāk,“ viņš noraizējies sauc „gādājat nu kā visiem zupas tiek!“

Aizsardzes neziņā saskatās. Piecdesmit liekas porcijas nav nieka lieta. Bomītis nesaka nekā, atbīda cepuri, pakasa pakausi un tad strupi nokomandē:

„Vītol, padod šurp piecus spaiņus ūdeņa, veicīgāk!“ Vītols jau gatavs izpildīt pavēli, te viņam ceļā nostājās vecīgāka aizsardze Krūmiņiene, lielu māju saimniece, dūšīga sieviete.

„Kam tas ūdens?“ viņa, iespiedusi rokas sānos, noprasa.

„Nemaisies manās darīšanās,“ atsaucas Bomītis „nav man pirmā reize šādā klizmā! Kur tad kaŗa laikā ņemsi liekas porcijas, kaŗa lauks nav traktieris! Piesper ūdeni un beigta balle..“

„Mēģini tu man tikai liet ūdeni zupai klāt,“ iekaist Krūmiņiene „dabūsi ar pavārnīcu pa galvu! Ko teiks aizsargi par plānu zupu? Tev jau nebūs jāatbild, vaina būs mūsu!“

Un brītiņu padomājusi, viņa steigšus pārņem „komandu“ savās rokās.

„Aizsardzes, naski vien pie kaimiņiem, dabūnat visu kas trūkst! Aizdaram vēl pielikšu līdzpaņemto manu sviestu...“

Aizsardzes veicīgi metas izpildīt rīkojumu, vecie vīri mutes vien noplāta. Apklusis arī Bomītis. Dūšīgā aizsardze vienā rāvienā izsitusi viņu no sliedēm. Kādu brīdi aizsargos valda klusums, bet tad kāds sāk pavāru uzvilkt, ka aizsardzes tam atņemšot amatu un likšot kartupeļus tīrīt. Bomītis pietvīkst, pamīdās uz vietas, noņurd, bet tad dodas pie nometnes priekšnieka.

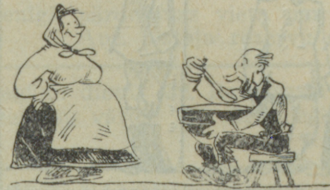
„Komandiera kungs,“ viņš stostās, pielicis roku aiz uztraukuma pie tukšas galvas „nupat vairs nav labi! Sievieši atņem vīriem amata darīšanas! Kur gan kaŗa laikos tas dzirdēts?“

„Kas par lietu?“

„Bomītis grib aizsargiem dot plānu putru,“ metās starpā aizsardze Krūmiņa, „šitādas lietas nav pielaižamas! Mēs ar aizsardzēm lietu nokārtojām, pusdienas tagad visiem pietiks!“

Ar nometnes priekšnieka iemaisīšanos strīdus tiek likvidēts, abas saimniecības frontē kaŗojošās puses nomierinās, bet vienīgi Krūmiņa ilgi nevar norimt un draud ar pavārnīcu, kuŗu kā kaujas ieroci neizlaiž no rokām.

„To tu man, Bomīt, ilgi pieminēsi! Es tev rādīšu, kā aizsargus baŗot pēc tavas

kaševara receptes! Pateikšu sievai, lai tev katru dienu dod šķidru putru, gan tad tu redzēsi...“

Ačuks.

Ap Mārtiņdienu

Ar zoss spalvu bildes zīmējis E. Rirdans.

Viendien, ejot uz tirgu apskatīties, kā sastāv ar zosīm, skatos — viens večuks staigā uz papēžiem, zābaku purnus gaisā izslējis.

Ievaicājos tāpat: „Kas jums — vai varžacis, kad šitā kāju pirkstus vēdināt gaisā?“

Večuks pagriežas un īgni norādīja uz kāju pirkstiem: „Mārtiņi? Vot tad ir gan Mārtiņi!“

Pagaidām nekā nesapratu.

„Kā tad nē!“ večuks turpināja. „Purngalus nemaz pie zemes laist, tad pirksti tūliņ slapji. Dubļi vien jūk... Tie esot Mārtiņi, jāsmejas. Kā tad manas jaunības dienās...“ Ak ja, toreiz bija gan viss citādāk! Toreiz Mārtiņu dienā viss bija sasalis kā krams — i purvi i mārki i peļķes, varēja braukt kā dimd vien. Skaidrajā gaisā kilometriem apkārt varēja dzirdēt, kā brēc zosis, kad tās vilka no būdas uz lielo tiesas dienu. Nobrēcās: ga-gā! un laida pa kūtiņas durvīm laukā. Mājas māte vai apstulba par šitādu nekaunību. Kā nē: tu, cilvēks, gribi viņu godīgi kaut zemē, bet šī ņem un bēg prom pa gaisu. „U tu — vai nu nav viena riktīga zoss no putna!“ mājas māte nometa nazi, sarāva kleitas uz augšu un laidās zosij pakaļ. „Tepat tik peina kaušana būtu, a skaties, ko šī...“

Ķeršana lāga neveicās. Zoss labi uzturējusēs miesās, mājas māte tāpat. Divreiz apskrējušas ap kūtiņu — abas elš vien. „Kā ņemšu to pašu slotas stuburu, vilkšu pa kātiem, tad tik tu redzēsi!“ Zoss dzīvības tīkotāja draud. Beigās jānāk vien puišeļam ķert negantto zvēru rokā.

Istabā uz sola plāceņu rinda. Sanāks mārtiņbērni, gan tad vajadzēs ko iekožamu. Grīda izkaisīta baltām smiltīm un sakapātām skujām — nepiebradās istabu dancojot.

„Nu, kas ar mūzikām?“ mājinieki apvaicājās pie puiša.

„Nekas, nekas — ir viss kārtībā,“ mūzikants droši atbildēja. „Lai tik nāk dancotāji šurp — rausim ka vai otrā pagastā atskanēs.“

Meičas jau dienā apšuva baltās kleitas ar skujām un zaļumiem. Viņas jau no bērnu dienām uz skaistumu, tāpēc citādi nemaz neģērbsies kā par brūtēm. Puišiem, tiem gan jo trakāķ, jo labāk. Dažs labs ar ogli un dzērveņu ogām izmālējies par tādu elles ķēniņu, ka spo-

gulī paskatoties pašam sāk nejauki kājas drebēt un pa muguru liekas skaidri kā blusas tekā.

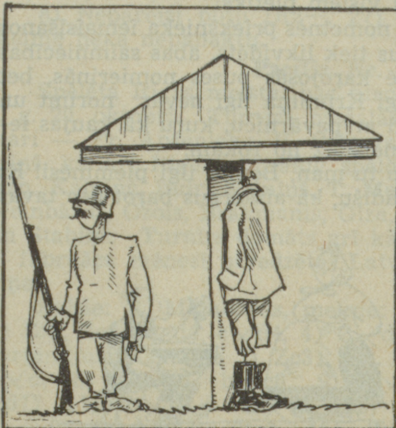
Kad nu viss tā pa godam sataisīts, var doties ceļā.

Jaunais mēness, kā sidraba pakavs, pakārts pār siliem un mežiem, kautkur suns velk tievu meldiņu, kā drēbnieks zīda diegu caur adatas aci un visās mājās deg ugunis — tur gaida mārtiņbērnus.

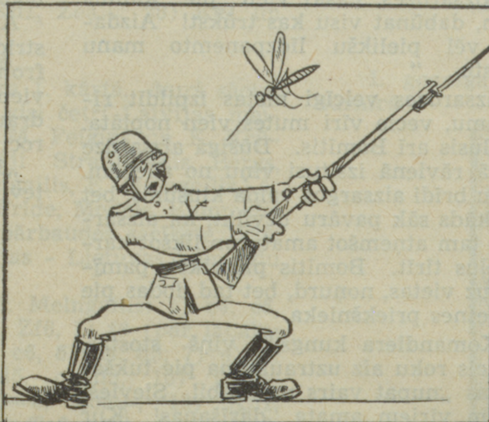
„Šovakar būs un būs jamazgā mutes,“ mājinieki spriež, „tik un tā no kaimiņiem var atnākt mārtiņbērni.“

Mārtiņbērni... Kas viņu zin, no kuŗa laika tāda ieraša ieviesusies — Mārtiņdienas vakarā lipināt pakulu bārzdas, izkrāsot vaigus, staigāt no mājas uz māju un biedēt bērnus un vecīšus. Dažs,

Garnizona reglaments illūstrācijās

37. lap. p. Ārējiem posteņiem noliek posteņu pajumes (sēnes; 6. pielik.), kur pakar posteņa drēbes, kad tās nav mugurā.

51. lap. p. Sargs var lietot ieročus šādos gadījumos:
2) Aizstāvot sevi pašu . . .

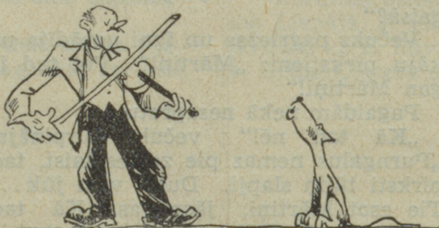
76. lap. p. Pie goda sardzēm norīko mūzikas orķestri.

varbūt, teiks: e, tā tāda ērmu būšana! Bet vai labāk ir — kā dažkārt to mēdz — locīties dūmu pilnajos lokalos pie saksafona ņaudoņas vai arī zem vienkāršājam „dūku" skaņām uzgriest vienu prieka pilnu latvisku danci — par to var domāt dažādi. To pašu apgalvos arī mazs jēpītis, kas krišus iekrīt pa durvīm, ielēc gultā zem deķa un brēc: „Mā'! Mā' — nupat nāk!"

Kā tad — ārā zvana, dzied un rauj maršu vaļā uz „blumīzera". Nu vairāk nekā — gādā vien galdus un krēslus nost no kājām, lai tiek svabada vieta.

Istabā sabirst pulks neredzētu ļaužu. Tie visi nupat skaidri kā no Bābeles mūriem ieradušies. Ir tur nāves, čigāni, brūtes, žīdi, nabagi, zaldāti, baroni un jaunie pāri. Pieņemsim šitais čigāns gan tīri pēc kaimiņu meitas izskatās, tā tur brūte būtu skaidri kā viņļaužu Augusts. Bet ej nu sazini — pasaulē jau visādas līdzības var gadīties!

Mājas puisis pakāpjas uz soliņa ar „mūzikām" un rauj vienu simfoniju vaļā. Kas viņu komponējis — nav zināms,

bet viņa ir tik ugunīga, ka pat veciem ļaudīm kājas cilājas pašas no sevis. Burzma un kņada tāda, kā ellē pa ūtrupes laiku. Čigāns kūpina pīpi, spļauj kaktā un lamājās pa čigāniski, skroderis noņem visiem mēru, bet nāve meklē „vecas meitas" un solās tūliņ raut uz elli. Pa starpu gadās arī mēmi, kuri nevar ne vārdu izteikt, plātās tik rokām, rūc. Bet kad tādam mēmam kāds dancotājs nejauši uzmin uz kājas, mēmais tūdaļ atdabūn valodu. „Ui, ačka, aba' taisni uz kāju! Būtu te bijusi acs, tad laukā bija," viņš iebrēcas—ko sadarīsi — nelaime māca runāt! Pa to star-

pu brūte nolien kaktiņā un mēģina uzraut kuplu dūmu.

„Uja, uja!" cits, to ieraudzījis, sasit rokas un piegrūž brūtgānam. „Vai tu redzi ar', ka tava jaunā sieva pīpē kā čigāns!"

„Tas man no bēdām," brūte aizbildinājas. „Mani pirmais brūtgāns atstāja, tāpēc es tā daru".

Istabas vidū, turpretim, viens puisis, zilām acīm un lūpām kā ķiršu ogām, grib par varītēm lielīgi vilkt kuplus dūmus, bet aizrijas pie katra dūma un klepo neganti.

Tad nāk mājas māte pilnu klēpi ar plāceņiem un izdala dancotājiem.

Tad visi klīst tālāk. Arī šitās mājas ļaudis uz ātru roku sataisās un dodas līdz.

Sidraba pakavs pašreiz slīd eglēs iekšā. Sasaluši ceļa dubļi, sasalušas peļķes — staigā kā pa parketu. Cauri eglājam ejot nāve spiežas tuvāk čigānam un čukst: „Ei, vai tur kas nečaukstēja?" Acīmredzot, arī nāve sajūt bailes.

Otrās mājās viss tracis sākas no jauna. Atkal tinkšķ zvaniņi, brēc vijole un mārtiņbērni dimdina grīdu. No meža

izlēc zaķis, aizļipo uz rudzu lauku un no turienes brīnīdamies vēro, ko tie ļaudis tā lec un klaigā. „Laikam būs pavasaris, kad viss tik priecīgi," viņš nodomā.

Un kāpēc gan Mārtiņdienā „nelustēties"?

Pie drēbnieka.

— Lūdzu, sakiet, kad būs gatavs mans jaunais uzvalks?

— Tad, kad jūs būsiet samaksājuši par savu iepriekšējo uzvalku.

— Nē, kungs, tik ilgi gaidīt es gan nevaru!

Laimīgais.

— Jaunkundz, jūs esiet pirmā interesantā persona, ar kuŗu es šodien esmu iepazinies!

— Tiešām? Nu, tad jums vairāk laimes, nekā man!

„Jaukareivi Ozoliņ, kas jādara pirms sāk tīrīt šauteni?"

„Vispirms uzmanīgi jāapskata šautenes numurs, seržanta kungs!"

„Kāpēc tā?"

„Lai aiz pārskatīšanās neiztīrītu svešu šauteni!"

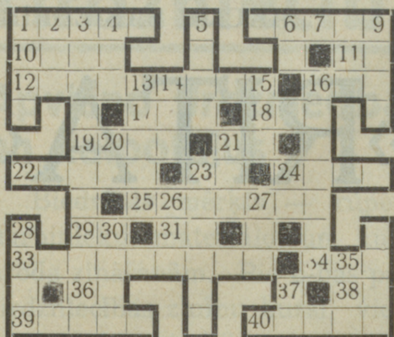
— Kas te pie jums tos logu stiklus izsita?

— Mamma. Bet vainīgs bija papus, jo viņš atlēca sāņus.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».

Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA».
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40.

Krustām - šķērsām mīkla

Līmeniski.

1 Ziņa. 6. Lapu koki. 10. Sievietes vārds. 11. Skaņu tonis. 12. Laika pareģis. 16. Jautājums. 17. Ūdens krātuve. 18. Slavas dziesma. 19. Iesaiņojuma svars. 22. Dzertuve. 23. Skaņu tonis. 24. Vīrieša vārds. 25. Kauli. 29. Norādāmais vārds. 31. Saiklis. 33. Zeltrača darbs. 34. Norādamais vārds. 36. Vagona tipa apzīmējums Latvijā. 38. Metāla apzīmējums ķimijā. 39. Vīrieša vārds. 40. Aizjūga piederums.

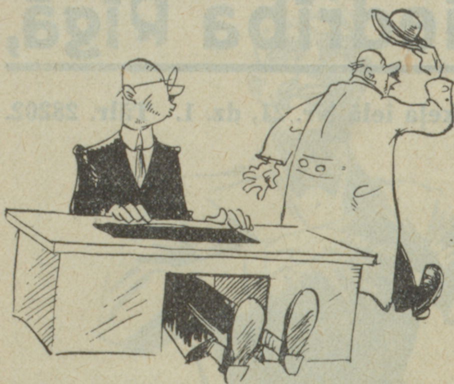
Stateniski.

1. Pakaramais. 2. Karstā laikā patīkama vieta. 3. Balons lieliem augstumiem. 4. Ķīniešu vārds. 5. Sievietes vārds. 7. Upe Italijā. 8. Laikmets. 9. Upe Vidzemē. 13. Kaŗa Dievs. 14. Celtne. 15. Skaņu tonis. 16. Strīdus izšķiršanas veids. 20. Dārgmetala ķīmiskais apzīmējums. 21. Svaru vienības saīsināts apzīmējums. 23. Tiesas iestāde. 26. Mierināšanas vārdiņš. 27. Laika posms zemes vēsturē. 28. Zivju barība. 30. Pagānu dievi. 32. Ratu sastāvdaļa. 35. Sieviešu vārds. 37. Seno ēģiptiešu dievs.

— Vai drīzi būsi gatava?
— Ak jūs vīrieši! Desmit reizes tie uzstāda vienu jautājumu! Jau pirms stundas teicu tev, ka drīzi būšu gatava!

— Mana dārgā Mirdziņ, vai tu nopietni mīli mani?
— Jā, Arnold: tavi kreditori būs arī mani kreditori.

Klients: — Es jums visus lietas apstākļus esmu izstāstījis. Vai jūs esat tanī pārliecībā, ka es šo prāvu vinnēšu?

Advokāts: — Par to jūs varat būt vairāk kā pārliecināti.

Klients: — Tad es to prāvu nemaz nesāku, jo es jums izstāstīju sava pretinieka apstākļus.

Grūti sakāms.

Advokāts: — Vai pazīstat liecinieku personīgi?

2. Liecinieks: Jā.

Advokāts: — Vai viņš pazīstams kā tāds, kas mēdz runāt patiesību?

2. Liecinieks: — Tas grūti pasakāms, jo viņš radiofonā lasa meteoroloģiskās ziņas.

Sievietes loģika.

„Vai zini, vīriņ," sieva mirdzošām acīm saka: „Ja tu nākošā loterijā vinnēsi, tad tev jānopērk man sarkanā kleita, kuru mēs vakar redzējām veikala skatlogā!"

„Labi," vīrs pasmīn. „Bet ja nu es neko nevinnēju?"

„Tad to melno — par zīmi mūsu dziļām skumjām!"

Retā īpašība.

„Kāpēc Muižnieks tieši Minnu apprecēja?"

„Tāpēc, ka viņa pilnīgi atšķīrās no citām sievietēm!"

„Kā tā?"

„Nu, viņa bija vienīgā sieviete, kuŗa pieņēma Muižnieka bildinājumu!"

Pēc vēlēšanās.

— Mammu, vai es varu iet paspēlēties ar PutriņuJešku?

— Man šisJeška, dēliņ, īsti nepatīk!

— Nu, vai tad es varu iet ar viņu izkauties?

Izpalīdzēts.

— Jūs sakat, jūsu vīrs jūs apvainoja? Ko tad viņš jums teica?

— Viņš mani, advokāta kungs, visādi nozākāja un galu galā pateica, lai es ejot pie joda!

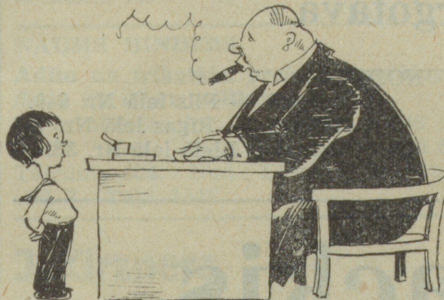
— Ak, tā gan! Un ko jūs?

— Es tūliņ, protams, atnācu pie jums!

Tiesā.

— Pirmā instancē jūs teicāt, ka ar apsūdzēto neesiet pazīstami, bet tagad liecinājiet pretējo!

— Pareizi! Tieši pirmā instancē es ar viņu iepazinos.

„Papu! Aizdod man četrus latus, bet faktiski iedod tikai divus, tad es tev būšu divus latus parādā un tu man un mēs būsim kviti."

Nelaimējās.

Kāda vecāka dāma, negribēdama maksāt ārstam honorāru, griežas pie tā ar jautājumu:

— Ko jūs dariet, ārsta kungs, kad esiet saaukstējušies?

— Tad es šķaudu — aiziedams atbild ārsts.

Aizdomīgi.

„Ko tu te svilpo, kā negudrs, manā veikalā?" miesnieks uzsauc kaimiņu Robim.

„Mans suns pazudis!" —

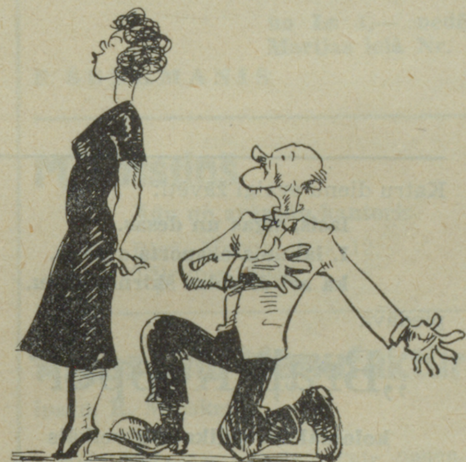
„Vai tad tu domā, ka es to „nomušīju," rezgali?"

„To jau es nesaku ... bet kāpēc, kad es svilpoju, desas jūsu logā sakustas?!"

— Ģeologs uz simts gadu starpības negriež nekādu vērību.

— Kaut kas traks. Es vēl vakar vienam ģeologam aizdevu desmit latus.

O!

— Tikai vienu vienīgu vārdiņu no jūsu sārtajām lūpiņām, dievišķā Olga, un es būšu laimīgākais cilvēks zemes virsū!
— Mērkaķis!

Drāmatisks moments.

— Liecinieк, vai jūs liktenīgā dienā bijāt pie apsūdzētā?
— Ja, tiesneša kungs! Kad es iegāju viņa istabā, viņš stāvēja pie loga, seja tam bija balta kā krīts, mute vienās putās un rokā tas turēja atvāztu nazi!
— Tas ir visai interesanti! Un ko tad viņš iesāka?
— Tad viņš sāka skūt sev bārzdu,— liecinieks apjucis paziņo.

Brāļi MIDEGI

Rīgā, Brīvības ielā 75. Tālr. 92068.
Drogas, krāsas, kīmikālijas, parfimērijas un saimniecības piederumi

AUTO-REMONTU UN MĒCHANISKA DARBNĪCA
sagatavo automobiļus un motocikletus komisijai,
slīpē cilindrus

T./N. **Pauls Romans**

Rīgā, Elizabetes ielā 14. **Tālr. 33116, 28040.**

Bruno A. Meyer

Ārzemju firmu priekšstāvniecība. Dibināta 1907. g.

Rīgā, Valdemāra ielā 37. Tālr. 28532.

Tēlegrammu adrese: RUPOR.

Rūpniecības mašīnas. Tvaika mašīnas. Tvaika katli. Kompl. apkurin. ierīces. Ventilācijas iekārtas. Veļas mazgātavu mašīnas. Ugunsdzēšeju ierīces, piederumi u. t. t.

Kažokādu nams **F. L. Mertens** **Rīgā, Kungu ielā 6.**

Rezervēts mūsu labvēļiem, pas. Nr. 2139

Pirmā Latvijas rakstāmo spalvu rūpniecība

„LATPEN“

Rīgā, Biķernieku ielā 31, tālr. 92472.

Izgatavo: dažādas šķirnes rakstāmās spalvas no vislabākā angļu un zviedru tērauda, piedzīvojušu speciālistu vadībā.

Ieteicams pieturēties pie šī Latvijas ražojuma!

Katru dienu svaigi žāvēti:
lasis, sīgas un desas.
I. labuma eksporta sviests,
kā arī dažādas šķirnes sieru.
piedāvā

„Brāļi Koppel“

koloniāl un delikatesu veikāls

Šķūņu ielā Nr. 21. Tālr. 34567

Brāļi A. un S. Drinki

Pirotechniska laborātorija,

Rīgā, Ēbeļmuižas ielā 86, tālr. 42222

Piedāvā:

skaistas raketes,
bengāliskas ugunis,
bezdūmu lāpas u. t. t.

A-S. „Centrkoks“

Rīgā, Jēkaba ielā 24
Tālr. 34586, 34576.

Aluminija un metalla preču fabrika

„METALL - STAMP“

Īpašnieks: Z. Sapugo & M. Šomers.

Rīgā, Slokas ielā 55
Tālruņi: 39220, 39227

Aluminija trauki,
Aluminija karotes,
Misiņa ievārījumu katli un bļodas,
Dzelzs skārda cepešpannas,
Tērauda naži un dakšiņas,
Vējlukturi „Tauriņš“,
Lampu daļas.

Tirdzniecības un rūpniecības akciju sabiedrība

„Kurzemes Manufaktūra“

Austuve Vērptuve Krāsotava
Apretūra Vate

Telegr. adrese: „TORNKUR — RĪGĀ“
Tālruņi: 1) Direkcija 42676.
2) Kantoris 41953. 3) Fabrika 41680.
4) Pils. kantoris 26264.
Rīga — Torņakalns,
Brīvzemnieka ielā Nr. 26-28.

Tirdzniecības akciju sabiedrība

„ARBER“

Koku eksports.

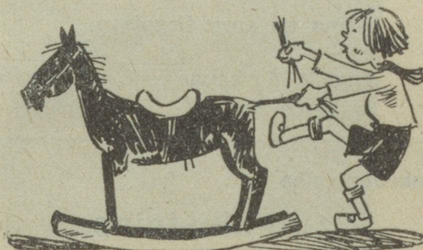
Rīgā, Doma laukumā 11. Tālr. 34563.
Tēlegr. adr. „Arberwood“ — Rīga.

ELEKTROTECHNISKS BIROJS

E. Johansons

Rīgā, Ģertrūdes ielā Nr. 33.
Tālrunis 96273.

Labsirdīgais zēns.

— Ivariņ, iedod man savas salauztās rotaļlietiņas, es tās atdošu trūcīgajiem kaimiņu bērniem.

— Labi, māmiņ! Tikai mazliet pagaidi, es vēl dažas salauzīšu!

Katram savs aprēķins.

— Jūs variet sākt strādāt jau rīt no rīta septiņos! Sākumā mēs maksājam 75 sant. stundā, vēlāk vairāk!

— Labi, tad es iesākšu strādāt vēlāk!

Atzinība.

Profesors kalponei saka: „Minna, tagad jūs mūsu ģimenē esat uzcītīgi un godīgi nokalpojuši 35 gadus. Izsakot jums pelnītu atzinību, es jūsu vārdā nosaukšu nesen manis atrasto mikroskopisko parazītu!

FINIERI visādos biezumos, sākot no 0,8 līdz 40 mm., rūpniecībai, aviācijai, planieru būvei, lidmašīnām, sporta laivām u. t. t. Daž. **l ī s t e s**: alkšņa, ozola.
JĀZEPS BĒRZIŅŠ, Rīgā, Ūdensvada ielā Nr. 1, starp Peldu un Grēcinieku ielām. Tālrunis 21858.

Burkards Dzenis
tēlnieks

Rīgā, Brīvības gatvē 99, dz. 1.
Tālrunis 94830.

A. M. Reider
Rīgas olu centrāle,

Rīgā, pie centrāltirgus, pretim I. paviljonam, spīķeris Nr. 12.
Tālrunis 21328.

J. Sausiņš & b-ris
senāk
Z A R I Ņ Š **Brīvības ielā Nr. 1.**
Tālr. 27442.
Pulksteņu. zelta un sudrablietu veikāls.
Pašu darbnīca. Aizsargiem liels rabats.

REZERVĒTS
mūsu labvēļiem.

Pasūt Nr. 2176.

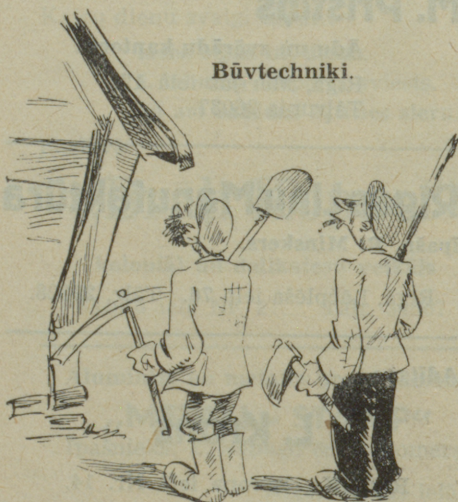
Firma

„CARL WALTER"

Rīgā, Skolas ielā 25. dz. 5. Tālr. 93981.

PADOMJU ANEKDOTI.

Būvtechniķi.

— Es domāju, kāpsim uz jumta un sāksim ārdīt to māju nost!
— Ko niekus! Kad noārdīsim apakšu, tad jumts pats nokritīs zemē.

Jautājums pēc būtības.
— Kāda jums izglītība?
— Augstākā!
— Bet vai vidējā arī jums ir?

Mēchaniska darbnīca
T. MEIJERS
Rīgā, L. Maskavas ielā 59, Tālr. 31690.
Metālu apstrādāšana, virpošana, ēvelēšana, urbšana, zāģēšana un autogēniska metināšana.
Laivu motoru izlabošana un uzstādīšana

K. Reimaņa
tekstilizstrādājumi

Rīgā, Vēja ielā Nr. 22-24.
Tālrunis 42098.

D. GUTKINS
Siena un auzu tirgotava.

Rīgā, Maskavas ielā, Sarkanos spīķeros Nr. 50. Tālr. 30308.

Kokrūpniecība
G. Fainšteins
Rīgā Z. Meierovica bulv. 4-8.
Tālr. 27856.

S. Dubins un Z. Dikmans
Būvkoku tirgotava.

Rīgā, Vienības gatvē 17. Tālr. 41011

HANZA — Perhydrol
zobu pulveris
attīsta lielā mērā skābekli, pamatīgi dezinficē muti, iznīcina nepatīkamu smaku,piedod zobiem skaistu baltumu, uzglabā viņus no bojāšanās un uztura veselīgas smaganas.

Piedāvā dažādu šķirņu
I. LABUMA MALKU
P. Bērziņš
Rīgā, Preču laukumā Nr. 146
Tālr. 29848, mājās 28305.

Adītu preču rūpniecība
R. Vestermans
Rīgā, Tirgoņu ielā 16. Tālr. 23106.
Vairumā **Mazumā**

L. Prusaks
techniskie piederumi un aģentūras

Rīgā, L. Monētu ielā Nr. 9.

Alfrēda Zariņa
Gaļas un desu rūpniecība
Rīgā, Mārupes ielā Nr. 2.
Veikāli:
Dzirnavu ielā 28, tļr. 34707, 41861, 41629
Ausekļa ielā 5, tāļr. 24336.
Āgenskalna tirgū 30—31.

Rokdarbu veikāls
L. Hagebeck
Šķūņu ielā 8. Tāļr. 29104.
Zīmēti, iesākti un gatavi rokdarbi lielā izvēlē par lētām cenām. Pasūtījumi tiek apzinīgi izgatavoti īsā laikā.

Johans Mitschke
tērauda preces un virtuves piederumi

Rīgā, Kungu ielā 11, tāļr. 22153.

Ķīmiska fabrika
„ALKALI" Akc. Sab.
Ganību dambī 31, tāļr. 93797, 97165

Trikotāžu un adītu preču rūpniecība
E. FAINS, Rīgā
Daugavgrīvas ielā 4. Tāļr. 42553

Auto satiksme
Andrējs Krūmiņš

Rīgā, Valdemāra ielā 39, dz. 5.
Tāļr. 31863.

ADĪTAVA
J. PAGE **Latv. uzņēmums**
Rīgā, Marijas ielā Nr. 64 un
Brīvības ielā Nr. 126

L. Richters
Rīgā, Brīvības ielā 32.
Tālrunis 96632.
Koloniāl. — Augļi — Delikateses.
Pieņem pasūtījumus nosūtīšanai uz S.P.R.S.

Konditoreja un kafejnīca
J. K A L T S
Brīvības ielā 38. Tāļr. 96919.
Konfektes, Tortes, Kūkas
Pirmklasīga ģimenes kafējnīca.
Iekšzemes un ārzemju laikraksti un žurnāli.

Radio uztvērēji
Griestu- un galda lampas
M. Kutņiks
Brīvības ielā 26. Tāļr. 31751.

AUTOVELO FELDMANN
virzuļu gredzeni, korķu plāksni,
armaturi, vārstuļi, celuloids

Rīgā, Baznīcas ielā Nr. 31. Tālr. 96400.